Henryk Haduch T. J.

O základ života.

HENRYK HADUCH T. J.

O ZÁKLAD ŽIVOTA.

REKOLEKČNÍ PROMLUVY.

Z polštiny přeložil s autorským svolením
Emanuel Masák.

Nákladem Tiskového Družstva v Hradci Králové.
Tiskem Družstevní knihtiskárny v Hradci Králové.

N. E. 1012.

NIHIL OBSTAT.

Dr. Joannes Konečný.

IMPRIMATUR.

4. června 1927.

† Carolus,
Episcopus.

PŘEDMLUVA.

Promluvy, které podávám k veřejné potřebě, mají účelem uvědomiti se stanoviska nábožensko-vědeckého ty duše, které hledají životní Pravdy, a především duše naší mládeže, aby každý věděl, jak má hleděti na život a čím se má v tom životě říditi, by ho neztratil, ale co nejvíce užitku z něho si odnesl.

Tyto promluvy byly konány pro inteligenci skoro v celé Polsce po mnoho let, a to s milostí Boží s nemalým užitkem i uspokojením posluchačů: v Krakově, Lublině, Poznani, Řešově, Varšavě, Tarnopolu a v mnohých jiných městech i městečkách. Nechť tedy jdou do naší společnosti a k dobrým svým známým a připomenou jim pravdy Boží, bez nichž není života, nechť vzbudí v jejich srdcích ušlechtilé city i svatá rozhodnutí, aby se stále obnovovala tolikerým zlem zohyzděná tvář naší polské země. Ale především nechť se dostanou do rukou i do ušlechtilých srdcí naší mládeže. Ona je stavbou budoucnosti. Budu šťasten, pozná-li aspoň část naší mládeže v jejich světle Pravdu života, uvaruje se bludův a půjde v budoucnost jasnou, světlou cestou mravního dobra a krásna, posílí-li své paže k vítěznému boji o ideály Boží i vlastenecké.

V den Zvěstování Nejsvětější Panny
dne 25. března 1922.

ÚVOD.

Obnovte se na duchu mysli své.
Sv. Pavel k Ef. 4. 25.

Nikdo snad nenakreslil hlubšího plánu reformy jednotlivce i společnosti než sv. Pavel ve výše uvedených krátkých slovech. Bylo dobře řečeno, že chce-li někdo zreformovati jiné, musí začíti reformu od sebe. Je to pravda, a sv. Pavel poučuje, jak se má tato reforma provésti. Neboť abychom zreformovali sebe, nestačí zlepšiti to neb ono ve svém zevnějším životě, ale třeba především zdokonaliti a v dobrém ustáliti to, z čeho plyne celý zevnější život, a tím zřídlem je život vnitřní, jsou to zásady, přesvědčení, názory, jsou to myšlenky i chtění. Budou-li tyto dobré, bude všechno dobré, byly-li však tyto špatné, nic neprospěje veliké zevnější polepšení, neboť vnitrné zlo vždycky bude míti převahu nad zevnějšími činy, které se změní spíše či později v činy zlé. Je-li zřídlo otrávené, nic nepomůže zlepšovati vodu v řece, je li však zřídlo čisté, tu se spíše či později pročistí i špinavá voda v řece. Stejně jako moudrý inženýr, jenž byl povolán prohlédnouti popukané stěny v nějaké nádherné budově, nevěnuje mnoho pozornosti trhlinám a štěrbinám, ale spěchá do sklepa, tam do podzemí, aby uviděl a prozkoumal základy: najde-li je v dobrém stavu, je klidný o celek budovy, najde-li je však ve stavu špatném, začne je ihned opravovat a upevňovat, neboť ví, že na jejich trvanlivosti a dobrém stavu závisí celá budova, — tak i sv. Pavel káže nám jíti do těch podzemí našeho života, k jeho základům, abychom je prohlédli, jsou-li dobré, upevnili je, kdyby se ukázaly slabými, nebo nahradili je novými, kdyby se ukázaly špatnými. A základy tkvějí v naší mysli: v našich přesvědčeních, názorech a pojmech. Chceme-li tedy vykonati důkladnou reformu života, musíme se především dotknouti těchto základů, musíme je prozkoumati, musíme se obnoviti „na duchu mysli své.“ A to bude hlavní naší prací v těchto duchovních cvičeních. A je to

práce veliká, neboť dílo, které chce uskutečniti, jest veliké. Proto i od nás žádá tato práce velké ochoty a velké pečlivosti.

Lidé v každém oboru snaží se vzdělati odborně, jak říkáme, a některá zaměstnání, jako třebas vědecká, vyžadují mnoha let namahavé práce a pilné přípravy.

Kdybychom se otázali arciděl dláta nebo štětce, pera nebo tonů, z čeho se zrodila a čemu vděčí své bytí, tu bychom se dověděli, že jsou dětmi neslýchaně namahavých příprav, trvajících nejednou celá léta; že nejedno arcidílo zabralo do své služby všechny síly mysli i srdce svého tvůrce. — Co je však v našem žití nejdůležitějším i nejtěžším arcidílem, ne li život sám? Je nejdůležitějším, neboť na něm závisí naše štěstí; je nejtěžším, neboť ve svém rozvoji setkává se s takovými obtížemi a překážkami, že nezřídka musíme užíti veškeré síly vůle, veškeré opatrnosti, abychom je překonali, a nejednou nepomůže ani nejlepší vůle, nepřispěje li nám Bůh svou pomocí.

O důležitosti té věci mluví prostě a hluboce sv. Augustin. Chceme, praví, abychom měli všechno dobré, neboť jsme přesvědčeni, že na tom závisí naše štěstí; chceme tedy míti dobrý oděv, pohodlný byt, dobré přátele, — a nechtěli bychom míti dobrého života, když právě on jest základem a zřídlem všelikého dobra i štěstí?! Má li se tedy co státi arcidílem krásy, pravdy a dobra, je to v první řadě náš život.

Jest to ovšem práce nejtěžší, jak poznamenává správně náš myslitel a věštec národní Mickiewicz.

V slově vidím jenom chuť, v jednání však sílu:
Tíž je dobře prožít den, nežli napsat knihu.

Když tedy lidé, aby se stali dokonalými v jistých směrech práce vědecké nebo technické, oddávají se nejednou dlouhým studiím nebo se účastní vhodných kursů, by je seznámily s určitým oborem práce, tu je tím více třeba také nám odborného vědění, které by nás vzdělalo a ukázalo nám, jak máme žíti, abychom žili dobře, stávali se dokonalými a proměňovali se v arcidílo ušlechtilého a dokonalého života.

Nuže, takovými kursy, takovým studiem, které trvá ovšem jen krátce, ale může nás opravdu poučiti, čeho je nám třeba v té nejdůležitější věci životní, jsou tak zvaná *duchovní cvičení*. V nich jako v zrcadle na podkladě zá-

kladních a nezměnitelných pravd a zásad poznáváme svůj život, zkoumáme jeho zlé i dobré směry, dotýkáme se svých nejživotnějších zájmů, aby to, co má pro nás největší cenu, nejen nezahynulo, ale zachováno a rozvinuto, očištěno a od zla uchráněno, změnilo se v dokonalost a stalo se zřídlem naší spokojenosti i štěstí. Proto také máme přistoupiti k duchovním cvičením ne z donucení, ale z přesvědčení, že jsou nám potřebná a užitečná, z vlastního popudu, z té ochoty, která touží a chce o dobré základy svůj život opříti a zdokonaliti.

Aby pak duchovní cvičení přinesla žádané ovoce, je třeba vyplniti jisté podmínky, neboť každá činnost, má-li se zdařiti, musí se konati dle jistých zásad a pravidel. Žádný fysikální pokus se nezdaří, nezachováme-li určitých podmínek, jako přiměřené teploty, čistého vzduchu, předepsaných součástek.

Nuže, první takovou podmínkou k prospěšnému konání duchovních cvičení jest ono *vnitrné smýšlení*, o němž jsme se zmínili, ona ochota plynoucí z pochopení jejich důležitosti a významu pro život. Čím toto bude větší, tím krásnějších užitků třeba se nadíti. A právem, neboť při takovém smýšlení rozum i vůle rádi přijímají podané jim pravdy a dobrovolně i ochotně se poddávají jejich účinku.

Druhou podmínkou je *samota* a s ní spojené *mlčení*. Samota byla vždy matkou velkých myšlenek a velkých činů. V hluku života, na ulici, nic velkého se nevykoná. Proto velcí lidé rádi hledali samoty nejen proto, aby se oddali Bohu, jako poustevníci, nebo velcí proroci a vůdcové lidu, jako Mojžíš, Eliáš, ale i filosofové, jako Plato, který než své žáky uvedl v tajemství svého ducha, kázal jim cvičiti se nejprve v samotě a mlčení po pět let. Ano i Ježíš Kristus, nežli začal svůj úřad apoštolský, prodlel 40 dní na poušti, v samotě, kde se modlil a rozjímal.

Proto chceme-li s prospěchem uvažovati o svém životě, a tedy o tom, co máme nejdražšího, musíme vytvořiti i v sobě i kolem sebe, pokud možno, svaté a velké ticho. A jest to možno člověku žijícímu ve světě, spoutanému každodenní prací, které nemůže opustiti kromě duchovních cvičení? Odpovídáme, že je to možno do jisté míry, když odsuneme od sebe všechno to, co není nutné, a především, když se na ten čas zdržíme nepotřebných a zvláště škodlivých zábav, jako divadla, kina, čtení lehkých knih, a za to když všechen volný čas věnujeme rozjímání slyšených

pravd, čtení dobré, zbožné knihy a modlitbě doma či v kostele. Ale hlavně je třeba ty pravdy, které slyšíme určitého dne, v sobě promýšleti, jako zrnko rozkousati, aby se staly naším vlastnictvím a působily na naše myšlení, chtění i cítění. Jako tedy umělec uvažuje o tom, co má vtěliti ve viditelné tvary slova, barvy či tonů, tak je třeba také přemýšleti o tom, co je nutno v našem životě změniti, opraviti, ustáliti, aby byl dobrý a stále lepší.

Třetí činitel, nevyhnutelný při té práci, jest *mimo nás*, ale působí *v nás*. Tímto činitelem jest *Bůh*, jest *milost Boží*, osvěcující náš rozum a povzbuzující naši vůli; bez ní nemohli bychom nic vykonati, a tím méně mohli bychom učiniti zadost takovému těžkému úkolu, jakým jest reforma sebe. Tato milost všechno nám usnadní a odstraní všechny obtíže. Abychom pak ji měli, třeba o ni *prositi*. Proto nemůžeme se k ničemu tolik povzbuzovati v době duchovních cvičení jako *k modlitbě*. S ní přijde i všechno ostatní. Nebojme se modlitby! Nechť uslyší náš hlas Spasitel náš Ježíš Kristus, nechť jej uslyší Matka naše, nejsvětější Marie Panna, a naši duši i srdce orosí hojná milost Boží. Kdo by pochyboval o pravdivosti mých slov, nechť zkusí se modliti, a pozná na sobě blahé účinky této pravdy. Bez tohoto činitele modlitby marně bychom pracovali, tak jako marně by budoval dům nebo střežil města, kdyby Pán nepomohl, jak praví Duch svatý.

Proto je třeba nám všem vespolek se modliti, aby tato naše práce nevyšla nadarmo, ale aby nás obnovila na duchu mysli naší.

A nyní se obracím *k mládeži* polské. Mládež jest budoucností národa. Jaká bude ona, takový bude i národ, taková bude Polska. Srdce polské touží vášnivě po ideálech, po svobodě, po ladu a řádu, po velkých a vznešených oborech života. Ale vždy je nám třeba pamatovati, že svoboda, lad, pořádek, blahobyt, kultura a civilisace, tyto velké statky lidstva, jež jsou setbou jeho štěstí, rodí se a rozkvétají toliko tam, kde mládež je mravně zdravá a silná. Neboť mládež vytváří ovzduší života; jakou ona jest, takovým jest v dané chvíli i život. Jak jest tedy důležito, aby právě mládež brala život vážně, aby jej stavěla na základech žulových, nezlomných, protože pravdivých. Proto za heslo těchto promluv kladu veliké slovo velkého srdce polského: „Jest čas povstati a přinésti zárodek dobra na místo předsudků a bláznovství světských." Zásady zde

vyznačené ukazují přímou cestu k onomu ideálu, o němž mluví Krasiński, že *býti Polákem znamená žíti božsky a ušlechtile.*

Budujme tedy všichni svůj život ne na písku klamných snů a chvilkových choutek smysů nebo nepravých teorií moudrosti tohoto světa, ale budujme jej, jak praví Kristus, na tvrdé skále odvěčných zásad, aby až přijdou bouře a vichry a deště, ať na nás, ať na naši otčinu, dům náš vytrval a koupaje své ušlechtilé štíty v paprscích věčné pravdy, stával se příbytkem dobra a štěstí jak osobního, tak i společenského.*)

Promluva I.

Utvrzení ve sv. víře.

Věrou slojte pevně.
Sv. Pavel, II. Kor. I. 23.

1. Nejen před evropskou válkou, ale i dnes můžeme zjistiti dvě fakta, která obyčejný pozorovatel klade vedle sebe, ale ten, kdo hledí hlouběji, objevuje mezi nimi příčinnou souvislost. Jeden fakt, toť umělé *odstraňování katolické víry ze všech oborů a směrů života.* Tak odstranili úplně víru z politiky a nahradili ji „státními důvody"; vypověděli jí boj ve vyučování a vyloučili ji z oboru vědy jako něco nevědeckého; pohrdli jejími zásadami a předpisy v životě společenském i hospodářském a učinili zásadou činnosti „užitečnost a zisk"; potom začal se od ní odtrhovati i život rodinný a osobní, a dnes náboženský život lidí i národů představuje se jako „náboženství zpustošené."

Vedle tohoto faktu objevuje se současně jiný fakt, neméně zajímavý a vážný, že totiž *dnešní člověk neciti se v životě spokojeným a šťastným.* A zdálo by se, že člověk měl by býti dnes nejšťastnějším. Vždyť přece jeho čelo ozařuje lesk kultury a vědy, vždyť do vozu své slávy zapřáhl všechny síly přírody: slouží mu blesky a hromy; vyrval zemi její bohatství a tajné poklady; ba opanoval i království ptactva, stávaje se ve vzduchových prostorách

*) Tento úvod možno spojiti s následující promluvou tak, že bude jen promluva jedna, první.

vždy neomezenějším pánem; překonal prostor i čas, sblížil země i moře; a přes to necítil se člověk snad nikdy tak nešťastným jako dnes. Vidět, že se životu člověkovu vedle všeho, co má, nedostalo jedině toho, co jest vlastním pramenem skutečného štěstí. K čemu jsou nemocnému pěkné šaty, pohodlný a krásný byt, povozy a auta, nemá-li zdraví a nemůže-li užívati všech ostatních statků? Tak i dnešní člověk uprostřed toho přepychu kultury a technických pokroků cítí se nešťastným, neboť ač má všechno dobré, sám je zlý, sám je mravně nemocen.

Představme si lidi jemně oděné, kteří sedí v nádherném sále při bohatě zásobeném stole, ale stále se spolu sváří a navzájem se nenávidí: bude jim ta hostina milá? Vydrží vůbec při ní? Nebyl by jim milejší a chutnější suchý kousek chleba, ale požitý ve shodě a vzájemné lásce? A ta strašná bouře světové války, která přepadla Evropu, zdaž se nezrodila z nedostatku mravního zdraví lidí a národů, z nevážnosti a pohrdání mravními zákony, místo nichž postavena brutální síla? A všechno to, co člověk léta a léta budoval s takovou námahou, obráceno v prach, trosky a popel; novověká kultura bez Boha vydala ze sebe toliko miliony a miliony předčasných hrobů, rozlila moře slz a krve, královský purpur slávy zaměnila v cáry žebrácké bídy a lidství i společenskou lásku v divokost a ukrutenství.

Člověk člověku stal se vlkem.

Kolem nás, jakoby z nějakého hnijícího bahniska, vytvořila se dusivá atmosféra klamu a podvodu, pokrytectví, sobectví a lakoty.

Všem je dnes zle!

A příčina toho zla? Člověk opustil Boha, to zřídlo živé vody pravého štěstí, a vykopal si cisterny štěstí toliko dočasného, cisterny rozbořené, z nichž ta sladká voda štěstí tak rychle ubíhá. Zdaž netrpí člověk proto, že vyhodil ze svého srdce zákon Boží, víru prohlásil za hloupost a jako kdysi Lucifer řekl v pýše své: *„Kdo jest Bůh, abych ho poslouchal?* Vystačím sám sobě, sám si postavím budovu své slávy i svého štěstí." A hle, člověk poznal, že sám sobě nevystačí, že sešel na bezcestí a scestí bídy a neřestí, která ho dobíjí, že ta práce rukou jeho bez Boha mění se v životě lidském v jakýsi hrozný, ničící živel, který hubí lidi i národy. Tak se zřejmě plní slovo Ducha sv.:

„Nestaví-li Hospodin domu, marně se lopotí, kteří jej stavějí. Neostřihá-li Hospodin města, nadarmo bdí, kdo jej hlídá.")

Překrásně znázorňuje tuto pravdu jeden z novověkých básníků. Vidí, jak silnicí života jdou ubozí lidé, utíkají po tvrdé půdě, velmi chudí a velmi smutní, ve starém, odřeném oděvu, a každý má na rameně lopatu. I ptá se jich: Kam, lidé, jdete? A oni odpovídají: Jdeme kopat Boží pole, abychom v něm pochovali své starosti, svá muka, neboť jsme lidé velmi nemocní a sami vlastních muk lékaři: „Lékaři, kteří se zovou hrobaři: vyléčíme sebe vrstvou země, toť náš lék." I ptá se básník: „Jak se jmenuje vaše bolest strohá?" Odpovídají: *Nemáme Boha! Nemáme Boha!"*)

Od vnitřního rozkladu nedovede zachrániti člověka nebo lidstvo ani osvěta, ani kultura, ani bohatství, ani diplomacie, jedině toliko *návrat k víře*, toliko život z víry a z Boha. Neboť navždy zůstane pravdou, že není pod nebem jiného jména, ve kterém bychom mohli býti spaseni, nežli jméno Ježíše Krista."*)

Klasickým dokladem této pravdy, který bude celým pozdějším stoletím a pokolením výstrahou, jako varovný sloup nad propastí, jest za našich dnů uzavřený mír Versailský. Zdálo se, že přinese pokoj lidstvu vysílenému válkou a bídou, a zatím jeho usnesení stala se podnětem nových velkých nepokojů. Nikdo není spokojen, neboť v celém tom lidském díle nebylo dáno místa Bohu. Na několika stech stranách, na nichž bylo napočítáno přes 80 tisíc slov, nenalezla se ani tři písmena, která by vyslovila to největší slovo mezi slovy lidskými, zřídlo a Tvůrce pokoje: Boha!

Což divu, že kde nebylo Boha, tam nebylo také pokoje! Nyní již tedy chápeme to veliké slovo Apoštolovo: *Věrou stojíte pevně!* Věrou stojí národové i lidé, věrou stojí rodiny i společnosti, věrou stojí každý jednotlivý člověk, věrou se dokonávají velké činy lidstva, ale bez víry všechno se rozpadává v prach své bídy.

2. A proč člověk věrou stojí? Jako každý obor vědecký nebo praktický a každé zaměstnání člověkovo má svou nauku, kterou se udržuje, rozvíjí a vzdělává a bez níž žádné odvětví vědy nemohlo by se rozvíjeti a zdoko-

*) Žalm 126. 1.
**) Leop. Staff.
***) Skutky ap. 4. 12.

nalovati, ba nemohlo by existovati, tak i člověk, jako člověk, musí míti jakousi svou, že se tak vyjádřím, člověčskou nauku, podle níž by mohl jako člověk žíti, vzdělávati se a zdokonalovati.

Nuže, takovou naukou jest *víra v Boha*, jest jí ona nauka, která poučuje člověka o jeho poměru k Bohu. Neboť člověk jako člověk stojí před Bohem a k Bohu spěje. Ta nauka objímá celý život člověkův od kolébky až ke hrobu, ano sahá až za hrob; zahrnuje všechny jeho síly: rozum, vůli i srdce; zabírá všechny jeho síly duchovní i tělesné; stává se mu vůdčí hvězdou ve všech jeho snahách a touhách, i nejtajnějších pozemských či nadzemských, slovem obklopuje ho a proniká jako jediné zdravá atmosfera, v níž člověk může žíti, rozvíjeti se a zdokonalovati jako člověk a v níž jedině může se cítiti člověkem.

A je-li víra čili náboženství onou naukou člověka, tu z různých jejích forem, jaké se objevily od počátku lidstva na světě, jen *jedna* bude pravá, neboť o Bohu a o člověku jen jedna nauka může býti pravdou věcnou čili objektivní, jako jest jeden toliko Bůh, před nímž stojí člověk. Tou naukou pak jest naše *víra katolická*.

Nejde nám tu o polemiku s nevěřícími, ani o to, abychom je přesvědčili, ale jde nám jen o to, abychom my zde přítomní, lidé věřící, svou víru v srdci posílili a oživili, aby nebyla teoretickou a mrtvou. Proto všimněme si jistých *známek*, jistých charakteristických rysů, které jsou vlastní pravdě objektivní, neodvislé ve svém bytí od našeho rozumu nebo obrazivosti.

Je to především sám *pojem víry*, ačkoliv se uznává a šetří víra v tolika jiných životních oborech, jak bezdůvodně jest opovrhována a vysmívána, když jde o víru katolickou. Akt víry, čili uznání něčeho za pravdu pro autoritu mluvícího, jest základem všech poměrů životních, společenských, průmyslových, vědeckých, jest jediným vnitřním pojítkem lidí. Bez víry lidské přervaly by se všechny společenské svazky. Neboť dotud lidé spolu žijí, dokud se cítí, dokud si věří. O víru lidskou opírá se celá kultura a pokrok, z ní se rodí nejušlechtilejší city lidského srdce. Tak žák věrou přijímá vědomosti od profesora, neboť sám nemůže jich nabýti, učený přijímá od druhého učeného výsledky jeho badání, kupující věří poctivosti kupcově, dítě věří otci a matce, že jsou jeho rodiči, a z té víry čerpá nejušlechtilejší city lásky, úcty a vážnosti k rodičům.

A kdyby se někdy dítěti nedostalo této víry, snad by je uchvátilo zoufalství.

Tak věrou spojuje se duchovně člověk s člověkem, národ s národem, společnost se společností, člověk s Bohem.

Vidíme tedy, že víra není ohlupováním rozumu ani ponížením srdce, ani slabostí vůle nebo povahy, ale jest tvůrčí silou duchovního života člověka i celého lidstva.

Proč by tedy víra v Boha a v pravdy Jím zjevené měla býti něčím horším než víra přirozená a čistě lidská?

3. A popatříme-li na *víru katolickou*, zdaž nemáme dostatečných důvodů, ji rozumně přijati a uznati za pravou? Sv. Pavel se nezmýlil, když naši víru nazval *službou rozumnou**) (rationabile obsequium), a to proto, že jest podepřena takovým množstvím důvodů své pravdivosti, že ten, který ji přijímá, jedná rozumně, a ten, kdo by ji odvrhl, jednal by nerozumně. A skutečně naše víra katolická má v sobě všechny známky věcné, objektivní pravdy, to jest takové, která nezávisí ve svém bytí na nás, které my nevytvořujeme ve svých pojmech nebo citech, ale ke které my se *musíme skloniti* a podle ní své pojmy tvořiti a ji tak chápati, jakou jest v sobě.

O každé objektivní pravdě třeba říci, že jest vždy *jedna*, že jest *všeobecná* a zároveň *individuální*.

Objektivní pravda může býti toliko *jedna*, neboť jest nemožno vysloviti o jedné a téže věci, s jednoho a téhož hlediska dvě mínění sobě protivná, jež by byla současně pravdivá. Je-li jedno pravdivé, musí býti druhé klamné. Jestliže „dvakrát dvě jsou čtyři", nemůže býti ani pět ani tři; je-li část menší než celek, nemůže býti ani stejná ani větší. A zase tytéž pravdy, jako „dvakrát dvě jsou čtyři", „část jest menší než celek", jsou *všeobecné*, jsou v té všeobecnosti tak *individuální*, že nesnesou vedle sebe opačného tvrzení.

Nuže, naše víra katolická má všechny tyto vlastnosti: jest jedna, všeobecná a v té všeobecnosti individuální.

a) Naše víra jest *jedna* především *v sobě*, neboť hlásá vždy jedno a totéž, neodvisle od podmínek času a lidí, jejich požadavků a mravů. Nikdy nezměnila svých nauk, svých pojmů a zásad. Dále jest jedna *dobou svého trvání*, neboť byla vždy vlastnictvím lidí od počátku pobytu člověka na zemi.

*) Řím. 12. 1.

Snadno je dokázati, že víra katolická jest dnes táž, jakou hlásali apoštolé a kterou přijali od Pána Ježíše, toho Vůdce a Dokonatele víry (autor fidei et consumator)*), jak se vyjadřuje sv. Pavel. Snadno dokázati, že i ty pravdy víry, které církev sv. prohlásila jako zjevené a předložila nám k věření, — jako Neposkvrněné Početí Panny Marie, nebo Neomylnost papeže ve věcech víry a mravů, když něco prohlašuje jako hlava církve, — nalézaly se od samého počátku v pokladu víry, z něhož jako ze semene se rozvíjejíce byly časem, dle plánů Božích, oznámeny věřícím. I první křesťané věřili v tytéž pravdy, ve které my dnes věříme.

Nejeden se však domnívá, že se naše víra katolická začala teprve od Ježíše Krista. Tak tomu není. Jest pravda, že Ježíš Kristus doplnil Zjevení, — proto Ho nazývá sv. Pavel „Dokonatelem víry", — jest pravda, že Ježíš Kristus zasadil ten náš poměr k Bohu v přesnou organisaci církve čili společnosti učící, vládnoucí a věřící, ale pravdy naší sv. víry rozšiřují se i mimo Krista Pána na celé historické období národa židovského, jdou ještě dále do hlubin věkův a dosahují až k počátkům lidstva, k prvnímu a prvotnímu Zjevení Božímu, danému našim prvním rodičům. Neboť Židé měli tutéž víru, jakou máme i my. Starý Zákon kryje se úplně s Novým Zákonem, jako stín s postavou, která jej vrhá, jako předpověď s jejím úplným vyplněním, jako obraz se skutečností. Proto také sv. Otcové, jako na př. sv. Řehoř Veliký, říkají: „Cokoliv piješ, ať z číše Starého Zákona, či Zákona Nového, všude piješ Ježíše Krista." V tom není obtíže.

Jde však o to, zdali skutečně naše sv. víra sahá mimo dějiny národa vyvoleného, zdali vůbec lidstvo u svého počátku mělo tytéž pojmy o Bohu, jako máme my, či jiné? Nuže, i v tomto směru není obtížno dokázati, že i v nejstarších dobách lidstva objevuje se všude velmi zřetelně totéž pojetí o Bohu, jaké i my máme. Neboť všechny formy náboženství, i nejodpornějšího mnohobožství u pohanů, zachovaly zřejmé stopy prvotné víry v jednoho Boha, Stvořitele nebe i země, ať je to řecký Zeus pater, nebo indický Diaus pitar, nebo římský Jupiter, nebo sanskritský Deva či slovanský Bog, vždy je to prvotní pojetí pravého jediného Boha.

*) Žid. 12, 1.

Učenci řeknou nám ještě něco více, že tato slova jsou toliko obměnou téhož jména: „Bůh Otec, jenž jest na nebesích"; jím prvotní člověk označoval Bytost Nejvyšší. Toto slovo, jak řekl učený Max Müller, jest „nejstarožitnější básní, nejstarožitnější modlitbou lidstva, k němuž i my náležíme." Řekněme dle pravdy: Jest to první „Otčenáš" člověkův na zemi.

Jest pak všem známo, že tak zvaná *mytologie* čili nauka o mnohobožství jest již dílem pozdějšího historického rozvoje prvotního náboženství, a to v jeho negativním směru, čili jest náboženským *dekadentismem*, úpadkem, kde člověk nejodporněji pokazil pravé náboženství.

Učení badatelé náboženství, v tak zvané srovnávací vědě náboženské, snažili se nalézti nějaký národ, který by zastydl v prvotní kultuře a tak dochoval do našich dob nejen tehdejší životní formy, ale, což je nejdůležitější, i prvotní formy náboženské. Takový národ podobal by se onomu jantaru, který ztuhnuv snad před několika desetitisíci let zalil ve svém nitru nějakou tehdejší mušku a tak ji dochoval až do našich dob. A skutečně se podařilo učeným Angličanům, Francouzům a Němcům objeviti takové kmeny zchladlé v prvotní kultuře. Náležejí k nim obyvatelé Afriky: Pigmejové a Bušmeni (Křováci); Andamani z ostrovů Filipinských; Semongové na poloostrově Malaka a jiní kmenové jim podobní, dnes již vymírající. Nuže, učenci jako van Gennep, Müller, Watwach, Durkheim, Schmidt a jiní jednomyslně tvrdí, že tyto kmeny stojí na stupni prvotní kultury, poněvadž neznají žádného hospodářství, neužívají ani nástrojů, bydlí ve skrýších vytvořených přírodou, živí se tím, co naleznou v přírodě, a žijí společně ve formě patriarchální. A přece tito lidé neznající nejjednodušší zevnější kultury, mají zcela čisté pojmy o Bohu; vyznávají, že jest jeden, že je Stvořitelem nebe i země, cítí, že v poměru k Bohu jsou od Něho odvislí a Jemu zodpovědni za činy svého života. Znají vůli Boží ve formě přirozeného mravního zákona, který, jak praví sv. Pavel, napsán je v srdci každého člověka; šetří tedy cizího majetku i života druhých a především, což podivuje učené badatele, znají mravní zákon rodový a zachovávají jej pilně a svědomitě. Nežijí jako stádo, jak by chtěli materialisté, ale v životě rodinném, dobře uspořádaném, jenž vytvořuje bezprostředně život společensko—patriarchální. Tito lidé, jak poznamenává jeden učenec, lépe ovládají po-

hlavní pudy než nejeden modně oblečený Evropan, chlubící se civilisací XX. století. Forma náboženského života jest nejjednodušší, prvotní: Otec rodiny je zároveň knězem, který se ve jménu své rodiny modlí a přináší Bohu oběti z prvotin země.

A ještě jednou vyzdvihujeme a podtrhujeme ten charakteristický rys jejich života, že neznají ani polygamie ani polyandrie, mnohoženství nebo mnohomužství nebo prostopášnosti, ale znají monogamii jako jedinou formu života.

Tato fakta přinutila učence, že vyslovili zajímavé úsudky o životě prvotního člověka. Tak praví Wundt*): „Dávný obraz války všech se všemi, jak se domníval Tomáš Hobbes, maje na mysli stav prvotního člověka, můžeme nyní obrátiti a říci: *prvotní stav člověka je stavem pokoje.*" Klaatsch praví, že „prvotní člověk nemá býti představován ani jako zlý, ani jako hloupý, ale má právo k úctě jako bytost vysoko stojící; individualismem a odvahou převýšil v nejednom ohledu svého epigona z kulturního věku."**)

Proto taková tvrzení, jaká se objevila v polské literatuře, v knihách psaných agitátory nevěry, ale ne učenými badateli, že prvotní lidstvo žilo jako stádo divokých zvířat, jsou v základě klamná a nedůstojná. Prvotní člověk žil čestně, zachovávaje svědomitě mravní zákon diktovaný mu svědomím, věřil v jednoho Boha, v nesmrtelnou duši, v život záhrobní a cítil se před Bohem zodpovědným za svůj život. Teprve ve svém historickém rozvoji, když pod vlivem vášní člověk zničil pravý pojem o Bohu, zašel na bezcestí a stal se barbarským pohanem, upadaje nejednou v stav nejhorší degenerace nábožensko-mravní, s jakým se dnes setkáváme u tak zvaných „divochů."

Nemluvím tu ani o tom, že *podání národů*, i tak zvaných divokých, o původu prvního člověka, o počátcích světa, třebas jsou zřejmě pokažena různými pozdějšími výmysly, svým obsahem úplně se kryjí s vypravováním Písma sv. i s učením církve katolické; stvrzují toliko, že výsledky badání učenců, jako Andrewa, Langa a jiných, přivádějí je k úsudku, že prvotním náboženstvím nebyl polytheism čili mnohobožství, nýbrž monotheism čili víra v jednoho Boha. Učený badatel, katolický kněz Schmidt, opíraje se o tyto vědecké výsledky, jde dále a ukazuje na zřídlo těch čistých

*) Elemente der Völkerpsychologie.
**) Schmidt Stellung der Pygmäervölker.

pojmů náboženských. Praví, že „ačkoliv prvotní člověk mohl dospěti k těmto pravdám svým rozumem a také dospíval, přece Bůh jako jeho Stvořitel pomáhal mu k tomu tím, že jej opatřil náboženskými vědomostmi nutnými pro něj i pro jeho potomstvo." Musíme ještě dodati, že to zjevení Boží a poučení člověka o jeho poměru k Bohu bylo tím potřebnější, ba nutné, jakmile člověk nezůstal v přirozené sféře životní, ale byl povznesen do stavu *nadpřirozeného*, k životu Božímu. Tento život Boží, daný člověku z milosti, vyžadoval již takových vědomostí, jakých člověk svým rozumem žádnou měrou nemohl dobýti a jaké ve skutečnosti měl, jako na př. o věčném životě v nebi a o vykoupení Vtělením Bohem.*)

Tak se harmonicky a vhodně spojuje přirozené poznání Boha, o kterém praví sv. Pavel v listě k Římanům, že „věci neviditelné poznáváme z věcí viditelných"**), s prvotním zjevením, které uvedlo člověka jako dítko Boží v tajemství Boží nedostupná rozumu lidskému, ano i andělskému.

Tak sahá naše sv. víra ve svých pravdách až v úsvit věků, až k počátkům lidstva, k jeho kolébce, k tomu prvnímu aktu víry, jímž první člověk po svém pádu bije se v prsa vyznával, že věří, že přijde Spasitel, který se narodí z ženy a který skrze ni potře hlavu hada pekelného . . .

Ty velké poklady zářily lidem jako jasné slunce, sytily jejich naději jako živný chléb, bez něhož byli by zahynuli na cestě. A jako v malém semínku obrovského dubu ukrývá se celá síla, velikost i majestát toho stromu, tak i v tom prvotním Zjevení byly obsaženy všechny pravdy toho velikého, krásného, přemocného a nesmrtelného zřízení, Církve katolické, která dnes svými větvemi pokrývá celý svět a na svém čele nese zář majestátu nesmrtelné a nepřemožitelné pravdy.

Nemáme se tedy zač styděti, že jsme katolíky, že jsme dítkami toho velkého nádherného zřízení, jehož jméno jest: *Pravda.* Tak tedy naše víra katolická obsahuje objektivní pravdu, neboť jest jedna jak v sobě, tak i ve svém trvání, a jako taková stojí proti všem ostatním náboženstvím, které

*) Sr. Studja nad początkami religji. Ks. Dr. Szydelski. Lwów 1916. VII Teorja filologiczna, str. 237. XI Idea Boga jednego u ludów najbardziej pierwotnych. str. 347.
**) Řím. 1, 28.

nejsou ničím jiným než pravým náboženstvím od člověka pokaženým a znetvořeným.

Jako každá herese zná dobře svůj historický okamžik, kdy se odtrhla od církve katolické, ať je to schisma, protestantism či dnešní „národní" církve, tak i pohanství čili mnohobožství zná také onu historickou chvíli, kdy pod vlivem lidských vášní počalo hynouti prvotní jedině pravdivé pojetí Boha.

Proto také, zatím co katolická církev stále jako jedna a táž žije, rozvíjí se a působí, *východní schisma* za tisíc let se rozpadlo jako mrtvola na sta různých vyznání vzájemně se potírajících. Dnes jeho vyznavači, poněvadž nečerpali z něho života, neboť ho tam nebylo, upadají v nejhroznější barbarství a pod katem, jenž sluje „bolševism", mění se v stádo divokých zvířat, vzájemně se požírajících. *Protestantism*, chlubící se světlem hluboké prý vědy, po 300 letech svého trvání se rozpadl na přerůzné sobě nepřátelské sekty a končí úplným atheismem čili nevěrou. A katolická víra čím byla, tím jest; stojí neotřesena jako skála uprostřed rozbouřených vln mořských a vychází z toho zápasu vždy krásnější a čistější. Věky a věky uplývají jako vlny u jejích stop, národové a lidé se mění, trůny zapadají v propast nicoty, — a ona, ta svatá víra katolická, ta církev Boží stojí, čili, jak pěkně řekl Sienkiewicz: Mše svatá, jak se konala, tak se koná.

O jak bychom neměli z hloubi srdce zvolati: Věřím!

Pro lepší porozumění uvažme ještě i to, že naše víra katolická ve svém rozvoji liší se zásadně a podstatně od rozvoje děl lidských, čili, že ona není *lidským dílem*, ale že jest v ní jakási nadlidská síla, jakási moc, která v ní působí a nad ní stále bdí jako nad svým vlastnictvím.

Každé lidské dílo jest podrobeno zákonu *vývoje*, to znamená, že se začíná od formy nejméně dokonalé a spěje ve svém rozvoji k formám stále dokonalejším. Tak dnešní nůž z anglické ocele má za svého předka kousek křemene odloupnutého od skály; dnešní elegantní auto zrodilo se z prostého selského vozu o dvou neforemných kolech; dnešní strojní puška vyvinula se z obyčejných luků, kuší a praků. A tak ve všech lidských dílech vidíme ten stálý vývoj vnitřního i vnějšího zdokonalování. Nuže, kdyby naše sv. víra byla dílem lidským, musila by rovněž projíti takovým vnitřním a vnějším vývojem čili musila by začíti mnohobožstvím jakožto nejhorší formou náboženství a ve

své evoluci musila by skončiti jednobožstvím nebo jíti ještě dále a skončiti atheismem.

To právě chtějí nepřátelé katolického náboženství.

Ale zatím v náboženství jest tomu naopak. Náboženství začíná se svou nejlepší formou, vírou v jednoho Boha, a v ní setrvává stále, bez vnitřní změny. Takovým je naše katolické náboženství. Ostatní však, která povstala tím, že se od něho odtrhla, podlehla nikoliv rozvoji, nýbrž *rozkladu*, neboť došla vlivem lidských vášní buď k mnohobožství jako pohanství, nebo k atheismu, jako protestantství a jiné herese.

Můžeme si tedy představiti naši katolickou víru jako světlé pásmo, které se táhne dějinami lidstva ke Kristu Pánu a čítá 2000 let; od Krista Pána táž víra jde v hloub věků národem židovským až k Abrahamovi a čítá znovu 2000 let; a tutéž víru můžeme nalézti ještě v dalších hlubinách času, až tam v úsvitu věků, u kolébky života lidského, nejen v náboženství různých národů, kteří si ji přenesli ze společné kolébky, ale i v jejím nejčistším šatě, ve víře zbytků prvotních kmenů, které ji zachovaly až do našich dnů neporušenou a nezkaženou.

Jest tedy jedno, nádherné, světlé pásmo víry v Boha Stvořitele i Pána a Otce, jež se začalo u kolébky lidského rodu a proniká celým lidstvem, aby se v katolické církvi rozzářilo jako jasné slunce pravdy nad mlhami této země, aby všechno osvěcovalo a oživovalo a aby v rozechvěné srdce lidské vneslo pravdu a pokoj. Ano, toliko z křížových chodeb této církve slyšeti stále hlas: *„Já jsem cesta, pravda i život."*) „Pojďte ke mně všichni, a já vás občerstvím."**) „Žízní-li kdo, pojď ke mně a pij, a proudové vody živé poplynou z útroby jeho."***)*

Všechna však ostatní náboženství, která již trvají nebo teprve povstávají mimo naše náboženství katolické, ačkoliv obsahují tu částku pravdy, kterou z něho vzala, když se utvářela jako něco zvláštního, přece nesou na sobě zřejmé známky bludu a díla čistě lidského. Neboť všechna, ať již pohanská či křesťanská, mají společno, že čím jsou blíže oné historické chvíli, ve které se odtrhla od celku zjevené Pravdy, tím jsou čistší a tím více se blíží naší sv. víře; čím dále pak jdeme jejich dějinami, vidíme jasně, že se

*) Jan 14, 6.
**) Mat. 11, 28.
***) Jan 7, 37. 38.

kazí a podléhají stálému rozkladu, jenž, jak jsme uvažovali, dospívá v náboženstvích před Kristem k mnohobožství a po Kristu k atheismu. Vede se jim podobně jako pocestnému, jenž sešel s jisté a pravé cesty: čím více se od ní vzdaluje, tím více bloudí a tím častěji zapadá v bahno a močály.

Nuže, tato fakta dokazují nám jasně a důrazně, že náboženství, jakmile spočine výlučně jen v rukou člověka, jako jeho dílo, hned se kazí a místo aby se zdokonalovalo jako vše ostatní, co je lidské, přináší přímo opačné ovoce, ne pokroku a zdokonalování sebe, ale úpadku a pohoršení, ne života, ale smrti. Jako tedy pohanství není prvotním náboženstvím, ale toliko pokažením náboženství pravého, tak všechny herese nejsou pravým náboženstvím Kristovým, ale jen jeho zničením.

Jestliže tedy náboženství v rukou člověka se kazí, místo aby se zdokonalovalo, je to znamením, že náboženství není jeho dílem a že na něm nezávisí. A jestliže katolická víra přes to, že je svěřena rukoum člověka, nekazí se a nehyne, je to znamením, že vedle člověka jest někdo, jest jakási síla, která střeží tě víry a bdí nad člověkem, aby z toho pokladu víry nic neztratil, ani ho neporušil.

A kdo jest asi původcem toho velkolepého zjevu, řekněme toho stálého zázraku, který se ustavičně děje v církvi katolické?! Snad člověk silou svého rozumu a vůle? Nikdy! Pán Ježíš, aby ozřejmil tento zázrak, dopustil, že na Stolci Petrově zasedali i takoví jeho nástupcové, kteří byli nejméně hodni tohoto postavení, a přece ti lidé, ačkoli po lidsku mluveno bylo to v jejich zájmu, nezměnili ani písmenky z pravd sv. víry nebo ze zásad jejich mravů. Není to tedy síla lidská, ale síla Toho, jehož jsou ty pravdy, o němž ony mluví, které on sám o sobě hlásá; je to síla Boží, kde se splňuje stálé zaslíbení Kristovo, že *„Utěšitel Duch sv., kterého já pošlu vám od Otce, naučí vás všemu a připomene vám všechno, cokoliv mluvil jsem vám."*) Toť jasný důkaz, že naše víra katolická není ve stejné řadě s jinými od ní odtrženými náboženstvími, ale že obsahuje nezlomné svědectví té velké pravdy: že jest dílem Božím a že zůstává stále pod bezprostřední ochranou Boží.

Znovu tedy zvolejme to velké slovo pravdy: Věřím!

b) Druhou vlastností pravdy — vedle jednoty — jest její *všeobecnost*. Není třeba dlouho vykládati a dokazovati,

*) Jan 14, 26.

že pravé náboženství musí býti nejen jedno, ale i všeobecné, čili musí býti jedno pro všechny lidi, pro všechny země a všechny doby, neboť Bůh jest Bohem všech bez výjimky. *Jeden Pán, jedna víra,* jak uvažuje sv. Pavel, *jeden Bůh a Otec všech,"*) jako jeden Bůh, jeden též prostředník mezi Bohem a lidmi, Kristus Ježíš."**)*

Taktéž řekl i Pan Ježíš apoštolům, dávaje jim poslední rozkaz: *„Jdouce tedy učte všecky národy."***)* Nuže, jedna jediná naše víra má tu výsadu, že se nazývá a jest všeobecná čili katolická. Herese, ať by byla jakákoliv, jest jen místním vyznáním, jako větev odtatá od kmene tam leží, kde padla. Herese nosí na sobě jako znamení Kainovo jméno svého hříchu nebo svého tvůrce, ať je to již schisma nebo protestantism ve svých nejrozmanitějších odstínech Luthera či Kalvína nebo v naší polské zemi snahy různých odpadlíků od církve katolické, kteří se ukrývají, aby nabyli popularity, pod pláštík t. zv. národních náboženství. Tyto firmy samy již volají výstražně, že žádná z nich nemůže býti náboženstvím Kristovým.

A přece jak nesprávně rozumějí lidé té podivuhodné „všeobecnosti" církve katolické, když se snaží označiti ji jako odporný *kosmopolitism!* Církev jest „katolická" čili všeobecná, jako každá pravda je všeobecná, ale není kosmopolitická. To slovo „kosmopolitický", vzniklé z řeckého jazyka tak jako „katolický", označuje v dnešním významu něco, co jest bez vlastního rázu, bez barvy, čeho se dá použíti ke všemu. Jest to tedy v dnešním pojmu známka negativní, že totiž to, co je kosmopolitické, je lhostejné tam, kde lhostejným býti nemá, je v tom tedy něco nepěkného.

Zatím však církev katolická má právě známky přímo opačné. V církvi katolické není nic z kosmopolitismu. Církev katolická není k ničemu lhostejná: zlo kategoricky odsuzuje, neuzavírá s ním žádného kompromisu, a dobro každé miluje, žehná a podporuje, ať je to dobro přirozené či nadpřirozené. Proto církev katolická při své všeobecnosti jest tak *individualní*, jak může býti individualní toliko — Pravda. Jest jako olovnice: nezná žádné úchylky. Proto také všechna ostatní náboženství jí odporují a narážejí na ni jako voda na oheň. Oheň s tekutinou se nesmísí, praví

*) Efes. 4, 6.
**) I. Tim. 2, 5.
***) Mat. 28, 19.

Skarga, ale tekutina s tekutinou ano. Do jedné nádoby možno slíti i pivo i víno i vodu i nejšpinavější tekutiny, všechno to utvoří jednu odpornou směšeninu, která naráží na oheň. Tak všecky herese se spojují proti církvi katolické a tvoří odpornou směšeninu bludu, klamu a zloby, aby útočily na ten svatý oheň Pravdy a, kdyby bylo možno, úplně jej uhasily.

Klasickým příkladem toho jest v Římě chrám, který se dodnes nazývá „*Pantheon*“ čili chrám všech bohů. Římané totiž, když opanovali celý tehdejší svět, chtěli dáti v Římě oporu nejen poraženým národům, ale i jejich bohům. Proto vybudovali chrám ve formě kruhu a tam skutečně umístili sochy bohů ze severu i jihu, z východu i západu. Všechna božstva přebývala tam v úplné shodě, neboť se nad nimi vznášel společný jejich duch: duch nepravdy. V tom přišel na svět *Ježíš Kristus* a řekl: *Já jsem pravda.* Římané chtěli i Jej uvésti do Pantheonu. Ale stala se podivná věc. Ježíš prohlásil k celé moci římského imperia: Mám-li tam býti já, musí býti všichni bohové odtud odstraněni. Neboť nad Ježíšem vznáší se duch *Pravdy*. Tehdy všichni bohové vystoupili proti Ježíši. Nastal boj dlouhý, hrozný, krvavý, bez ústupku, jediný svého druhu, boj lži s Pravdou. Po tři věky byla prolévána v hojných pramenech krev křesťanů. A jaký byl konec toho boje? Hle, v Pantheonu panuje skoro dva tisíce let neomezeně Ježíš Kristus.

Týž boj vede se i dnes; i dnes všichni bohové tohoto světa spojili se proti Kristu, aby Jej vyvrhli z Pantheonu světa. Pravda dosud vítězí. Na konci i v tom Pantheonu světa zavládne neomezeně — Ježíš Kristus.

c) Při své vznešené všeobecnosti jest církev katolická tak *individuální*, jak jen může býti individuální pravda.

Proto také v církvi katolické nejen nikdo neztrácí své individuálnosti, ale naopak ji zdokonaluje.

Pravda má to do sebe, že každý, kdo ji přijímá, přijímá ji individuálně, a že ona jeho dobrých vlastností nejen nezkazí, ale je upevňuje a rozvíjí. Tak Angličan-katolík jest dobrým Angličanem, Francouz-katolík jest dobrým Francouzem, Polák-katolík bude dobrým Polákem. A žádný katolík nebyl by dobrým katolíkem, kdyby neplnil svědomitě svých povinností rodinných, odborných, politických i vlasteneckých.

Víra katolická jest tedy v lidském světě tím, čím je slunce v přírodě. Jedno slunce všechno osvětluje a zahřívá, a přece každá rostlinka, každý květ, ačkoliv čerpá světlo a teplo z týchž paprsků, přijímá jenom to, co je mu vlastní; barví se tedy barvou svou a nikoliv cizí, vyrůstá do své míry, vydává své ovoce. Tak i člověk, osvěcovaný a zahřívaný paprsky téhož a jediného slunce „víry katolické“, ať jest pod pólem či na rovníku, ať jeho kůže má barvu bílou, černou či žlutou, ať mluví tím či oním jazykem, v paprscích toho slunce Víry zdokonaluje se ve svých vlastnostech, vyrůstá do své míry a stává se takovým, jakým má býti: člověkem dobrým a čestným dle své individuálnosti a dle míry milosti. To jsou tedy známky a přednosti objektivní Pravdy, naší svaté víry. Nebojme se jí, ale oddejme jí svůj život, aby jej řídila, a buďme jisti, že neztratíme ničeho ze statků toho života, ale nalezneme je ještě rozmnožený a zdokonalený.

Proto pronesme znovu to velké slovo života: *Věřím!*

4. Jest ještě jeden důkaz pravdy, na člověku nezávislý, na nějž se odvolává i Pán Ježíš. Praví totiž u sv. Jana: *Bude-li kdo chtít vůli jeho činiti, pozná o tom učení, je-li z Boha, čili já sám od sebe mluvím?*[*])

Těmi slovy Pán Ježíš jasně staví své osobní učení oproti neomylné objektivní nauce Boží a prohlašuje, že kdyby se Jeho nauka nesrovnávala s naukou Boží, jest hotov první ji zavrhnouti. Jako zkušební kámen toho tvrzení ukazuje Pán Ježíš každému vlastní život a praví: Žij podle té nauky, a když ti ona život vybuduje, zdokonalí a posvětí, tu bude jistě tak objektivně pravdivou, jak jest objektivně pravdivý tvůj život, neboť toliko pravda může budovati a toliko pravda s pravdou může se shodnouti.

Život, toť nejlepší důkaz pravdy. Neboť život nezávisí na naší vůli ani obrazivosti ani na našem vrtochu; život jest věcný, žádá tudíž zákonů věcných, objektivních. Možno ovšem skloniti život k nějakým subjektivním vrtochům, ale ne na dlouho. Spíše či později zaprotestuje proti zneužití, byť třebas jen výkřikem bolu, nebo stonem zoufalství a smrti. Života neoklameš, jako neoklameš těla alkoholem nebo morfiem. Zato však pravda má tu vlastnost, že upotřebena k životu přináší vždy dobré ovoce.

[*]) Jan 7, 17.

Tuto zásadu ziormuloval poněkud jinak filosof Fechner, tvůrce psychofysiky. Praví: Tvrzení nějaké nabývá objektivní jistoty, když upotřebeno k životu přináší dobré ovoce. Tato jistota vzrůstá čím déle ta zásada působí v životě, čím hlouběji zasahuje do života a čím širší kruhy v něm zabírá, a při tom vždy přináší ovoce dobré.

Kdož by nyní neviděl, že tato zásada vítězně se osvědčuje v naší víře katolické! Neboť naše víra není nějakou filosofickou teorií, nýbrž naukou docela životní. Obsahem jejím a ideálem jest živý Bůh, kterého máme následovati a svůj život sloučiti s Jeho životem. *„Budte tedy dokonali* — praví Kristus — *jakož i Otec váš nebeský dokonalý jest."*)* Jejím cílem jest dovésti nás k životu Božímu v nebi, životem Božím na zemi. Proto také víra katolická ničeho se tak nebojí jako zlého života, jako života neřízeného jejími zásadami. *Neboť víra bez skutků jest mrtvá."**)*

Víra katolická pak působí v životě tak *dlouho*, jak žádná jiná nauka, — 2000 let. A zasahuje tak *hluboko*, jak hluboké a tajemné je srdce člověkovo; působí v hlubinách mysli, vůle i citu, bere do svých rukou, jak nikdo na světě, svědomí člověka a řídí i nejtajnější záchvěvy lidského srdce. Působí pak tak *široko*, jak široký jest život ve všech svých možných zjevech, od života jednotlivce přes rodinu, národ, stát až k životu lidstva, zahrnuje netoliko dítě ještě v lůně mateřském, ale i starce stojícího nad hrobem a každý věk i každé místo lidského života; vstupuje do vědy a umění i řemesla, ve školku vesnickou i v university, ony příbytky nauky a vědy, v nejdrobnější každodenní zaměstnání i v ony velké činy lidstva, v politiku a diplomacii. A kamkoli vejde, činí dobře; buduje netoliko pokud možno nejideálnější život jednotlivců, ale vytvořuje vlastně rodiny a národy, povznáší silné státy a celému lidstvu za to, že s ní spolupůsobí, dává pokoj, pořádek, blahobyt a štěstí. Dva tisíce let takové kulturní a sociální práce katolické církve stačí, abychom se přesvědčili, že v ní jest pravda."***)*

*) Mat. 5, 48.

**) Jak. 2, 20.

***) Působením různých frasí o zpátečnictví církve katolické nejednomu se zdá, že víra opravdu překáží vědě a že katolíci ničím nepřispívají k pokroku civilisace. Aby se ukázala bezdůvodnost těchto výtek a ještě více jejich nečestnost, nepočítající s historickými fakty, bylo by třeba napsati celé svazky, případně vylíčiti dějiny působení církve katolické na rozvoj civilisace ve všech jejích směrech. To se

Stačí toliko podívati se na mapu světa, abychom poznali, co vykonala katolická církev. Veďme jen na mapě čáru oddělující země kulturní a civilisované od zemí zatemnělých a barbarských a hned se, snad s úžasem, pře-

stalo již nejednou. Zde několika slovy uvádíme významnější fakta z oboru vynálezů. Snad osvětlí poněkud poměr víry ke kultuře a pokroku.

R. 1878 na sjezdu přírodozpytců v Kolíně učený přírodovědec, přesvědčením materialista, slavný Dubois Reymond takto se vyslovil ve své řeči: „Ačkoliv snad se to zdá divným, ale novověká věda děkuje za svůj počátek křesťanství."

Kdo předal celou vědu učeného starověkého světa nové době, zvláště tak zvanou klasickou literaturu? Dějiny učí, že mnichové, zvláště Benediktini, kteří tak pečlivě a ozdobně přepisovali staré rukopisy, že jsou podivem jak pro jejich umění, tak pro lásku k vědě.

R. 1450 mnich Fra Mauro zhotovil slavnou mapu, která přispěla Kolumbovi k objevení Ameriky. Papež Silvestr II. zavedl číslice arabské místo neobratných římských. Dalekohled a teleskop vynalezl františkán Roger Bakon (zemřel 1292). Víme, co vykonal pro vědu Kopernik, a byl knězem. První bezplatné školy lidové vytvořil kněz de la Salle. Učením hluchoněmých první se zabýval kněz Pedro de Ponce a de l'Epée. Střelný prach vynalezl mnich Bertold Schwarz. Základní pravidla o harmonii vynalezl mnich Quido d'Arezzo. Malování na skle okolo r. 1000 mnich Tegernsee v Bavorsku. Polychromii jesuita Cavalieri r. 1747. Slavnou ve vědě spektrální analysi vynalezl neméně slavný učený astronom Secchi, jesuita. Hromosvod ještě před Franklinem r. 1754 vynalezl premonstrátský mnich Prokop Diviš. Polyglotou byl kardinál Mezzofanti. Nejslavnějším paleografem XIX. stol. byl kardinál Mai. Kompas značně zlepšil již r. 1300 jáhen Flavio Givia. Stříkačky k hašení ohně zavedli nejprvé Cisterciáni. Balon vynalezl na 60 let před Montgolfierym mnich španělský Bertold Gusman. Brejle vynalezl v 13. st. dominikán Alexander Spina. Hodinky vynalezl Cassiodor (VI. st.) a zlepšil je Gerbert, pozdější papež Silvester II. První astronomické hodiny sestrojil opat Richard Wallinfort r. 1316. Plynové osvětlení vynalezli jesuité r. 1794 a zavedli je v Stonyhurstu. První plynovou společnost založil jesuita Dunn v Pretsonu. Bicykl vynalezl kněz Pianton, který již r. 1845 jezdil na dvoukolce.

Dnes ve světě přírodního bádání jak teoreticky tak prakticky zaujímá první místo hypotesa zvaná mendelismus, jejímž tvůrcem jest augustinián Čech, kněz Mendel.

Každý elektrotechnik vyslovuje denně stokrát slova Ampère, Volta, ale neví, koho označují. Neboť ti velcí vynálezci v oboru elektřiny byli věřícími, horlivými a praktickými katolíky. Volta byl denně přítomen mši svaté a v neděli odpoledne učil děti katechismu. O Amp rovi takto píše nepodezřelý svědek St. Beuve: „Až do konce spojoval vždy vědu s vírou a důvěru i vážnost k myšlence lidské s vážností a úctou ke Slovu zjevenému." Tak správně píše i Kneller (Křesťanství): „Tvůrčí ruce, nad nimiž se na výzkumném stole po prvé objevily ukryté síly elektřiny, skládaly se k modlitbě a jak u Volty, tak u Ampéra ovinovaly se růžencem." (J. Jörgensen, Můj názor na svět). Tak mluví fakta, některá jen fakta z tisíců. Příroda se neprotiví Bohu, neboť i ona vyšla z Jeho ruky a Jeho především hlásá chválu.

svědčíme, že tam, kde stojí Kříž, jest kultura a civilisace, a kde Kříže není, jest barbarství a temnota. A poznáme ještě i tu pravdu, že kde jest Řím, tam jest život, a kde není Říma, tam jest úpadek, smrt a rozklad.

A ty známky pravdy bylo by možno potvrditi tisíci důkazy ze všech oborů života, z vědy i umění, z politiky i národního hospodářství, ze zdraví jednotlivců, rodin i národů, ze síly i úpadku států, z úsměvů štěstí i z výkřiků zoufalství, ze stavby života i z jeho trosek a rozvalin, zalitých mořem slz a krve a pokrytých bídou lidskou. Ale to všechno je nám známo; historie píše stále nové důkazy slov Kristových: Žij podle víry katolické a přesvědčíš se, že je z Boha.*)

Posilme tedy svou víru, nestyďme se za ni a pochopme, že *vírou stojíme.*

Lidstvo dnes touží po pokoji. Přes všechny snahy diplomacie tohoto světa — pokoje není. Shromažďují se znovu stále temnější mraky. Celá Evropa je na sopce, neboť mezi činiteli pokoje není Toho, který jest Tvůrcem pokoje: Boha.

Na uměle budovaných zdech evropského života objevují se znovu hrozivé trhliny.

My Poláci nechoďme cestou pohanů, ale jděme cestou Boží. My víme, co nám dala víra katolická, čím byla pro nás v době poroby; víme, že toliko Boží ruka, která staví i kácí trůny, oživuje nebo ničí národy, přivedla nás z našeho hrobu k životu; ona nás chrání v tomto životě, uprostřed nebezpečenství činí divy pomoci.

Opravdu! My stojíme vírou. Proto směle a s přesvědčením zvolejme to veliké slovo života: *Věřím!*

*) G. Piotrowski 1922, leden, Gazeta Warszawska č. 57. 22. Američan jest člověkem podivně praktickým a individuálním. Válka, ta velká zkouška životních problémů pravdy či bludu, rozhodně přiklonila mysl Jankesovu k církvi katolické. Zajímavou tu zprávu posílá jeden Polák z Chicaga Gazetě Warszawské. „Názor o katolicismu ohromně se změnil od světové války. Jako dříve Amerika Jankesů, snad ještě ve větší míře než ostatní protestantský svět, pokládala katolické náboženství za náboženství mrtvé, zkamenělé ve formalismu, „modloslužebné", působící toliko na lidi nevzdělané, tak se nyní činí tyto výtky spíše starým, ortodoxním náboženstvím protestantským, než-li církvi katolické. Neboť se ukázalo ze zpráv všech vojenských útvarů u všech armád, že katoličtí vojáci snášeli útrapy bojů i fysické útrapy v nemocnicích značně lehčeji než vojáci ustálených vyznání protestantských. Philip Gipps ve své velmi populární knížce „Now it can be told" několikráte se dotýká otázky „svědomí" a vyznání v poměru k válce a praví: „Vojáci katoličtí měli silnější víru než protestantští. Nedbajíce obtíží katoličtí kněží zpovídali vojáky, konali mši sv., přisluhovali svátostmi, přikládali sv. kříž k ústům umírajícího vojáka, šeptajíce mu do ucha jméno Ježíšovo a nejsvětější Marie... a udivení lékaři i milosrdné sestry musili přiznati, jak velikou fysickou úlevu to všechno působilo... Zato protestantští pastoři octli se v těžkém postavení: nemohouce odpovídati na otázky vojáků, vzdalovali se fakticky všech porad s nimi a věnovali celou svou energii tomu, aby jim poskytli fysického pohodlí."

Jest tedy katolicism náboženstvím praktickým, které opravdu přináší útěchu, a řekněme i sílu umírajícímu... — tak začíná mysliti Američan.

Imponuje mu dále universalism katolicismu. Universalism — toť slabá stránka v duši Jankesově. Proto se právě zapisoval dříve do zednářské lóže a byl hrd, že náleží ke společnosti ne lokální, ale universální, všesvětové... Nyní již ne.

Toť hold války katolické církvi.

Promluva II.

Závislost člověka na Bohu.

> Stvořil tedy Bůh člověka k obrazu svému,
> k obrazu Božímu stvořil ho,
> muže a ženu stvořil je.
>
> Gen. 1. 27.

1. Hned na první stránce katechismu jsou ty tři otázky: Odkud je člověk? Kam spěje? Proč je na světě?

Zdálo by se, že tyto otázky jsou dobré toliko pro děti, a přece tkví v nich největší moudrost a nejdůležitější vědění pro každého člověka. Každý člověk musí na ně odpovědětí, třebas jen prakticky, a ta odpověď rozhodne o jeho osudu netoliko časném, ale i věčném. Proto o rozřešení těch otázek usiluje nejhlubší duch mudrců, nalezneme je na vrcholech každé vědy, k nim spěje nejvyšší vzlet lidských myšlenek. Neboť každý učenec, nejen filosof nebo theolog, ale i přírodovědec a historik a badatel každého vědeckého oboru, jakmile jen sáhne hlouběji do své vědy, hned cítí povinnost dáti odpověď i na otázku: Odkud je člověk?

A správně: neboť na odpovědi na tu otázku závisí základ života i osud člověka.

Starověcí učení pohané, zvláště Řekové, poněvadž nedovedli objektivně rozřešiti těch otázek, odívali je v uměleckou formu záhad, často velmi významných, a tak je odkázali potomstvu. Nic jiného zajisté neznamenají ony *Sfingy*,

egyptské pod pyramidami nebo řecké stojící na rozcestích a dávající mimojdoucím hádanku, a to jen ony tři otázky, v nichž jest obsaženo tajemství života. A onen slavný *Labyrint* na ostrově Kretě nebyl ničím jiným než zobrazením neznámých cest života. Byl nádherným palácem, jímž probíhalo množství točitých a v omyl uvádějících chodeb. Uprostřed přebývala „obluda." Tímto palácem musil projíti každý člověk. Kdo zabloudil, stával se kořistí oné obludy. Lidské kosti bělající se kolem paláce svědčily, že se dosud nikomu nepodařilo vyjíti vítězně z oné budovy. Až tu jeden mladík, který také vešel do paláce, přemohl obludu a zničil její zlou tajemnou moc. Stalo se to takto: onen mladík uctíval bohyni Ariadnu. Tato, když měl vejíti do labyrintu, dala mu klubko niti a radu, aby u vchodu připevnil jeden konec nitky u dveří oné budovy a cestou pak rozvinoval nitku z klubka. Tak že nezabloudí, neztratí cesty a přemůže obludu. A tak se stalo.

Co jest tím opravdovým labyrintem, ne-li náš život, jímž probíhá tisícero cest, stezek a steziček, a to točitých i v omyl uvádějících? A co jiného jest tou obludou než síly toho života, jež špatně užity zabíjejí pobloudilého?

O hleďte, hleďte! Kolik lidských kostí se bělá kolem toho labyrintu života! Kolik obětí předčasně požírá! V něm se ukrývá ta hrozná tajemná síla, která rozdrtí každého, kdo jí dříve neovládne.

A možno vyjíti vítězně z toho labyrintu života? Možno i nutno, ale také je nutno míti onu tajemnou nit Ariadninu. Nuže, co starověcí symbolisovali, to můžeme míti a musíme míti reálně. Neboť, co jiného jest tou nití Ariadninou nežli *životní zásady* zdravé, pravdivé, objektivní? Toť nit, která připevněna hned u dveří toho života, třebas v nejčasnějším mládí, vede bezpečně i po nejbludnějších cestách života a uchrání omylů i katastrofy.

Právě této niti života hledají i theologové i filosofové i učenci, neboť pro člověka jest nejdůležitější věcí věděti, co má v životě dělati, jakou cestou jíti, aby života neztratil, ale dobře ho užil!

A tím důležitější jest tato otázka, že na ní závisí pravé štěstí člověka, jehož přece každý hledá.

Malá na pohled věc, a přece tak významná, že učený pohan učinil tu vůdčí nit darem bohů. Než nepředbíhejme odpovědi, toliko jí hledejme, abychom se jí pak mohli říditi v životě.

Když se rozhlížíme po životě, vidíme, že povinnosti a úkoly jistého stavu nebo oboru týkají se těch, kteří ten stav nebo obor vytvořili. Tak dítě, jako dítě, má povinnost k rodičům, neboť rodiče mu dali život; žák, jako žák, má povinnosti ke škole, neboť škola ho činí žákem; úředník, jako úředník, má povinnosti ke státu, neboť stát ho činí úředníkem. A jdeme-li tak dále tou řadou, přijdeme k přesvědčení, že i člověk, jako člověk, má povinnost k tomu, který jej učinil člověkem. A tak již stojíme u té velké otázky, které největší duchové zasvěcují svou práci: Odkud je člověk? Komu vděčí za své bytí?

Na rozřešení té otázky závisí povinnosti celého života člověkova, závisí také celý jeho život. Každý pak přizná, že *býti člověkem* jest také stav, jest také úřad, důležitější nad všechny ostatní, neboť je základní. To *býti člověkem* proniká život člověkův tak, jako krev proniká organismus: je-li zdravá, oživuje všechno, je-li však chorobná, všechno otravuje a zabíjí. Stojíme tedy před tou Sfingou života, před otázkou: Komu vděčím za svůj život? Odkud jsem?

2. Na tuto otázku jsou toliko dvě odpovědi, z nichž jedna musí býti pravdivá a druhá klamná. Jedna odpověď se shoduje s rozumem jak prostým, tak i nejhlouběji vzdělaným, shoduje se s kterýmkoliv náboženstvím, shoduje se s odpovědí celého lidstva a zní: Ke stavu člověka určil nás Bůh, čili *Bůh nás stvořil* a svým tvůrčím aktem povolal nás k životu. To jest positivní odpověď, která nám jasně ukazuje toho, na němž člověk závisí a jemuž vděčí za své bytí i za svůj život.

Druhá odpověď v nejlepší vědecké formě, když předem zavrhla možnost Stvořitele, zní: *Nevíme a vědět nebudeme.* „Ignoramus et ignorabimus." Jest to odpověď záporná, která nepraví nic o skutečné příčině našeho bytí. Proto také v praktickém životě nemůže tato odpověď nikoho uspokojiti; chceme přece věděti, komu vděčíme za svou existenci a ke komu máme nejdůležitější a nejpodstatnější povinnosti.

Nalezli se tedy takoví, kteří chtějíce kladně odpověděti na tu otázku, dávají různé odpovědi; ale tyto odpovědi se neshodují a vzájemně se potírají. Tak možno slyšeti, že vděčíme za svůj život přírodě; jindy zase, že jsme výsledkem kombinace různých sil — ačkoli se vždy vrací táž otázka: a odkud ta příroda? A kde se vzaly ty síly? Ba možno uslyšeti z úst zdánlivě učených, že náhoda je šťastným

počátkem člověka; a přece každý ví, že se nic neděje náhodou, ale že všechno musí míti svou rozumnou a dostatečnou příčinu.

Dnešní lidé však nejdou tak daleko až k poslední příčině, ale spokojují se odpovědí, že člověk jest posledním článkem v evoluci tohoto světa; svět pak prý se vyvinul z jedné buňky, která za miliony let vydala ze sebe ony rozličné formy života, jaké nyní vidíme. Bezprostředním pak článkem, z něhož prý člověk povstal, jest dle nich tělo nějakého zvířete, které se tak povzneslo v člověku k vyššímu stupni bytí.

3. Na této odpovědi přestává velká část dnešní inteligence, přijímajíc ji nekriticky jako poslední výrok vědy. Nalézáme ji často v knihách, slýcháme ji s universitních stolic i za stolky gymnasijními, ano i v populárních přednáškách pro nevzdělané masy.

Tento názor o původu člověka nazýváme *názorem materialistickým*, poněvadž se zakládá na myšlence, že všechno, co jest, je toliko hmotou, vystupující v tisicerých proměnách.

V praktickém životě takový světový názor dovoluje žíti tak, jak se komu líbí, a jedinou uzdou zločinu jest policie a vězení.

Bohužel, i mezi naší inteligenci a mezi naši mládeží šíří se již řadu let tyto materialistické názory a zásady: výsledek jest, že víra buď hyne nebo slábne a spolu s ní rozkládá se ještě rychleji mravnost.

Jaký tedy div, že se i u nás ozývají hlasy: Pryč *s náboženstvím ze škol*, i ze školy obecné; odstraňte jméno Boha ze školních knih; universita, která učí dle zásad katolických, není ústavem vědeckým atd.

Takové hlasy slýcháme vždy znovu i na nejvážnějších shromážděních zástupců vědy, jako by k získání vědeckého diplomu bylo nutně třeba rouhati se Bohu a pravému náboženství a cíti mrvu.

Jde tu zřejmě toliko o náboženství katolické, neboť každé jiné, i pohanské, i nejpošetilejší, má u těch pánů známku vědeckosti. Hlavním pak mistrem těchto materialistických názorů jest ještě stále Haeckel, přes své podvody ve vědě a své diletanství stále velebený a prohlašovaný za vědeckého věštce.*)

*) Arnošt Haeckel zemřel r. 1919. Byl představitelem směru čistě materialistického, který tvrdí, že mimo hmotu neexistuje nic objektiv-

Podívejme se tedy klidně na ty materialistické názory o lidském životě, snesou-li kritiku rozumu i života?

a) Připusťme, že je tomu skutečně tak, jak chce materialistická teorie o vývoji světa, že totiž člověk povstal ze zvířecího organismu. Mimovolně se vnucuje otázka: A odkud se vzal ten zvířecí organismus? Odpoví nám: z rostliny. A odkud ta? — ptáme se. A jdeme-li tak stále dále, dostaneme konečně odpověď, že všechno to vzniklo cestou vývoje z první buňky a ta povstala z protoplasmy. Ale naše otázka trvá v plné síle — ptáme se: A odkud se vzala ta protoplasma? Komu ona vděčí za své bytí? Neboť ani ona nemá v sobě důvodu své existence. Kdo jí dal nad to ještě pohyb? — neboť hmota nemá pohybu ze sebe. Kdo jí dal síly fysické, mechanické a chemické? Kdo ji obdařil životním prvkem?

Nuže, kdyby celý svět vznikl z jedné buňky, tož i ta buňka žádá Stvořitele, který by jí dal bytí, ruch, síly i život. A kdyby dokonce i člověk povstal na té cestě

ního. S počátku se věnoval vážným studiím přírodovědeckým, ale brzy přešel k prudkému boji proti katolické víře a tomuto boji zasvětil celý svůj dlouhý život. Jako protináboženský agitator neštítil se žádného vědeckého podvodu, aby jen dosáhl svého. V díle „Antropogenie" byl mu dokázán úmyslný podvod vědecký, neboť falšoval tabulky embryí (Učenci: His, Sempe, Bischoff a jiní). Ale nejvíce podkopal náboženství v lidských duších na celém světě svým dílem „Záhady světa" (Weltraetsel). Toto dílo bylo přeloženo do 25 jazyků, a v německém jazyku vydáno 310.000 ex., a to jen za účelem protináboženské propagandy. Dílo samo nemá žádné vědecké ceny. Paulsen, sám materialista, vyslovil se o něm, že „četl tu knihu s palčivým studem, že se mohlo něco podobného objeviti ve vlasti Kantově a Goetheově a že takovou věc mohou lidé čísti." Takoví učenci, ačkoliv přesvědčením materialisté, jako Virchov, Wundt, Dubois-Raymond, Paulsen, Baer zřekli se známosti s Haecklem. Ale to nezabránilo, aby jeho Weltraetsel nebyly čteny a nepůsobily na zkázu víry u lehkověrných a zkažených lidí. Jest to kniha plná nejodpornějšího rouhání a ničím nepodepřených tvrzení. Četbě té knihy připisuje berlínský „Vorwaerts" porážku Německa, neboť námořníci a vojáci, kteří první začali revoluci, sytili svého ducha převážně četbou té knihy ve střeleckých zákopech i na lodích. (Vorwaerts 9. VII. 1919. Posmrtné vzpomínky na Haeckla). R. 1912 národohospodář Lewenstein v Mnichově (Die Arbeiterfrage 1912, s. 4 6) rozeslal mezi dělníky dotazník. Mezi otázkami byli také tyto: V co věříš, co čteš? Na 17.300 odpovědí nalezlo se jen 668 dělníků, kteří se přiznali k víře, ostatní odpověděli rouháními vypsanými z Haecklových Weltraetsel. Není také divu, že na druhou otázku: Co čteš? odpovědělo převážně, že Weltraetsel Haecklovy.

Nedivme se, že voják, jenž ztratil víru, ztratil i ducha a lásku k vlasti. Dílo to nazval kdosi nebezpečenstvím pro kulturu. A u nás platí stále ještě za vědeckou věštírnu!

vývoje, tož i on vděčil by za svůj život Stvořiteli, neboť Bůh stvořil by tu buňku toliko proto, aby třebas po milionech let vydala ze sebe člověka. I kdybychom tedy připustili onu domněnku, člověk by vděčil za své bytí jedině Bohu-Stvořiteli.

b) Může však člověk opravdu býti dílem vývoje čistě materiálního? Člověk přece se neskládá toliko z těla, ale i duše, která jest bytostí *duchovou* a jako taková absolutně nemohla vzniknouti z hmoty. Abychom se o tom přesvědčili, stačí, když budeme trochu uvažovati sami o sobě.

Ve svých činnostech rozeznáváme netoliko poznání přímé, skrze smysly, zrak, sluch, hmat, jak to vidíme u zvířat, ale nadto poznáváme předměty odtažitě čili abstraktně a vytvořujeme tak pojmy všeobecné, odtažité; ano můžeme poznati i své vlastní myšlenky, čili poznáváme reflexně. A tak netoliko vidím *toho* člověka, *ten* dům, *ten* kostel, ale mám současně pojem o člověku, o domě, o kostele jako *takovém*, ač ani člověk, ani dům jako *takový* neexistuje. Máme pojmy ctnosti, umění, zla. Tyto pojmy jsou reálné, my jimi pracujeme tvoříce myšlenky, soudy, úvahy. A přece pojmy nejsou materiálné, neboť kdyby byly materiálné, hmotné, měly by vlastnosti hmoty, byly by tedy rozsáhlé, měly by tři rozměry, působily by na smysly barvou, chutí, pohybem, odporem, — zatím však nemají žádné z těchto vlastností, jsou tedy nehmotné čili duchové. Jsou-li činy duchové, musí býti duchovou i bytost, která ty činy vykonává a jest jejich podkladem. Nuže, tu duchovou bytost v sobě nazýváme *duší*.

Ta dvojitost naší přirozenosti vyniká ještě lépe v projevech *chtění a žádosti*. Tělo si žádá pokrmu, odpočinku, slovem toho, čeho potřebuje k životu. Tyto žádosti jsou nám společny se zvířaty. Tak hladový pes spatřiv kus masa vrhá se naň celou svou bytostí, aby jej polkl. A nic ho neodvrátí od toho pudu, leda jen hmotná síla, která ho zadrží z venku. U člověka jest jinak; může býti hladov, může seděti u stolu bohatě a chutně vystrojeného, může pociťovati šílené puzení k jídlu, a přece si může říci: Nebudu jíst! A nejí. Akt vůle stačí, aby při bohatě připraveném stole zemřel hladem. Viděti, že jest v nás něco, co jest podstatně jiného a silnější než nejmocnější žádosti. A to je přímý akt *vůle:* chci nebo nechci, kterého ani nepociťujeme. Kdyby ten akt vůle byl *téže* přirozenosti, jako akt žádosti, zřejmě nebylo by možno mluviti o nějakém

vnitřním rozporu, o nějakém krocení a přemáhání žádostivosti. Slepá žádostivost nepřemůže se sama ve své činnosti. Tedy ten akt vůle musí býti jiné povahy; nemůže býti hmotný, neboť by se spojil se žádostivostí v jednu žádost; jest tedy nehmotný čili duchový. A je tedy v nás něco, co není hmotou a co jest silnější než hmota, a to jest — duše.

Nuže, aby duše mohla existovati, vyžaduje takové bytosti, jakou jest sama, — vyžaduje Boha, Stvořitele. A proto, i kdybychom připustili, jak chtějí materialisté, že naše tělo povstalo z těla zvířecího, přece *duši* musil stvořiti Bůh bezprostředně, aby jí oživil tělo. A poněvadž o člověku rozhoduje ne tělo, nýbrž rozumná a svobodná duše, proto znovu právem tvrdíme, že Bůh stvořil člověka, a to bezprostředně.

c) Nyní se však táži: Jest to dokázáno vědecky, tak jako že dvakrát dvě jsou čtyři, že se naše tělo vyvinulo z těla zvířecího? Mnozí tak říkají, ale mají na to důkazy? Nuže, musíme zcela upřímně vyznati, — a víra se nebojí vědy, — že toto tvrzení, jako by naše tělo bylo dalším stupněm vývoje těla zvířecího, jest dosud ve vědeckém světě *přáním a toliko přáním* materialistů: *oni* chtějí, aby *tak* bylo. To pak, že materialisté ve své fantasii zaměňují přání za skutečnost, ještě nic nedokazuje. Naopak věda, která hledá pravdy bez ohledu na subjektivní přání, jasně se vyslovuje, že o tom dosud nic neví, že by tělo člověka pocházelo z těla zvířecího, a že nemůže k takovému tvrzení uvésti žádného důkazu.

Tak ředitel Přírodovědného Ústavu v Berlíně, profes. Branco, sám materialista, podávaje na kongresu přírodovědců v Berlíně zprávu o vědeckých výsledcích r. 1901, neváhal před učenci prohlásiti, že *věda dosud nezná žádných předků člověka.*)* Totéž mínění opakoval o 10 let později, opět na podobném kongresu; pravil, že se člověk jako takový *objevuje od počátku v přírodě*. Jiný materialista, Schwalbe,**) poznamenává toto: když zkoumáme rostliny, zvířata, jsme velmi opatrni a dáváme pozor, abychom, z

*) Dr. Wilhelm Branco, V. Mezinárodní sjezd zoologů v Berlíně 1901. Dílo téhož: „Der Stand unserer Kenntnisse vom fossilen Menschen." Lipsko 1910. Sr. Stimmen aus Maria Laach 1911. Wasaman „Verhandlungen des V. Internat. Zoologen Congresses", Berlin 1902, str. 237.

**) Schwalbe, Die Vorgeschichte des Menschen 1904.

toho, co máme v rukou, nevyvodili nějakého falešného důsledku; ale když jde o člověka, stáváme se nervosními a jakákoliv drobnůstka stačí, abychom šli v důsledcích příliš daleko.*)

Tyto a jim podobné výroky učených a pravdy hledajících materialistů bylo by možno rozmnožiti, ale i tyto již potvrzují, že věda ani v nejmenším nepřekáží, abychom soudili o počátcích člověka tak, jak nás tomu učí sv. víra. A víra nám praví, že když se již celý tento svět tak zdokonalil, že v něm mohl žíti člověk jako jeho pán a král, tehdy sám Bůh Stvořitel bezprostředně povolal člověka k bytí a životu. Nejprve tedy sám bezprostředně připravil mu tělo učiněné ze země a potom to tělo oživil, vdechnuv do něho nesmrtelnou duši. A tak povstal nejprve muž, jejž Bůh nazval „Adamem", to jest člověkem; a potom utvořil Bůh z těla Adamova tělo ženy a opět je oživil nesmrtelnou duší, ženu pak nazval Evou, to jest matkou všech lidí.

Třeba podotknouti, že Bůh při stvoření zachoval jednotu a totožnost těla, aby se tak z jednoho těla Adamova rodila všechna těla. Že naše tělo jest bezprostředně od Boha stvořeno, o tom možno se přesvědčiti z různých jeho předností. Tak stačí toliko popatřiti na tělo člověka, abychom na něm nalezli stopy doteku rukou Božích. Jest tak podobno tělu zvířecímu, a přece jest tak odlišné. Tělo každého zvířete je zbudováno tím způsobem, že jeho hlavní osa směřuje *kolmo* k poloměru zemskému; proto každé zvíře celým svým tělem přiléhá k zemi, jako by mluvilo: ze země jsem, pro zemi jsem a toliko v zemi se obrátím. Avšak tělo člověka je zbudováno tak, že jeho hlavní osa jde *rovnoběžně* se zemským poloměrem; proto se člověk

*) Ještě dále jde nejnovější přírodní věda, směřující přes své materialistické sklony k nalezení objektivní pravdy. R. 1921 v prosinci konal se obrovský vědecký kongres přírodozpytců z celého světa v Americe v Torrento. Súčastnil se ho jeden z nejslavnějších přírodovědců, jejich věštec, V. Bateson, člen královské akademie v Londýně, enthusiastický stoupenec evoluce. Jeho přednáška byla středem celého sjezdu a stala se sensací, neboť ve jménu pravdy prohlašuje před celým světem toto: 1. Evoluce není dnes na prvním místě, neboť „nebyl v ní učiněn žádný pokrok." 2. „Evolucionism ukázal se nehodným uvědomělé pozornosti." 3. „Nemáme přijatelného výkladu původu druhů." 4. „Mluvili jsme stále o evoluci, ale to bylo před 40 lety; dnes cítíme, že mlčení jest metodou bezpečnější."

K těmto přiznáním není třeba komentáře. Przeglad Powszechny, 1922, červen.

celým tělem vznáší vzhůru, a zvláště tváří, ve které se soustřeďuje cela vznešenost stvoření a obráží se jakási záře Boží, země pak se dotýká toliko konci svých nohou, jako by to tělo mluvilo: jsem ovšem ze země, ale nikoliv pro zemi a neobrátím se v zemi. Jdu tam, kde žije můj Stvořitel, kam se mimovolně upírají mé oči a celá má duše letí za nimi.

Těchto rozdílů bylo by možno uvésti nekonečně mnoho, a všechny by nám řekly, že naše tělo jest podobno tělu zvířecímu, ale není týmž tělem; liší se od něho podstatně.

4. Přihlédneme-li pak aspoň zběžně k *úmyslům Božím*, jaké měl Bůh při stvoření světa i člověka, tu opravdu zmizí veliká obtíž a zvoláme: věřím, že Bůh jest mým bezprostředním Stvořitelem.

Především stvořil Bůh člověka k obrazu a podobenství svému. Tím přirozeným Božím obrazem, na němž se obrážejí rysy Boží, jest naše *duše*. Neboť jako Bůh má rozum a svobodnou vůli, tak dal i duši rozum a svobodnou vůli. Jest tedy duše obrazem Boha. Ale kdo vytvoří k tomu obrazu přiměřený rám, který by se s ním slil v jeden celek? To může jen umělec, který stvořil obraz. Nuže, k obrazu Božímu, Bohem stvořenému, mohl udělati přiměřený rám toliko Bůh sám; a tím rámem jest naše *tělo*. Či slušelo by, aby organism zvířecí připravoval tělo pro nesmrtelnou duši, pro ten obraz Boží?

Theologie, pohřižujíc se do myšlenek Božích, ne bez důvodu učí, že Bůh toliko proto stvořil bytosti, aby se s nimi osobně stýkal a povznesl je k svému životu. Bůh vpatřený v tyto své vznešené a láskyplné úmysly viděl, že ten styk božství se stvořením může uskutečniti Jeho Syn. A tak před očima Božíma zazářil od věků, jako slunce celého stvoření, *Bohočlověk*. Člověk pak má býti onim pojítkem, onim mostem, onim středem velikého stvoření, ve kterém se dokoná Synem Božím jeho sjednocení s Bohem. Od Boha vychází Syn Boží, od stvoření syn země: člověk. Tedy v plánech Božích stává se člověk malým světem, ve kterém se soustřeďuje celý velký svět duchový i hmotný. Syn Boží má vzíti lidské tělo, jaké má člověk i lidskou duši, aby se jako Bohočlověk stal středem velikého stvoření. I tvrdí theologové, že vtělení Syna Božího bylo by se uskutečnilo i tehdy, kdyby byl člověk vytrval v milosti Boží a nebyl odpadl hříchem od Boha.

Člověk tedy dostává své bytí proto, aby se jeho přirozenost stala vlastnictvím Syna Božího.

Uvažme nyní, zdali nebylo vhodno, aby sám Bůh utvořil bezprostředně pro člověka tělo, když se mělo státi a také se stalo tělem Syna Božího? Či jest možno, že by Syn Boží, maje vzíti lidské tělo, vzal tělo ne lidské, nýbrž zvířecí? A tak by bylo, kdyby se naše tělo vyvinulo z organismu těla zvířecího. Pro Božího Syna mohl toliko Bůh bezprostředně připraviti tělo.

V dalším rozvoji úmyslů Božích vidíme, že člověk, jenž měl jednou dáti tělo Synu Božímu, byl Bohem povznesen k hodnosti *dítka Božího;* tak milostí posvěcující stala se nejen duše účastnou přirozenosti Boží, ale i tělo člověka bylo tou milostí jakoby posvěceno, aby bylo hodno státi se tělem Syna Božího a spojiti se s božstvím. V té hodnosti synů Božích přijalo tělo výsadu nesmrtelnosti a zde na zemi jakoby stigma zduchovnění: Milost souladu sil. Tedy i pro tělo člověka otevřelo se nebe, život ducha, život věčnosti.

Jest možno si pomysliti, že by tělo zvířecí přišlo do nebe, bylo zduchovněno a mělo žíti věčně? Takové tělo mohlo vyjíti toliko bezprostředně z rukou Božích.

A co říci o největších tajemstvích víry, která jsou bezprostředně spojena s oslaveným tělem Kristovým, jako o Nejsvětější svátosti oltářní čili o Božím Těle? Jest možno připustiti, že by to proměněné, oslavené Tělo Kristovo nakonec bylo tělem zvířete?! A musilo by tak býti, kdyby naše tělo nebylo bezprostředním dílem rukou Božích.

To všechno mluví nám jasně, otevírá naše oči, že jest pravda, čemu nás učí naše víra o původu člověka, že jsme vyšli z rukou Božích bezprostředně, jak duše tak i tělo naše, že jsme tedy dílem rukou Božích a ovcemi pastvy Jeho.

A proto bez obavy, že bychom se mýlili, s celým přesvědčením pravdy pronesme to veliké slovo: *Věřím!* Věřím, že Bůh jest mým Stvořitelem, že On mne učinil člověkem, věřím, že tělo mé i duše má jsou bezprostředně dílem rukou Božích.

Jeden polský spisovatel,*) zjevný nepřítel náboženství, odvážil se svého času pronésti tuto dětinskou námitku: „Přece rodný list ti praví, že ne Bůh tě stvořil, ale rodi-

*) Andrej Niemojewski, Katechizm.

čové dali ti život." Ano, rodičové dali nám život tělesný, ale dali nám jej z vůle Boží, neboť Bůh chtěl, aby se takovým způsobem rozmnožoval lidský rod; ale tělo, které jsme přijali od rodičů, jest týmž tělem, které Bůh stvořil pro Adama, prvního otce. Naše tělo není ničím jiným než opětným utvářením těla Adamova, neboť i tělo první matky Evy bylo také tělem Adamovým. Tak i Syn Boží, když vzal své tělo toliko z matky, z těla nejsvětější Marie Panny, nevzal jiné tělo než tělo Adamovo, aby se tak z jednoho těla rodila všechna těla, jako od jednoho Boha všechno pochází. Duši pak stvořuje Bůh bezprostředně pro každého člověka, závisle od přirozeného početí těla.

Tuto myšlenku, tak velikou, tak hodnou Boha i člověka, rozvíjí hluboce již ve Starém zákoně ona statečná matka Makkabejských.*) Jak známo, král Antioch, asi 300 let před Kristem, pronásledoval Židy pro jejich náboženství a nutil je k odpadlictví, ty pak, kteří odpírali, ukrutně usmrcoval. Znamením odpadlictví mělo býti požití vepřového masa, které Židům nebylo dovoleno jísti. Tehdy byla postavena před soud žena, matka sedmi synů, spolu se svými syny a všichni byli vyzváni, aby se vzdali své víry, jinak že budou vydáni strašným mukám a ukrutné smrti. Matka má hleděti na muka svých synů až do posledního a potom zahyne sama. Tragická chvíle. Ale síla víry vítězí. Všichni, počínaje nejstarším synem, jdou ochotně k ukrutnému mučení. Jeden za druhým umírá jako hrdina, vyznávaje hlasitě za strašného utrpení svou víru v Boha a v život věčný. Ale největší hrdinkou jest matka; než sama zemřela, sedmkrát s každým synem trpěla všechna muka a umírala. Než i ona z obavy, aby pohled na ukrutné mučení nepoděsil některého, zvláště nejmladšího syna a nepřivedl k odpadlictví, tak je v rodné řeči poučuje a ducha jim dodává: *Pohleď, synu, na nebe i na zemi a na všecky věci, které na nich jsou, a poznej, že z ničeho Bůh učinil je i lidské pokolení: neboť nedarovala jsem já vám života ni ducha, aniž jsem já spojila údy každého, ale Stvořitel světa, který způsobil, že člověk vznikl a který vymyslil vznik všech věcí. On vám zase z milosrdenství vrátí ducha i život, ježto vy nyní sami sebe nevážíte pro jeho zákon.*

Toť opravdová síla zásad, plynoucí z přesvědčení, že závisíme na Bohu a že jsme vlastnictvím Božím; tato síla rodí hrdiny!

*) II. Mach. 7.

Prorok David rozmýšleje o této závislosti na Bohu volá s nadšením: *Pojďte, klanějme se, padněme, klekněme před Pánem, svým Tvůrcem. Jeť on Pán, náš Bůh, a my jsme lid, jejž on vodí, a ovce, jež pase.*)*

Sv. Pavel uvažuje o té pravdě nabývá pevné důvěry v Boha a praví: *Je-li Bůh pro nás, kdo proti nám?**)*

A Pán Ježíš mluví nám o tak srdečné a neslýchaně milé závislosti naší na Bohu, že je těžko srdečnější si představiti a přáti: *Pohleďte*, praví, *na ptactvo nebeské, že neseje, ani nežne, ani neshromažďuje do stodol, a Otec váš nebeský živí je. Nejste-li vy dražší než ono? Pozorujte lilie polní, kterak rostou, nepracují aniž předou; pravím pak vám, že ani Šalomoun ve vší slávě své nebyl tak oděn jako jedna z nich. Jestli tedy trávu polní, která dnes jest a zítra do pece vržena bývá, Bůh tak odívá, čím spíše vás, malověrní?***)*

Uznejme tedy i my, bratři katolíci, svou závislost na Bohu a svém Tvůrci. Tam jest nejvlastnější a jediné naše místo. Naše závislost na Bohu, to není jen pravda, ale i čest naše a naše velikost, toť zároveň závdavek našeho štěstí: Bůh a já.

Nade mnou Bůh, ne andělé, ne archandělé, ne Cherubové ani Serafové a tím méně lidé, ale *Bůh*, sám nekonečný, všemohoucí Bůh. A všechno ostatní, co nejsem já, jest toliko vedle mne nebo pode mnou. Sv. Pavel u vytržení nad touto velikostí člověka volá: *Všecko jest vaše, vy pak jste Kristovi, a Kristus Boží.†)*

Učiňme se tedy i my závislými na Bohu, učiňme se závislými vědomě a dobrovolně. Co máme, od Boha máme: Bůh nám to dal, i tělo i duši i život, dobra časná i duchovní: to všechno jest Boží a nám to bylo dáno jen v užívání. Řekněme tedy Bohu a Pánu svému: Věřím, že jsi můj Stvořitel, věřím, že jsem na Tobě ve všem závislý, uznávám tu závislost a vědomě i dobrovolně činím se závislým na Tobě, Bože!

A když si to tak řekneme, Bůh sestoupí k nám jako ke svým nejmilovanějším dětem a oděje nás v krásnější roucho než lilie polní a více se bude o nás starati než o ptactvo nebeské, abychom věděli, my malověrní, že On jest Pánem a Bohem naším a my dílem rukou Jeho a ovcemi pastvy Jeho. Amen.

*) Ž. 94, 6. 7.
**) Řím. 8, 31.
***) Mat. 6, 26-30.
†) 1. Kor. 3, 22.

Promluva III.

Základ života.

Pánu Bohu svému budeš se klaněti
a Jemu jedinému poctu božskou vzdávati.
Luk. 4, 8.

Když jsme se utvrdili v tom přesvědčení a v té pravdě, že člověk je skutečně závislý na Bohu, neboť jedině Bůh učinil nás člověkem, snadno již nalezneme, co jest naším hlavním úkolem, totiž: *proč tu jsme*, čím máme vyplniti svůj život, abychom ho neztratili, ale využili jak nejlépe!

1. Rozum sám nám praví, jsme-li dílem Božím a závisíme-li na Bohu, máme se své strany tuto závislost uznati a ji vyjádřiti. A čím člověk vyjádří, ukáže tu svou závislost na Bohu, ne-li silami, které mu Bůh dal?

Náš *rozum* jest první silou, která mne činí člověkem. Kdybych neměl rozumu, nebyl bych člověkem, neboť bych nemohl mysliti, mluviti ani dobrovolně chtíti. Proto také staří filosofové definovali člověka jako bytost rozumnou, „animal rationale." Rozum jest naším sluncem, které nám nejprve osvětluje cesty našeho života.

Činností rozumu jest *poznání*. Člověk tedy maje rozum od Boha, jest povinen především obrátiti se rozumem k Bohu, čili poznati Boha jako Boha, Stvořitele, Pána, Otce; jest povinen poznati Boha v jeho vlastnostech, že jest moudrý, všemohoucí, spravedlivý, všudepřítomný. Jest to *první* povinnost člověka, jako první povinností dítěte k rodičům jest: poznati rodiče; služebníka, poznati svého pána; úředníka, poznati svého představeného; žáka, poznati svého učitele; neboť bez tohoto poznání není žádné závislosti; to je první a základní povinnost. A má-li kdo právo vymáhati splnění této povinnosti, jest to Bůh, který dal člověku rozum především k tomu, aby se jím dobrovolně a vědomě obrátil ke svému Tvůrci.

A co to znamená poznati někoho a přiznati mu, že jest dobrý, spravedlivý a takový, jakým jsme ho poznali? Poznal-li mne někdo a přiznává se k té známosti a praví, že mne zná jako čestného a dobrého člověka, tu mne ten člověk *chválí*. Tedy poznati někoho, přiznati se k té známosti, jakož i přiznati dobré poznané vlastnosti, to znamená chváliti. Proto také naše poznání Boha není ničím

jiným než chválou Boží. První tedy povinností člověka na zemi jest chváliti Boha.

Chvála Boží! Jaký to veliký a vznešený čin! Či není to velikou věcí umět poznati to, co je dobré, krásné, ušlechtilé, umět vycítiti krásu přírody a nadchnouti se lidskými díly? Toť přece nejdůstojnější ducha i citu člověkova! Toť již obor poesie a květy myšlenek a citů lidských. A je-li tak vznešené slovo chvály při pohledu na dobro a krásno stvořené, jak velké, vznešené a velebné bude teprve slovo chvály Boží, chvály Toho, jenž jest sama pravda i dobro a nekonečná krása!

Vždyť i prvním a nejvážnějším slovem té němé *přírody* jest píseň chvály Boží. Příroda svou krásou, pravdou a dobrem chválí svého Tvůrce, vypravujíc všem o Jeho dobrotě, kráse a pravdě. Tak překrásně se vyjadřuje David: *Nebesa vypravují slávu Boží, a díla rukou Jeho hlásá obloha.**) A poněvadž příroda jest němá, proto, jak praví sv. Pavel,**) veškeré tvorstvo spolu sténá a jako rodící trpí bolest až dosavad a čeká, až by se zjevili uprostřed něho synové Boží, kteří by jménem jeho i svým pronesli k Bohu to veliké slovo: Bože, uznávám Tě, Bože, velebím Tě, Bože, chválím Tebe.

Ano; člověk stojí uprostřed tvorstva jako jediná bytost rozumná, která si uvědomuje to, co ji obklopuje; člověk jeden jediný má v přírodě svobodný hlas. Má tedy býti člověk knězem té přírody: má bráti do svých rukou všechnu slávu Boží, rozesetou v paprscích dobroty Boží po všem tvorstvu od hvězd a sluncí, zářících na obloze nebeské, až ke krůpěji rosy, jež jako slza díků k Tvůrci brilantem svítí na řasách trav a v barevných kalíších květů; až k prášku, jenž se třpytí zlatem v paprscích slunečních, — všecku tu slávu Boží má bráti člověk na své ruce, aby povznesl celou plnost a hloubku citů vděčnosti v zlatém kalichu svého srdce a uprostřed rozezpívané přírody pronesl k Bohu to veliké slovo života: *Benedicite.* Blahoslavím Tě, Bože, jménem svým i jménem celého světa, neboť jsi dobrý a na věky trvá milosrdenství Tvé!

Proto i kněz, když stojí u oltáře, aby přinesl Bohu oběť neposkvrněného Beránka ve mši svaté, ještě než začne samu oběť — očistiv své srdce aktem lítosti v Confiteor a zavolav k Pánu u vědomí své ubohosti „Kyrie Eleison" —

*) Ž. 18. 1.
**) Řím. 8. 22.

jako první slovo pronáší jménem lidu a všeho tvorstva slovo chvály Boží: *Gloria in excelsis Deo!* Sláva Bohu na výsosti! A unesen v duchu tou velikostí slávy Boží, vznáší se na křídlech modlitby jakoby u vytržení stále výš a výše, až k oněm nejvznešenějším vzletům duše, kde se Bůh stává vším a vše ostatní jest jen nejčistší písní Jeho slávy: *Chválíme Tě, blahoslavíme Tě, oslavujeme Tebe, díky Ti vzdáváme pro velikou slávu tvou!* Proto také, když se Ježíš Kristus zjevil na tomto světě, nezazněla nad chlévem betlémským jiná píseň než píseň chvály Boží.

První tedy povinností člověka na zemi jest chváliti Boha. Prakticky se tato povinnost plní a soustřeďuje *v aktech víry.* Kdo věří v Boha, ten Jej už tím také poznává a uznává čili chválí. A naopak nevěra jest největší urážkou Boží, poněvadž jest ignorováním, zneuznáním Boha, podobně jako nás by nejvíce a nejdůtklivěji urazil ne ten, kdo by nám nespravedlivě spílal, ale ten, kdo by nás ignoroval, čili ten, pro nějž bychom přestali v jeho pojmu existovati.

Lidstvo také tuto povinnost chvály Boží plnilo. Neboť jak daleko sahá lidská paměť, vždy a všude lidé věřili v Boha, ctili Ho a chválili, třebas bludně, ale přece o Něm přemýšleli; mýlili se, ale přinášeli Mu oběti. Proto již pohanský dějepisec pozoroval v dějinách ten velký fakt, že jsou národové bez civilisace, bez kultury, bez měst a sociálních zařízení, ale není na světě národa bez oltáře a bez kněze.

Nyní již lépe chápeme pravdu, že víra jest naukou člověka jako člověka, že ona především staví jej v tvorstvu na místo, na němž má býti, dovoluje mu žíti v takovém ovzduší, ve kterém se může cítiti člověkem a býti spokojen a šťasten. *Nevěra* pak je zjevem umělým, vytvořeným teprve přemítavou prací, a v praktickém životě je zjevem chorobným, patologií duše. Pozorujme jen nevěřící lidi: nechovají se jako lidé chorobní? Chorý člověk stále myslí na svou nemoc, vykládá o ní všem až do omrzení, ať je toho třeba či není: tak i nevěřící člověk mluví stále jen o víře, ať stojí v dílně jako dělník, či v kanceláři jako úředník, nebo na universitě jako profesor, ať píše knihu nebo rozmlouvá, nemůže se zdržeti, aby se nedotkl náboženství a o něm nemluvil. Zajímavý pohled poskytovala svého času, před válkou, knihovna tak zvané pokrokové čili nevěřící mládeže ve Lvově. Zdálo by se, že v knihovně

nevěrců neměla by se nalézati ani jedna náboženská kniha, a zatím katalog vykazoval naopak samé knihy náboženské. Zato věřící člověk počíná si tak, jako člověk zdravý. Člověk zdravý nemluví o zdraví, leda tam, kde je třeba, ani o něm nepřemýšlí, ale zato užívá zdraví v celé plnosti a těší se jím. Tak věřící člověk mluví o víře tam a tehdy, kde a kdy je toho potřeba, ale zato víry používá denně, jí se těší a jí se chrání ve všech životních okolnostech.

A z kolika srdcí se již vyrval hluboký povzdech: O kdybych mohl věřiti, jak bych se cítil šťastným! Jak jste šťastni vy, kteří věříte!

Tedy i my, kteří věříme a z milosti Boží můžeme věřiti, nestyďme se za víru, za tu chválu Boží, ale vyznávejme ji statečným srdcem před Bohem i před lidmi. Nechť i z našeho srdce plyne ta veliká chvála Boží, která se stává závdavkem a nejjistější zárukou pokoje v srdci i v životě člověka.

II. Druhá povinnost člověkova rodí se z jeho *vůle*. Vůle něco chce nebo nechce, činí se na někom závislou, nebo se vyprošťuje ze závislosti druhého. Její činy jsou pohyby duše, jak se vyjadřuje sv. Augustin.*)

V přirozeném pořádku má jíti vůle za rozumem, který jest jejím světlem, ale nebývá tak vždycky; vůle má někdy své důvody, za nimiž jde i proti rozumu a svědomí. A tehdy vůle bloudí a jedná špatně. Tak dítě třebas zná své rodiče, a přes to jim řekne: Nebudu vás poslouchat! Taktéž služebník může říci svému pánu, vojín svému představenému: Nebudu tě poslouchat! Nuže, člověk, jakmile poznal Boha jako svého Stvořitele, Pána a Otce, jest povinen učiniti se dobrovolně na něm závislým. To jest druhá povinnost rodící se z vůle. A že člověk jest především, vždy a všude člověkem, jest povinen především, vždy a všude učiniti se závislým na Bohu; tedy jako dítě i stařec, zdravý i nemocný, na zábavě i v práci, doma i v kostele, v životě i ve smrti, slovem, člověk má dobrovolně a vědomě tak postupovati, aby vůli Boží uznal, ctil a svou vůli podřizoval vždy vůli Boží.

Tato závislost člověka na Bohu, přijatá dobrovolně naší vůlí a vyplývající z poznání Boha, jest základní povinností, která jde přede všemi jinými; ano, má pronikati všechny ostatní životní povinnosti, jako vzduch, bez něhož

*) S. Aug. Trakt. 48 in Joan.

bychom zahynuli, jako krev, která proniká a oživuje organismus. Žádná obtíž, žádná překážka nemá přetrhati naši závislost na Bohu, žádné stvoření nemá jí převýšiti: rozkoš ani utrpení, sláva ani hanba, bohatství ani bída, dlouhý ani krátký život, neboť na této mé závislosti na Bohu záleží všechno; při ní všechno mám, i kdybych nic neměl; bez ní nic nemám, i kdybych všechno měl. Tedy jako dítě, vojín nebo služebník jsou ve svém stavu závislými na svých představených, tak člověk má se učiniti závislým na Bohu, a to onou skutečnou závislostí, jaká plyne z pojmu stvoření a Tvůrce, Pána a služebníka, Otce a dítěte.

A tážeme-li se, čím jest tato závislost na Bohu, snadno poznáme, že jest *úctou k Bohu*, neboť kdo staví druhého výše než sebe a činí se na něm závislým, ten jej tím ctí. Tak ctíme naše velké hrdiny, mistry dláta či péra, slavné vlastence, že se činíme na nich závislými, stavíce je výše než sebe.

Toť úcta k Bohu.

Ale jak uráží Boha, kdo tuto přirozenou závislost svou vůlí buřičsky trhá a praví: „Co je mně po Tobě, Bože! Žij pro sebe, já budu žíti také pro sebe!“ Kolik jest takových lidí, kteří sice poznávají Boha, ale vyprošťují se ze závislosti na Něm, jako dítě, které nechce uznati svých rodičů, jako služebník, který nechce býti závislým na svém pánu, jako vojín, který nedbá rozkazů představeného, jako onen duch, který se vzbouřil a zvolal: „Kdo je Bůh, abych ho poslouchal?“ My ne tak, ale položme svou vůli u nohou vůle Boží a řekněme: Tys Stvořitel, a my jsme Tvé stvoření, Tys Pán, a my Tvoji služebníci, Tys Otec, a my Tvoje děti!

3. Z těchto dvou povinností rozumu a vůle, chvály Boží a závislosti na Bohu, vzniká třetí povinnost, která tyto dvě doplňuje a spojuje: plnění vůle Boží životem, čili: *služba Boží*. Kdo Bohu slouží, ten Ho i chválí i ctí, neboť služba Boží vyžaduje celého člověka, duše i těla, rozumu i vůle, sil duchovních i fysických; všechno jest od Boha, tedy všechno musí projeviti, že náleží Bohu.

Tak tedy celá povinnost člověka na zemi jest obsažena ve službě Boží. Jest to povinnost celého života, každé chvíle i každého okamžiku, neboť člověk je vždy a všude člověkem; jest to povinnost první, základní, přede všemi jinými, neboť člověk jest především člověkem.

Některým se zdá, že Pán Bůh, poroučeje nám chváliti sebe, ctíti sebe, sloužiti sobě, počíná si sobecky, egoisticky. Tak se snad zdá, ale není tomu tak. Neboť tyto povinnosti plynou ze samé přirozenosti, nikoli z nějakého dobrovolného Božího příkazu: dílo přece musí chváliti svého mistra. Proto i němá příroda chválí Boha jak umí, neboť hlásá Jeho dokonalost, ctí Ho svou závislostí a slouží Mu věrným zachováváním zákonů, jež jí dal. Člověk tak často zapomíná na tu povinnost, a proto mu ji Bůh připomíná, veden jsa k tomu jedině velikou láskou k nám. Nad to Bůh, plníme-li tyto povinnosti, nemá z toho nějakého reálného prospěchu, nýbrž celý skutečný užitek připadá toliko *nám*, neboť když Boha chválíme, ctíme a Jemu sloužíme, stáváme se *my* dobrými, *my* vytvořujeme pro sebe milý a pokojný život, *my* sklízíme z této setby bohaté snopy štěstí. Bůh dobře ví, že jen cestou Jeho služby můžeme se státi šťastnými, proto nás k ní pobádá, neboť nechce naší zkázy. Tak tedy Bůh, žádaje od nás plnění těchto povinností, nehledá *svého* dobra, ale *našeho*, nežádá toho *pro sebe*, ale *pro nás*.

4. A hle, znovu se před námi rozšiřují dobrotivé úmysly Boží. Bůh nás povolal k životu ne proto, aby se nám vedlo zle, nýbrž proto, aby nám bylo dobře, aby viděl na naší tváři úsměv štěstí a aby, sám jsa dobrý, měl komu dobře činiti. Bůh se své strany učinil všechno, aby člověk byl šťasten, neboť nejen mu dal všechny přirozené vlastnosti a dary, ale nadto ještě povznesl jej do stavu nadpřirozeného a učinil jej svým dítkem, aby mu dal své štěstí. A když člověk přetrhl svou vůlí i tyto Boží úmysly, Bůh je obnovuje opět svou obětavou láskou, a na důkaz, že tak a nejinak s námi smýšlí, vkládá do našeho srdce takovou touhu po štěstí, že se jí člověk nemůže nikdy zbaviti: spočívá na dně každé naší myšlenky, našich činů, našich rozkoší.

A nyní se zeptejme: Co jest prvotním základem štěstí? Zdali ne to, aby každá věc byla na svém místě? Ryba cítí se šťastnou v obyčejné vodě. Vložme ji do nejznamenitějšího vína, a zhyne. Divoký pták, stvořený k volnosti, je šťasten, když se vznáší v širých prostorech, ač jej nejednou trápí hlad i zima, vichry a bouře. Zavřeme takového ptáka třebas do zlaté klece, dejme mu tam jídla, která má rád, a hned spustí křídla, zachmuří se a snad i rozbije hlavu o ty zlaté dráty, neboť to není jeho místo.

Tak i člověk, hledaje štěstí, může je nalézti toliko na svém místě. Kolik to lidí uzavřelo se ve zlaté kleci, jak se jim zdálo, rozkoše a štěstí, vytvořené z vášní, ale brzy tu klec prokleli a o její zlaté dráty rozbili svou hlavu.

Kde jest tedy vlastní místo člověka? Ať si lidé vymýšlejí jakékoli teorie i praktické návody o štěstí, člověk se opravdu nikde nepocítí šťastným, toliko v závislosti na Bohu, toliko v Jeho službě.

Je to pravda? Tažme se života. Všichni naříkají, že je zle na světě, že je těžko žíti, a to nejenom dnes, ale již od mnoha let. Než, ptám se, proč je zle na světě? Přece kultura a pokrok zasahují stále širší kruhy! Přece jestliže kdy, tu dnes má býti dobře, zvláště nám Polákům, když spadly s našich rukou okovy poroby a zlatá svoboda stala se naším údělem! Proč tedy, ptám se, je zle na světě? Proto — odpovídají všichni jedním sborem — že jsou *lidé zlí!* Neboť dnešní lidé si počínají převrácené, lživě, pokrytecky, sobecky, lakotně, změkčile, touží jen po pohodlném životě: co nejméně se namáhati a obětovati a co nejvíce užívati. Proto také člověk přestal býti člověku bratrem a stal se kořistí; ctnost a poctivost, nadání či zásluha přestaly býti doporučujícími podmínkami práce pro vlast a pro společné dobro, neboť stranické sobectví dává úřady třebas nejhorším, jen když jsou „svý", aby pak omluvilo i jejich nehodnost a zločinnost. Tážeme-li se pak, proč jsou lidé zlí a převrácení, dostaneme zase odpověď: nezachovávají zákona mravního čili nepočítají s Bohem, necítí se Mu zodpovědni za své činy, nechtějí podrobovati svou vůli vůli Boží, ale jdou za tím, co jim káže vlastní jejich vášeň. O víme, že kdyby lidé Bohu sloužili, byli by sami dobří a také na světě by vytvořili opravdové dobro.

Tuto věčnou životní pravdu vyslovuje s podivuhodnou výrazností, jako by patřil na naše doby, prorok David. Praví: *Říká si pošetilec v duchu: Není Boha.* A hle, co se děje? *Lidé zkazili se, ohavné jsou jejich mravy;* dospívá to tak daleko, že *není, kdo činil by dobré, neboť všichni se od Boha odchýlili, všichni jsou zvrhli.* Proto stali se neužitečnými *a zkáza a bída na cestách jejich, a cesty pokoje nepoznali, neboť není bázně Boží před očima jejich.*[*])

Prorok Isaiáš pak překvapujícím způsobem maluje jakoby evropskou válku, jakoby bolševické Rusko, jakoby

*) Ž. 13 a 52.

zkaženou dnešní duši: *Jet země poskvrněna od jejich obyvatelů, ježto přestupujíce zákony, zvracejíce právo, porušili věčnou smlouvu. Proto kletba zžírá zemi, obyvatelstvo její za hříchy pyká, proto blázni se ti, kteří ji vzdělávají, a zbývá lidí velmi málo.**)

Toť obraz života těch lidí, kteří opustili Boha, kteří pro své vášně pohrdli službou Boží. Když tedy Bůh žádá, abychom Mu sloužili, nežádá tím *našeho i časného* štěstí?

Všichni volají: *vzdělání* učiní člověka šťastným! Ať se jen lidé naučí číst a psát a budou šťastní! — Jsou to jistě potřebné věci a nikdo není proti nim; ale stačí to ke štěstí? Jaké vzdělání učiní člověka šťastným? Snad toliko zevnější, toliko vzdělání rozumu přeplněného všelikým věděním? Či spíše vzdělání, které jde do hloubky, které činí vůli ušlechtilou a dobrou, život poctivým, byť se snad i nedostávalo vzdělání rozumu? Nuže, víme dobře, že byť třebas každý člověk jezdil autem nejnovější soustavy, nebo létal aeroplánem, byť bydlil v nádherném paláci, sedal k bohaté vypravenému stolu, oblékal se dle nejnovější módy, ale při tom všem nebyl dobrým a poctivým, ale zlým a převráceným člověkem, že takový nebude šťasten. Neboť co nám po tom všem, budou-li se lidé vzájemně pronásledovati, okrádati, nenáviděti a zabíjeti?! A za miliony nekoupí ani chvilku takového štěstí, jaké dává *láska*. Tedy pouze vzdělání *vnitřní*, které činí člověka dobrým a šlechetným, stává se pramenem pravého štěstí. Ale toto vzdělání vyrůstá ze *služby Boží*, z toho, že zachováváme přikázání Boží.

Vidíme tedy, že štěstí člověka, i časné, i hmotné, roste bujně, ale jen na půdě služby Boží. A tedy služba Boží, to není vrtoch, to není fantasie, ale reálná povinnost a opravdová setba zdravých zrn nejlepší a nejpravdivější vzdělanosti na záhonech lidského života.

A co teprve říci o štěstí duše, o životě věčném, kterého nikdy nenalezneme bez služby Boží, bez spojení s Bohem?!

Pochopme tedy, že povinností člověka na této zemi je sloužiti Bohu, že tato povinnost plyne z povahy našeho stvoření a že jest jedinou zárukou našeho štěstí časného i věčného: mimo ni jest na konec toliko bolest, zničení, smrt. Tak služba Boží je základem života.

*) Is. 24, 5, 6.

Když ďábel pokoušel Pána Ježíše, aby se místo Bohu poklonil jemu, a sliboval Mu slávu celého světa i veškero bohatství a rozkoše, Ježíš řekl ďáblu toliko tato slova: *Pánu Bohu svému budeš se klaněti a Jemu jedinému poctu božskou vzdávati.*

Toť životní zásada, od níž není dovoleno ustoupiti ani za cenu celého světa.

Proto řekl mudrc Páně: *Boha se boj a přikázů Jeho šetři, neboť to patří ku přirozenosti lidské.**)

Jeden mladý člověk vypravoval o sobě: Když jsem studoval ve Vratislavi agronomii, ztratil jsem vlivem zkažené německé mládeže víru a klesl jsem až na dno mravní zkázy. Vytvořila se ve mně jakási strašná poušť. Život se mi zhnusil; rozhodl jsem se, že se zabiji a tak se vysvobodím z jeho odporných pout. Když jsem jednou v neděli, přeplněn těmito myšlenkami, šel kolem kostela, pudilo mne cosi, abych do něho vstoupil. Již dávno jsem nebyl v kostele. Vešel jsem jako stroj. Bylo právě kázání a kazatel mluvil: „Úkolem života člověkova na tomto světě je sloužiti Bohu!" Tato slova byla pro mne zrovna jako bleskem uprostřed hrozné, tmavé noci, jaká mne obklopovala. Podivuhodně jasně jsem pochopil, že přece člověk má splniti v životě jakousi úlohu, že není odsouzen jen k tomu, aby jedl, pil, omamoval se na chvíli vášněmi a bídně hynul. Chytil jsem se této myšlenky, jako tonoucí desky. Vyšel jsem z kostela jiný, byl jsem zachráněn.

Ano! Služba Boží, toť veliká věc! Za hrozné válečné bouře, za hukotu děl, hřímání pušek a sténání umírajících vycházel se strany církve stále toliko jeden hlas: *Znáti Boha, toť žíti, sloužiti Mu, toť kralovati.***)

Ano, toliko na základě služby Boží vyrůstá život, pokoj a kralování, nejen pro jednotlivé duše či rodiny, ale i pro národy a státy i pro celé lidstvo.

Promluva IV.

Sankce služby Boží.

Já jsem cesta a pravda a život.
Slova P. Ježíše. Jan 14, 6.

1. Jestliže kdo se nemýlil v životě, je to jistě Pán Ježíš. Každé Jeho slovo, uvedeno v život, stačí, aby svět

*) Eccles. 12, 13.
**) Modlitba o mír.

napravilo, uzdravilo a přivedlo ke štěstí. Kdyby lidé uskutečnili v životě toliko ten jeden výrok Kristův: „Budiž řeč vaše ano, ano; ne, ne",*) již by se celý svět změnil k lepšímu. Hned by zmizela nepravda, pokrytectví, nedůvěra, a lidé nalezli by v sobě bližní a bratry. Proto také pojetí života a jeho povinností, jak je podal Ježíš, bude nejlepší a jedině pravdivé; vytvoří věcný, objektivní základ.

Zdálo by se, že Ježíš, maje ve svém životě tak veliké úkoly, jako: spasiti lidstvo, rozšířiti mezi lidmi pravé vědomosti o Bohu, oslaviti Otce nebeského a konečně přesvědčiti lidi, že jest pravým Bohem, — zdálo by se, pravím, že svůj život podrobí aspoň jednomu z těchto úkolů svého poslání: a zatím Ježíš to všechno pomíjí, jako by to pro Něho v životě neexistovalo, a svůj život zasazuje v prostý rámec — *služby Boží.* Projdeme listy Evangelia a na četných jeho stranách nalezneme taková slova: *Neboť jsem sestoupil s nebe, nikoliv abych činil vůli svou, nýbrž vůli toho, jenž mne poslal.***) A znovu prohlašuje: *Nehledám vůle své, nýbrž vůli toho, jenž mne poslal.****) Toto plnění vůle Boží nazývá svým *pokrmem;*†) v plnění vůle Boží vidí pravou lásku k Bohu a ty, kteří plní vůli Boží, nazývá svými bratry, sestrami a svou matkou. Když pak v Zahradě dovolí, aby jeho lidská vůle pocítila na sobě celou tíži vůle Boží a zděšena hrůzou oběti při jejím plnění zvolala: „Otče, odejmi kalich tento ode mne",††) tu hned dodá: *„Avšak ne má, ale Tvá vůle se staň!"†††)*

A ta vůle Boží vedla Ježíše ne po růžích, ne rozkošemi a úsměvy života, ale po trní, největším utrpením a obětmi, chudobou, bídou, lidským pohrdáním a posměchem, od chléva betlémského přes útěk do Egypta a tichý Nazaret, přes obtížné cesty a pronásledování úřadu apoštolského až k oné široké a jako moře hluboké cestě duševního i tělesného utrpení, jež se končí na Kalvarii, na kříži.

A Ježíš od první chvíle svého pobytu na zemi viděl celou tu cestu a v duchu se modlil, jak nás poučuje sv. Pavel: *Oběti ani darů jsi nechtěl (Bože), ale tělo připravil*

*) Mat. 5, 37.
**) Jan 6, 38.
***) Jan 5, 30.
†) Jan 4, 34.
††) Mar. 3, 35.
†††) Luk. 22, 42.

jsi mi. Tu jsem řekl: Hle, přicházím, abych vykonal vůli Tvou, Bože!")

Jaký tedy div, že když Ježíš stanul u cíle tě cesty, pohlížeje na ni ještě jednou s výšin kříže, pronesl jen to jedno slovo: *Dokonáno jest!*

Ano! Ježíš neučinil na tomto světě nic jiného, než že jak nejdokonaleji plnil vůli Boží. Ať to byl Tábor či Kalvarie, jesle či kříž, slavný vjezd do Jerusalema či cesta plná potupy na místo popravné: to všechno bylo Ježíši stejně drahé, milé a velké, neboť to vše bylo vůlí Boží.

A ztratil, zničil Ježíš život? Po lidsku mluveno: ano. Ale ve skutečnosti Ježíš nezničil svého života, nýbrž využil ho jak nejlépe. Zrno Jeho života, podle vůle Boží rozdrcené na prach, stalo se živným chlebem celého lidstva; hozeno na pole života, vydalo přebohaté plody spasení a štěstí. Za Ježíšem jde požehnání duší, zdvihá se život, rozjasňuje se jako slunce lidské štěstí. A za životem, který nevyrůstá z vůle Boží, ale z vůle vlastní, jde prokletí, vleče se zkáza a zničení.

Ježíš neprohrál života.

Nejblíže Ježíši jest *Nejsvětější Panna.* I ona měla splniti ve svém životě veliký úkol, a to nejdůležitější: býti matkou Spasitele světa a Jeho vychovatelkou. A přece ve chvíli svého největšího povýšení, když se právě z moci Boží stávala Matkou Syna Božího, pojala svůj život nejinak než jak službu Boží: *„Aj, dívka Páně!"* V tomto pojetí uzavřela celý svůj život, a tato zásada vedla ji ne po hladké cestě, úspěchy a potleskem života, ale po cestě nejbolestnější, jakou jen matka může jíti, od stáje betlemské, Egyptem, Nazaretem až na Golgotu, až pod kříž. Na této cestě vůle Boží vyrostla Marie na Královnu, ale Královnu mučedníků.

A ztratila tím Maria svůj život?

Dnes celá země zní její chválou. Je dnes Paní nebes i země, Královnou andělů a pro lidi přesladkou Matkou milosrdenství; a to všecko jedině proto, že z jejích činů prozařuje zásada: Aj, dívka Páně! A nic více? Nic více! Ale zato v pochopení Boha a v Jeho odměně: Matka Syna Božího, Královna andělů a Paní světa.

Tedy ani Maria neztratila života.

Touže cestou šli všichni *svatí,* ti nejušlechtilejší synové této země. Z této zásady čerpali hrdinskou sílu. Hle, tam

*) Žid. 10, 5, 7.

v Římě na rozžhaveném rožni, pod nímž hoří stále oheň, leží jinoch v květu mládí, jáhen sv. Vavřinec. Za nevyslovitelných muk neztrácí ani na chvíli ducha, ba ani svobodné, veselé mysli, a na rozkaz celé vlády římské, aby se odřekl Krista, má jen tuto odpověď: *Deum meum colo et illi soli servio; ideo non timeo tormenta tua.* Boha svého ctím a Jemu samému slouží m; proto se nebojím tvých muk.*)

Bratří katolíci! Nedejme se svésti klamnou světskou moudrostí, že budeme velcí, slavní a šťastni, půjdeme-li proti vůli Boží, budeme li činiti ne to, co se líbí Bohu, ale co lahodí našim vášním, ctižádosti, pýše, lakotě, nečistým žádostem nebo mstivosti. Je třeba ukazovati, že na této cestě vyrůstají jen povahy zakrnělé, křivé, egoisté, mravní bankrotáři a ubožáci? Neboť k tomu přece není potřeba silné vůle, aby někdo ukojil své vášně; toť přece slabost charakteru a jeho nedostatek. Ukájení vášní, toť bohatá setba zlodějů, lupičů, rozkošníků, zrádců vlasti, revolucionářů a ničitelů společenského pořádku; toť plemeniště bolševismu a komunismu; takový podá ruku i největším nepřátelům své vlasti, aby jen vyhověl svým chorobným fantasiím. Pravý hrdina, toť především člověk dobrý a šlechetný; ten, který umí sám sebe přemoci; ten, který pro žádný osobní prospěch neučiní kompromisu se zlem, ať je jakékoliv povahy. Takoví lidé rodí se toliko ve službě Boží.

Takovým způsobem tedy zahleďme se i my na svůj život jako na službu Boží, a hned se objeví před našimi zraky jasné obzory; spatříme před sebou přímou cestu života, po které půjdeme vždy dobře a jistě; vyvede nás i z největších zmatků životních osudů, přivede nás k pravému životu. Patřme na Ježíše Krista, na toho velikého Služebníka Božího. Praví o sobě: *Já jsem cesta, Já jsem život, Já jsem světlo světa; kdo jde za mnou, nechodí ve tmách.*

A naopak všechny životní katastrofy vyrůstají mimo tuto cestu služby Boží. Co jest mimo ni, toť bezcestí, poušť, močál a bažina. Tudy nechodí Kristus, nýbrž všechny zločiny, samovraždy, zoufalství, nenávist, až k oněm nejstrašnějším hrůzám, jakými jsou války. Orzeszkowa pěkně znázorňuje náš přítomný svět, přirovnávajíc jej k vozu,

*) Breviář 10. srpna.

který sjel s dobré, pevné cesty: jednou stranou zapadl v bahně materialismu a druhou stranou uvázl v ovzduší mlhavých snů a žádostí.

Utvrďme se tedy v tom velikém životním rozhodnutí, že postavíme svůj život na základ služby Boží, že budeme věrně plniti všechna Boží přikázání i povinnosti svého stavu, a zvolejme s nejsvětější Marií Pannou: Aj, služebník Boží, staniž se mi v mém životě podle vůle Boží!

A nyní pohleďme, co nám přináší ta služba Boží podle úmyslů Božích.

2. Z otázek, které mučí srdce člověka, je snad největší otázkou, *je-li po smrti život a jaký jest?* Neboť je-li po smrti život a je li vůbec něco, tu všechno, co je zde na světě, má, jak se vyjadřuje Sienkiewicz, cenu nuly; neboť, jak správně upozornil sv. Jeronym, nedíváme se na to, čím jsme byli, ale hledíme stále k tomu, čím budeme a hlavně čím budeme navždy, beze změny.

Naše sv. víra praví nám souhlasně s celým lidstvem a se zdravým rozumem, že po smrti jest život, a že teprve ten život jest pravým životem, neboť nynější život, který trvá tak krátce, nikdo přece nemůže nazvati životem!

Základem toho věčného života jest *nesmrtelnost naší duše.* Uvažovali jsme již, že naše duše jest bytostí duchovou, t. j. bytostí nehmotnou, nesloženou, samojedinou. Z duchovosti plyne její nesmrtelnost, neboť co je nesložené, samojediné, nemůže se rozložiti a nemůže tedy také přestati existovat. Smrt záleží v rozdělení. Člověk umírá tehdy, když se duše oddělí od těla, a každé zničení jest rozkladem toho, co je složeno. Nuže, duše jako bytost nesložená již ze své povahy nemůže se rozložiti, nemůže tedy zemříti čili jest — nesmrtelná. Naše duše bude tedy existovati po naší smrti. A že má rozum, bude si vědoma sebe i svého stavu; a že má vůli, bude i po smrti jednati touto vůlí, slovem: duše bude si klásti počet ze stavu, ve kterém se najde, a dle toho bude se cítiti buď šťastnou nebo nešťastnou.

Že věčnost k nám promlouvá stále a že my tomu hlasu rozumíme lépe než každé jiné řeči o tom se můžeme snadno přesvědčiti, když pozorujeme svou způsobilost a své chování. Zvíře žije toliko přítomné chvíli; nezajímá ho ani minulost ani budoucnost; je spokojeno, může li se v dané chvíli něčím posilniti a klidně tráviti čas. Zato člověk co nejméně myslí na přítomnost, nejméně

se jí trápí nebo těší, v jeho srdci hraje největší roli minulost a budoucnost, které už zde se mění jakoby v jednu existenci, v jedno trvání. Tyto myšlenky o minulosti a budoucnosti naplňují nás buď radostí nebo úzkostí.

Hleďme na matku. Schyluje se nad kolébku svého dítěte. Její oči patří kamsi do dálky, ústa se usmívají, jakási blahá radost usedá na její tváři zářící štěstím; a přece má před sebou jen to malé, slabé dítko. Ale matka vidí to své dítko v budoucnosti, ve věku dospělém a vidí je obklopeno slávou, štěstím, úspěchem. A v tom náhle mizí s jejího obličeje radost, jakýsi bledý smutek usedá na tváři, svírá jí křečovitě zděšení a jakési těžké slzy začínají padati na dětskou kolébku. Co se stalo? Ve skutečnosti nic; před ní leží totéž dítě v kolébce. Ale co se stalo? Po tom radostném obraze matčina snění kmitl se náhle černý stín smrti. Přišlo jí na mysl, že to dítě časně zemře, a ta jediná myšlenka roztrhla celý její obraz štěstí.

Hle, naše duše, pro kterou není místa, ani času, ani překážky, již zde prožívá jsoucno věčnosti. Když se orel vznese nad štíty nebetyčných skal, rozhlíží se jen, nalezne-li kde pro sebe potravy; když člověk stane na vrcholku hor nebo na břehu oceánu, zapomíná úplně na tělesné potřeby a nadšen pohledem na bezměrné prostory naslouchá s rozkoší té mluvě nekonečnosti; a je mu tak dobře a tak klidně, jako kdyby složil svou rozechvělou hlavu na milovaném a milujícím ho srdci.

Co to znamená? Duše, jejímž životem jest věčnost, uzavřena ve vězení těla, cítí radost, setká-li se s bezměrným prostorem, neboť tu vidí obraz svého bytí a slyší mluvu své otčiny. Ano! Naše duše je nesmrtelná!

Objektivní pravda, upotřebena v životě, musí na život dobře působiti. Nuže, ptejme se, které přesvědčení lépe buduje tento časný život: to, že budeme žíti věčně, či ono, že zhyneme se smrtí těla, jako hyne zvíře? Nedávno podala statistika počet sebevražd ve Spojených Státech za rok 1919. Je to vysoký počet — až 7000 sebevrahů, a mezi nimi značné procento — snad ubohých chuďasů? — nikoliv, milionářů, učených lidí a, což je nejhroznější, 1000 sebevrahů-dětí. Bere-li si kdo život, nedělá toho z rozkoše ani ze štěstí, neboť od štěstí nikdo neutíká, nýbrž proto, že je mu tak zle, že se mu smrt zdá vysvobozením z toho neštěstí. Tedy i těm, kteří mají miliony, paláce, bohatě vystrojené stoly, široce otevřenou bránu ke všelikým rozkoším, i těm — táži se — může se vésti tak zle, že si až berou život?!

Před evropskou válkou bylo tak zle lidem na světě, a to i učeným, bohatým a hlavně mladým, že se tvořily kluby sebevrahů a bráti si život stávalo se epidemií. Proč, ptáme se. Odpověď snadno nalezneme, všimneme-li si, na jaké půdě vyrůstají sebevrahové. Kde jich hledati? O nehledejte jich v podzemních děrách, které se nazývají také lidskými byty; nehledejte jich v ovzduší shnilém vlhkem, kde rostou bledé a rachitické děti a kde mají souchoty hojnou žeň: visí-li na těch vlhkých a tmavých stěnách kříž Ježíšův, je-li Kristus i v srdci těchto chuďasů, není mezi nimi sebevrahů, místo zoufalství panuje tam v srdci nejednou radost a láska k životu; ba tam nejednou i tu chudobu milují.

Jděte však do prvních pater palácú, do salonů třpytících se zlatem, pokrytých měkkými koberci, vyzdobených gobelíny a uměleckými obrazy, do pokojů, na jejichž stěnách visí všechno, jenom ne kříž Kristův, a v srdcích jejich obyvatelů je všechno, jenom ne víra v budoucí život: hle, zde naleznete sebevrahy; naleznete jejich krev na těch nádherných stěnách, na nichž není kříže, i na těch bohatě vydaných knihách, na jejichž stranách není Boha; a je to krev mladých lidí, kteří měli všechno, jenom neměli víry v posmrtný život.

Ano! Tak je to: Kdo z rozpočtu tohoto časného života vyloučil život budoucí, ten spíše či později odhodí jako příliš velké břemeno i tento časný život. A přece by se zdálo, že tento časný život bude pro ty, kteří nevěří v život budoucí, nejdražším pokladem, jediným dolem štěstí. Zatím však ti a jenom ti, kteří nevěří v budoucí život, neváží si časného života, zahrnují jej nejodpornějším spílánim a proklínají jej. Stačí toliko otevříti kterýkoliv román, napsaný takovými nevěrci, a uvidíme, jak hanebně jest pomlouván a poličkován lidský život, ano uslyšíme i takovou jeho definici: je prý to upír v hadrech, znečištěných hnojem. —

A naopak zdálo by se, že kdo věří v budoucí život a těžiště svého štěstí přenáší tam za hrob, nebude si vážiti tohoto pozemského života. Ale zatím právě ti, kteří věří v život budoucí, váží si časného života tak, že se ho nejenom nikdy sami nezbavují, ale jej milují, šetří, udržují, i kdyby byl nejbolestnější, i kdyby se změnil v nejhorší

štvanici. A jsou i takové duše, které si váží těch bolestí, toho utrpení i štvanic jako nejdražších pokladů, přejí si jich a nadšeně je milují. Ano! Časný život ve víře v život posmrtný nalézá pro sebe nejsilnější oporu, ovzduší potřebné ke svému rozvoji a živnou půdu k nejbujnějšímu vzrůstu. —

Představme si nyní člověka, který vešel do tmavého, vlhkého sklepa a tam vzal do ruky jakýsi malý kamének. Tento kamének začal ho náhle pálit. Co udělá člověk? Jistě odhodí jej s odporem od sebe. Ale kdyby do toho sklepa padl paprsek sluneční a osvětlil kamének a kdyby z toho kaménku vytryskla náhle fontána nejpodivuhodnějších barev, hned by člověk poznal, že tím kaménkem jest drahocenný brilant a že stojí za to jej podržeti, i když pálí bolestně do rukou. Něco podobného děje se v našem životě. Kdo se dívá na tento pozemský život jenom v šeru vlhkých a zatuchlých sklepů, vytvořených smyslným životem, není divu, že se mu zdá ten život nejednou hnusným a odporným, že ho mrzačí a zatěžuje takovým břemenem, jakého již nemůže unésti. Jaký tedy div, že v některém okamžiku odhazuje život jako ošklivé smetí? Ale připusťme, aby padl na ten náš časný život jasný paprsek života věčného, aby prosvětlil ubohé lidské srdce, a hned spatříme, že z toho srdce přes jeho bídu, slabost a bolest vytrysknou fontány nejpodivuhodnějších ctností a obětí, květy nejušlechtilejších citů, které život ozdobí a učiní jej milým a užitečným sobě i druhým.

Život neklame.

Správně tedy uvažoval jeden z našich básníků,*) když se octl v pitevně a viděl ubohost lidského těla:

Proč k hvězdám vzhlížet, nač jsou žití víry,
nač ctnost i krása, velikost i sláva,
k čemu jsou zvuky rozteskněné lyry,
proč trpět, milovat, pracovat do krvava,
nač myšlenky, jež krev by vyssát chtěly, —
skončí li pouze hnitím život celý,
smrt změní-li nás jenom v kupku bláta
a je-li věčnost, žel! jen bajka zlatá?...

Ano, to všechno je pravda! Kdyby byla věčnost jenom „bajkou zlatou", neměl by náš život nejmenšího smyslu

*) Jerzy Żulawski.

a byl by opravdu „upírem v hadrech znečištěných hnojem" a bylo by skutečně lépe — nežíti.

Ale na štěstí jest věčnost, jest život za hrobem, a my katolíci věříce v život věčný budujeme touto vírou i život časný.

Popatřme tedy nyní na tento věčný život ve světle víry.

3. Podle prvotního plánu Božího měl býti člověk šťasten v každém ohledu: časně i věčně, na duši i na těle. Bůh, jak nás učí sv. víra, nenechal člověka jen v přirozeném stavu stvoření, ale povznesl jej od počátku k životu nadpřirozenému čili k účasti na Svém božském životě. Člověk byl svou přirozeností služebníkem Božím, milostí pak stal se dítkem Božím. Před člověkem se otevřelo nebe, život nejšťastnější v Bohu a skrze Boha.

Abychom to lépe pochopili, připomeňme si, co rozumíme těmi pojmy „nadpřirozený", „mimopřirozený" a „přirozený". (Supernaturale, praeternaturale, naturale). Nuže, to všechno, co jest vlastní toliko Bohu, nazýváme *nadpřirozeným*. Na to nemá a nemůže míti práva žádné stvoření, ani to nejdokonalejší, čistě duchové. Bůh pro sebe tvoří zvláštní svět; mezi Ním a stvořením jest propast, které nemůže žádné stvoření samo ze sebe ničím vyplniti. — Všechno pak, co jest vlastní nějakému stvoření v mezích jeho povahy, jest pro to stvoření *přirozeným*, neboť mu to náleží z jeho přirozenosti. Konečně může býti něco pro jedno stvoření přirozeným a pro jiné stvoření mimopřirozeným, když se totiž přirozených vlastností jednoho stvoření dostane za podíl jinému stvoření, které je svou povahou nižší onoho. To, co obdrželo, jest pro ně milostí ležící mimo jeho přirozenost, čili jest něčím *mimopřirozeným*. Tak naše tělo svou přirozeností je smrtelné, duše pak svou přirozeností jest nesmrtelná; tedy pro tělo naše byla by nesmrtelnost milostí mimopřirozenou.

Když jsme porozuměli těmto pojmům, snadno pochopíme, čím jest povznesení člověka ke stavu nadpřirozenému. Jest to milost darmo mu daná, neboť ho přenáší k Božímu životu, činí ho účastným božské přirozenosti a dává mu právo k tomu všemu, co jest Boží. Toto povznesení ke stavu nadpřirozenému děje se tak zvanou *milostí posvěcující*, která jest darem Božím, darmo daným, čili milostí; nazývá se pak milostí posvěcující, poněvadž tento dar Boží duši proměňuje, přenášeje ji ze stavu přirozené slu-

žebnosti ke stavu dítek Božích, a tak činí duši skutečně svatou čili Bohu milou. K této milosti života nadpřirozeného obdržel člověk ještě jiné milosti mimopřirozené, jako milost harmonie, souladu sil, to znamená, že se naše nižší přirozenost bez obtíží uvedla v soulad s vyšší přirozeností a ve všem se jí podrobila; milost nesmrtelnosti těla, to znamená, že člověk měl bez smrti přejíti z tohoto života do života věčného s tělem i s duší, a jiné milosti.

Že se tak skutečně stalo, o tom nás poučuje velmi jasně sv. víra, jak v jednotlivých naukách Ježíše Krista, tak i v celé své soustavě. Na mnohých místech Písma sv. čteme, že v ospravedlnění *znovu se rodíme,*)* že se stáváme *novým stvořením v Ježíši Kristu,**) že slujeme i jsme dítkami Božími,***) že z Boha se rodíme, neboť těm, kteří věří ve jméno Ježíše Krista, dal moc státi se dítkami Božími, kteří se zrodili nikoli z krve, ani z vůle těla, ani z vůle muže, nýbrž z Boha.†)* Toho pojmu „rození se" užil Duch sv. proto, abychom věděli, že to, co dává člověku přirozené zrození, totéž mu uděluje zrození z Boha milostí posvěcující. A tedy jako časné zrození činí dítko účastným přirozenosti otcovy a matčiny, a proto je dítko dítkem a nikoliv služebníkem, a nabývá všech práv svých rodičů, tak i ti, kteří se rodí z Boha, jsou účastni přirozenosti Boží a v důsledku této výsady docházejí i všech práv Božích. Sv. Petr hlásá nám takto tuto pravdu: *Skrze Ježíše Krista dal nám Bůh převelike a drahocenné dary zaslíbené, abychom se skrze ně stali účastni božské přirozenosti.††)* Jest tedy člověk nejen dle jména, ale ve skutečnosti dítkem Božím a v plném významu toho slova může říci Bohu: Otče!

Tuto pravdu víry potvrzuje všechno jednání Boží s námi lidmi. Neboť když první člověk ztratil vlastní vinou synovství Boží pro sebe i pro své potomstvo, smilovává se Bůh nad ním a posílá Svého Syna, aby se stal člověkem a smířil rod lidský s Bohem tím, že mu vrátí možnost získati opět ztracené synovství Boží. A tak se stalo. Ježíš Kristus na kříži i v nejsvětější Svátosti. Duch svatý působící neviditelným způsobem v duších i Církev sv. s celou svou organisací a se všemi prameny milostí, jimiž vládne,

*) Jan 3, 5.
**) Gal. 6, 15.
***) 1. Jan 3, 1.
†) Jan 1, 12-13.
††) Petr 1, 4.

mají jedině ten účel, aby člověka po prvotním hříchu přivedli k životu Božímu, aby ho v tom životě udrželi, zdokonalili a přenesli k plnému životu Božímu v nebi.

Kdybychom popřeli nesmrtelnost duše a její nadpřirozený život, stal by se Ježíš Kristus na kříži čímsi bezúčelným, církev katolická ztratila by důvod svého bytí a všichni lidé byli by obětí nebo hračkou jakéhosi hrozného klamu. Ale Ježíš Kristus na kříži ví, proč umírá a zač dává svůj život. Ví, proč zakládá církev katolickou, neboť svou krví potvrzuje, že mimo život přirozený jest ještě život jiný, nadpřirozený, život Boží, jehož On je zřídlem i silou i zdokonalením a jehož plnosti jest život věčný v Bohu.

Tímto nadpřirozeným životem jest povinen žíti každý člověk na tomto světě; v něm nalezne všechny své ideály a upokojí i nejmocnější touhy po štěstí.

Podstata tohoto nadpřirozeného života záleží v tom, že se duše nalézá ve stavu milosti posvěcující čili že jest tou milostí skutečně spojena s Bohem, taková duše skutečně miluje Boha a Bůh miluje ji a v ní nachází zalíbení. Prakticky vyjadřuje učení církve tento život Boží takto: životem Božím žije ten, kdo po křtu sv. nemá na svědomí těžkého hříchu, buď že ho nespáchal, nebo že jej smyl svátostným pokáním.

A teprve tento život jest vlastně opravdovým a jediným životem katolickým. Pravým katolíkem jest ten, kdo nemá na svědomí těžkého hříchu, čili kdo jest milostí posvěcující spojen skutečně s Bohem. Všechno ostatní, třebas vznešené a potřebné, od modlitby až k sv. přijímání, celá i nejpřísnější askese katolická, instituce Církve svaté s celou svou hierarchií, historií a činností — to všechno jest prostředkem a toliko prostředkem, sloužícím k tomu, aby ten život Boží byl udělen nebo navrácen, udržen nebo rozvinut, třebas jen v jedné duši. Má-li duše tento život, má všechno, i kdyby ostatního se jí nedostávalo; nemá-li tohoto života, i kdyby všechno ostatní měla, nemá nic, neboť pak člověk před Bohem nežije, jest mrtvolou.

Jako jest tedy podstatou časného života spojení duše s tělem — neboť duše tělo oživuje a tělo žije dotud, dokud ona v něm jest, i kdyby samo bylo zohyzděno a zbaveno všech údů — tak podstatou života Božího je spojení duše s Bohem, který oživuje duši, i kdyby duše sama ještě podléhala různým slabostem a nedokonalostem.

4. Když jsme to pochopili, porozumíme snadno úmyslům Božím s člověkem. Nuže, Bůh stvořiv člověka v životě Božím, chtěl, aby po tomto časném životě přešel po jisté době k plnému šťastnému životu na věčnosti, neokusiv tu ani smrti, ani utrpení, ani bojů. Nejsou to krásné úmysly Boží? Nejsou plny neslýchané lásky?

Bůh chce pro nás jen dobro. Nemohl však Bůh uskutečniti tohoto úmyslu bez spolupůsobení člověkova, neboť když stvořil člověka svobodným, musil jednati přiměřeně k jeho svobodě. Ačkoliv tedy dal Bůh člověku nadpřirozený život darmo, přece chtěl, aby v tomto životě milosti byla také člověkova zásluha a jí přiměřená odplata. Proto musil podrobiti člověka zkoušce, v níž by se vědomě a dobrovolně prohlásil pro Boha nebo proti Bohu, splňuje buď vůli Boží nebo vůli svou. Měl tedy první člověk jménem svým i jménem celého lidstva splniti úkol života: uznati Boha za Boha, učiniti se na Něm závislým a Jemu sloužiti čili plniti Jeho vůli.

Zkouška má do sebe tu vlastnost, že může býti rozhodnuta příznivě nebo nepříznivě, jinak by nebyla zkouškou.

Víme, co se stalo. Člověk šel za svým „já" a odtrhl se od Boha. Bůh odešel z jeho duše a člověk přestal býti dítkem Božím. V důsledku toho pádu po ztrátě milosti nadpřirozené ztratil i milosti mimopřirozené, jako nesmrtelnost těla a harmonii sil, neboť jako se duše vzbouřila proti Bohu, tak se vzbouřilo i tělo proti duši. Odtud je v nás boj o každé dobro, o každou píď země v království ctnosti a počestnosti, odtud onen výkřik pohanského básníka i apoštola Pavla: „Vidím lepší věci a schvaluji je, ale jdu za horšími." Ano, nejsme takoví, jakými bychom měli býti. I v naší přirozenosti se něco pokazilo, prožili jsme opravdu hroznou katastrofu, po které dosud zříceniny a trosky našich běd a našich slabostí zasypávají naši duši. Člověk ztratil také výsadu nesmrtelnosti těla, i stanula před ním chladná, hrozná, bledá smrt, která již není výsledkem složité přirozenosti, nýbrž trestem, zřejmým trestem za ztracený život milosti Boží. A jako na zanedbaném úhoru vyrůstá bujně plevel a trní, tak i na úhoru lidského života, zbaveného Boha, vybujel plevel všelikého utrpení a nejkrutších běd. Cítíme dobře slova Boží: *Zlořečená budiž země; s námahou budeš se z ní živiti po všecky dny svého života. Trní a hloží bude ti plodit; v potu tváře jísti budeš chléb.*

Ztracený pozemský ráj ohlašoval i ztrátu nebe.

Bůh se však smiloval nad člověkem. To, co zrodil hřích, jako smrt, utrpení, boj ponechal člověku, aby mohl ovoce hříchu změniti v ovoce života, ale ztracený život Boží ustanovil vrátiti člověku. Tuto naději dal mu na bludnou cestu životem. V čase Bohem určeném mění se naděje ve skutečnost: Ježíš Kristus na kříži svými zásluhami zjednává každému člověku možnost, aby znovu získal ztracený život Boží.

A tak se před námi znovu otevírá: *Nebe.*

5. Nebe! Dnešní člověk žijící smysly nechápe významu tohoto slova. Tyto zvuky jsou mu cizí. A přece jest nebe objektivní pravdou, se kterou se každý člověk setká a musí setkati. Popatřme tedy k nebi, abychom pochopili, k čemu nás Bůh určuje ve svém plánu.

Sv. víra nám praví, že po tomto životě počestném, skutečně aspoň podle vůle Boží prožitém, dostává se člověk nejprve v nesmrtelné duši do života věčného, Božího, a potom, po zmrtvýchvstání těl i naše tělo spolu s duší, to jest: celý člověk, jak tu jest, bude žíti věčně. „Věřím v těla vzkříšení, věřím v život věčný."

Sv. Pavel takto rozvíjí tuto pravdu v listě ke Korintským: „*Víme zajisté, že sboural-li se pozemský náš příbytek stánkový, máme v nebesích u Boha budovu nikoli rukama udělanou, věčnou. Neboť v tomto stánku vzdycháme toužíce svrchu se přiodíti obydlím svým, které je s nebe, ač-li budeme shledáni oděni, nikoli nazí. Sténáme zajisté my, kteří jsme v tom stánku, jsouce skličeni, poněvadž si nepřejeme svléknouti se, nýbrž svrchu se přiobléci, aby život pohltil to, co je smrtelné.*"*)

Církev v preface smuteční mše svaté otevírá před námi takový podivuhodný pohled: „Pane svatý, Otče všemohoucí, věčný Bože, díky Ti vzdáváme skrze Krista, Pána našeho, ve kterém zazářila nám naděje blaženého zmrtvýchvstání, aby ty, jež zarmucuje nezměnitelná nutnost smrti, potěšilo zaslíbení budoucí nesmrtelnosti. Neboť pro Tvé věrné, Pane, život se obměňuje, nehyne, a zbořený dům tohoto dočasného příbytku nahrazuje se věčným příbytkem v nebi"

Jest tedy nebe, jest život budoucí, ve kterém se shromáždí dítky Boží kolem svého Otce nebeského.

*) 2 Kor. 5, 1-4.

A jaké jest toto nebe? Představme si tu otázku takto: Je-li skutečně pravda, co praví církev katolická o nebi a o životě budoucím, co máme učiniti, jak máme svůj život zařídíti? Co tedy praví katolická víra o nebi?

Pán Ježíš, chtěje nám dáti jakés takés pojetí o nebi, představuje nám je ve třech obrazech časného štěstí. Nejprve tedy praví, že Království nebeské jest podobno *mzdě,*) kterou dává hospodář svým dělníkům. Duch sv. v učení naší víry velmi často zdůrazňuje tento rys, že nebe je mzdou, odměnou za práci celého dne života, a to mzdou opírající se o spravedlnost, neboť spravedlnost jest podkladem našeho uspokojení. Tam bude odplaceno všechno, co člověk dobrého učinil pro Pána Boha jako Jeho dítko, i číše vody podaná chudému, i prchavá a ušlechtilá myšlenka, i žádosti a úmysly, které pro nedostatek možnosti nebyly vyplněny, budou tam odměněny, jako by byly učiněny, a to podle své velikosti a vznešenosti. U Boha není nic malého, tam je všechno velké, neboť se vše odplácí velkou odměnou: věčná odměna za pomíjející chvíle utrpení a práce; nekonečná dobra za omezený, nedokonalý čin časného života. Proto Pán Ježíš nazývá nebe odplatou *„hojnou"* (multa), *„mírou dobrou a natlačenou a natřesenou a vrchovatou."***) Sv. Pavel nazývá nebe *„korunou spravedlnosti"****) a *„korunou neporušitelnou."*†) Sv. Jan ve Zjevení vidí v něm *„korunu života"*††) a sv. Petr *„nevadnoucí korunu slávy."*†††) Všechno pak soustřeďuje se jakoby v slunci v tom jednom, že za časný život obdržíme život věčný, za dobro konečné dobro nekonečné, jak nás ujišťuje sám Bůh: *„Já budu odměnou tvou velmi velikou."*††††)

A toto *„nebe"* představuje se především jako uspokojení toho hlubokého citu spravedlnosti, který Bůh vyňal ze svého srdce a vložil do srdce našeho. Neboť spravedlnost je základem a nevyhnutelnou podmínkou našeho dobra, pokoje i štěstí. Tento cit jest tak veliký v našem srdci i v naší duši, že člověk dovede tu i s radostí trpěti, je-li přesvědčen, že to utrpení je spravedlivé. A naopak, jak

*) Mat. 20.
**) Luk. 6, 38.
***) 2 Tim. 4, 8.
†) 1 Kor. 9, 25.
††) Zjev. 2, 10.
†††) 1 Petr. 5, 4.
††††) Gen. 15, 1.

nás bolí, jak podlamuje a ničí náš pokoj veliká nespravedlnost! Představme si tedy, jaká radost, jaký pokoj, jaké štěstí naplní spasenou duši, když spatří, že nic v tomto životě nebylo nadarmo, že každá slza, každé utrpení pro ochranu nebo získání ctnosti a poctivosti, ba i každá dobrá žádost jest odměněna, že všechno se proměňuje v jediné vítězství spravedlnosti, v ono hluboké a tak lidské i božské přesvědčení duše Pavlovy: *„Vím, komu jsem uvěřil, a jsem přesvědčen, že jest mocen zachovati vklad můj až do onoho dne."**)**

A jindy připodobňuje Pán Ježíš nebe *hostině svatební*, kterou vystrojil král svému synu. V časném životě je svatební hostina chvílí radosti a neklamným obrazem pozemského štěstí, třebas jen na krátký čas. Věčný život má právě onen charakteristický rys svatební hostiny, radosti nikdy nehynoucí, zbavené slz, smutku a bolu, zbavené obav ze smrti, jak praví sv. Jan,**) a plné nejušlechtilejších rozkoší duše i těla. Proto také Duch sv. představuje tak často spojení duše s Bohem obrazem zasnoubení a její štěstí obrazem svatby.

Konečně přirovnává Ježíš věčný život *Království*, nazývaje tak často nebe královstvím. V našich pojmech i za našich demokratických časů, býti králem pokládá se stále ještě za vrchol svobody a volnosti, jako by tím dosáhl člověk všech časných statků, které mu dají velikost i slávu, moc panování i uspokojení. Proto člověk ve chvíli štěstí říká o sobě mimovolně, že je šťasten jako král. Ale co je na zemi toliko leskem, to bude v nebi sluncem; věčné spasení toť opravdu království. Proto církev sv. již na zemi nazývá službu boží královánim: Bohu sloužiti, toť kralovati.

Sv. Pavel, který byl u vytržení unesen, jak sám praví, do třetího nebe, pocořen zrakem i myšlením v ten věčný život, popisuje nám jej takto: *Čeho oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani na srdce lidské nevstoupilo, to připravil Bůh těm, kteří Ho milují.****) Představme si, čeho tu naše oko nevidí? Jaké divy přírody, jaká díla lidských rukou, jaké poklady! — a přece všechno to jest ničím proti tomu, co Bůh připravil těm, kteří ho milují.

A k tomuto štěstí duše přimysleme si ještě štěstí těla, které vstane z mrtvých a spojí se opět s duší v jednu by-

*) Mat. 22, 2.
**) Zjev. 21, 4.
***) I. Kor. 2, 9.

tost lidskou; bude krásné, kypící mládím, bez poskvrny, zbavené bídné hmoty a obdařené dokonalostí ducha, jak nás poučuje apoštol, že tělo, které se rozsévá v porušitelnosti vstane v neporušitelnosti; rozsévá se v nectí, vstane v slávě; rozsévá se v slabosti, vstane v síle; rozsévá se tělo živočišné, vstane tělo duchovní,*) — když to uvážíme, tu opravdu musíme zavolati s Davidem, že duši spasenou *napojí proud rozkoše.***)*

Uvažme nyní: Je-li pravda, co nám praví o věčném životě a o našem spasení sv. víra, nemá náš život opravdu velkou cenu? Neukazuje se nám teprve nyní tento život jako nějaký nesmírný poklad, jako něco, co za krátkou chvíli práce, sebezapírání a utrpení dává věčnou odměnu, neobmezenou radost a užívání dobra, které proudem rozkoše napojuje srdce člověkovo?! O stojí zato žít! Stojí zato trpěti zde i největší bídu, nejhroznější bolesti, abychom se dostali tam do nebe. Nedivíme se sv. Pavlu, že zahleděn v ty nebeské rozkoše volá u vytržení: *Utrpení nynějšího času nejsou ničím proti budoucí slávě, která se zjeví na nás.****)*

Kdyby to byla pravda! A není to skutečně pravda? Což neškrtá to „kdyby" sám Ježíš Kristus svou krví na kříži a svou přítomností v nejsv. svátosti? Či nedokazuje té pravdy sama existence církve svaté, její utrpení a boje, ale zároveň také její svatost a nesmrtelnost? Ano, je to pravda! Nebe jest a při pohledu na nebe vytryskuje z duše výkřik: Jak dobrý jest Bůh! Jak velký ve své dobrotě! Myslí jen na to, stará se jen o to, aby nás učinil šťastnými. Jak dobrý jest Bůh, který pro naši záchranu neušetřil ani Svého Syna, ale vydal jej hrozným mukám i smrti, *aby nikdo, jenž v něho věří, nezahynul, nýbrž měl život věčný.†)*

Ano, jest to pravda, a tato pravda jest v našem nitru, jak praví starý Job, abychom na ni nikdy nezapomínali: *Vím — praví — že můj Vykupitel živ jest, a že v poslední den ze země vstanu; zase budu oblečen svou kůží a v svém těle uzřím Boha svého. Patřiti budu na Něho já, týž a ne jiný, mé oči uvidí Ho, naděje tato je v nitru mém uložena.††)*

*) I. Kor. 15, 42–44.
**) Ž. 35, 9.
***) Řím. 8, 18.
†) Jan 3, 15.
††) Job 19, 25–29.

Taková jest víra a takové jest přesvědčení všech těch, kteří mají pravdu, ať žijí dnes, či před věky, či budou žíti na konci světa.

A je tak těžko pochopiti a porozuměti tomu věčnému štěstí? Považme: jestliže drobet tohoto pozemského dobra a krásy a pravdy tak dovede uchvátiti duši a dojmouti srdce, že se člověku zdá, že bez toho dobra nemůže žíti a skutečně také nejednou na hrobě takového dobra puká lidské srdce — považme tedy, jaké neštěstí zaleje srdce lidské, až dostane za podíl ne drobet dobra, krásy a pravdy, ale Dobro samo, samu Krásu, samu Pravdu!

Stojí tedy za to žíti! Vidíme tedy, že teprve v paprscích věčného života nabývá tento časný život pravé, reálné hodnoty. A což teprve když popatříme na cestu, která k nebi vede, a shledáme, že jest to cesta nejušlechtilejšího života, že po ní jdou spolu s Ježíšem a Marií sami dobří, poctiví a nejlepší lidé, že na té cestě panuje pokoj, láska a radost! A naopak, kdo nechce jíti cestou dobrého života, cestou vůle Boží a Jeho služby, půjde, ale cestou zlou, cestou hříchu a zločinu, půjde, ale proklínán a nenáviděn svými bližními, pokryt hanbou svých činů a naplněn hořkými výčitkami svého svědomí; půjde, ale cestou, která vede k odsouzení.

Chceme jíti touto cestou? Nedej Bůh! A šli-li jsme již po ní, utečme s ní co nejrychleji a vstupme na tu jedinou, jasnou, prostou, ale královskou cestu služby Boží, která vede k životu.

Obraťme tedy své oči i srdce svá ke Spasiteli na kříži, který jest naší silou i naším vysvobozením, a volejme: Pane, dej, aby utrpení Tvé pro naši zlobu nebylo marno, aby smrt Tvá stala se pro nás životem; abychom následujíce zde Tebe, třebas i v utrpení života, tam shledali se s Tebou v Tvé slávě. Amen.

Promluva V.

O hříchu.

Hřích pak, byv dokonán, plodí smrt.
Jak. 1, 15.

Program života katolického jest jasný; jest docela positivní. Cílem člověka na této zemi jest, aby se stával vždy

dokonalejší bytosti podle vzoru nejvýš dokonalého Boha. Cesta, která ho vede tomu cíli, toť služba Boží, čili plnění vůle Boží. Vůle Boží pak není ničím jiným než mravním zákonem člověka. Člověk tedy slouže Bohu, čili plně Jeho vůli, stává se bytostí dobrou, poctivou a dokonalou a jako taková vytváří ve spojení s jinými lidmi dobrý společenský život, opírající se o poctivost, spravedlnost a vzájemnou úctu. Z této dokonalosti člověkovy jak osobní, tak i společenské, rodí se opravdové jeho štěstí, nejprve vnitřní, opírající se o svědectví, jež naplňuje člověka pokojem, potom snad i štěstí časné a konečně plné štěstí v životě věčném, záhrobním.

Toť velký, stkvělý, skutečný program katolického života. Není v něm zničení ani smrti; jest tu toliko život. Bůh má z něho slávu a člověk užitek i štěstí; kéž by jen člověk pochopil myšlenku Boží a chtěl s Bohem pracovati o uskutečnění Jeho plánů v nás a skrze nás v celém světě!

Vedle tohoto programu positivního jest ještě jiný životní program, program *negativní*. Onen jest program Boha, tento program člověka; onen buduje, tento ničí; onen nese život, a tento nese smrt; onen nazýváme programem ctnosti a tento programem *hříchu*. Program hříchu má také své bohaté, ačkoliv smutné dějiny; i on vniká hluboko do lidského života. Poznati jej dobře, zvláště jeho objektivní, skutečnou stranu, jest pro nás věcí neobyčejně důležitou.

I. *Co jest to hřích?* Otážeme-li se na to člověka světského, tu pokrčí rameny a řekne: hřích, toť hloupost. Ano, jsou i takoví, kteří nazvou hřích příjemností, bez níž by byl život nudným. Správně tedy upozorňuje francouzský myslitel Hello, že se ďáblu podařilo jedno: namluviti lidem, že ctnost jest nudná a hřích zábavný. A přece hřích jest největším neštěstím, jak mluví život, rozum i víra.

Položme nejprve hřích na zkušební kámen *života* a ptejme se, co nám o něm praví, a to bez ohledu na Boha a na zodpovědnost před Ním.

Z časných statků pokládá se všeobecně za jeden z největších zdraví a život. Kolik to obětí přinesou lidé, aby znovu získali poškozené nebo ztracené zdraví, a na záchranu života dají všechny jiné statky. Co však jest větším semeništěm nemocí a ničitelem zdraví než hřích? A zdá se mi, že apoštol nejen z nadšení Ducha sv., ale i ze zkušenosti

nazval hřích „ostnem smrti a odplatou smrti“*): stimulus et stipendium. Snad se to zdá býti přehnáno, ale bližší pohled do života až příliš nás o tom přesvědčí.

Projděme nemocniční sály, zvláště oddělení nakažlivých chorob, a ptejme se lékařů, proč jsou ti lidé nemocni? Poukáží nám na zřídlo mnohých chorob: alkohol, prostopášnost, lidská zloba... Vejděme do oddělení, kde jsou ti nejnešťastnější, neboť jsou zbaveni rozumu, a přesvědčíme se, že u každého druhého, třetího příčinou šílenství byly hříchy jeho neb jeho předků. — Na ulici Bracké v Krakově stojí kněz a rozmlouvá s lékařem. V tom přechází vedle nich muž obrovské tělesné soustavy; byl v plném věku, a již sotva šel, třásl se a vlekl nohy za sebou. Lékař ukazuje naň řekl knězi: „Tento člověk s nádhernou tělesnou soustavou mohl žíti více než sto let, ale zatím za své vlastní peníze si koupil hrozné zmrzačení a předčasnou smrt.“ Jistý otec zanechal svému synu obrovské, milionové jmění na hotovosti i v pozemcích. Syn měl 24 let, když zdědil tento obrovský statek. Ve 30. roku života neměl již nic; za 6 let promarnil všecko v prostopášnostech a zůstala mu jen pokračující paralise a idiotství.

Co vyhlazuje rodiny až do základu, až do posledního kořínku? Snad ctnost nebo práce? Bohužel potvrzuje se stále ono hrozné slovo, že odplatou hříchu je smrt.

Roku 1912 byla uspořádána v Drážďanech pěkná výstava hygienická, světového jména. Jeden z největších pavilonů byl věnován toliko zdraví a dán mu titul: Člověk. V obrovské předsíni vznášela se velká postava lidského těla; bylo pozlaceno a na podstavci leskl se nápis: „Největším statkem člověka je zdraví.“ Zatím však když se vešlo do pavilonu, místo zdraví bylo viděti většinou jen různé podoby nemocí. Uvnitř tohoto pavilonu byl pak vybudován malý pavilon se zvláštním vchodem. Tam nebyli připuštěni všichni, nýbrž jen lékaři, lidé starší a silných nervů, neboť tam byl vystaven v celé nahotě a v celé ošklivosti hrozný a tak hojný plod toliko jednoho hříchu na těle člověkově: hříchu prostopášnosti. Tento pavilon byl hanbou člověka rozumného. Co by dalo lidstvo za to, kdyby nebylo toho pavilonu? Ale jest, všude jest! A zatím je potřeba toliko jednoho, a ten pavilon zmizí: Člověče zachovávej šesté přikázání!

*) I. Kor. 15, 56; Řím. 6, 23.

Proto také, když byla ve Varšavě uspořádána, ještě za dob poroby, hygienická výstava a tázali se slavné vychovatelky Zyberk-Platerowé, nemělo-li by na ní býti poskytnuto nějaké místo také náboženství, jak sama praví, nevěděla s počátku, co odpověděti, ale zanedlouho došla k přesvědčení, že by bylo nejlépe, kdyby byl místo celé té výstavy vybudován jeden pavilon, v něm postaven byl velký kříž a k jeho patě položen nápis: Člověče, zachovávej přikázání Boží, a budeš zdráv! Ano, je to pravda! A tedy hřích, to není hloupost, to není maličkost! Toť jedna z nejhroznějších zřícenin lidského života i zdraví.

Vedle zdraví tělesného jest ještě zdraví *ducha*, toť *čest* člověkova. Lidé velmi dbají o svou čest a jsou hotovi na obranu cti proliti i krev a ztratiti život. A čím hyne čest? Snad ctností? Či hněvá se někdo proto, že mu bylo řečeno, že jest dobrým, čestným člověkem? Jistě ne. Za to jest každý vděčný, neboť je to pochvala. Ale proč se lidé hněvají? Zdaž ne proto, že jim někdo vytkne nějakou, neříkám ani neřest, ale nedokonalost, že lžou, šidí, kradou, byť to byly jen všední hříchy. Vidíme tedy, že když hřích vyjde na denní světlo, i když je v sobě malý, je hned viděti jeho ošklivou tvář, hned je cítit celou jeho hanbu v životě; všichni jej odsuzují; i nejhorší jsou hotovi raději proliti krev nebo i život ztratiti, než pokryti takovou hanbou hříchu ukazovati se lidským očím. Správně řekl jeden básník, že největší hanby života ukrývá člověk nejpečlivěji v nejhlubších záhybech svého srdce. Proto i svět, třebas *celý leží ve zlobochu,*)* jen pod tou podmínkou snáší hříchy a zločiny, že nebudou urážeti, že budou podle módy oblečeny a učesány. Takovým způsobem dnes svět podloudně vnáší nejhorší prostopášnost do plesových sálů ve formě fox-trottů, shimi, one-steppů a jiných divošských tanců. Ale kdyby týž svět spatřil dívku v téže posici s mužem mimo plesový sál, tu by odsoudil čest oné dívky, tu by spínal ruce a volal s pobouřením: Jak to může být! Jak je možno tak hluboko klesnout, jak je možno tak ztratit cit studu! Věc zůstala táž, nic se nezměnilo, toliko, jak praví Balucki,**) zazářila světla, zazněly tóny hudby, vrhly se v objetí mužů polonahé ženy — a — a všechno je dobré, počestné! Otcové a matky, volá Balucki (a mluvil toliko o valčíku), kdybyste v té posici spatřili svou dceru mimo plesový sál,

*) 1. Jan 5, 19.
**) Elpidon.

snad by vám v rozhorlení krev vzkypěla, snad byste takového bídáka, který se takovým způsobem přiblížil k vaší dceři, na místě zabili... Věc se nemění, jen že se to děje veřejně, na plese!

A čest těm, kteří mají tolik občanské odvahy, že takovou hanbu veřejně pranýřují a nechtějí zahalovati tak zjevné prostopášnosti svou vážností neb autoritou.*)

Nikdo se nestydí za tělesnou vadu, za nemoc, ano vojín se chlubí poraněním, neboť jest důkazem jeho bojovnosti a lásky k vlasti; naproti tomu každý, kdo má na svědomí nějaké nečisté věci, chvěje se strachem a v noci nespí z obavy, aby se o nich lidé nedověděli. A když se dostanou na veřejnost, tu mnohý nemoha snésti hanby svých vlastních činů, bere si život a tak mizí s lidských očí.

Ano, choroba nebo neštěstí ničí nám majetek nebo zdraví, ale hřích a pouze hřích ničí v nás čest, zabíjí naši důstojnost a zahrnuje nás hanbou. Hřích tedy není hloupost! A není maličkost.

Život člověka na světě jest životem společenským. Rodina jest buňkou toho života. Je-li tato buňka zdravá, bude i společenský život zdravý a silný. Nadto život člověka, netoliko jednotlivce, ale národů, soustřeďuje se v rodině. Rodina stává se klenotnicí památek, zřídlem tradice a etapou dalšího rozvoje lidstva. Přináší člověku tisíce nejmocnějších a nejušlechtilejších podnětů, které mu káží pracovati, obětovati se, zapomínati na sebe; rodina jest také z vůle Boží základní školou pro výchovu a zdokonalení člověka. Dnes se však rozléhá stále hlasitěji volání: Pryč s nerozlučitelností manželskou! Pryč s rodinou! Co jest pramenem této nespokojenosti? Co boří toto zařízení, bez něhož hyne národ a hyne i lidstvo? Snad ctnost a počestnost muže, ženy a dětí?! My víme, že jedinou, pravím *jedinou* příčinou nezákonného trhání manželských svazků, tak zvaných rozvodů, jest neovládaná smyslnost, řekněme směle prostopášnost, která se vloudila do života, třebas jedné strany, a chce se takovým způsobem ospravedlnit a v lidských očích utajiti zdáním života počestného.

Ctnost a počestnost nikdy nechtějí rozvodu.

Hřích tedy není hloupost, není maličkost!

*) Výzva gen. Kuklinského k polským důstojníkům. Gazeta Warsz. 16. I. 1922.

Z rodin vyrůstají národové, vytvořuje se vlast, povstávají samostatné organismy společenské, spiaté ve formu státu. Svoboda občanská je jejich sluncem, které dává život, rozvoj i spokojenost. Zdálo by se, že státy, rostoucí kulturou, bohatstvím, osvětou, rostou zároveň také k nesmrtelnosti. Ale jak jiný úsudek píše ruka historie na listech lidských dějin! Národové nepozbývají svobody a státní samostatnosti z nedostatku kultury, bohatství, blahobytu, ale vždycky hynou z nedostatku ctnosti a počestnosti. Jako smrtící mor zabíjí je přepych a prostopášnost. Tak upadl Babylon i Řím, Persie i Řecko, tak klesla i Polska na konci XVIII. století. Přece je známo, že Polska ve chvíli úpadku stála na výšinách tehdejší světové kultury, ale vynikala také přepychem a zkázou mravů. Nejvíce rozvodů v Polsku bylo na konci XVIII. století. Nebylo ctnosti a počestnosti, nebylo ani lásky k vlasti a obětavosti pro ni. Tak i na Polsku se splnilo slovo Ducha sv., *že spravedlnost jest základem státu, a hřích ničí národy.*

Ano, hřích není hloupost, není maličkost!

Jsou velká neštěstí, která dopadají nejen na jednotlivého člověka, ale i na celé národy, jako nemoci, živelní pohromy, války, a přece jest jedno neštěstí, které převyšuje všechna ostatní, před kterým musí se společnost s neobyčejným nákladem sil i peněz stále brániti. Jaké jest to neštěstí? Není to nějaká epidemie, tím neštěstím jest *hřích.* Proti tomuto nepříteli stát shromažďuje armády a udržuje je stále ve válečné pohotovosti, buduje pevnosti a náspy a vydává miliardy na tuto válku. Chcete viděti tyto pevnosti, tato vojska? Toť budovy, na nichž jest napsáno: vězení; toť kasárna policie a četnictva; toť kanceláře soudů, advokátů, státních zástupců. K čemu je to všechno? Jen k tomu, aby občané byli zabezpečeni před jedním, dvěma hříchy! Odstraňte jen tyto dva hříchy: vraždu a krádež, učiňte, aby lidé zachovávali toliko ta dvě přikázání, 5. a 7., a obrovské budovy vězeňské a soudní, změní se ve zdravé byty pro chudé, pro dělníky; odstraňte zločiny, a tisíce schopných lidí, jako advokátů, soudců, strážců bezpečnosti, policie a četnictva postaví se v dílně k produktivní práci, odstraňte toliko ty dva hříchy, a miliardy, vydávané na stíhání a trestání přestupků pomohou k většímu kousku chleba a teplejšímu oděvu, obrátí se na školy, útulky, ochrany, aby budovaly stále lepší život.

Vydání, které měly Spojené státy americké s jednou toliko rodinou pijáckou u soudů, v nemocnicích a vězeních, vzrostla za 75 let na 25 milionů franků. Pruský stát vydával před válkou ročně 150 milionů marek na potírání chorob povstalých z prostopášnosti.*)

A *proč*, ptáme se, *jest hřích* tak *velkým neštěstím člověka?* Odpověď na to jest lehká. U každé bytosti, ba i u nejdrobnějšího prášku, bytí, rozvoj a dokonalost a tedy i štěstí, záleží na tom, zachovává-li své zákony. A každá bytost má své zákony. Také člověk má svůj zákon, a tímto zákonem člověka jest zákon mravní, zákon to Desatera Božích přikázání, která jsou také zákonem rodiny, národa i státu. Kdyby oko nezachovalo zákona vidění, oslepne; kdyby ucho nezachovalo zákona slyšení, ohluchne; kdyby tělo nezachovalo zákona hygieny, onemocní, kdyby rozum nezachoval zákonů logiky, sešílí, když tedy člověk nezachová svého zákona, musí zhynouti. A čím jest každý hřích? Ničím jiným než *znásilněním zákona mravního,* ať je to zákon přirozený či Boží. Proto i kdyby nebylo Boha a zodpovědnosti za lidské činy, hřích jako znásilnění *zákona člověka* byl by jeho největším neštěstím a hlavním pramenem jeho zkázy. Tu není pomoci, člověk beztrestně nemůže hřešiti; neboť takový je zákon, že co kdo seje, to sklízí, kdo seje vítr, sklízí bouři, kdo hřeší čili znásilňuje zákon mravní, bude sklízeti zničení. Proto nikdo dosud hříchem nebyl šťasten a nebude.

Pravda, jest možno na chvíli, ba i na delší čas, hříchem tak se opíjeti jako alkoholem nebo morfiem, ale když přejde působení omamujícího prostředku, tehdy se teprve začínají muka. Proto také Skarga přirovnává hřích ke kapce medu, jež zůstala na okraji kalichu naplněného hořkostí. Pro tu kapku medu hříšník vypíjí celý ten kalich hořkosti. Sladkost rychle pomíjí a hořkost zůstane. Hřích podobá se také sklu, které se zdá pěkným a silným, ale když se někdo na ně opře, praskne a poraní ruku; podobá se také mydlinové bublině, která ve vzduchu září duhovými barvami, klame oko a zdá se, že chycena změní se v pravou hračku, a zatím sotva se jí dotkneš, splaskne a zanechá ti na dlani kapku špiny. Tak hřích, než je spáchán, klame jakoby odleskem štěstí, po činu však klam mizí a zůstává — kapka špiny, hanby a ošklivosti.

*) Prof. Dr. Wł. Lukaszewicz. Ref. 1916.

Hřích tedy není maličkost, není hloupost, toť jakýsi hrozný netvor, který zrozen ve zlu oplétá svými tykadly srdce člověka a celou jeho bytost, aby z ní vyssál všecko dobro do poslední krůpěje života i štěstí.

Nyní tedy dobře pochopíme, že církev katolická, i když by nečinila nic jiného než že chrání lidi od hříchu a léčí je z této hrozné choroby, už tím byla by zřízením nejvýš dobročinným a nejvýš kulturním!

A chápeme dobře, že pokrok a pravá kultura, která činí člověka šťastným, záleží v tom, aby člověk sám byl dobrým a počestným. Hřích není činitelem kultury a pokroku. Nešíří tedy kulturu a pokrok taková zřízení, takové knihy a knihovny, které kazí lidi mravně, nýbrž ony, které přemáhají mravní zlo, vytvářejí ovzduší čistého a počestného života a srdce lidské upevňují ve ctnosti a zušlechťují. Tak hřích, hledíme-li naň se stanoviska čistě přirozeného, jeví se nám jako skutečné zlo pro člověka, jako jeho opravdové neštěstí, jež se nedá ničím odvrátiti.

2. Jeli hřích pozorován sám o sobě, v životě toliko časném, jako znásilnění zákonů člověka, tak velikým zlem, čím bude teprve, vkročíme-li v říši života nadpřirozeného, v ten život Boží, který sahá na věčnost?

Theologové, církevní Otcové, uvažujíce o následcích hříchu v životě nadpřirozeném, nazývají hřích tajemstvím nehodnosti (mysterium iniquitatis). Jest *tajemstvím*, neboť abychom poznali jeho podstatu a zhoubné následky v životě Božím, musili bychom poznati cenu duše a milosti posvěcující, nekonečnou velebnost Boží a hrozné jeho účinky na celou věčnost, a toho nedovede žádný rozum, ani lidský ani andělský. Jest tajemstvím *nehodnosti*, neboť v hříchu není žádného dobra, jenom samo zlo, samá zvrácenost, vždyť podstatou hříchu není nějaký positivní čin, nýbrž negace dobrého činu. Poznání hříchu v životě nadpřirozeném bude tedy vždy nedostatečné, úlomkovité, ale přesto neméně hrozné.

Duch sv. skrze apoštola Jakuba nazývá hřích *smrtí.**) A skutečně smrt je jeho jediným obrazem.

Vedle života časného, jak jsme uvažovali, jest ještě život nadpřirozený. Tímto nadpřirozeným životem má žíti a jest povinen žíti každý člověk, neboť Bůh v Adamovi

*) Jak. 1, 15.

povznesl nás všechny k tomuto životu. A tu musíme upozorniti, že pro člověka, ať již je katolíkem nebo protestantem, židem nebo pohanem, neexistuje již toliko život přirozený, pohybující se v rámci přírody, ale život nadpřirozený, buď ve spojení s Bohem, nebo v odtržení od Boha, čili v negaci toho života. Střední cesty není. A proto všichni lidé, po pádu prvních lidí, přicházejí na svět jako dítky hněvu Božího, obtíženi prvotním hříchem, zbaveni spojení s Bohem, odtrženi, odvráceni od Boha. Nadpřirozený život, ztracený prvotním hříchem v Adamovi, získáváme osobně skrze Nového Adama, Ježíše Krista, ve svátosti křtu. Odtud žije člověk životem Božím, jest přítelem Božím a Bůh má v něm zalíbení, ano Bůh přebývá v takové duši a oživuje ji, činí ji účastnou své přirozenosti a svým dítkem.

Tento Boží život v duši trvá tak dlouho, dokud člověk nespáchá těžkého hříchu, čili dokud se dobrovolně a vědomě neodtrhne od Boha. Neboť v oné chvíli, kdy se člověk dopustí těžkého hříchu, čili se vědomě a dobrovolně odtrhne od Boha, vypovídá mu svou poslušnost a vymaňuje se z Jeho vlády a závislosti. Bůh se od takového člověka odvrací a duše umírá. Co tedy činí smrt v životě přirozeném, to působí hřích v životě nadpřirozeném. Ve chvíli, kdy duše opustí tělo, člověk přestal existovati, vymazují jej ze seznamu živých, a jeho tělo, i kdyby mělo za živa nevím jaké přednosti, odstraňují co nejrychleji s lidských očí, neboť jest už něčím, co se nedá definovati, jest v rozkladě, jest mrtvolou a ničím více. Totéž se děje s duší. Když člověk těžce hřeší, duše ztrácí spojení s Bohem, Bůh ji opustí a ona zůstává mrtvolou. Škrtají ji ze seznamu žijících k životu věčnému, a třebas snad lidé jsou nadšeni takovým člověkem, jest takový člověk v očích Božích něčím ošklivým. A kdyby Bůh dovolil, hned by celá příroda i Andělé vyhodili takovou duši na onen hřbitov věčné smrti, jímž jest — peklo.

V kronikách egyptských mnichů čteme o této události, která, i když není pravdivá, dokonale osvětluje naši věc.

Jeden mnich cestoval. Za druha připojil se k němu anděl v podobě mládence. Na cestě naleznou lidskou mrtvolu v rozkladě. Mnich odvrací se s odporem, anděl však pohlíží na ni volně. Potom potkají mladého člověka, velmi krásného, pěkně také oblečeného. Mnich dívá se naň se zalíbením, anděl však odvrací od něho své oči s odporem. Takové jednání překvapilo mnicha, proto se ptá svého

druha: Proč se chováš jinak než lidé? Hnijící mrtvola tě neuráží, kdežto slušný a pěkně oblečený člověk naplňuje tě ošklivostí... Tu řekl mu společník: „Já vidím něco jiného než vy, vidím pravdu. Ta mrtvola v rozkladě, to přece není nic zlého, toť věc přirozená, ale ten mládenec, ačkoliv má pěkné tělo, má duši obtíženou těžkými hříchy, má duši mrtvou, a to právě jest největší ošklivostí."

Ano, je to pravda, a kdybychom měli takové oči, jako onen anděl, tu bychom jistě raději šli na hřbitov a dívali se do otevřených hrobů, než chodili po ulicích našich měst a dotýkali se bohatě, podle nejnovější módy oblečených mravních mrtvol, modních zločinů a prostopášností.

Když člověk zemře, i kdyby měl nevím jaké statky a poklady i výsady, všechno to ztrácí a stává se i neschopným k jakémukoliv dědictví, neboť kdo ztrácí život, tento základ všech statků, ztrácí zároveň s ním i všechny statky. Totéž se děje s duší. Po těžkém hříchu, i kdyby duše měla zásluhy všech vyznavačů a mučedníků, ztrácí všechny ty zásluhy, a správně, neboť ztrácí život Boží, život věčný, který jest základem těch zásluh. *Odvrátí-li se však spravedlivý od své spravedlnosti a bude-li činiti nepravost, zda-li bude žíti? Na žádný spravedlivý skutek jeho, který byl učinil, nebude pamatováno.*)*

Nadto duše zůstávající v těžkém hříchu, i kdyby přinášela nevím jaké oběti pro Boha, horlivě se modlila, almužny dávala, pokud setrvá v tom stavu hříchu, nebude míti z těch dobrých skutků žádné zásluhy pro život věčný; neboť jako mrtvola v tomto časném životě nemůže si nic vydělati, tak i duše ve hříchu těžkém, tato mrtvola v životě Božím i věčném, nemůže si pro ten život ničeho zasloužiti. Jest to hrozný stav žíti léta a léta v těžkém hříchu, konati nejednou tolik dobrého, a nemíti za to nejmenší zásluhy pro život věčný! Hrozný to stav! *Pro věrolomnost, které se dopustil, a pro hřích svůj, který spáchal, pro ty zemře, pravi Hospodin.**)*

Nejeden, slyše tato slova, pomyslí si: Je-li pravda, že ve stavu těžkého hříchu mé modlitby, práce a dobré skutky nepřinášejí mně žádné zásluhy pro život věčný, tak proč se modlit, proč činiti dobře? Lépe dále hřešit, když mi dobrý život nic nepomůže. — Takové rozumování bylo by správné a logické jen tehdy, kdyby po spáchání těž-

*) Ezech. 18, 24.
**) Ezech. 18, 24.

kého hříchu čili po ztrátě života Božího nebylo pro nás již žádné naděje, že bychom mohli tento život znovu získati. Tu ovšem bylo by již všechno jedno, neboť kdybychom jednou těžce zhřešili, byli bychom již odsouzeni. Ale na štěstí tomu tak není. Bůh ve svém milosrdenství dává člověku hříšnému naději, že jakmile se vzdá hříchu a vrátí se k Němu, opět získá život Boží. Překrásná jest ta řeč Boží a hluboce vzrušující: *Nechci smrti toho, jenž umříti má*, čili hříšníka, praví Pán Bůh. *Obraťte se a žijte. Obraťte se a čiňte pokání ze všech svých nepravostí, a nebude vám ku pádu nepravost vaše; odvrzte od sebe všecky své věrolomnosti a učiňte sobě srdce nové a ducha nového. Všech nepravostí, jež hříšník učinil, nevzpomenu; pro svou spravedlnost, kterou činil, bude živ, neboť vůle má není smrt bezbožného, ale aby se obrátil od cest svých a živ byl.*)*

Tento slib Boží, tak srdečný a ostatně i krví Syna Božího na kříži spečetěný, mění úplně naše názory na dobré skutky vykonané ve stavu smrtelného hříchu. Neboť ačkoliv nám nebudou počítány za zásluhy k životu věčnému, nejsou přece ztraceny, ani nadarmo vykonány. Ony svým zušlechťujícím vlivem připravují duši k rychlejšímu a důkladnějšímu návratu, a srdce Boží povzbuzují, aby vylévalo prameny milosti na takovou duši, aby se co nejrychleji navrátila. Tedy ve stavu těžkého hříchu je třeba vroucně se modliti, činiti dobré skutky, zvláště almužnu dávati a chrániti se od dalších hříchů, a milost navrácení brzy pronikne duši. Ty dobré skutky, to jsou volání a prosby Marie a Marty, které povzbuzují Ježíše, aby jim vrátil bratra zdravého, třebas se již rozkládal v hrobě; tyto dobré skutky, toť jest ona almužna, o které praví Duch svatý, že *osvobozuje od smrti a čistí hříchy:**) hříchům se protiví***) a vykupuje hříchy.†)*

Nadto Bůh nám slibuje, že i naše zásluhy získané ve stavu milosti posvěcující a ztracené těžkým hříchem, budou nám opět vráceny, jakmile se jen navrátíme k životu Božímu. Všechno to nás však poučuje, jak hroznou spoustu působí v duši člověkově jediný těžký hřích a jak tajemné jsou jeho účinky, vytrhávající s kořenem život Boží.

*) Ezech. 18, 32, 30, 22, 31, 23.
**) Tob. 12, 9.
***) Eccl. 3, 33.
†) Dan. 4, 24.

Proto Pán Ježíš tak důtklivě varuje před ním slovy: Co ti pomůže, kdybys celý svět získal, ale na duši své škodu trpěl?

Víme dobře z učení Božího, že mezi duší žijící životem Božím a Ježíšem Kristem navazují se podivně hluboká a duchovní pouta života. Kristus stává se naší hlavou a my Jeho živými údy; On stává se naší duší a my Jeho mystickým čili duchovním tělem. Mezi Ním a námi proudí Jeho životné šťávy, které nás činí stále podobnějšími Jemu. Pán Ježíš, mluvě o tomto sjednocení duše se sebou, nazývá sebe „vinným kmenem" a nás „ratolestmi" a ujišťuje nás, že kdo je s Ním spojen, přinese plody; ale musí býti spojen, musí jako ratolest čerpati z Něho životní šťávu, neboť kdo by se odtrhl, kdo v Něm netkví, jest jako ta ulomená ratolest, která uschla a kterou hodí na oheň ke spálení.*)

Sv. Pavel opírá celou nauku o životě nadpřirozeném o toto naše mystické spojení s Ježíšem Kristem; sám pak pociťuje v sobě tak hluboko ten život Kristův, že praví: *Žiji nikoli více já, nýbrž žije ve mně Kristus.***)*

Viditelným znamením toho vnitřního našeho spojení s Ježíšem Kristem, které působí, že se z Jeho Srdce přelévají hojné proudy nadpřirozeného života do našeho srdce a do našeho duchovního organismu, je sv. přijímání. O tom chlebě praví Ježíš: *Kdo jí mé Tělo a pije mou Krev, ve mně zůstává a já v něm.****)* Takovým způsobem Ježíš Kristus jako naše hlava svou Krví očišťuje nás od přilnulosti k zemi, zdokonaluje nás a zduchovňuje, abychom *kde On jest, i my byli.*†)*

To jest ta veliká mystika nebe, snažící se o to, aby člověk byl zdokonalen a šťasten. To jsou ty velké láskyplné plány, jaké Bůh měl s námi, když nás povolal k životu. Každý tedy katolík, který žije v milosti posvěcující, je skutečným živým údem Těla Kristova, té veliké rodiny Boží, která se na zemi nazývá Církví katolickou a Nevěstou Kristovou. Život katolický není tedy jen nějakým osobním či individuelním životem, ale jest co nejsilněji spojeným společenským organismem, jehož hlavou, srdcem, životem, duchem jest Kristus.

*) Jan 15.
**) Gal. 2, 20.
***) Jan 6, 57.
†) Jan 12, 24.

Vedle této mystiky nebe snažící se o štěstí každého člověka jest jiná mystika, mystika *pekla*. Satan nezapomněl na svůj pokus, aby se stal podobným Bohu; i on tedy chce se vtělit, i on chce si utvořiti tělo zavržence. Bůh to dopouští, neboť výsledek té snahy jest úzce spojen se svobodnou lidskou vůlí. Nuže, to satanské tělo, to tělo zavržení tvoří všechno, co odpadlo od mystického Těla Kristova. Všechno, co není s Kristem, jest už tím proti Kristu, jak praví Pán Ježíš sám: *Kdo není se mnou, proti mně jest.**) —

Než, co odtrhuje duši od Krista a dává ji na pospas satanovi? Jest to jen jedna věc, jeden čin: *těžký hřích*, třebas byl jen jeden! Není tedy hřích nějakým odloučeným, v sobě uzavřeným činem, neomezuje se toliko na to, že zabíjí duši, ale jest v něm soustava, metoda, má svůj cíl, neboť takového člověka, který těžce zhřešil, činí údem zavrženeckého těla satanova.

Čím jest tedy těžký hřích v poměru k satanovi? Jest jeho přijímáním, jehož pomocí spojuje se — sám zavržen — se svými údy, s obětmi zavržení. Ano, těžký hřích jest přijímáním satana, jest přijímáním pekla.

Hrozná to pravda, ale pravda, o které svědčí Duch sv. na nejednom místě. Tak sv. Petr praví, že ďábel *obchází jako lev řvoucí hledaje, koho by pohltil.***)* Sv. Jan pak výrazně praví, že *kdo činí hřích, je z ďábla.****)* V důsledku té pravdy rozděluje lidi na dítky Boží a dítky ďáblovy.†) Pán Ježíš sám nazývá fariseje protivící se pravdě *zrozenými z otce ďábla*††)* čili dítkami ďáblovými, náležejícími k jeho tělu zavržení.

Tuto pravdu vysvětluje nám sv. Atanasius takto: „Kdo upadl v těžký hřích, již nežije v Bohu, poněvadž Duch sv., který jest v Bohu, již od něho odstoupil. Takový hříšník však začíná bytovati v tom, komu se poddal, to je v ďáblu."†††)

Hrozná to pravda, a přece skutečná. Což ji nevidíme? Pohleďme na to ďábelské dílo, které se tvoří na světě vedle žijícího Krista v Jeho věřících i těch, kdo jsou proti

*) Mat. 12, 30.
**) 1. Petr 5, 8.
***) 1. Jan 3, 8.
†) Jan 3, 10.
††) Jan 8, 44.
†††) Atan. Orat. contr. Ar. 3, 25.

Němu. K jeho údům náleží všechno smetí lidstva, to vše, co svět má nejhoršího, od rouhačů a svatokrádců, přes zločince, podvodníky, zloděje, prostopášníky, přes nejrozmanitější bludaře a nevěrce až k oné duši, která v zapomnění pro chvilkovou rozkoš nebo užitek urazí těžce Ježíše Krista. Všechno to se rodí z ďábla, všechno to on požírá, aby se to změnilo v jeho zavržené tělo.

A neoživuje toho jeho těla ďábelský duch? Duch pýchy, lži, pokrytectví, lakoty a lstivosti; duch nenávisti k tomu co jest Boží, co Kristovo, duch vzpoury a revoluce; duch anarchie a duch zničení? A neviděti toho těla, jak stále, neúprosně staví se proti Tělu Kristovu? Toť tábor Církve katolické, nad nímž vlaje prapor Kříže a září napis: Kdož jako Bůh! A naproti němu tábor satana, na němž vlaje prapor jeho pýchy a vzpoury s nápisem: Kdo jest Bůh, abych ho poslouchal? Pryč s Bohem, pryč s Církví! A co je vniterným pojítkem tohoto tábora? Zdaž ne ono ďábelské přijímání: hřích? Ano, hřích a jenom hřích! Ach, jak mnoho lidí denně přijímá u stolu satanova!... A nyní pochopíte, že hřích, toť jakási hrozná věc, plná tajemství pekelného, která vytrhává údy z Těla Kristova a činí je údy satana; dítky nebe mění v dítky pekla; život věčný proměňuje ve věčnou smrt.

Ach, kdo to pochopí?!...

Proto se nedivme, že hřích v rukou ďáblových jest metodou, jest systémem, za jehož pomoci pracuje stále, od počátku, o to, aby zničil člověka jak časně, tak i věčně.

Toť hrozná setba.

Jsme si dobře vědomi, že Ježíš Kristus založil na tomto světě svou Společnost, jejímiž členy jsme my katolíci a jež se nazývá církví katolickou. Církev katolická je královstvím Božím na zemi, neboť toliko ona poznává opravdu Boha a uznává Ho za svého Pána a Krále; ona plní Jeho svatou vůli.

Bůh jest Králem pro ty, kteří se stávají dobrovolně Jeho poddanými.

Proti tomuto království Božímu na zemi jest veden úporný boj. Ďábel jej organisuje, provádí svými poddanými, těmi, kteří se odtrhli od Boha. A jaká jest to zbraň, *účinná* zbraň, která ničí království Boží na zemi? Snad zevnější pronásledování Církve, jako konfiskace statků, zákaz vyučování náboženství, zavírání kostelů, vyhánění řádů, vězení a konečně mučení a smrt služebníků Božích, třebas nej-

ukrutnější? O víme, že ne, že takovou zbraní Církev nehyne, že to všechno jsou jen bezmocné pokusy nepřátel Kristových.

Co jest tedy tou zbraní, kterou hyne království Boží? Nevidíte? *Hřích* a toliko hřích! Jedině hřích zabíjí v duši Boha a činí tu duši Jeho nepřítelkyní; jedině hřích, kdyby to bylo možno, zbudoval by na rozvalinách království Božího království satanovo. Což nevidíte tohoto království satanova, jak se tvoří v duších zločinců každým těžkým hříchem, zločiny a nespravedlnostmi, až k onomu nestvúrnému království bolševismu, zbudovanému na lebkách lidí nevinně povražděných, opojenému jejich krví, hanebnému v sobě i ve svých následcích?

Biskupové nazvali je dílem Antikristovým; ono pak staví pomník Jidášovi, pořádá průvody, hanobící všeliké náboženství a volá: Pryč s Bohem!

Ano, hřích, a toliko hřích ničí od základu království Boží v duši i na světě. Jaké to tajemství zla ve hříchu! Představme si nyní, že každým těžkým hříchem dáváme se v moc ďáblovu, stáváme se údy jeho zavrženého těla; ať chceme, či nechceme, přecházíme do tábora nepřátel Kristových.

Hrozná věc žíti v těžkém hříchu!

A nyní snad již pochopíme, co se děje kolem nás, jak působí ďábel skrze lidi sobě oddané. Jaký systém, jaká metoda v tom, aby kazil a zaněcoval lidské duše těžkými hříchy! Všechno přibral k této pekelné činnosti: vědu i umění, knihy i noviny, školu i ulici, ba skoro každou výkladní skříň. A co říci o těch ďábelských svatyních, kde hynou duše jedem nemravnosti, plynoucí plným proudem na duše lidské: ta kina, divadla, taneční sály, řečiště spolků nepřátelských Bohu, až k oněm velkým řečništím sněmů a parlamentů, kde se beztrestně rouhá Kristu a nejsvětější Panně, kde se vylučuje náboženství ze školy, kde se mluví pro vystupování z církve, kde se tak omezují služebníci Boží a hanobí se, aby k nim nikdo neměl důvěry a oni nemohli svobodně pracovati. Toť ďábelská práce za pomoci hříchu!

Chceme pomáhati ďáblu? Chceme se i my státi obětí jeho zloby? Nedej, Bože!

Proto pochopme, že hřích — toť největší zlo, toť tajemství zloby. Varujme se tedy hříchu, vyhoďme hřích ze svého srdce i života, třebas by se nám zdál nevím jak po-

třebným, nevím jak příjemným, neboť Pán Ježíš se nemýlil, když volal: *Člověče, co ti pomůže, kdybys celý svět získal, ale na duši škodu utrpěl?*

Pohlédneme-li na hřích v poměru *k Bohu*, vcházíme v ještě větší tajemství, nezbadatelné pro náš rozum. Je třeba znáti Boha, abychom poznali zlobu hříchu. Proto sv. Tomáš Aquinský správně upozorňuje, že hřích v poměru k Bohu nabývá ve zlém jakési nekonečnosti, pokud směřuje proti nekonečně veliké Velebnosti Boží. Neboť čím jest těžký hřích? Jest přestoupením vůle Boží ve věci důležité. Bůh nám zjevil svou vůli, abychom věděli, co od nás chce, a zároveň abychom poznali, jakou cestou máme jíti v životě, abychom vyplnili úkol svého života a nepobloudili. V přikázáních Božích jest obsažena všecka Boží moudrost, spravedlnost, svatost a dokonalost, dobro a krása i pravda Boží. Zatím člověk, když hřeší, upírá Bohu přímo všechny ty dokonalosti, neboť nechtěje budovati život tak, jak Bůh chce, nýbrž jak chce sám, proti vůli Boží, prohlašuje jaksi Bohu, že lépe rozumí životu než Bůh a lépe ví, čeho jest mu třeba ke štěstí. A neozvaly se tyto rouhavé hlasy v současné filosofii, že co člověk činí, jest dobré, poctivé, spravedlivé, moudré, třebas by to bylo podle vůle Boží zlé, převrácené, zločinné?! Proto praví sv. Pavel, že *moudrost* hříchu čili světa jest *nepřítelkyní Boha,*)* jest *bláznovstvím*. Ale Bůh ji vyvrátí a ukáže bláznovství její.**)

A co říci o vzpouře, jaká se ukrývá v každém hříchu proti zákonité vládě Boží? Všichni nerozumní tvorové poslouchají Boha a jdou určenými sobě cestami, slunce i hvězdy, prášek nepostřehnutelný lidským okem i rostliny a zvířata; proto panuje ve všemíru soulad a pokoj, svornost i krása. A člověk, jediná bytost na světě jednající vědomě, praví Bohu: nebudu Ti sloužit, nepůjdu Tvými cestami...

Prvním a základním činem anarchie a vzpoury jest povalení vlády, proti níž se vzpoura vede; jest útok na život těch, kteří tu vládu představují. Tak i hříšník bouře se proti Bohu, kdyby to na něm záviselo, zabil by Boha a zničil by Ho každým těžkým hříchem. Neboť kdo praví Bohu: já Tebe neuznávám nad sebou a neposlouchám,

*) Řím. 8, 7.
**) 1. Kor. 1, 19-20.

ten Boha mravně u sebe a v sobě zabíjí. Boha ovšem hříšník nedostihne, ale přece se děje, co chce: Bůh odchází z jeho srdce a z jeho duše.

Pěkně vyjadřuje tuto skutečnost jeden z našich velikánů: „Bůh jest, ale zemřel v mudrcův duchu."*) Také prorok David znázorňuje tutéž pravdu obrazem, jak hříšník napíná luk a vypouští střely proti Bohu, jak tasí meč, aby jím proklál Nejvyššího. Ale co se děje? Vypuštěná střela vrací se k hříšníkovi, vytasený meč se láme a proniká jeho vlastní srdce.**)

Tak zhynul anděl, který nechtěl poslouchati Boha, tak zhynul Jidáš, který z lakoty prodal Krista, tak hyne každý hříšník, zůstává-li ve hříších a nechce z nich povstati, neovládá-li ctižádostivosti, pýchy, lakomství, smyslnosti, bouří-li se proti Bohu a za těch třicet stříbrných pozemských statků, nezákonně nabytých, prodává Krista. S počátku se hříšníkovi zdá, že je šťasten, ale brzy pocítí v srdci ten otrávený osten hříchu a pozná: *Jak zlá a hořká věc to jest opustiti Boha.****)

4. Velmi vážnou věcí jest uvědomiti si, *v jakém poměru ke hříchu jest Bůh*. Lidé milují hřích a vidí v něm něco dobrého, ale Bůh má toliko jeden pocit ke hříchu — pocit absolutní nenávisti. A právě tato absolutní nenávist ke hříchu jest jednou ze známek svatosti Boží. My nesmíme nikoho nenáviděti, neboť i v nejhorším člověku jest něco dobrého, co by pak bylo od nás také nenáviděno; dobra však nenáviděti není možno ani dovoleno. Toliko hřích jest vyňat z tohoto zákona, neboť v něm není nic dobrého, nic ušlechtilého, nic krásného, v něm jest jen zlo; proto nenávist ke hříchu jest láskou ke ctnosti a známkou svatosti. Kdyby v Bohu nebylo nenávisti ke hříchu, už tím by Bůh miloval nějaké zlo a přestal by býti svatým i Bohem.

Představme si dva lidi: o jednom říkáme, že nenávidí lež a pokrytectví; ubližujeme mu tím? Ne, ale naopak chválíme ho jako člověka dobrého, milujícího pravdu. Kdybychom však o druhém člověku nemohli říci, že nenávidí lež, již tím bychom ho odsoudili, říkajíce o něm, že nemožno naň spolehnouti, neboť může selhati. Vidíme tudíž, že nenávist hříchu je známkou svatosti. Jakým tedy zlem

*) Mickiewicz.
**) Ž. 36, 18.
***) Jer. 2, 19.

jest hřích v sobě, když zaslouží nenávisti, a to absolutní! Proto praví Moudrý Sirach: *Co Bůh má v nenávisti, nemáš činiti.*)*

Nedivme se tedy, že Bůh vydává tak hrozný rozsudek nad hříchem; že chce hleděti raději na Svého nejmilejšího Syna na kříži, zraněného, rozedraného, posmívaného i zabitého, nežli na lidské hříchy! O, jak dobrý jest Ježíš, když svým utrpením a svou smrtí na kříži odstraňuje naše hříchy s očí Božích a zahlazuje je svou nejsvětější Krví!

Nedivme se, že Ježíš, ačkoliv se stal dobrovolně obětí za naše hříchy, přece když se připravoval v zahradě Olivové na své utrpení a měl vzíti na sebe ty hříchy a zločiny, při pohledu na jejich zlobu a ukrutnost byl naplněn takovým odporem a ošklivostí, že se potil krví a volal k Otci: „Otče, vezmi tento kalich ode mne." Bůh neodňal kalichu utrpení, ale Prorok mluví ve jménu Boha Otce: *Pro zločin lidu svého ubil jsem ho.**)*

*Neboť činí-li toto na dřevě zeleném, co bude se díti na suchém?***)*

A my jsme tím dřevem suchým, které vysušily hříchy. Jaký hrozný soud nás čeká, jaký trest za hříchy, když Ježíš Kristus, sám nevinný, jen našimi hříchy obtížený, byl tak hrozně zničen!! O nepohlížejme lehkovážně na hříchy! Nemysleme a neříkejme, že hřích jest hloupost či maličkost, neboť *čeho Bůh nenávidí, toho nečiň! Neboť co kdo bude síti, to bude i žíti, a Bůh nenechá se posmívati.†)*

Vejděme tedy do sebe, do svého svědomí a účtujme s ním. Spočtěme všechny své hříchy, přemýšlejme o nich a prosme za osvícení Ducha sv., abychom je poznali. Prorok David, uvažuje o svých hříších, o jejich zlobě a ošklivosti, rděl se při tom a volal: *Svou nepravost já poznávám.* A poznav, že v těchto hříších tkví hlavní zřídlo jeho neštěstí, pronesl ta nesmrtelná slova: *Hřích můj přede mnou je vždycky. ††)*

Vědom si své viny, vida se v očích spravedlnosti Boží jakoby vězněm, spoutaným hroznými okovy svých hříchů a vrženým v propast své bídy, volal zkroušeným srdcem k milosrdnému Bohu: Smiluj se nade mnou, Bože, dle svého

*) Eccles. 15. 11.
**) Is. 53. 8.
***) Luk. 23. 31.
†) Gal. 6. 7.
††) Ž. 50.

velkého milosrdenství a dle množství svých slitování zahlaď nepravost mou! Neboť budeš-li hleděti na nehodnost, kdož před Tebou obstojí? Odvrať tedy tvář od hříchů mých a vymaž všecky mé nepravosti. Srdce čisté stvoř ve mně a ducha pravého obnov v útrobách mých, a hle, má duše stane se Sionem Tvé chvály a svatým městem Jerusalemem Tvého království.

Tak i my, bratří katolíci, hledíce v odporné tváře mnohých svých hříchů, zastyďme se svatým studem pokání před sebou i před nebem a cítíce celou tíhu zloby a neštěstí jak časného, tak i věčného ve svých hříších, volejme: A hřích náš je před námi vždycky!

Ale hle, tam nahoře nad námi září kříž a za ním Ježíš, pokrytý ranami, s trnovou korunou. Zahleďme se do toho svatého obličeje, k nám obráceného, v ty oči zalité slzami a krví a patřící na nás, v ta ústa zsinalá bolem a k nám tak srdečně mluvící: To pro tebe a za tebe, abys nezhynul, abys žil. A v pocitu své nesmírné ubohosti, jako vězňové a viníci vrhněme se k nohám svého Spasitele a Pána a volejme: Smiluj se nad námi, Pane, smiluj se, neboť jsme zhřešili, a pro Své veliké milosrdenství odpusť nám nepravosti naše. Amen.

Promluva VI.

O přikázáních vůbec a o přikázání prvním.

Boha se boj a přikázů Jeho šetři,
neboť to patří ku přirozenosti lidské.
Kaz. 12, 13.

1. Kdybychom vyslechli hlasy tohoto světa, co soudí lidé o přikázáních Božích, tu bychom se přesvědčili, že je pokládají za břímě života, za okovy omezující volnost pohybu, za něco, bez čeho byl by na zemi ráj. Tak nejednou smýšlejí lidé vedení zřejmě ne rozumem ani životními zkušenostmi, nýbrž slepými vášněmi a chvilkovými popudy. Neboť přikázání Boží neprotiví se rozumu ani životu, ale spíše nalézají na celé čáře podporu tam, kde se proti nim brojí. Čím jsou tedy pro člověka Boží přikázání?

Každá věc, která jen existuje, ať již ony obrovské hmoty nebeských těles, či krůpěj rosy, která visí na kalichu

květu, bytosti žijící i mrtvé, všechno to má své zákony, jimiž se řídí. Kdyby živly nepůsobily zcela přesně podle svých zákonů, nikdy by nepovstal diamant nebo zlato, sůl nebo voda, vzduch či uhel; všecko pak by se nalézalo v nejhroznějším zmatku. Nejmenší odchylka od zákonů přírodních vyvolala by ve vesmíru katastrofu. A jen proto se podivujeme tomu velikému pořádku a odtud i souladu a kráse v přírodě, proto máme období roční a každodenně východ a západ, že všechno jde cestami určenými jím Stvořitelem. Toliko v lidském světě postřehujeme nesoulad, zmatky i revoluce, a to proto, že člověk nejde svými cestami, nezachovává svých zákonů, že schází na bezcestí a scestí, jako jednotlivec či národ, společnost či stát. Toť zřídlo katastrofy v lidském světě.

Člověk musí míti svůj zákon a musí také podléhati zásadě, že zachovávaný zákon zachovává a přestupovaný vede v neštěstí, neboť žije mezi bytostmi spoutanými zákonem, nemůže býti sám bytostí nezákonnou. Musí tedy míti svůj přiměřený zákon, jejž jest povinen znáti a zachovávati. Jaký tedy bude ten zákon člověkův?

Zákon člověkův musí býti především zákonem *absolutním*, to jest nezměnitelným a nezávislým na okolnostech času, místa, poměrův a způsobu života jednotlivce i společnosti. Musí býti nadto *objektivním*, to znamená: nesmí býti vytvořen vůlí člověkovou, jeho choutkami a rozmary, ale musí vzniknouti z něčeho objektivního, věcného. Neboť jako přirozenost člověka jest objektivní a nezávislá na vůli člověkově i na jiných okolnostech času, místa a způsobu života, takovým musí býti také zákon člověkův, který by tě přirozenosti odpovídal a tvořil s ní soulad.

Nadto, poněvadž přirozenost člověkova jest rozumná a svobodná, musí býti zákon člověkův takový, aby jej člověk poznal a dobrovolně zachovával. A poněvadž tento zákon se stává pravidlem člověkova jednání čili vytvořuje jeho mravy, latinsky mores, proto zákon člověkův nazýváme zákonem *mravním* čili *morálním*.

Co jest tedy *normou* čili podkladem tohoto morálního zákona? Kdybychom otevřeli právnickou literaturu, nalezli bychom tam různé způsoby, jimiž se norma tohoto zákona určuje a vysvětluje. Mezi přerůznými soustavami filosofickými i praktickými, vzájemně se potírajícími, od prostého hedonismu, jenž za normu zákona stanoví rozkoš, až k soustavám životní užitečnosti a hospodářsko-společenského vývoje, — vyniká vždy jedna soustava jako nepopíratelná, shodná s rozumem i s životem a sankciovaná náboženstvím: jest to ta, která učí a dokazuje, že normou morálního zákona není nic jiného, než sama rozumná *lidská přirozenost*. Co se srovnává s rozumnou lidskou přirozeností, je v sobě dobré a čestné; co se s ní nesrovnává, jest v sobě zlé a nečestné. —

Jak jest tedy rozumná lidská přirozenost objektivní a nezávislá na okolnostech, tak i mravní zákon jest objektivní a na žádných okolnostech nezávislý; jako přirozenost lidská jest všeobecná a jedna, tak i mravní zákon bude všeobecný a jeden. Proto také mravní zákon poznává každý rozum, neboť jest nejprve vepsán do lidského srdce. Tak docházíme k poznání zákona přirozeného, který jest podkladem všelikého zákona.

Uvažujeme-li hlouběji o normě zákona, vidíme, že *poslední normou* mravního zákona jest *přirozenost božská*, ta nejdokonalejší, absolutní, nekonečná rozumná přirozenost, neboť i naše rozumná přirozenost jest odrazem a obrazem, ovšem nedokonalým, přirozenosti Boží. Odtud, co se srovnává nebo nesrovnává s naší rozumnou přirozeností, srovnává se nebo nesrovnává i s přirozeností Boží, čili: i Pán Bůh pokládá za dobré nebo zlé to, co i my máme za dobré nebo zlé; a odtud i zákon Boží se kryje a stotožňuje s přirozeným zákonem člověkovým. A tak docházíme k poznání zákona božského.

Tato krásná, pravdivá a vznešená nauka nám ukazuje, že ani sám Bůh, tato nejdokonalejší a nejsvobodnější bytost, netvoří zákona libovolně, podle svého subjektivního hlediska, řečeno po lidsku, nýbrž že i On ve své nekonečnosti jest omezen svou nekonečně dokonalou přirozeností a že jenom to u Boha jest dobré, svaté, čestné, co se s tou božskou přirozeností srovnává.

Toť genese mravního zákona. Jest proto tak absolutní a tak nezávislý a zároveň tak dokonalý, jak absolutní, nezávislou a dokonalou v sobě jest Přirozenost božská.

2. Tento mravní zákon, který Bůh vepsal nejprve do srdce každého člověka rozumem, ohlašuje člověku týž Bůh i positivně ve formě *10 přikázání*. Učinil to Bůh pro dobro člověka, aby nezapomněl na svůj zákon, ale pamatuje naň budoval podle něho svůj život.

Že zákon Dekalogu, to jest 10 přikázání Božích, jest totožný se zákonem přirozeným, lehko pochopiti. Rozum sám nám praví, že když jsme poznali Boha, jest třeba Jej ctíti a tu úctu ukázati nějak i na venek. Toť tři první přikázání. Týž rozum nás učí, že jest třeba ctíti rodiče, nebrati druhým bezprávně života, šetřiti cizího majetku hmotného i duchovního, ba ani si ho nežádati, neboť čeho my nechceme, aby nám druzí činili, toho nesmíme ani druhým činiti. Šesté přikázání pak, třebas ve své formě stojí na stráži rodiny, přece svými kořeny tkví v přirozeném zákonu, který velí ovládati vášně a zvláště pudy pohlavní, aby všechny ty slepé síly byly drženy v mezích pořádku a souladu. —

Positivní zákon Boží hlásá tudíž totéž, co hlásá zákon přirozený. Že tento přirozený zákon ve svých prvních zásadách a v jejich bezprostředních důsledcích byl znám celému lidstvu pokud sahá lidská paměť, o tom není pochybnosti. Znali tento zákon staří Peršané i Assyrové, jako jej dnes znají tak zvaní divocí a pohanští národové, jak jej znal Říman v zákonu XII desk, jako jej dnes zná každý právní kodex, třebas by byl nejbohatší ve svém vývoji, neboť se vždy opírá a musí se opírati o ten první kodex psaného zákona 10 přikázání Božích a tím také o zákon přirozený.

Tak tedy Boží přikázání nejsou ničím nám libovolně vnuceným, ale vyrůstají z naší rozumné přirozenosti a jsou zákony téže přirozenosti. Jest tedy mravní zákon *mým* zákonem, jest zákonem člověka, jak jednotlivce, tak i společensky žijícího, tedy rodiny, národa, společnosti či státu. A jakmile tedy mravní zákon jest *mým* zákonem, zachovávám-li jej, i on mne zachová; poruším-li jej, zničí mne, i když bych na chvíli zalahodil ne snad sobě, nýbrž nižší přirozenosti. Na konec přirozenost vždycky připomene porušený zákon, třebas výkřikem zoufalství, neb zkázou všech statků. Neboť zákona nemožno porušiti beztrestně. Člověk porušující zákon mravní, zhyne. A naopak, je-li zákon zachováván, působí pořádek, dokonalost a štěstí! Zachová-li dítě zákon dítěte, je šťastno; zachová li žák zákon žákovský, jest jako žák šťasten; zachová-li vojín zákon vojenský, bude jako vojín šťasten; a tak i člověk, zachová-li svůj zákon, bude šťasten; neboť jenom na tomto stromě rodí se ovoce štěstí.

Tažme se dále života, v čem záleží umění? Zdaž ne v tom, že umělec umí zachovati co nejsvědomitěji zákony svého umění, ať je to malířství, řezbářství, hudba či stavitelství? Nezachová-li zákonů svého umění, i kdyby měl nejlepší materiál, nevytvoří nic, anebo jen karikatury. A v čem záležejí vynálezy? Zdaž ne v tom, že člověk objeví neznámé dosud zákony nějaké síly v přírodě? Nuže, ta síla, elektřina či pára, bude nám jen hodně věrně sloužiti, zachováme-li co nejsvědomitěji její zákony. Běda tomu, kdo stojí při elektrickém nebo parním stroji a nedbal by zákonů té síly, nebo by jich ani neznal! Ta síla se hned pomstí: zničí stroj a člověka zabije.

Proto správně kdosi řekl, že poroba zákona podává ruku svobodě. Jenom ty tóny rozlévají se svobodně v plné harmonii, které dobývá mistr ze svého nástroje, zachovávaje nejjemnější zákony hudby. Tak i člověk stane se toliko tehdy dokonalým, svobodným a volným člověkem, když zachová nejsvědomitěji zákon. Správně zajisté praví Pán Ježíš: *Pravda osvobodí vás,**) pravda mravního zákona. Neboť není větší poroby a ukrutnějšího tyrana nad bezpráví a nad zločinný život. Chceme-li míti pokoj, pořádek a především osobní i občanskou svobodu, vraťme se jak nahoře, tak dole k zachovávání mravního zákona. Stát, který bezohledně dbá, aby mravní zákon byl zachováván, má zajištěnu velikost a zabezpečenu budoucnost.

Mravní zákon není tedy útiskem, není porobou, nespoutává okovy volnosti a svobody, ale jest největším dobrodiním, neboť za cenu malých obětí — a kdyby to bylo i za cenu napětí všech sil! — chrání nás účinně od stokrát větší bídy, totiž od zničení všeho dobra v ohni společenské anarchie, a nadto stává se nevyčerpatelným pramenem všeliké dokonalosti a opravdového uspokojení.

Proto jest možno přirovnati zákon ukazovatelům cest, stojícím na rozcestích, aby pocestný nezbloudil, ale šel správnou cestou. Byl by šílencem, kdo by se hněval na takového ukazatele proto, že nemůže zabloudit; šílencem by byl, kdo by se hněval na chodník nebo na zábradlí nad propastí proto, že nemůže choditi po blátě nebo padnouti do propasti.

O, kolik jest lidí podobných těmto šílencům, kteří nechtějíce jíti cestou Zákona sešli na bezcestí a zbloudili v ži-

*) Jan 8, 32.

votě! Kolik jest takových, kteří nechtějíce se držeti těch zábradlí mravního zákona a nechtějíce jíti po rovném chodníku života, upadli v propast hříchů a hynou v jejich bahně! Nešťastní! Teprve potom vidí svou chybu, litují . . . Kéž není pozdě!

Kdo nezná střeleckých zákopů? Jsou úzké, těsné, hluboko v zemi kopané, nezřídka vlhké. A přece voják rád se v nich ukryje a tráví tam celé měsíce v nepohodě — v zimě, vlhku, neboť ví, že ho ochrání od nepřátelských koulí. Tak i přikázání Boží: jsou nejednou nepohodlná, žádají, abychom se zřekli různých příjemností smyslné povahy, ale zato jak dokonale chrání od nepřátelských koulí, a to nejen tělo, ale především duši, ducha, čest, poctivost, dobrý život časný i šťastný život věčný! O, kolik lidí zaplatilo jednu chvíli zapomnění celými roky hanebného utrpení i předčasnou smrtí! A co říci o duši?!

Pochopme tedy dobře, že přikázání Boží jsou přikázáními našimi a že když je zachováváme, zachováváme tím i sebe a sobě dobře činíme. A když tedy Bůh od nás žádá, abychom dbali Jeho přikázání, hledá toliko naše dobro a našeho štěstí.

Ale především změníme své mínění a nenazývejme přikázání Božích břemenem, okovy, porobou, nýbrž přijímejme je jako *svůj* zákon, milujme je a řekneme si tak jako David: *Všecka přikázání Tvá, Bože, jsou pravda, milují je více nežli zlato a klenoty.**) A uslyšíme pak od Boha velké slovo: *Synu, šetři mých přikázání, a budeš živ.***)

Pohleďme tedy aspoň zběžně na ta přikázání Boží a uvažme, k čemu nás zavazují.

3. První tři přikázání upravují náš poměr k Bohu. Především *první přikázání*. Plníme je jistě, trváme-li ve svaté víře katolické. Viděli jsme, že má všechny důvody pro svou pravdu a svou objektivnost, že všechno je skutečně tak, jak nás tomu učí. Jest velká a mocná naše pravda. Víra katolická pak objevuje se konkretně a reálně v Církvi katolické. —

Bylo by potřeba celých hodin, ba dní i knihoven, kdybychom chtěli uváděti důvody, že Církev, jejímiž jsme členy, jest zařízením Božím a ne lidským; boj o tuto pravdu vede se od její kolébky, vyplňuje obsah lidských dějin a píše

*) Ž. 118, 86, 127.
**) Přísl. 7, 2.

jejích největší a nejdůležitější listy. Církev jest nekonečná. Skončí se teprve s posledním úderem posledního lidského srdce na zemi. Zatím historie potvrzuje nevývratně fakt, že Církev katolická jde věky a dějinami vítězně, přes nejhroznější nepřátele, kteří stále napínají všechny své síly, aby ji zničili. Tyto nepřátele historie ustavičně pochovává, a Církev žije, žije, ačkoliv nestaví proti nim síly hmotné ani ekonomické, ani slov vábivé moudrosti lidské: má proti nim jen svou pravdu a své po věky osvědčované, jedině dobré, spasitelné působení v lidstvu. Na vlnách dějin, jako by na listech obrovské knihy, píše neomylná ruka, že jest Kdosi, jenž řídí Církev, jenž ji chrání od zkázy a činí ji mocnější nad všechny mocnosti lidské.

A co jest ta Církev? Církev katolická není domem, zbudovaným z cihel a kamení, ale jest živým organismem, společností lidí, založenou od Ježíše Krista. Neboť Ježíš Kristus, přišed na tento svět, aby lidi spasil, nemohl vložiti toto dílo, sahající až do konce světa, na rozmarnou vlnu péče a starosti jednotlivého člověka, nýbrž musil je pevně sepnouti pouty kázně a pořádku; musil vytvořiti takovou instituci, aby každý věděl, kde jest, jaká jest a co třeba činiti, aby k ní mohl náležeti.

Neboť když člověk, jednaje rozumně a účelně, vybírá si takové prostředky, které by ho dovedly k zamýšlenému cíli, tu tím více musil tak postupovati Ježíš Kristus, vtělená moudrost. Toho práva přece nemůže nikdo upírati Pánu Ježíši, když je má každý člověk.

Dnes dobře víme, že velkých cílů, zahrnujících nejen jednotlivce, ale i společnosti, možno dosáhnouti skutečně jen organisací. Nuže, Ježíš Kristus měl úkolem časné i věčné dobro netoliko jednotlivců, ale celých skupin, společností, národů a celého lidstva: tohoto dobra chce dosáhnouti přiměřenou organisací. A proto vytvořuje Ježíš organisaci všeobecnou, určenou pro všechny lidi, časy i místa; nazýváme ji podle řeckého slova Církví katolickou čili *obecnou*.

Tato organisace jest vybudována tak, jako každá jiná. Má tedy správu, jejíž hlavou jest sám Ježíš Kristus a Jeho zástupcem na zemi jest Petr. Ten žije stále v biskupech římských čili papežích. Při Petrovi stojí biskupové, rozptýlení po celém světě, na nejrozmanitějších stupních církevní hierarchie; pomocníky biskupů jsou kněží. To jest Církev učící. A ostatní? Toť Církev věřící. Všichni pak jsou údy této Společnosti, která se stává duchovním čili mystickým

tělem své hlavy, Ježíše Krista. Toto tělo Ježíše Krista jest Jeho nevěstou bez poskvrny a vrásky, jak se vyjadřuje sv. Pavel.

Cílem této společnosti jest přivésti lidi k věčnému spasení. To je cíl hlavní a základní. Prostředkem k tomuto cíli jest čestný, ušlechtilý život, jenž se může rozvinouti až k nejvyšší mravní dokonalosti. Prostředky pak vedoucími k takovému dobrému životu jsou především *svátosti*. Jsou to viditelná znamení neviditelné milosti, ustanovená od Ježíše Krista. Každá svátost zahrnuje jistý zásadní směr života; všechny pak životní směry nacházejí v nich úplné upokojení.

Tak *křest* uděluje život nadpřirozený a jest zápisem do oné společnosti katolické, do Církve. *Zpověď* vrací opět ztracený život Boží, anebo když tu jest, očišťuje jej a rozvíjí. *Biřmování* posiluje členy ve víře pro případ boje o její pravdy. *Sv. přijímání* jest reálným, životním poutem duše, jako údu těla Kristova, s Ježíšem, jenž jest jeho hlavou; jest prohloubením a bujným rozkvětem onoho nadpřirozeného života. *Pomazání* sv. olejem pomáhá duši k poslednímu vítězství nad jejími nepřáteli na zemi a uvádí ji šťastně do věčnosti. *Kněžství* jest duchovním otcovstvím dítek Božích, a *manželství* jest časným otcovstvím údů těla Kristova.

Vedle svátostí jest základním prostředkem života Božího modlitba, oběť mše sv., hlásání slova Božího, a vedle oněch viditelných znamení neviditelné milosti jest neviditelné, ale tak živé a o všem rozhodující působení Ducha sv. v lidských srdcích i v Církvi učící. Ke všem dušim vztahuje se ono slovo Pána Ježíše: *Duch sv. nauči vás všeliké pravdě,*) On bude svědčiti o mně.**)*

Máme i *lidské prostředky*, a to všechny, jakých užívá ve svém oboru každá organisace. Máme tedy i společnou místnost čili dům, ve kterém se členové scházejí za svými účely: těmi domy jsou naše kostely, svatyně. Každý přichází do nich jako do svého rodinného domu a nepřichází pro nic jiného, než aby se modlil a rozmlouval s Pánem Bohem, aby myslil na duši a posílil svůj vnitřní život, nebo ztratil li jej, aby ho znovu získal. A tyto naše rodinné domy jsou nám tím milejší, že v nich stále přebývá náš Pán a Bůh, naše hlava a bratr náš Ježíš Kristus, utajený pod způ-

*) Jan 16. 13.
**) Jan 15. 26.

sobami Eucharistickými. Svatostánek, toť živý střed nejen těch hmotných našich chrámů, ale i srdcí a duší, těch živých chrámů Božích.

Jsou také různé projevy toho života Božího. Projevuje se v tisícerých rozmanitých formách bohoslužby, pobožností, modliteb a zřízení života křesťanského. Jsou to jakoby podivuhodné květy, které rostou pod účinkem teplých paprsků milosti Ducha sv., ozdobují celý svět svou krásou a naplňují jej vůní svých ctností a obětí, jdoucích někdy až k heroismu pro slávu Boží a prospěch lidí.

Církev tedy jako společenská organisace skládá se ze dvou prvků: božského a lidského. Duch Církve, její nesmrtelná síla, její svatá činnost, jakož i počátek, — to všechno jest *božské*. Kristus v ní stále žije a působí. Lidé vstupující do této organisace vnášejí do ní celou svou přirozenost slabou, křehkou, tak velice ke zlému nakloněnou, ale schopnou spolupracovati s těmi vlivy Božími. Vytvořují tak v Církvi prvek *lidský*. Poněvadž celý náš život jest v ustavičném boji o ten život Boží v nás, proto se nazývá Církev na zemi Církví bojující.

Tento *boj* vede se bez milosti jak v tichu srdce, tak i na široké areně světa. Kdykoliv lidský prvek zneužitím své volnosti má z dopuštění Božího převahu nad prvkem božským, vždycky je hrozně jak v duši, tak i v lidském světě. Což neprožíváme v sobě těch hrozných následků prohrané věci Boží, když se duše zřekla Boha pro časná dobra a zaměnila život člověka v život jakoby nějakého divokého zvířete? Toť boj. Na konec zvítězí prvek božský.

Šťasten, kdo se chce poddati působení Božímu. Ten zvítězí!

Kdo nyní může říci, že Církev katolická jest hloupost a zpátečnictví, když přece není na světě krásnější, silnější, nezištnější společenské organisace nad katolickou Církev!

4. Nyní jest nám jasno, že kdo bojuje s Církví katolickou pod jakoukoli záminkou, s její naukou či s hierarchií, bojuje s Bohem; kdo se jí protiví ve věcech víry a mravů, protiví se Pravdě. Navždy zůstane nesmrtelnou otázka Kristova položená Šavlovi. Šavel pronásledoval jen křesťany pro jejich učení, a přece Ježíš naň zavolal: *Šavle, Šavle, proč mně pronásleduješ?*)*

*) Sk. ap. 9. 4.

Nuže, máme i my, jako katolíci, uvažovati, jaký jest a jaký má býti *náš poměr k církvi svaté?* A zvláště my Poláci. Není tu vhodná doba ani místo připomínati, že my Poláci jako národ od své kolébky po celý tisíciletý život, přes krutou porobu až k dnešní chvíli vzkříšení k novému životu, že za všechno vděčíme sv. víře katolické. A zatím neumíme se dosud zmoci na vytrvalý čin života katolického, nedovedeme vytvořiti onu tvrdou, neoblomnou, ale pěknou a ušlechtilou povahu, která se nestydí za své zásady. Naše hříchy proti víře a Církvi jsou četné, ale hlavní jsou ty, že neumíme či nesmíme vyznati Krista veřejně. My jsme stále ještě Nikodemem, který hledá noční temnoty, aby se setkal s Kristem.

Co je pramenem všech těchto našich nedostatků v poměru k Církvi katolické? To, zdá se mi, že se stavíme buď nad Církev nebo mimo Církev, ale nikdy nevzpomínáme, že *my sami* jsme Církví, že to království Boží jest *v nás*, že my jsme členy té organisace katolické a že *my* ji budujeme, a proto, že Církev katolická na zemi bude takovou, jakými my budeme. A zatím tak často u nás se kritisuje Církev, odsuzuje se její hierarchie, její služebníci, vytahují se na světlo s jistou zlomyslnou rozkoší a s posměchem chyby a slabosti lidské, aby se připisovaly samé Církvi, pokud jest prvkem božským a zřízením Kristovým. Ba stávají se nezřídka i takové nestvůrnosti, že se katolíci spojují se zjevnými nepřáteli Církve sv. proti její svobodě, jak jsme měli četné důkazy toho i v našem sněmu, kde poslanci toho úplně katolického lidu následovali raději přání zednářů, protestantů a židů, než hlasu svého svědomí.

Jsou u nás ještě i takové v sobě odporné zjevy, že Polák katolík se raduje a tleská, když se doví o nějakém smutném případu v církevním životě, vyplývajícím z lidské slabosti. Za války v jednom místě v Bukovině seděl při důstojnickém stole také vojenský kněz. Jeden z důstojníků začal vykládati o jakýchsi špatných činech nějakého kněze, zda pravdivých či smýšlených, na tom zde nezáleží, a se smíchem poznamenal k radosti židovských důstojníků: Taková je ta svatá církev katolická! Nato kurát se ho otázal, zda je katolíkem. Ano, odpověděl. Řekněte mi tedy, — mluvil kurát dále — jak nazvati syna, který se snaží jen o to, aby svou matku polapil při nějaké slabůstce, a jakmile se mu to podařilo, běží hned k sousedům, kteří

nevraží na jeho rodinu, a tleskaje rukama s radostí volá: Víte, moje matka to a to udělala!

Všichni pochopili, co kněz myslil; mrzuté mlčení bylo odpovědí na jeho otázku.

Co říci o nás, když stejně jednáme? Co činiti? Jen jednoho jest potřeba. Nestavme se ani nad Církev, ani mimo Církev, ale pokládejme se za členy Církve, za část její budovy, třebas ubohou a špatnou, ale vždy část, a pak její utrpení budou i našimi utrpeními, její potřeby či radosti budou i našimi potřebami a radostmi, její čest bude i naší ctí, její pronásledování bude i pronásledováním nás samých, neboť bude pronásledováním našeho rodinného domu, bude křivdou způsobenou naší nejdražší a nejmilovanější matce. Ale zato její zájmy budou nás volati k ochotné spolupráci. Pak nebudeme se spojovati s jejími nepřáteli proti jejím zájmům, nebudeme tleskati, že se jí někdo posmívá a na ni útočí, ale postavíme se k její činné a ušlechtilé obraně jako její věrní a dobří synové.

Změňme tedy své dosavadní názory, byly-li takové; pociťujme se jednotni a solidární s celým katolickým světem a buďme hrdi na to, že jsme katolíky. Jsme přece členy té velké, silné, ničím nepřemožené, protože božské všesvětové organisace! Přece býti katolíkem není hanba, za to netřeba se styděti! Kdo opravdu kdy počítal s protestantismem nebo s rozkolem? A s Církví katolickou počítá každý, musí s ní počítati všichni, národové i státy. Ti, kteří se odtrhují od Apoštolského Stolce, po nedlouhé době opět se vracejí: Kanosa stále se opakuje. Ve střeleckých zákopech a ve dnech neštěstí naučila se Francie, jaká je síla náboženství, a šla k Vatikánu; katolické Alsasko a Lotrinsko donutilo francouzské liberály, by navázali znovu styky s Římem, a v senátě francouzském byla při té příležitosti připomenuta slova velkého muže, že katolická víra toť stará písnička, která konejší a utišuje bídu lidskou.

A jak to bolí, že zatím co katolická Polska, působením svých zlých synů, obrací se s lehkým srdcem ke Stolci Apoštolskému, pohanské a silné Japonsko navazuje diplomatické styky s Vatikánem a tam, kde není kříže, nýbrž jen půlměsíc, v Cařihradě, ruka pohanů staví krásný pomník sv. Otci a klade na něj nápis: Benediktu XV, Otci Pokoje, Východ.

Proč tedy ďábel zaslepuje naše oči, že nevidíme ani své síly, ani své velikosti?! Kdybychom my katolíci v naší

vlasti, jak lid, tak i inteligence, cítili se jednotni a solidární, kdyby naše strany lidové, místo aby se klaněly nepřátelům Církve, podaly si ruce ke společné práci o vybudování otčiny v duchu víry, tu bychom vytvořili takovou moc dobra, pořádku a zdraví, síly mravní i hospodářské, že bychom se nejen sami cítili bezpečnými ale poskytli bychom pomoci i druhým; pak by nebylo možno, aby hrstka nevěrců, vedená odvěkými nepřáteli naší víry, ničila náš katolický život, naši vlast a připravovala její záhubu: tu by ti červi, kteří pro naši pasivitu hlodají na našem organismu, brzy od nás utekli. Kéž by nás Bůh osvítil, abychom poznali zřídla svého života i svého blahobytu!

5. Když jsme tak posílili svého ducha, zeptejme se nyní sami sebe, zdali jsme byli také dobrými syny své sv. Církve? Poslouchali jsme jejich rad a přikázání? Jde nám tu především o duchovní chléb, o pokrm naší duše, na němž závisí její zdraví. Tento chléb nám dávají *knihy a časopisy*. Jest to věc nesmírně důležitá, čím se kdo duchovně živí. Bolševici, kteří touží podrobiti si celý svět, nedůvěřují tolik a nekladou tolik váhy na četné a dobře vyzbrojené pluky, jako na potištěný papír, neboť vědí, že když dobudou duší, dobudou i země a státu. Totéž činí židé. Tiskem dobývají světa a vyhrávají bitvy.

Církev od první chvíle svého trvání ani na okamžik nepustila s očí důležitosti četby a jejího vlivu na duše; a také nepřestává až dosud varovati své děti před četbou špatných knih. Některé z těchto knih a časopisů sama označuje jako špatné. Bratří katolíci! Proč upíráme Církvi právo, které mají i jiní a kterého Církev užívá toliko k našemu prospěchu? Mají svůj index socialisté, zednáři, židé, protestanté. Tam nikdo nevezme do ruky knihy, která není psána v jejich duchu, i kdyby byla nejlepší; toliko katolík tak se napojil protestantskými zásadami, že předem zavrhuje každou knihu napsanou v duchu víry, ale zato pije bez výhrady jed z knih protestantských, židovských, pohanských. Jak je to smutné! Zásada, že co napíše katolík, zvláště kněz, musí býti předem jednostranné, je zcela nesprávná, ale přes to opanovala duše katolíků silou pověry. Ruville, profesor historie na universitě v Halle, takto píše o sobě: Dotud jsem byl protestantem a nadarmo jsem hledal pravdy po 20 let, dokud jsem věřil tomu protestantskému předsudku, že co píší katolíci, musí býti nevědecké a nepravdivé. Teprve když jsem po 20 letech takového

hledání pravdy ve všech oborech vědy, vyjma katolickou, vzal konečně do rukou knihu učeného katolíka, hned jsem se přesvědčil, že tak vědecky a tak čestně nikdo nepíše, jako učení katolíci. Ta kniha mně ukázala pravdu a stal jsem se katolíkem.

Již ve druhém století varoval Tertulian věřící, aby nečetli pohanských knih a zvláště knih bludařských; vysvětloval to takto: přece voják nejde pro žold do tábora nepřítelova, a ten, kdo chce světlo, nehledá ho v temnotách: tedy ani my nehledejme světla u nepřátel víry, neboť ho tam není, ale u svých a ze svého.

Pozorujme bedlivě knihovny, půjčovny knih, zkoumejme jejich cíle, a snadno se přesvědčíme, kolik jest u nás propagandy nepřátelské Církvi, zvláště mezi inteligencí a mládeží. Proti takovým knihovnám jest třeba energicky povstati a ta zřídla nevěry, pokud bude v naší moci, důkladně ničiti a nikdy ovšem nepodporovati.

Naše ne vždycky zcela katolické smýšlení jeví se dnes také v tom, že je nám tak těžko nejenom se podrobiti, ale i uvěřiti, že výstrahy a zákazy Apoštolského Stolce jsou slušné a správné. Vidíme přímo s úžasem, jak naše města i městečka zaplavuje jako jakási hrozná epidemie špinavá a škodlivá pověra v podobě různých kouzel, točících se stolků a spiritismu. Nic se nedbá zákazu apoštolského Stolce, že není dovoleno ani ze zvědavosti se účastniti schůzí, tak zvaných seansí spiritistických, neboť tato pověra má u nás velmi četné stoupence od chudého bytu dělníkova až k oněm velkopanským salonům, kde nejednou tytéž osoby, které v postě s nadšením poslouchají kázání, s nemenší úctou a jistě s větší oddaností koří se různým podvodníkům v úloze media.

Nemáme k tomu času, abychom mohli všestranně a důkladně ukázati, jak hluboký důvod má Církev, když zakazuje takové zábavy, a jak se mýlí a sami sebe klamou ti, kteří spěchají na ty výmysly, opravdu ďábelské, jako na nějaké pobožnosti. Učenci katoličtí i nekatoličtí dokázali se stanoviska vědy, že v takových zjevech jest z největší části podvod a pravdivá fakta dají se vysvětliti přirozeně. S tím vším však je spojeno mnoho nebezpečenství pro mravní život, mnoho škody pro zdraví a jistá zkáza pro život náboženský.

Poslední čas je slyšeti, že ta či ona dívka, jež se oddávala horlivě spiritistickým seansím, upadla v chorobný

nervový stav, ba některé i zešílely. Tak seanse otevírají zvolna brány k ústavu choromyslných. Ale nejde ani o to, stačí si povšimnouti, že charakteristickou známkou oněch zjevů jsou dětinské a hloupé kousky, jako přinášení různých věcí, prázdná a zpustlá slova v otázkách či odpovědích, nedostatek rozumné a hlubší myšlenky. U těch pak, kteří se účastní sedánek, vytvořuje se stále větší pýcha rozumu až k svéhlavosti a úplnému zániku vůle.

Jde-li o *zjevování se duší*, tu přece sám rozum praví, že duše zemřelých, ať jsou v nebi, v očistci či v pekle, zůstávají pod absolutní mocí Boží a že Bůh nemůže svoliti k takovým zjevením, aby vyhověl rozmaru několika lidí, nevěrců či snad i nejvážnějších učenců. Jaký by to byl Bůh? Za koho bychom Jej měli? Proto již pohané tvrdili, že vyvolávání duchů nelíbí se bohům a je urážlí.*) A my katolíci víme, že Bůh nesvolí k takovým zábavám. A činí-li kdo takové věci proti vůli Boží, nechť ví, že Bůh dopouští, aby se takoví stali hračkou a obětí ďábla. Ten obchází hledaje, koho by pohltil, jak varuje sv. Petr. A seanse spiritistické nalézají se právě na těch křivých cestách, po kterých obchází ďábel.

Proto pryč s touto pověrou z domů katolických! Jaké by to bylo pro ně hrozné pokoření! Paní a pánové, kteří nemohou klidně vydržeti půl hodiny na mši sv. v neděle a svátky, jako nějací žáčci nebo nevolníci sedají u vytržení celé hodiny u nohou podvodníka! Dbejme více o svou čest lidskou i katolickou!

S vyvoláváním duchů úzce souvisí dnešní herese, tak velice modní, které mnozí holdují a jejíž jméno jest: *theosofie*. Toto náboženství — a jak říkají jeho tvůrci, právě největší podvodníci spiritističtí: základ sjednocení všech náboženství — hlásá nejklamnější názory o Ježíši Kristu, o životě, o duši, o věčnosti. Jest to úplný materialismus, zahalený závojem jakési nereálné duchovosti. Podněcuje lidskou pýchu oním prvním, nejstarším, ale vždy svěžím slovem pokušitele: *budete jako bohové*, neboť slibuje každému, že se stane druhým Kristem a bohem a že dojde této hodnosti ze sebe a skrze sebe. A tam za hrobem ukazuje mu nirvanu čili nicotu. Vyvolávání duchů jest jaksi hlavní pobožností theosofů.

*) Autor listu k Diognetovi.

Při této příležitosti chci upozorniti toliko na jeden velmi významný zjev, který vrhá mnoho světla na tyto novověké bludy. Spiritismus hlásá duchovost duše a vrcholem jeho snah a posledním jeho slovem jest *materialisace* ducha. Theosofie rovněž hlásá zduchovnění, ano zbožnění člověka, ale posledním jejím slovem o podstatě naší duše jest, že duše jest hmotou, třebas nejsubtilnější, jakousi astrální, ale vždy hmotou. Tak bezbožnost obelhává sebe, jak praví Duch sv. Velmi zajímavo pak jest, že jak spiritismus, tak theosofie stýkají se v jednom bodě s cílem činnosti ďáblovy na zemi. Ďábel snaží se o to, aby naše tělo zezvířečtil a naši duši zmaterialisoval čili podrobil vládě smyslů; a stejně tak spiritismus i theosofie snaží se o materialisaci ducha a důsledně pak o zezvířečtení těla.

A proto, bratří katolíci, mějme se na pozoru a nejenom sami se střežme těchto novověkých obludností, ale zachraňujme i druhých z těch ďábelských osidel. Obracím se především k vám, rodičové a vychovatelé, zaklínám vás a prosím: Nedovolte za žádnou cenu, aby ve vašich domech, vaše děti nebo svěřenci, konali tyto ďábelské pobožnosti. Braňte těl i duší svých dětí. Věřme Bohu, věřme Církvi, a nezbloudíme, ale půjdeme cestou pravdy ke svobodě synů Božích!

6. Projevem našeho poměru k Bohu jest *modlitba*. Modlitba soustřeďuje v sobě všechny ctnosti theologické i mravní, které nás spojují s Bohem a činí nás Jemu milými.

Když se otážeme světa, co soudí o modlitbě, tu se dovíme, že je to promarněný čas, že je to zaměstnání nepotřebné, nesmyslné, zahálčivé a neužitečné. Socialisté pak říkají: „Modlíte se, a co jste si vymodlili?"

A zatím není nic přirozenějšího a zároveň vznešenějšího i užitečnějšího nad modlitbu. Neboť kdo se diví, že dítě poznavši otce, matku, mluví k nim: Otče, matko! Není tedy nic přirozenějšího než to, že člověk, jakmile poznal Boha, obrátí se k Němu a řekne Mu: Bože můj, Pane můj a Otče! To už jest modlitba. Neboť modlitba není ničím jiným než rozmluvou člověka s Bohem, a jest k ní potřeba, jak upozornil jeden hluboký myslitel, toliko dvou věcí: Boha a člověka, a ty jsou vždycky.*) Proto by se velice mýlil, kdo by myslil, že modlitbu vynalezl Kristus. Mod-

*) Meschler.

litba jest tak stará jako člověk. První úder lidského srdce byl první ranní modlitbou všeho lidstva, a poslední úder srdce posledního člověka na světě bude večerní modlitbou téhož lidstva. Tato modlitba nepřestane, ale přejde v modlitbu vytržení na věčnosti. Proto se modlí všichni národové, nejen katolíci, ale i pohané; jenom ten se nemodlí, kdo má na tom zájem, aby se nemodlil nebo si uměle namluvil, že modlitba jest hloupost.

Je-li každé povznesení nad sebe, nad svou vlastní lásku, nad stvoření, činem zušlechťujícím lidské srdce, tu právě modlitba jest takovým činem, a to jedním z nejušlechtilejších; jest to opravdový klenot v růženci lidských činů. Pohleďme na člověka, který se modlí. Duch jeho rozmlouvá s Bohem, smysly jakoby zanikly ve své činnosti, oči se obracejí vzhůru. Jdouce za myšlenkou spojují se ruce k ušlechtilému pohybu prosby nebo chvály, kolena se mimovolně sklánějí před velebností Boží, a celé tělo přibírá takovou podobu, která svým výrazem praví, že v té chvíli člověka nic nezajímá, že jest povýšen nad všechno zemské, neboť rozmlouvá s Bohem. Proto se mimoděk vůkol modlícího vytvořuje ovzduší jakési vážnosti, jakéhosi nezvyklého ticha a majestátu, jako by odlesk záře Boží padal na čelo toho, kdo se ponořil v modlitbu. I nevěřící, dojati tou velebností modlitby, chovají se tiše a vážně, by nezlehčili toho majestátu. A není opravdu žádného jiného činu, který by představil člověka v jeho pravé velikosti, než čin modlitby. Člověk modlící stává se opravdu člověkem, neboť to jest jeho nejvlastnějším zaměstnáním, zabírajícím celou jeho bytost, neboť modlitbou stane na tom místě, na kterém jako člověk jest povinen býti.

Modlitba nadto jest nejmocnějším činitelem v životě lidském. I světáci uvykli spojovati ty dva pojmy: pobožnost a dobrý život. Vidí-li svět někoho, že se modlí, hned myslí, že jest to asi dobrý člověk, na kterého možno spolehnouti; a vede-li takový, který jest v očích světa pokládán za člověka pobožného, buď pro svůj stav jako kněz, nebo pro jiné známky pobožnosti, vede li špatný život, tehdy svět nemá dosti slov rozhořčení a volá: Tak si počíná člověk pobožný?! Proč působí tak veliké pohoršení špatný život kněze nebo řeholníka? Protože ten i onen má býti mužem modlitby, a tedy příkladem dobrého, čestného a svatého života, a není jím.

Tak tedy i zlý svět má v úctě životní sílu modlitby. Ale špatný život, ukrývající se pod pláštíkem zbožnosti, dokazuje jen to, že ten člověk buď docela se nemodlí, nebo se modlí špatně, povrchně. V tomto spojení povrchních, zevnějších známek zbožnosti se špatným životem, spočívá právě falešná zbožnost, čili tak zv. pobožnůstkářství nebo farizejství, které jest opravdu bolestnou ranou života katolického. Nepočítají se ovšem mezi pobožnůstkáře ti, kteří modlíce se snaží se polepšiti, třebas by stále byli ještě plni různých nedokonalostí, nýbrž ti, kteří pod pláštíkem zbožnosti ukrývají hříšný a bezbožný svůj život. Proto také Pán Ježíš, ačkoliv hájil před lidskou zlobou různých hříšníků, přece bezohledně kárá farisee, kteří se na venek dělali svatými a srdce i život měli přeplněny zločiny. Takové nazývá P. Ježíš obílenými hroby, které zevně jeví se lidem úhlednými, uvnitř však jsou plny kostí umrlčích a všeliké nečistoty.*) A sv. Pavel charakterisuje tento druh lidí takto: *Mají sice tvářnost pobožnosti, moc její však zapírají.**)

Kdybychom pak nahlédli do srdce těch lidí, tu bychom hned pochopili, co Pán Ježíš řekl o takových: *Lid tento ctí mne ústy, ale srdce jejich daleko jest ode mne.****) *Lid ten roztrhuje roucha svá, ale ne srdce svá.* †) *Proto ne každý, kdo říká Pane, Pane, vejde do království nebeského.* ††)

Zdůrazňujeme úmyslně toto tak přísné odsouzení pouhé zevnější zbožnosti, poněvadž se objevuje i mezi katolíky, částečně i úplně, a mnozí vidouce takové zjevy, domnívají se neprávem, že Církev se spokojuje toliko formalitikou. Ne, Církev žádá života dobrého a čestného, a když přikazuje se modliti, věří a ví, že modlitba usnadňuje dobrý život a vede k němu, neboť kdo se začne upřímně modliti, i kdyby žil dříve velmi špatně, hned se navrátí k Bohu. A znovu se tu uplatňuje onen charakteristický, zkušeností potvrzený úkaz, že všeliké odpadlictví od Boha, poctivosti, od povolání kněžského či řeholního nepřichází hned, ale vždycky se začíná zanedbáváním modlitby. Každý pak obrat k Bohu, i uprostřed největší náboženské lhostejnosti, jest možný tehdy, když se duše začne modliti, třebas s počátku uměle, bez přesvědčení. Proto člověk, který se modlí, nezahyne;

*) Mat. 23, 27.
**) II. Tim. 3, 5.
***) Mat. 15, 8.
†) Joel. 2, 13.
††) Mat. 7, 12.

a naopak, lidé považovaní za poctivé a dobré, nemodlí-li se, upadají do věčné záhuby.

Otcové církevní jsou téhož přesvědčení, neboť přirovnávají modlitbu k dýchání a praví: jak kdo dýchá, tak i žije; jakmile přestal dýchati, přestal žíti. A sv. Augustin přímo praví, že tak žiješ, jak se modlíš; přestal ses modliti, přestals žíti. A tu vystupuje velmi zajímavý zjev působení modlitby, podobný umělému dýchání. Jakmile nalezнou toho, kdo se topil nebo dusil, i když nedává žádných známek života, použijí lidé umělého dýchání. Je-li v něm ještě jiskérka života, začne se hned sesilovati a umělý dech mění se v přirozený; člověk je zachráněn. Podobně se děje s duší, která se topí v hlubinách hříchů a jest zatížena jejich břemenem. Duše ta nedává žádné známky života Božího. Začne-li se však taková duše modliti, třebas s počátku s nucením, uměle, na př. na něčí prosbu, hned se v ní budí jiskra života Božího a duše je zachráněna.

Toť silný vliv modlitby na náš nadpřirozený život.

Hledáme-li hlouběji příčiny tohoto působení modlitby na život, ukáže nám ji naše sv. víra. Jest jisto, že my sami při všech těch obtížích života nemůžeme vlastními silami setrvati stále v dobrém. Tuto slabost naší přirozenosti cítí všichni, neboť jak pohan Ovidius, tak i apoštol Pavel vyjádřili ji skoro týmiž slovy: *Vidím jiný zákon v údech svých, který odporuje zákonu mysli mé, vždyť nečinim to dobré, které chci, nýbrž dělám to zlé, kterého nechci.*)* Nuže, té lidské slabosti jest třeba pomoci odjinud. Sv. Pavel uděšen tou svou ubohostí volá: *Já nešťastný člověk! Kdo mne vysvobodí z těla smrti této?* to jest z mé slabosti, a odpovídá: *Milost Boží skrze Ježíše Krista.**)*

Ano, milost Boží, ale tu milost dává Bůh těm, kteří Ho o ni prosí. Sv. Augustin takhle nám vysvětluje tuto pravdu: Bůh dává dvě milosti, jednu malou a druhou velkou. Malá milost povzbuzuje nás k modlitbě. Užíváme-li této milosti, Bůh nám dává milost velkou, která nám pomáhá překonávati obtíže. Kdybych se nemodlil, neobdržel bych milosti k přemáhání pokušení. Proto Církev sv. tak velice vybízí věřící k modlitbě v čas nesnází, pokušení a zkoušek, neboť ví, že kdo se modlí, vítězí. Možno směle říci, že Bůh pociťuje jistou nepřemožitelnou slabost vůči modlícím

*) Řím. 7. 23, 19.
**) Tamtéž.

se a proto rád se k nim obrací. Správně tedy nazval kdosi modlitbu: slabostí Boha a silou člověka.

Není tedy modlitba nějakým lhostejným činitelem v našem životě, ale jest posilou Boží, která povznáší největší slabost člověka k největším vítězstvím, totiž k vítězstvím nad sebou samým.

Ale nic také není tak těžkým v životě jako modlitba, neboť když se chceme modliti, objevují se nám nejednou všechny obtíže, skutečné i smyšlené, které nás chtějí od modlitby odvésti. Bojí se jí vášně, bojí se jí naše zlé náklonnosti, bojí se jí svět, bojí se jí ďábel. Proto je snadnější přemluviti lidi ke společenské práci, k almužně, k oběti, než k modlitbě. Ale zato jaké vítězství nad nepřáteli své duše a svého dobrého života odnáší si ten, kdo se modlí! Važme si tedy modlitby a modleme se!

Nyní můžeme již směle odpověděti těm, kteří říkají: „Modlíte se, a co jste si vymodlili?" Vymodlujeme si to, čeho se nedostane za žádné peníze ani na žádné universitě a co má pro člověka největší cenu: vymodlujeme si poctivý a ušlechtilý život.

Krásným obrazem této pravdy jest Mojžíš. Šel na horu Sinaj, aby se tam modlil. A modlil se 40 dní. Ovocem té modlitby bylo, že když se vracel s hory Sinaj na nížiny života, jeho čelo zářilo odlesky majestátu Boha Otce, s nímž rozmlouval, a v rukou nesl desky přikázání Božích. A zatím tam na nížinách života, u paty hory, kde se nemodlili, lid si ulil zlaté tele a vzdával mu božskou poctu. Čelo toho lidu válelo se v blátě země a ruce jeho činily nepravost.

Totéž se děje vždycky. I dnes, kdo se nemodlí, jednotlivci i národové, dělají si místo Boha zlaté tele a vzdávají mu božskou poctu. A ruce? Ruce takových činí nepravost.

My jděme na horu Sinaj, jděme rozmlouvat s Bohem, nelitujme té chvíle času, a budeme se vždy vraceti do nížin života plni vážnosti a síly i statečné moudrosti; naše ruce pak vždycky budou jednati poctivě...

Když jsme pochopili důležitost modlitby jako životního činitele, nepodivíme se, že Ježíš Kristus chce, abychom se modlili, a to tak, aby se nám naše modlitba stala zvykem: *abychom se vždycky modlili.* Kristus Pán sám potvrzuje tuto touhu svého srdce svým vlastním příkladem, neboť ačkoliv byl vždy spojen s Bohem, přece měl stálé doby určené k modlitbě. A nadto času volného od práce ačkoliv býval velmi unaven, nepoužíval k odpočinku, ale nejčastěji

k modlitbě. Noci byly Mu nejmilejším časem modlitby. Apoštolé vidouce, že Ježíš klade takový důraz na modlitbu, pochopili, že jest něčím velkým, čímsi nevyhnutelně k životu potřebným, a proto prosí P. Ježíše ne o dar zázraků, ne o milost obrácení světa, ale jen o to jedno: *Pane, nauč nás modliti se.*)* Později pak, když už řídili Církev a kázali slovo Boží, jakmile postřehli, že konání skutků milosrdenství vzdaluje je od modlitby, po poradě vyvolili k tomuto dílu jáhny, lidu pak řekli, že se musí více oddávati *modlitbě a službě slova.**)*

Život náš, toť ustavičný boj. A kde je zbraň vítězná? Ježíš Kristus ukazuje nám modlitbu. *Bděte a modlete se,* volá, *abyste nevešli v pokušení.***)* Toť zbraň proti lidské slabosti a proti zchytralosti i moci ďáblově. Nadto do ruku modlitby, a toliko modlitby, vkládá Ježíš celou sílu Boží, zaručuje nám, že začkoliv budeme prositi Otce ve jménu Jeho, obdržíme, že kdo tluče, tomu se otevře, kdo hledá, nalezne, kdo se vytrvale modlí, ten zvítězí, neboť *dá Otec nebeský dobré věci těm, kteří Ho prosí.*

V modlitbě vidí Ježíš potěchu ve smutku, světlo v pochybnostech, vítězství v boji, a sám v modlitbě toho všeho hledá a všechno tam nalézá. Když v Zahradě již klesal skoro pod tíhou života, v modlitbě nalezl tolik útěchy, světla i síly, že bez váhání došel až na Golgotu, aby vykonal svou velkou oběť pro spásu světa.

Pohlížejme tedy také my na modlitbu tak, jak nás tomu učí Pán Ježíš. Považujíce ji za velkého a neklamného činitele ve všelikém našem postavení na tomto světě, modleme se! Modlitbou se připravujeme k boji, modlitbou rozeháníme temnoty, modlitbou přemáháme své nepřátele i samy sebe, modlitbou zachycujeme samu všemohoucnost Boží a ozbrojeni silnou věrou, změňujeme jí i běh událostí, hrozících nám či našim rodinám, našemu národu i Církvi.

Konečně na křídlech modlitby povznesme se vysoko nad měnivé cesty života, ke slunci pravdy, k Bohu, abychom Ho nejen prosili za odpuštění vin, ale také Ho velebili a uctívali a Jemu sloužili, abychom tak vykonali svůj první a základní úkol života: chválu Boží.

*) Luk. 11, 1.
**) Skut. ap. 6, 4.
***) Mat. 26, 41.

Buďme tedy katolíky a modlitbou stávejme se stále lepšími lidmi, abychom pracovali k užitku sobě i vlasti a ke slávě Boží. Amen.

Promluva VII.

O svěcení neděle.

Pomni, abys den sváteční světil.
Přikázání III.

Možno směle tvrditi, že v naší společnosti jest nemnoho takových, kteří by náležitě oceňovali význam svěcení neděle a byli si vědomi toho, jak veliké hodnoty nejen náboženské, ale i společenské, ekonomické a národní spočívají v přesném zachovávání tohoto zákona Božího. Jedině židé mezi námi jsou si toho vědomi, čím může býti pro nás i pro ně svěcení neděle; pro nás záchranou netoliko náboženskou, ale i národní; pro ně zkázou a zničením všech jejich zlých plánů. Proto také, když byl ve sněmovně schválen zákon o svěcení neděle, zdvihli proti němu tak vášnivý křik a vrhli nám v tvář takovou děsnou hrozbu, že schválí-li Sněm tento článek, Polska ztratí Minsk, Vilno i Lvov. A když zákon byl schválen, nepřestali proti němu bojovati, aby aspoň sebe vyňali z povinnosti jej zachovávati.

Veřejnost, která vidí nespokojenost židů s tímto zákonem, jest přesvědčena, že židům jde toliko o zisky, jaké ztrácejí, nejsou-li v neděli obchody otevřeny. Ale mýlí se každý, kdo takhle vykládá onu nespokojenost. Židé přinesou ochotně ještě větší oběti, jen když prospějí židovstvu, ale za všecko na světě nechtějí míti ani užitek tam, kde jim hrozí nějaké nebezpečenství.

Smím tedy tvrditi, že židé proto chtějí zrušiti zákon o nedělním klidu, že v něm vidí svou zkázu a vítězství katolíků. Nám jde ovšem o *svěcení* neděle a nikoliv jen o nedělní *klid*, ale židé správně soudí, že nedělní *klid* vede katolické Poláky ke *svěcení* neděle.

Mluvím zde o této věci ne proto, abych pobuřoval mysli proti židům, neboť to nám není dovoleno a taková akce nevedla by k cíli, ale mluvím proto, abych ukázal na živém příkladě, čím jest pro nás svěcení neděle a jak jsme

povinni dbáti toho, aby tento zákon byl všude uveden v život a pomohl nám *světiti* neděli po katolicku.

1. Jest nám třeba pamatovati si, že hmotná síla kapitálu nebo lidí nic neznamená, neoživuje-li ji *duch*. Nedávno dokazoval jeden z polských důstojníků v Gazetě Warszavské onu velikou pravdu, že o vítězství rozhoduje nikoliv množství vojska, nikoliv jakost zbraně, nýbrž *duch* vojska.

V poměru k židům i k příbuzným jim stranám, stojícím k jejich službě v táboru nepřátelském Církvi i vlasti, zapomínáme toho ducha. Tím duchem pak není nic jiného než mravní síla, plynoucí z mravního zdraví jednotlivců i společnosti. Mravní zdraví spojuje národ, dává mu čistý i jasný charakter a vede jej k cíli přímou, jasnou cestou spravedlnosti a poctivosti. Mravní síla pak káže vždy stavěti výše dobro celku nad dobro jednotlivce, dobro národa a státu nad prospěch strany.

Nuže, židé jsou obdařeni velkou mravní silou, která vytvořuje mezi nimi tak silnou, sjednocenou organisaci, že jejich ruka sahá po vládě ne nad jedním národem, ale nad celým světem. Jejich mravní síla jim káže stavěti vždy dobro jejich celku nad všeliké dobro soukromé, jednotlivce i spolku; vytvořuje v nich konečně kázeň schopnou podstoupiti i největší oběti.

Odkud se však bere u nich tato mravní síla? Jistě nepřichází sama od sebe nikomu; třeba si ji dobýti, třeba si ji vybojovati. Pro židy školou této mravní síly a jejím zřídlem je svěcení soboty. Kdyby někdo dovedl vzíti židům svěcení soboty, zbavil by je mravní síly a učinil by je neškodnými, podobně jako Samson, který po ztrátě vlasů ztratil svou sílu a pro své protivníky přestal býti strašným.

Židé sami však se chlubí, že na světě není takové moci, která by jim vzala sabat. Oni opravdu v sobotu cítí se pány světa. — Když si tedy židé dobře uvědomují, čím jest pro ně svěcení sabatu, právem se obávají, by se tím pro nás Poláky nestalo svěcení neděle, neboť tehdy naše mravní síla byla by mnohem větší než jejich a v důsledku toho nemohli by již v našich zemích uskutečňovati své cíle, čili nemohli by se státi našimi pány, ke zkáze naší sv. víry, a z nás učiniti své nevolníky. Zato dobře vědí, že společnost mravně nízko stojící stane se vždy mrvou pro jejich zájmy a povolným organismem, ze kterého dovedou libovolně a beztrestně vyssávati pro sebe

životní šťávy; neboť mnohý plevel roste bujně v močálech a bažinách, ale v dobře upravené a odvodněné půdě nemůže se dlouho udržeti a hyne.

Dostačí pohlédnouti aspoň zběžně, co se u nás děje na poli mravnosti naší společnosti, abychom porozuměli oné převratné, ale hluboce psychologické práci židů. Jest pravda, že válka velmi snížila mravní úroveň, ale nebylo by ani polovice té zkaženosti, kdyby nebylo stále otevřeno středisko mravní nákazy, kdyby se stále nezvětšovalo a soustavně nerozvádělo po organismu našeho polského života. Knihovny pornografické a protináboženské, kina učící zločinu a prostopášnosti, neslušné lístky, domy opilství a rozmařilosti, noviny nepřátelské náboženství, ano i obor umění a poesie otrávený bezuzdnou smyslností a rouhačstvím — v jakých rukou to všechno je, když ne židovských? Kdo to podporuje a udržuje, když ne židé? A za jakým cílem? Aby nás zkazili, naše duše, naše povahy, aby z nás učinili mravní mrvu, aby v nás žili. Neboť chrobáci žijí jen ve hnoji, jak kdosi řekl. Židé nás kazí, ač sami sebe nekazí, neboť mají vytrvalosti a mravní síly více než my, a třebas ta mravní síla jest užita ke zlému, je zde. A tuto sílu čerpají ze soboty.

2. Mravní síla rodí se přirozeným způsobem z dobrovolného ovládání nižší přirozenosti ve prospěch ducha, z ovládání smyslů ve prospěch vůle. Kdo aspoň jeden den v týdnu prožívá tak, jako prožívá žid sobotu, musí míti v sobě mnoho mravní síly a mnoho vytrvalosti.

Žid zdržuje se především v sobotu všeliké těžké práce a ovládá hlavní kořen všelikého zla, lakotu. Vzdává se v sobotu dobrovolně výdělku, třebas i největšího, a jde v této zdrženlivosti tak daleko, že se toho dne nedotkne ani peněz. Jsou proň toho dne jakoby nakaženy. Odtud žid jest pánem peněz a ne nevolníkem. A kdo tvrdí, jak se ostatně obyčejně mluví, že pro žida jsou peníze modlou, velice se mýlí, neboť pro žida jsou peníze toliko prostředkem, aby dosáhl jiných, vyšších cílů.

Hledíme někdy se smutkem, jak bohatí katoličtí Poláci nedávají skoro nic na veliké a vznešené účely, zvláště jsou li spojeny s náboženstvím, s akcí sociální a s katolickým vychováním mladých pokolení; zato židé bez dlouhého uvažování dávají miliony na tisk nepřátelský náboženství i naší vlasti, na převratové a revoluční strany, na

činy a díla, jejichž úlohou jest podkopávati zásady pravdy, čestnosti i spravedlnosti.

A proč je tomu tak? Zdaž ne proto, že žid jest pánem peněz a Polák jejich nevolníkem? Neboť, kdy se Polák naučí ovládati svou lakotu, když se i neděle stává pro něj tržištěm a dnem výdělečné práce? Proto se nedivme, že jsme měli dosud tolik prodejných duší, které za jidášské peníze zrazovaly svěřené sobě povinnosti a dovolovaly beztrestnou orgii krádeže státního jmění, lichvy a všelijakých jiných ničemností. A přece nikdo neslyšel, že by žid pro peníze zradil dobro svého národa.

První tedy povinností svátečního dne je zdržovati se těžké, služebné práce a všelikého výdělku, abychom tak nabyli mravní síly a opanovali tu nejhroznější vášeň: lakotu, matku zločinu, nesvědomitosti ve vykonávání veřejných povinností, časté zřídlo zrady vlasti a všech s jejím dobrem spojených závazků.

3. V tom zdržování se služebných prací tkví ještě jiná velká myšlenka, ukrývá se, abych tak řekl, vůně dne svátečního, která jej činí Bohu tak milým a nám tak užitečným. Abychom to pochopili, připomeňme si, že člověk dle svého určení jest dítkem Božím, určeným k panování nad světem, k volnosti a svobodě. Zatím však hřích zatemnil toto naše povolání a svrhl nás s královského trůnu do bídy a příkré závislosti na tvorstvu. A hle, co se stalo? Práce člověka, která jest naší přirozenou povinností, místo aby nám podle úmyslův Božích byla milým zaměstnáním a zábavou, následkem hříchu dostala povahu nevolnickou, stala se příkrou, těžkou a nezřídka v pocitu člověkově pokořující, zvláště práce fysická. Hřích vtiskl na ni své znamení a Bůh změnil ji v trest a pokání. Každý dobře cítí ve svém životě ta slova Boží: *V potu tváře jísti budeš chléb a země trní a hloží bude ti plodíti.*")

Práce tedy, ačkoli v sobě tak vznešená a přinášející nám pokrok a zdokonalování, následkem hříchu přijala v sebe něco z nevolnictví a něco z toho, co nám připomíná práci zvířat. Bůh však chce, abychom nezapomněli na svou prvotní důstojnost a aspoň jeden den v týdnu prožívali tak, jak sluší dítkám Božím, jako páni tohoto světa, kterým má všechno sloužiti. Tím dnem královským, tím dnem dítek Božích jest neděle, jest den sváteční. Proto

") Gen. 3. 18. 19.

základním rysem svátečního dne u všech národů, ve všech náboženstvích je zdržování se těžkých, služebných prací. V tom právě spočívá královský, vznešený ráz dne svátečního. Kdo tak prožívá aspoň jeden den v týdnu, kdo se tak povznese nad hmotné dobro tohoto pozemského života, neupadá tak snadno v otroctví lakoty, ale stává se pánem sebe, neboť posiluje tím svého ducha a svou mravní sílu.

Tak zákon o nedělním klidu stává se pro nás katolíky velkým pomocníkem při svěcení neděle po katolicku, neboť nutí i liberály a nevěrce k tomu, aby se zdržovali výdělkův a těžkých prací. Tak neděle zákonitě nabývá rázu dne svátečního, nerušeného hlukem robotování či trhu, a katolíkům dovoluje, aby prožili tento den tak, jak toho vyžaduje náboženství katolické.

Židé jsou si toho vědomi, a proto, obávajíce se těch spasitelných pro nás účinků svěcení neděle, chtějí ten právní základ zbořiti neb aspoň seslabiti a jím otřásti. Neboť židé, znajíce dobře naši psychologii, jsou přesvědčeni, že kdyby jim vláda dovolila otevříti obchody v neděli, nevydrželi by ani polští kupci, ale starali by se o takové povolení i pro sebe; nadto vědí, že naše obecenstvo, duchovně slabé, bude-li míti možnost kupovati v neděli v otevřených židovských obchodech, bez výčitek zamění neděli v trhový den a tak zničí nejen zákon o nedělním klidu, ale také, oč nám hlavně jde, svěcení neděle.

Pochopme tuto důležitou nauku o významu svěcení neděle a učme se od svých nepřátel, že nám přináší jistě nesmírné dobro.

4. Ale žid v sobotu odnáší nad sebou celou řadu jiných mravních vítězství, která živí a zvětšují jeho morální sílu. Žid se v sobotu postí, nejí nic teplého; omezuje i svou osobní svobodu, naznačuje si místa, kam je mu volno jíti, pomocí drátů roztažených nad cestami. Snad řekneme, že je to malicherné a směšné, ale nevyžaduje to opanování sebe? A jak jednáme my katoličtí Poláci? Na nás Bůh nevyžaduje v neděle a svátky postu, naopak půst připadající na tyto dny promíjí, ale zato žádá, aby se sváteční dny nestávaly dny obžerství a hlavně opilství; a zatím je skoro takové přesvědčení, jako by se sváteční den světil tím, že se hoví co nejvíce smyslům. A kdy se polští katolíci opíjejí nejčastěji? Zdaž ne v neděle a ve svátky, a to i v největší? Viděl kdo někdy opilého žida, zvláště v sobotu?! A máme býti horší než židé? Což divu, že

opíjející se národ dostává se v nevolnictví žida a že se naleznou v lidu a dělnictvu takoví, kteří za trošku alkoholu stávají se jejich povolnými služebníky?

A my nemáme drátů roztažených nad našimi cestami, zvláště v neděle a svátky? Nejsou těmi dráty přikázání Boží, která nedovolují katolíkům chodíti do domů hříšných zábav, ať jsou to kina, divadla či jiná doupata hříchu i zločinu?

5. Není nikoho v naší společnosti, kdo by neviděl modlícího se žida. Katolíci často zanedbávají modlitbu proto, že se stydí modliti, jako by modlitba byla něčím zahanbujícím, zvláště pro muže. Žid, když jde o modlitbu, na nic se neohlíží a to žid muž. Modlících se židovek není skoro viděti. Žid svou vážností a především svou občanskou odvahou, kterou rozbíjí každý lidský ohled, podivně imponuje, a to i těm, kteří si dělají z modlitby smích. V modlícím se židu, zvláště veřejně, někde ve vlaku, mezi katolíky či nevěrci, jest opravdu cosi imponujícího.

Charakteristickým rysem svátečního dne jest modlitba. Bez modlitby žádné náboženství nezná svěcení dne Páně: modlitba jest duší toho dne, jest právě tím povznesením rukou k věcem nebeským, bez nichž není možno osvoboditi se od zlých duchů a jejich otroků. Nadto modlitba jest tak velkým a ušlechtilým činem, že vždycky povznáší a zušlechťuje ducha, a to i u těch, kteří se modlí nesprávně.

Proto i žid přijímá dobré ovoce z modlitby, třebas žije v náboženském bludu, a přijímá tím větší, čím horlivěji se modlí. A žid se opravdu modlí. Žid skutečně oceňuje modlitbu jako velký čin života. Mluvme si, co chceme, zlobme se na židy, jak chceme, to jim však musíme přiznati, že žid při modlitbě — toť charakterní člověk. Žid se modlí denně, ale jak přijde sobota, oddává se celý modlitbě. U žida není ani řeči o tom, aby dobrovolně zanedbal modlitbu. Jde na několik hodin do synagogy, aby tam spolu s jinými četl pobožně Písmo sv., zpíval Davidovy žalmy a modlil se. U něho není znáti lenosti v modlitbě. Nejednou již za velmi časného jitra naplňuje se synagoga věřícími, kteří tam vcházejí vážně, mlčky, soustředění na mysli, jako lidé, kteří vědí kam a proč jdou. Modlitba žida jest nejen ve formě velmi horlivá, nejednou až vášnivá, ale jest i ve věci samé vznešená, třebas snad jimi nechápaná. Vždyť se židé modlí z týchž modliteb, z nichž se modlí celá církev katolická a jež z vnukání Ducha sv.

napsal velký člověk i prorok David. Tato modlitba musí dáti židu jakousi mravní sílu, musí mu přinésti jakési očištění.

Nezmýlím se, když řeknu, že právě ta sobotní modlitba očisťuje mu duši z toho všeho, co není židovské a co se tam v ní usadilo za týden práce jako cizí mu živel. Kdyby nebylo soboty a kdyby ji tak nesvětil, žid by brzy přestal býti židem. On o tom ví, a proto sobotu tak vysoko cení.

K modlitbě pojí se jako zdravý pokrm sobotní čtení. A co čte žid v sobotu? Snad nějaké lehké knížky, romány? Nikdy. Čte Písmo sv., tu nejlepší knihu na světě, a Talmud, ze kterého ssaje tajemství svého života. To všechno, třebas špatně chápáno, dává mu to, čeho je třeba k životu židovskému, učí ho porozuměti sobě samému a uvědomiti si, čím jest a čím býti má, čili žid ze soboty vychází židem. Toto čtení nepodněcuje ho k tomu, aby byl pijákem, prostopášníkem nebo aby propadal jakékoliv jiné náruživosti, nýbrž povzbuzuje ho k tomu, aby plnil židovské povinnosti.

Tak tedy žid horlivou modlitbou v sobotu a vhodnou četbou utvrzuje se ve svých ideálech, kterým slouží, pro které pracuje a kterým jest hotov všechno obětovati.

Srovnejme nyní neděli u polského katolíka s touto židovskou sobotou. Světíme tak neděli? Co dělá polský katolík v neděli? Čím ji vyplňuje? A především modlí se a chápe vůbec potřebu a velikost modlitby? Ovšem i u nás plní se ještě, díky Bohu, kostely ve vesnicích i v městech věřícími, ale naplňují se i srdce modlitbou? Zajisté, že nejedno srdce jest plno vůně modlitby, ale jest mnoho takových, které vede do kostela ne modlitba, nýbrž jiné pohnutky, čistě lidské, ano i hříšné, nehodící se na svaté místo. Samo pak poslouchání Mše sv., té nejvznešenější modlitby a oběti, zdaž se nestává pro mnohé často čestnou formou? Jejich přítomnost v kostele záleží často v tom, že jsou přítomni toliko tělem, ale duch jejich jest daleko, nudí se, čekají na konec a co nejrychleji vycházejí z kostela nikoliv pro nedostatek času nebo pro důležité zájmy, ale prostě proto, že nevědí, co mají dělati v kostele, že ta chvíle mlčení je nudí. Bohužel, jest nutno užíti toho smutného srovnání, že jako žida táhne jakási síla do synagogy, tak nejednoho polského katolíka pudí jakási síla z kostela. Jest to viděti u naší inteligence, která nesympatisuje příliš

s Církví, viděti to i u našeho lidu tam, kde oslábla víra, že se stále méně modlí, ale také rovnoměrně upadá stále více mravnímu rozkladu. Modlitby, jako mravního činitele, nemožno ničím nahraditi, ani vědou, ani žádným vychováním. Modlitba jest nejsilnější pákou mravního života a zřídlem síly charakteru.

A jde-li o *četbu*, onen duchovní pokrm, jakže možno tu mluviti o našem morálním zdraví, když se u nás čte tak málo dobrých knih, užitečných i náboženských a čte se naopak tak mnoho věcí přímo zlých, znemravňujících, dráždících nejhorší zvířecí pudy. Přehlédněme jen půjčovny knih v městech a přesvědčíme se, že se těší největšímu odbytu knihy nejhoršího, špinavého obsahu. Lidé u nás tak málo se učí, tak málo doplňují své vzdělání, zvláště odborné. A co říci o knihách, které poučují o náboženství a o způsobech dobrého života? Ty odpočívají pokojně ve skříních našich nejlepších půjčoven jako věci nudné. Stále ještě nás ubíjí onen protestantský předsudek, že kniha napsaná katolíkem a zvláště knězem musí býti předem jednostranná. Zatím však nikdo nepíše tak nestranně, jako učenec plný ducha Božího. Takový šetří ve svých spisech i nepřítele.

U nás máme ještě daleko k tomu, aby se ze zásady nebraly do rukou noviny nebo brožury napsané nepřáteli víry, naopak nejlepším doporučením nějakého časopisu u Poláka jest právě náboženský liberalism nebo docela i nepřátelské postavení autorovo k Církvi. A jaké zajímavé názory panují u nás o četbě Písma sv.! Jest nejednou slyšeti takové nesmysly, že Církev nedovoluje čísti Písmo sv.; zatím však Církev právě si žádá, aby věřící čítali Písmo sv., ale četli je ve vydání katolickém. Bohužel, katolického vydání Písma sv. nikdo nechce čísti, zato s velikou horlivostí vrhají se dnes katolíci na čtení Písma sv. vydaného protestanty. Není tu znovu patrna ona hrozná vlastnost našeho charakteru a tak nerozumná, že co je zakázáno, je nutně také dobré a pravdivé?!

Neděle tedy toť den netoliko odpočinku pro tělo, ale i pokrmu pro ducha; tento pokrm však musí býti zdravý, ať jej podává kniha, brožura, noviny či nějaká přednáška. Chce li tedy náš národ býti zdravým a nechce se dostati v otroctví židů, nechť odvrhne od sebe všeliký pokrm otrávený a nechť se živí pokrmem, jehož obsahem je Slovo

Boží, neboť jest pravda, že ne samým chlebem živ jest člověk. Potřebuje také a touží tak po pokrmu, jímž jest Bůh.

Je pak známo, že nejhorší půjčovny knih jsou v rukou židů. Nepotřebují jich pro sebe, ale základají je pro nás, polské katolíky, pro naši mládež, aby otravovali našeho ducha. A znovu objevuje se táž myšlenka a týž směr práce židovské: nechtějí připustit, aby se naše neděle stala pro nás nedělí čili dnem obrození našeho ducha a naší mravní síly.

6. Státní zákon o nedělním klidu musíme my polští katolíci uvítati jako jeden z nejdůležitějších zákonů, který si musíme střežiti jako oko v hlavě, jako podmínku svého mravního zdraví a vítězství. Ovšem jest tento zákon ve svém znění toliko negativní, to znamená: nepraví nic o tom, co máme v neděli konati, ale přece dává nám nejdůležitější základ a podmínku toho, abychom mohli po katolicku světiti neděli, když zakazuje všem těžké, služebné práce. Neboť z moci tohoto zákona má se každý polský občan zdržovati služebných prací, nejen sám, ale i ti, kteří jsou na něm závislí.

Pravíme: každý občan, neboť mnozí se mylně domnívají, že se zákon týká jen obchodníků, a to ještě ve větších městech, a že neplatí pro hospodáře, dělníky, služebné atd. Tak tomu není. Zákon zavazuje všechny občany polského státu, bez ohledu na to, čím jsou a čím se zabývají. Z moci zákona o nedělním klidu nemají tedy hospodáři pracovati na poli, jezditi jako povozníci se židem či bez žida ani posílati čeleď s dodávkami; nemáme, i kdyby lidé chtěli pracovati za větší plat, svoliti k takové práci; není také dovoleno vypláceti v neděli plat za týdenní práci, neboť to kazí sváteční klid. K výplatě mzdy za práci všedního dne jest určen den všední. Nebude ztráty, věnuje-li se na výplatu z práce jistý počet odpoledních hodin v sobotu. Bude to lidské i katolické.

Nemají také páni pořádati v neděli hony s nadháněním, neboť takové nadhánění jest prací těžkou a služebnou a lidem ničí úplně nedělní odpočinek. Má tedy stát s velikou svědomitostí ostříhati ustanovení zákona nejen v městech, kde nutí židovské i polské obchodníky zavírati obchody po celý den, ale i ve vsích a dvorech, aby všude panoval úplný klid. My katolíci musíme požadovati od vlády, aby zákon nezůstal jen na papíře, ale aby byl za-

chováván zcela svědomitě a přesně. Vykoná-li stát jen to, k čemu se zavázal vydávaje tento zákon, to znamená: zavede-li nedělní klid v celém státě a u všech občanů, již tím vykoná mnoho, velmi mnoho pro dobro celého národa.

7. My katolíci nemůžeme však přestati jen na nedělním odpočinku, jako židé nepřestávají na odpočinku sobotním. Musíme jíti dále. Neboť teprve *svěcení* neděle přinese v plnosti ono dobrodiní, které si slibujeme od tohoto zákona. Pamatujme dobře, že se židé nebojí nedělního odpočinku jako takového, neboť nedělní odpočinek od prací jen fysických neposílil by mnoho ducha a snadno by se mohl státi příležitostí k požitkům a zábavám a tak by nejlépe pomáhal ničiti ducha; a to právě židé chtějí, abychom morálně a duchovně byli co nejslabší. Toliko svěcení neděle po katolicku dává nám záruku, že duchovně a morálně převýšíme židy a že jejich zhoubnou pro nás práci, překazíme a zničíme. Jak máme světiti neděli po katolicku, víme dobře a poukázali jsme na to nejednou již v této promluvě; aby však věc byla jasnější, přehlédněme krátce to všechno, co nám připomíná naši nedělní povinnost.

Především každý Polák katolík musí si býti vědom, čím je svěcení neděle jak pro spasení duše a vlastní mravní výchovu, tak i pro rodinu, společnost a náš polský stát. Třeba si to jasně říci, i kdyby někdo neměl víry a nešlo mu o duši a její spásu, že svěcení neděle není maličkostí, není hloupostí, nýbrž že podivuhodně dobře působí na výchovu dobrých, poctivých lidí, vlastenců plných nadšení a obětavosti, ušlechtilých a čestných občanů. A o to se přece všichni především snažíme, neboť víme, že teprve tehdy bude dobře v Polsku, až dobří a čestní lidé budou míti převahu nad zlými. To pak je jisto, že zlí lidé nesvětí neděle a nechtějí světit. Nadto uvažme, jak důležité musí býti pro náš národ svěcení neděle, když židé, naši rozhodní nepřátelé nejen víry, ale i vlasti, snaží se jedině o to, aby nám neděli zkazili a nepřipustili ji světiti.

Všechno záleží na tom, chápeme-li a oceňujeme-li svěcení neděle, neboť pochopíme-li, že svěcení neděle není hloupost ani maličkost, neposkvrníme ji tak snadno svými činy a svým životem.

Polák katolík má býti v neděli na celé mši sv., jakékoliv, zpívané či tiché, o kterékoliv hodině; a má jíti na mši sv. ne jako na nějakou formalitu, kterou třeba vyplniti, ale jako na nejkrásnější modlitbu, na oběť nejčistší a nejsvětější přinášenou Bohu. Při této oběti má se spojiti s knězem a upřímně ze srdce prositi Pána Boha za to, čeho jest mu potřeba. Na to nechť každý pamatuje, aby se aspoň v neděli pomodlil upřímně a srdečně a více než jindy. Modlitba se mu neztratí. Přinese vždycky své ovoce. Nejsme ovšem farisei a víme, má-li kdo opravdovou důležitou příčinu, jež mu překáží jíti na mši sv., jest omluven od jejího slyšení, nemá však zapomínati na modlitbu i modliti se jest možno vždycky.

Druhou důležitou činností v neděli jest, že živíme svou duši dobrým pokrmem: posloucháme kázání v duchu víry nebo čteme nějakou dobrou a vzdělávací knihu. Ne samým chlebem živ je člověk, ale i Slovem Božím. Naopak bez slova Božího by člověk duchovně zhynul, neboť se mu duše zmaterialisuje. Sváteční den má býti dnem nadšení, dnem zušlechtění, dnem, kdy načerpáváme a posilíme svou mravní sílu; bez duchovního pokrmu, neuvedeme-li do duší oněch velkých světel, zůstaneme v temnotách stále větších, otráveni parami a výdechy života smyslového.

Vedle náboženské četby má se každý zabývati také nějakou odbornou četbou, volenou dle záliby i dle zaměstnání. To poskytne látky ke zdravým a užitečným rozmluvám.

Zato však je třeba varovati se všeho, co otravuje ducha, rozněcuje smysly a vede na bezcestí života. Nemluvím zde o tom, co jest naší nejpřednější činností při svěcení neděle, že totiž katolík přistupuje aspoň v neděli ke sv. svátostem, když ne pravidelně každý týden, tedy aspoň čas od času. Každému jest jasno, že život eucharistický nejvíce přispívá k našemu duchovnímu vzrůstu a k rozmnožení naší mravní síly.

V neděli má se dále posilovati *rodinný život*. Otec a matka, obklopeni dětmi, nejlépe a nejužitečněji tráví sváteční den. Návštěvy sousedů, příbuzných, přátel rozšiřují stěny rodinného domu a upevňují svazky života společenského. Zásadně však mělo by býti vyloučeno navštěvování hospod a v městech kin, neboť z těchto zřídel pije se dnes jenom jed pro duši i pro život. Až se naše společnost stane mravně silnější a zdravější, sama se postará, aby kina nebyla pařeništěm zločinu a neřesti, školou zlodějů a zbojníků, a pak i kina budou slušnou nedělní zábavou a dobrým poučením. V městech, pokud možno nejméně choditi v neděli do restaurací, vináren a kaváren.

Musíme se přece jednou státi lidmi o větší mravní síle a vážnosti.

Neděle hodí se velmi dobře k tomu, abychom konali *dobré skutky* a zvláště skutky milosrdenství tělesného i duchovního. Pán Ježíš sám dává nám příklad, když přes pohoršení pokryteckých fariseů v sobotu uzdravuje. Práce o povznesení zdravé kultury a osvěty přednáškami, besídkami a jinými vychovatelskými prostředky spadá velmi dobře v rámec katolického svěcení neděle. Ano počestné zábavy mládeže, dobře organisovány, nekazí svěcení neděle, naopak mohou k němu i mnoho přispěti. Naše víra není strašná ani smutná; žehná a posvěcuje všechno, co jest lidské, jenom jediného káže se vystříhati za každou cenu: hříchu, mravního zla, které nikdy nikomu nepřineslo a nepřinese trvalého a opravdového štěstí.

Vidíme tedy, že jest možno i velmi potřebno světiti po katolicku neděli a tím posilovati našeho ducha i naši mravní sílu.

Není nám dovoleno chovati se nepřátelsky k židům, ale můžeme se poctivě brániti; proto nemějme s nimi nic společného především v neděli. Ponechejme je jim samým, tak jako oni se nezajímají o nás v sobotu. Nedovolme však za žádnou cenu, aby nám židé kazili neděli jakýmkoliv obchodem a jakoukoli veřejnou prací. Jsou v katolickém a křesťanském Polsku, ať se tedy přizpůsobí celku, a nechtějí-li nebo pokládají-li to za křivdu, nikdo jich tu nedrží, nechť jdou tam, kde jim bude lépe a volněji. My chceme býti a zůstati katolíky a Poláky, ale svobodnými a pány ve vlastní zemi a nikoliv služebníky cizího a nepřátelského nám národa.

Pamatujme, že jen neděle po katolicku svěcená opravdu nás uchrání od židovského nevolnictví ve vlastním domě, neboť nám dá tolik mravní síly a tolik vytrvalosti, že s odporem odrazíme od sebe kramářskou ruku židovskou, vedoucí nás ke zločinu, nemravnosti a zradě vlasti.

Z toho, co jsme dosud řekli, vedeni láskou k duším a k vlasti, jasně vysvítá, že celá společnost měla by se postaviti na ochranu zákona o nedělním klidu a ve jménu nejsvětějších ideálů, povinností a statků duchovních i hmotných měla by ho hájiti v celé jeho nedotknutelnosti. Nemůžeme rozhodně dovoliti, aby židé učinili pro sebe průlom do tohoto zákona. Vláda nemůže jim v této věci ustoupiti ani o vlas. Rozhodují se tu příliš velké osudy, závislé na

svěcení neděle, než abychom mohli s těmito posvátnými poklady beztrestně zahrávati. Tu jde opravdu o největší dobra. Když tedy židé tak úporně bojují proti tomuto zákonu, my stejně úporně ho braňme! Ať celá společnost pomůže státu, aby tento zákon byl zachováván v každém koutku naší vlasti.

Před našimi zraky rozevřel se široký pohled na krásnou, svědomitě a z přesvědčení svěcenou neděli, stanula před námi tvrdá práce, reálný program svátečního dne sahající v hlubinu našich srdcí a duší, aby se z nich potom v životě rozlil silným proudem velké mravní síly; tato pak nás uschopní vytrvati na místě, na které nás postavila Prozřetelnost Boží. Z neděle opravdu svěcené má se obroditi naše vlast v sedláku i dělníku, v úředníku, v inteligenci i vojínu, neboť tam jsou ona zřídla, ze kterých tryská nesmrtelná síla ducha; má se obroditi a ctnostmi plně rozkvésti náš katolický život, aby vydal zemi i nebi netoliko spasené, ale i svaté.

Proto dal Bůh k tomuto přikázání ono slavnostní připomenutí: *Pomni*, abys den sváteční světil. Amen.

Promluva VIII.

O lásce k vlasti.

A když se Ježíš přiblížil a město spatřil, zaplakal nad ním.

Luk. 19, 41.

Když v čase misií ve Lvově r. 1920 kazatel doporučoval věřícím lásku k vlasti, ukazuje na její praktické a věcné povinnosti, obdržel od jednoho z posluchačů list, obsahu jinak velmi dobrého, ve kterém však pisatel učinil tuto poznámku: „Vlast nemá již existovati; její pojem ať zůstane v idei, v poesii, v náboženství, ale ze života nutno ji odstraniti jako přežitek minulosti a škodlivého činitele pro budoucnost."

Nechtělo se přímo věřiti, že by Polák-dělník, jak bylo viděti z listu, vzdělaný, mohl pronésti takový úsudek a to ve Lvově, v tom hradě vlastenectví, a to ve chvíli, kdy se naše vlast, Polska, po staletém nevolnictví pozdvihuje k životu za tak velikých obětí. Jenom jedna smutná poznámka tlačí se do mysli: jak hluboko asi pronikla v duši

polského dělníka sněť, kterou šíří mezinárodní strana a židovstvo!

A přece národnost nemůže býti pokládána za něco přechodného, za rukavičku, kterou možno podle módy každou chvíli změniti, neboť je to věc velká a svatá a především taková, že jí nezboří žádná uměle vytvořená theorie a nezničí ji žádný útok; ona i na zříceninách zavíněných šílenými lidmi buď zapustí znovu kořeny neb odpoví nejhroznější katastrofou lidských statků: beztrestně nemožno ji přemáhati!

1. Neboť čím jiným jest národ, než přirozeným rozvojem rodiny, té životní buňky celého lidstva; čím jiným jest, než společnou rodinou, spojenou tisícerými pouty nejenom společné řeči, společné rodné země, ale i láskou k dějinám této rodiny, k památkám a událostem, k zemi prosáklé krví a potem jejích dětí; láskou k prožitým velkým dnům slávy a radosti, ale také ponížení a bolestných utrpení, a uloženým ve společném pokladu národních památek: v živé tradici i v historii. Proto „národ" v každém jazyku vyvozuje se etymologicky od *narozenin*, od rodiny, od té životní buňky, kterou Bůh sám ustanovil a která se podle vůle Boží ve svém dalším rozvoji mění v jeden velký, nádherný, živý organism. Tento živý organism národa vytvořuje pro sebe vlast, která není ničím jiným než jeho rodinným domem, jeho místem, na kterém jest doma a které pokládá za své posvátné vlastnictví. Kdo z této rodiny národa dobrovolně opouští tento dům vlasti, jde do ciziny; koho násilím vyženou, jde do vyhnanství a v nevolnictví, kde na svou vlast myslí, po ní teskní a nejednou z touhy po ní i umírá.

Poměr vlasti k národu jest tedy týž, jako poměr rodinného domu k členům téže rodiny. Proto národ a vlast jest jen široko rozkořeněnou a rozvětvenou rodinou, ve které každý má a nalézá své blízké známé, bratry a sestry a ve slově „Vlast" slyší hlas otce a matky a štěbetání drahých dětí. Tam nalézá památky milé svému srdci a v jejích dějinách vycítíuje chvění vlastního srdce. Proto vojín bojující za svou vlast bojuje i za svou rodinu, za otce či matku, svou ženu a své děti, sestry a bratry, a umíraje někde na jejích pohraničních zákopech, zasažen koulí nepřátelskou, posílá poslední svou myšlenku ke svému domovu a posledním slovem, jež pronese zsinalými ústy,

bude slovo rozloučení se svými: „To za vás, otče a matko, za vás, ženo a milované děti!"

Tedy národ a vlast, to nejsou nějaké fantastické výtvory lidských rozmarů nebo přechodních potřeb, ale je to zřízení, které vyrůstá na půdě naší rozumné přirozenosti, ze setby samého Boha-Stvořitele. Bůh vložil tato zrna v srdce rodiny a požehnal jim, aby rostla a rozmnožovala se v národy a budovala si dům otcovský. Proto jak rodina, tak i národ a vlast spojují se úzce s náboženstvím a teprve v paprscích života Božího vyrůstají v silný organism, plný nejživotnějšího rozkvětu.

Dějiny nás učí, že pohanství nevychovalo k plnému životu ani národa ani vlasti, zato vedeno moudrostí pozemského prospěchu a zásadou síly nad právem, vytvořovalo umělé útvary lidských společností, nazvané státem, které ve své brutální síle, nemírněné zákonem Božím, pohlcovaly i národy i vlasti. Teprve náboženství katolické, šetříc zákona přirozeného i zákona Božího a stojíc na jeho stráži, vypěstovalo na stromě lidstva ony silné větve, které se zovou národy a které tvoří pro sebe uzavřený celek života; teprve pod jeho teplem a oživujícím dechem vyrůstal pojem vlasti, jako symbol jednoty národa, jako zřídlo jeho svobody a práv, jako znak jeho kulturního výtěžku v lidstvu.

Tak i náš polský národ v pohanství rozptýlený na plemena vzájemně se potírající a ničící, teprve katolickou vírou spojen vyrostl v silný a velký životní organism a vytvořil pro sebe tak nádhernou a milovanou vlast.

Tento ideál vlasti spolu s vírou katolickou utkvěl tak hluboko v srdci Poláků, že jim zářil jako vůdčí hvězda na hrozné, temné cestě poroby, že je vedl na krvavá pole bojů a obětí za vlast, že udržoval naději starců, vychovával děti v bohatýry, že přenášel s pokolení na pokolení vždy mocnějšího ducha svobody, až k dnešním dnům, až ke chvíli, kdy Prozřetelnost božská sňala s naších rukou i nohou okovy a otevřela nám opět brány svobody.

Ještě v XVI. století velký národní prorok Skarga naval vlast „nejlepší matkou" a kázal ji milovati jako matku, neboť jak praví: „Bůh poručil milovati matku." Pán Ježíš sám dal nám také nepochybné důkazy své upřímné lásky ke své pozemské vlasti, neboť když hleděl na město Jerusalem a viděl v duchu jeho zkázu, pocítil takovou bolest v srdci, že se objevily slzy v Jeho očích a ústa volala:

Jerusaleme, Jerusaleme, kolikrát chtěl jsem shromážditi ditky tvé, jako slepice shromažďuje kuřátka pod křídla svá, a nechtěl jsi?")

Proto také hříchy spáchané proti vlasti jsou hříchy nejen politickými, ale i morálními, a nutno za ně vydávati počet před Bohem tak, jako za všechny ostatní zlé činy. Nedostatek lásky k vlasti bude Bůh tak trestati jako všechny jiné hříchy, dobré skutky pak odmění.

Pohleďme tedy nyní na povinnosti k vlasti, a to tak, že budeme uvažovati nejprve o hříších proti ní páchaných a potom o projevech lásky k ní.

2. Hlavním zdrojem *hříchů proti lásce k vlasti* jest láska k sobě, která říká: co mně záleží na vlasti, jen když mně jest dobře. Jest to *egoism*, který uzavírá lásku k vlasti do soukromých domů nebo do stran a který již jednou zničil naši vlast a jistě vede ji ke druhé zkáze. Neboť vždycky zůstane pravdou, že když tone koráb, jen hloupý snáší své uzlíčky a sedí na nich, nepomáhaje k záchraně korábu a myslí, že se tím zachrání, a zatím když utone koráb, zahyne i on se svými uzlíčky.

Z tohoto egoismu vzniká další zlo vlasti, totiž *nedostatek jednoty* a rozdvojení mezi jejími dítkami. Nadarmo varoval Skarga starou Polsku, že nepřítel čeká jen na tu chvíli vnitřní nesvornosti, na boj tříd a stran, neboť jakmile se objeví tato chvíle, hned nepřítel řekne: „Nyní se rozdělilo srdce jejich, nyní uklouzla noha jejich, nyní zhynou!"

My jsme se ještě nenaučili této moudrosti.

Z egoismu konečně vyrůstá třetí hřích proti vlasti; ohlíží se ve všem jen po cizí pomoci, neopírá se o své a nemá dosti důvěry v Boha. Jinak nemůže býti, neboť kdo se stále sváří se svými, ten nedůvěřuje svým, ale pro tuto roztržku je také slabý. Poněvadž pak nechce hledati pomoci u svých, hledá ji u jiných proti svým i proti sobě, neboť i sebe zaprodává v cizí porobu i na druhé tuto porobu uvaluje. Tak bylo ve staré Polsce. To nás přivedlo ke zkáze. A jest dnes lépe? Dnes, když nám Bůh dal svobodu a vzkřísil nám tu nejlepší matku: vlast?

Toť všeobecný hřích proti vlasti. A nyní popatřme v sebe a zkoumejme jednotlivě, zdali i my milujeme opravdu vlast či snad pod pláštíkem lásky k vlasti nehledáme sebe a svého vlastního prospěchu na škodu celku?

*) Mat. 23, 37.

3. Nevzpomínáme tu těch, kteří jsou zřejmými nepřáteli vlasti, kteří pracují úmyslně k tomu, aby ji seslabili, její hranice zúžili, u cizích vydali ji v pohanu, nepřátelům domácím usnadnili jejich zhoubnou činnost a těm všem, kteří touží po jejím dobru, síle a významu, činili stálé překážky. O těch tu nemluvíme, ale jsou i takoví, kteří nevědomky a snad i v dobré víře pracují k tomu, aby, když ne zničili, tedy jistě zmenšili dobro a seslabili sílu naší vlasti.

Náležejí k nim především, jak jsme již zásadně vzpomněli, takoví lidé, kteří se nezbavili samolibosti svých předků, ale holdují zásadě, že vlasti bude tenkráte dobře, když mně bude dobře.

Tato zásada byla by dobrá, kdyby se jí rozumělo takhle: budu se snažiti svou usilovnou prací, šetrností, přičinlivostí rozmnožiti svůj vlastní blahobyt, a to proto, abych nebyl břemenem vlasti a přispěl pokud možno nejvíce k úhradě jejích potřeb. Při takovém smýšlení občanů bylo by skutečně vlasti tím lépe, čím lépe by se měli její synové. Ale bohužel prakticky rozumějí mnozí této zásadě takhle: Co je mně po společných potřebách, jen abych já měl všechno, čeho je mně potřeba; ať se tedy vlast o to stará, aby byla dobrá a správná komunikace, aby mé jmění i má čest byly chráněny, — ale já jí nic nedám! Ještě výrazněji vyslovil tuto zásadu jeden z lidových poslanců: „Proto jsme dobyli vlády, abychom z ní měli prospěch."*) Takoví tedy nepracují k tomu, aby se vlast stala matkou, upokojující potřeby všech svých dětí, zvláště ubohých, neboť takoví, místo aby jí dávali, vydírají jí to, co ještě má; takoví ji ochuzují a sebe obohacují: Takoví, i kdyby plným hlasem volali: „Polska, Polska!" jsou jejími nepřáteli a ne syny.

Do druhé kategorie náležejí ti, kteří mohou pracovati pro vlast ať svým majetkem, ať svými schopnostmi, ale této práce se vzdalují: své kapitály ukládají za hranicemi, aby se jimi obohacovali cizozemci, a své hřivny zakopávají v nečinnosti, buď proto, že se jim to či ono nelíbí, nebo jsou vedeni nerozumnou pýchou, říkajíce si: „Ať se přesvědčí, že se jim beze mne povede špatně." Takoví také nemilují vlasti.

*) Gaz. Warsz. 13. IV. 1921.

Do třetí kategorie náležejí ti, kteří majíce svěřeno jakékoliv státní či občanské místo zneužívají těchto úřadů k vlastnímu prospěchu, prodávajíce za židášské peníze poctivost i spravedlnost. Kdo jim zaplatí, ten udělá před jejich zrakem dobrý obchod, ale se škodou státu a bližních, neboť takový ujde spravedlivému trestu za své hříchy a zločiny. Jsou to velcí nepřátelé vlasti, neboť poškozují samy základy státu: spravedlnost a poctivost. Takoví stávají se vinnými nejhroznějšího zločinu: že nejsou trestány zjevné hříchy. Takoví jsou spoluvinni útisku chudých a nevinných, jenž vzniká z netrestaných zločinů: lichvy, podvodu, zlodějství i zbojnictví. Ubohá vlast, když nemá na koho spolehnout a komu důvěřovat! A nejvíce hřeší zde ti, kteří postaveni k ochraně zákona a spravedlnosti z jakýchkoli důvodů porušují zákon a spravedlnost. Takoví pouštějí na svobodu zloděje milionů, jako by pro ně nebylo zákona, a bez milosrdenství nejednou trestají a utiskují s celou přísností ubohé, nevzdělané, zato, že přinucení bídou vztáhli ruku po drobince cizího statku, a to jen proto, že se těch ubohých nikdo nezastane. Takovými činy hyne vlast.

Do čtvrté kategorie patří všichni ti, kteří lehkomyslným životem snižují mravní úroveň společnosti. Takových je v Polsce legie. Ani snad si toho nejsou vědomi, jak pracují o zkázu Polsky; neboť národ lehkomyslný, tančící a zahálející, zničí spíše či později sám sebe. Učí nás tomu dějiny, které praví, že národové upadají v porobu nikoli z nedostatku kultury či bohatství, ale z nedostatku mravnosti, že národy kulturní, ale mravně nízko stojící ovládnou spíše či později národové barbarští, ale mravně nezkažení. Proč hledati příkladů v historii? Polska XVIII. století, učená, jemná, bavící se a tančící, klesla v porobu mravně tvrdých Prusů a barbarského, ale mravně tehdy nezkaženého Ruska.

Není to hanba pro nás?! Hle, u nás jsou miliony na plesy, šaty, divadla, koně a psy, ale není haléře na udržování, živení a vychování set a tisíců osiřelých dětí, které z jakýchkoli důvodů nemají rodičů. Není to hanba pro nás, že, aby ty děti byly zachráněny od smrti hladem a od zimy, je třeba vztahovati ruku až k cizím a dožebrávati se u nich podpory, jakoby Američané, Francouzi a jiní byli povinni míti více soucitu a milosrdenství k našim dětem a více porozumění pro budoucnost našeho národa, než my sami, Poláci?! A není to bolestné, že zatím co cizí nám

národnosti i vírou dávají velké sumy na organisace nepřátelské vlasti, organisace národní, sociální a náboženské pro nedostatečné fondy musí jen živořiti? A ti, kteří by mohli pomoci, volají ještě k tomu: hle, tak pracují katolíci-Poláci! Správně tedy řekl Sienkiewicz, že vlast potřebuje synů tvrdých k sobě, pracovitých a obětavých. Nechť tedy každý uváží, zdali sám třebas svým marnotratným, v tanci a zábavách tráveným životem nekope hrob své vlasti!!

K této kategorii nepřátel vlasti nutno připočísti všechny naše polské ženy, které hovíce rozpustilé módě přicházejí polosvlečeny na společenské schůzky, jako rauty, plesy a jiné jim podobné zábavy. Stud tak již vymizel ze srdce ženy, že se nestydí vystupovati veřejně v oděvu lehkých ženštin, ač snad činí nárok na název ženy katolické, ba snad i ženy zbožné. A jak se má naše společnost mravně povznésti, když žena klesla tak nízko?!

K páté kategorii nepřátel vlasti třeba počítati ty, kteří rozbíjejí národní jednotu, jakýmkoliv způsobem, od prosté nenávisti a sousedské nepřívětivosti, až k oněm stranickým a třídním bojům, až k oné hluboké nenávisti k Církvi katolické. Jest to podivné, avšak pravdivé, že při veškeré ušlechtilosti polské povahy, jež se nedá popříti, objevuje se v našem organismu divně odporný a škodlivý novotvar, jemuž jméno: nepřízeň ke svým. Vidíme ji všude, jak se rozpíná k naší vlastní zkáze, jak nás nejednou zaslepuje až k šílenství, že nejeden raději sám by zahynul, než by druhému pomohl. Tato nepřívětivost vyznačuje sourozence, obráží se silně na všelikém práce duchovní i hospodářské, dospívá k manii šílenství a sebevraždy v politice.

Kdybychom byli současně nepřívětiví k cizím, bylo by to možno jaksi vysvětliti; ale ne: Polák má to zvláštní, že podporuje každého, žida, Němce, Čecha, jenom ne svého; že vidí nad sebou raději cizozemce a poslouchá ho, jen když není svůj, ba tu ho chytá jaksi ničím nevysvětlená závist: proč on a proč ne já? Polák druhému Polákovi závidí, když se mu dobře vede, ačkoliv i jemu samému je dobře, a skoro by si přál, aby druhý byl v bídě; ale ani mu na mysl nepřijde záviděti židu, Němci a jiným, kteří se rozpínají vedle něho a snad i na jeho útraty; naopak vztahuje k nim přátelskou ruku.

A šílenstvím již třeba nazvati onen politický boj v našem národě, který vzniká z bezpodstatného přesvědčení, že každá politická strana toliko sobě připisuje monopol pravdy

a dobrého jednání. A kdyby se ještě takový boj vedl ve čtyřech stěnách domu, nesešlo by na tom, ale jsou Poláci, kteří si navzájem spílají před zahraniční veřejností a tak hanobí jméno polské. A co z toho pochází? Jako kdysi, tak i dnes tlačí na nás postranní nepřítel a spojuje se s vnitřními nepřáteli osekává nám hranice naší vlasti a nedovoluje dospětí ke klidu a pořádku.

Na této půdě nepříznivosti ke svým vyrůstá u nás v Polsku, snad jediném na světě, podivný zjev nepřízně a *nedůvěry ke knězi*. Rozumí se, že jinde také nenávidí kněze, neboť tato nenávist vzniká z nenávisti k církvi katolické, k náboženství; ale u nás se objevuje tato nedůvěra u katolíků, a to i u těch, kteří chtějí býti pokládáni nejednou za dobré katolíky. Proto nemožno ji vymeziti jinak, než jako jakousi patologii duše. A tak u nás prostý lid, ano i inteligence, důvěřuje spíše židu, protestantu, nežli knězi. U nás nikdo se nedotkne nějakou zlomyslnou poznámkou rabína, pastora, a nejmenší s jejich strany hnutí, třebas jen zdánlivé, ve směru vlasteneckém, vítá se s radostí a skoro s entusiasmem, ale na katolického kněze, který vyšel z lidu, pro lid stále pracuje, jehož kázání v kostele poslouchá lid nejednou se slzami v očích, z jehož ruky přijímá sv. svátosti a který proň ničí zdraví a nejednou i život obětuje, na toho kněze dovede týž lid bez výčitky hoditi slinu pohrdání, dovede mu s lehkým srdcem vmetnouti do tváře nejtěžší výtky, odepříti mu čest a víru, zničiti u druhých důvěru k němu a v případě potřeby nepodati mu pomocné ruky, neříkám ani k hmotné, ale mravní podpoře. A to činí lid katolický! Pochopí to zdravý rozum? Nejsou tyto zjevy známkou jakési duchovní choroby?

Divně psychologicky na této půdě nepříznivosti ke svým objevuje se v jiných vrstvách společenských jakýsi chorobný sentimentalism, který se citově rozechvívá i nad nepřáteli vlasti a sv. víry, ale k potřebám, bědám, ranám a nouzi u svých nejen má zavřeny oči, ale i srdce přeplněno odporem. Tak jsou lidé, kteří velice litují pronásledovaných prý židů a odsuzovaných bolševiků, říkají, že jsou to přece také naši bližní, že i oni mají duši, ale současně nechtějí viděti nejhroznější bídy kolem sebe, bídy, kterou působí prostituce, a nečiní nic, aby tyto oběti lidské ničemnosti zachránili a vytáhli z mravního bahna; nechtějí viděti bídy dětí, rodících se z hříchu a z největší části odsouzených k předčasné smrti pro nedostatek útulků; bídy jejich matek, které zbaveny z nedostatku pravé lásky křesťanské možnosti počestného života a tísněny krutou nutností dávají se na cestu nejhroznější smrti mravní i fysické. V takových nevidí bližních ani duše ani důvodu k lítosti a milosrdenství, neboť to by nutilo ku práci a obětem; onen sentimentalism nic nestojí, ano v chorobné fantasii hoví sebelásce i marnivosti a pýše.

A ještě jeden dosti zajímavý zjev sluší zaznamenati k našemu poučení. Je pravda, co tak vhodně vyslovil básník*): *Cizí chválíte, svého neznáte, sami nevíte, co u sebe máte.* Jako Francouzi vidí u sebe všechno nejlepší, tak naopak Poláci jsou náchylni viděti u sebe všechno nejhorší. Nikdo nepopírá, že na příklad americké společnosti vykonaly v ohledu hmotném mnoho dobrého pro naše děti, pro ubohé zničené válkou, i pro nemocné; naše veřejnost ukazovala jim vděčnost na každém kroku. Polská ušlechtilost zazářila tu v celém lesku; avšak zašla ještě dále, než bylo třeba a dovoleno, neboť místo, aby se omezila na vděčnost, počala za kousek chleba dávati jim duše, svěřujíc vychování svých dětí cizím nám národností a nepřátelským v ohledu náboženském. Ale když těmto společnostem představitelé vědy a veřejnosti skládali nadšené holdy za chvilkovou pomoc, když se volalo a psalo, že teprve tito lidé ze zámoří přinesli k nám zásady dobrého vychování a vzdělání mladých pokolení, ačkoliv tam za oceánem brání se katolická veřejnost veškerou silou vlivu jejich zásad a Církev cítila se povinna odsouditi je svou neomylnou autoritou. Tu přece nikdo nikdy nevzpomněl našich vychovatelských ústavů, těch tichých pracovnic přerůzných řádových společností, třeba sester Feliciánek nebo Služebniček, které, rozděleny po celé zemi, zápasíce o upokojení nejelementárnějších potřeb, vychovávají celá pokolení opuštěných dětí, ne sta, ale tisíce. Vyživují za největších obtíží chudobné a mrzáčky, a to ne jeden rok, ale desítky a desítky let. Netouží po slávě, ale když se oslavují *cizí*, jest třeba vyzdvihnouti i *své*, abychom splnili povinnost vděčnosti, která se netáže, zdali toho žádají či ne; abychom hájili před cizími i své cti, aby si nemyslili, že teprve oni — náboženstvím nám cizí, ba nepřátelští — naučili nás milosrdenství a přinesli nám kulturu lidskosti!

*) Wincenty Pol.

Ano, buďme vděčni za pomoc nám udělenou, ale poznávejme i *své*, abychom především to, co jest *naše*, oceňovali i podporovali.

Do šesté a poslední kategorie nepřátel vlasti počítám všechny ty, kteří vedeni předsudky klamných přesvědčení náboženských a vychovatelských, bojují proti náboženství katolickému a proti jeho věcným právům.

Nejdu zde za ideologií XVI. století a netvrdím se Skargou, že toliko Polák katolík může býti dobrým vlastencem, ačkoliv v našem národě, úplně katolickém, dalo by se o tom na základě životních zkušeností leccos povědět. Nehledáme příkladu daleko. Ztratili jsme Mazury na Pomoří a to proto, že jako protestanté chtěli býti raději s Němci, chtěli býti tam, kam je volalo náboženství. Tvrdíme však, že i Polák-protestant a schismastik může býti dobrým vlastencem polským. Ale přece musíme přiznati, že podkopávání víry katolické v Polsku jest nejen zločinem náboženským, ale také zločinem proti vlasti. Snad všichni ti, kteří lstivě i zjevně útočí na Církev katolickou, nejsou si toho vědomi, co činí, ale svým počínáním vnášejí k nám nejhroznější vnitřní boje, jakými jsou boje náboženské a ničí v národě ducha, který učinil tento národ kulturním a velkým, který ho dosud vítězně chránil od nepřátel a hubí jeho mravní síly, jimiž přemáhal nepřátele.

Není zde místa ani času, abych ukazoval, čím jest víra katolická pro náš národ. Stačí zde opakovati slova velkého vojína a velkého vlastence-kněze, Jeronyma Kajsiewicze, který takto mluvil k emigraci v Paříži: „Polska jest jako obraz malovaný na zdi. Zboř zeď, a obrazu nebude. Tou zdí jest národu víra katolická."

Kdyby byli poctiví oni páni, kteří chtějí uvrhnouti katolickou Církev u nás do vězení, pamatovali by alespoň na slova protestantského filosofa*), že „kdo ničí ducha národa, ničí jeho budoucnost", a snad by se zdržovali ve své protináboženské nenávisti. Neboť, boříce víru katolickou, boří ducha národa, který z této víry vyrůstá a jí se udržuje. Kdyby nebylo tohoto národního ducha, neměli bychom svobodné vlasti, ale padli bychom za oběť bolševismu. Bolševism bojuje duchem, duchem mravního zla, duchem společenského převratu, duchem třídní nenávisti, duchem nejbezuzdnější bezbožnosti. Proti duchu zla zvítězí toliko duch

*) Euken.

dobrý. Proto díky toliko duchu víry katolické, který naplňuje ještě srdce mládeže, srdce lidu, srdce dobře smýšlející inteligence. Vlny hord bolševických i pokusy jejich vnitřních nepřátel rozbily se o hradby polských prsou a vztekle, zpěněny ve své bezmocnosti, vrátily se opět do svých samot.

Duch katolický v našem národě překonal ducha židovsko-ďábelského a již po druhé zachránil netoliko vlast, ale i celou západní kulturu. Sami bolševici přece přiznávají, že jedině katolická Polska jim překáží v pochodu na Západ. A přesto jsou v Polsce takoví, kteří pod vlivem materialistických nauk a pod zřejmým vlivem židovstva i mezinárodní organisace se snaží vyhoditi náboženství z úřadů, ze školy, z výchovy a podkopati je tím, že jej demoralisují a podporují v něm neukázněné živly, podkopati vážnost kleru i biskupů tím, že zjevně či tiše podporují všechny odštěpené sekty; a tyto, jako odporný hmyz, tlačí se se všech stran, všemi otvory do Polsky.

A zatím, co tito pánové, volají na lid, aby nevěřil svým katolickým kněžím, současně podávají ruku rabínům, pastorům, metodistům a různým odštěpeným kněžím, ulehčujíce jim jejich zhoubnou činnost v naší společnosti.

Nuže, tito nepřátelé jsou snad nejnebezpečnějšími nepřáteli vlasti, neboť jest pravda, že člověk vstane z mrtvých pod ranou blesku, ale nevstane pod ranou hanby, že nikdo nestaví budovy z mravního bláta a největším neštěstím jest „národa *duch otrávený*".

Proto Sienkiewicz neváhal pronésti ona tak pravdivá, třebas tak brutální slova, jakoby chtěl varovati i dnešní nepřátele Církve katolické v Polsku: „Škola bez Boha vychovává samé kanálie."

Ó kéž nás Bůh chrání od těchto vnitřních nepřátel a je samy kéž osvítí, aby se vzpamatovali, druhých neničili a sami nezhynuli pod troskami Církve katolické, kterou chtějí nyní bořiti.

Pohleďme na dějiny, tam se rozhodují i naše osudy. Co kdo ničí, od toho hyne . . . .

4. Když jsme uvedli známky nepříznivé a nepřátelské činnosti vzhledem k vlasti, snadno pochopíme, kteří lidé pracují pro její dobro podle vůle Boží.

Rozlišíme-li potřeby vlasti na zevnější a vnitřní, hmotné a duchovní, tu hned vidíme, že na straně zevnějších potřeb,

jako obrany před nepřítelem, vystupuje na první místo vojín vlastenec.

Polska nalezla ve svých synech velké milovníky. Obklopena odevšad hroznými nepřáteli, sama bezbranná, vycházející teprve z hrobu smrti, byla by nepochybně zahynula, kdyby nebylo neobyčejné, heroické obětavosti jejích dětí. Byla to ovšem jen částka národa, převážně mládež a nezletilé děti, ale tak bohatýrská, že za pomoci Boží rozhodla všechno. Lvov i Těšín, Poznaň i Varšava, toť jeden veliký pomník nesmrtelné slávy obránců vlasti. Mohyly těchto reků staly se nerozbornými mezníky Polsky, strážci jejího ducha a její svobody. Po dva roky polský vojín, většinou dobrovolník, bojoval, pohrdaje smrtí, bez přiměřené zbraně, s nepřítelem třikráte silnějším, dobře ozbrojeným a ukrytým, bojoval provázen nechutí a skrytým odporem u svých i zjevným odsuzováním u cizích, nepodporován velkou částí národa. Toť bohatýrské, lví pokolení; toť synové velké vlasti. Ó kdyby se byl celý národ sjednotil s vojínem, kdyby ho byl podepřel mravně i hmotně, kdyby tehdy, když se na frontách prolévala hojně krev nejlepších synů vlasti, kdy ranění hynuli hladem a bídou po nemocnicích, kdyby tehdy byly zavládly v zemi vážné myšlenky a činy, kdyby byly přestaly hlučné plesy a přepychové hostiny, dnes by se matka-Vlast měla lépe, měla by se dobře.

Vojín polský vyplnil nejlépe svůj úkol.

Ale vojín nejenom tehdy jest dobrým synem vlasti, když ji brání a za ni zahyne, ale když mimo bojiště myslí a jedná jako občan, když se vyznačuje životem velkým čistým a neposkvrněným žádnou mravní špínou. Vojín svým povoláním jest činitelem pořádku, kázně a poctivosti v národě, jest stráží spravedlnosti a obráncem slabých i utiskovaných. Takové vojíny touží míti vlast. Čest polskému vojínu, čest těm, kteří proniknuti duchem polského rytířstva, nestydí se státi a bojovati pod praporem: Za víru a vlast!

Druhou kategorií obránců vlasti jsou ti, kteří postaveni v úřadech, za každou cenu hájí práva a spravedlnosti. Tak miloval vlast onen finanční strážník, který roku 1920 na nádraží v Krakově zadržel židovku, spěchající k vlaku, přesvědčen, že vyváží zakázané zboží. A když mu židovka nabídla bez rozmýšlení půl milionu marek, aby ji nechal odejíti, odmítl pokušení a odevzdal vinnici do rukou vlády. Ukázalo se pak, že to byla agentka bolševická, která měla při sobě miliony na nepřátelskou agitaci ve vlasti. Druhým

takovým hrdinou jest policejní strážník opět v Krakově v lednu 1922. Když vedl na policii židovku, postiženou při nedovoleném prodeji sacharinu, nabídla mu 10.000 Mp jen za to, aby lístek, který napsala po židovsku, doručil jednomu židovi na Kažmíru. Strážník odolal pokušení a lístek i peníze odevzdal na úřadě. Ukázalo se, že na lístku byla výstraha, aby hojný zakázaný materiál byl uschován. Hle, hrdinové!

Kdyby bylo takových hrdinů více, jak rychle bychom dospěli ke společenskému pořádku a ubránili se kořiství, drahotě a lichvě! Ti milují vlast, kteří dbajíce zákona a poctivosti, umějí odmítnouti úplatnou ruku a odhoditi jidášský peníz. Dej nám, Bože, co nejvíce takových, neboť to jsou dobří a poctiví lidé! Pravé a jasné klenoty v koruně slávy a dobra naší nejlepší Matky-Vlasti.

A ohrožuje-li náš blahobyt i naši existenci hrozný vnitřní nepřítel v podobě otázky židovské, který jako rakovina prožírá náš duchovní organismus všemožnými zločiny, tu jediným lékem a jedinou účinnou zbraní proti tomuto nepříteli jest společenská poctivost, ona nezlomná síla ducha, přivedená až ke svědomitosti, abychom za žádnou cenu nezradili svěřeného úřadu v obraně práva a spravedlnosti, abychom ani na krok neustoupili od zachovávání předpisů a neposkytli nikdy žádných výjimek a výsad těm, kteří žijí pouze obcházením a přestupováním zákona. Jedině spravedlnost buduje nám bezpečný dům, jedině poctivost zachrání nás od smrti a vymete všelikou mravní špínu.

K další kategorii náležejí nejenom ti, kteří mají čisté ruce, ale především ti, kteří mají *čisté srdce*. Konopnická, milující národ a čerpající poučení z dějin, takto volá k Polsce a jejím dětem: „Nikdy rab spoutaný chtíčem bohatýrských neměl sil. Polsko! Jenom čistí spasí tě!"

To dobře ví nepřítel naší vlasti a našeho náboženství, a proto nešetří námahy ani peněz, aby za každou cenu zkazil mravně naši mládež, která jest květem budoucnosti. Všechno u nás, co obklopuje mladého člověka, jest jako houba napojená mravní hnilobou.

Proto každý jinoch, každá dívka, každý muž i žena pracují pro vlast, chrání-li sebe i druhých, a zvláště mládeže od mravní zkázy, stojí-li na stráži čistoty domácího života, vytrhuje-li mládež z drápů neřesti, bojuje proti pornografii a šíří kolem sebe čistotu myšlenek i slov, citů i činů. Takoví jsou opravdu velkými vlastenci; dávají vlasti

hrdiny, mravně i fysicky zdravý materiál k budově jasné, silné a vítězné budoucnosti.

Ke čtvrté kategorii vlastenců třeba připočísti ty, kteří pečují o zdraví ducha a dobré *vychování mládeže*. Každý jest si toho vědom, že škola rozhoduje o budoucnosti. A proto se dnes rozpoutal takový boj o školu. Neviděli jsme, jak prudce vystoupili židé, podporováni svými přáteli, kteří se také nazývají Poláky!! proti zákonu o škole konfesní, ačkoliv pro své děti mají jenom konfesní školu? A proč? Vědí dobře, že dítě vychované nábožensky a vlastenecky, nedá se do jejich služby a nedovolí vydati jim vlast za kořist.

Proto ti v našem národě, kteří se domáhají školy katolické a polské, jsou opravdu vlastenci, neboť uvažují dobře a zdravě o velké budoucnosti národa a chtějí pro ni reálně pracovati. Kéž by celý národ prohlédl a pochopil, kde jest jeho spasení a odvrátil se od svých vrahů!

K této třídě vlastenců sluší připočísti i ty, kteří nejenom se rmoutí proto, že se u nás tolik dětí kazí a ničí, ale kteří usilují podle své možnosti účinně zhojiti tuto živou ránu. Člověk opravdu se rdí studem, když vidí po ulicích našich měst sta dětí bez domova, opuštěných, vychovávajících se na zloděje a zločince. Národ, který nedbá o své děti, nedbá o svou budoucnost. Ó kéž by se také u nás nalezli takoví obětaví lidé, kteří by jako Don Bosco ujali se každého sirotka, každého na ulici vyhozeného dítka a vyrvali je bídě, zločinu, žaláři, hanbě i peklu! Zde žádná obětavost není příliš velká. Dítě zachráněné pro Boha a vlast, toť větší poklad než nejcennější klenoty; toť krásnější arcidílo než nejslavnější obrazy, budovy a pomníky, neboť jest to živý člověk, jest to dílo rukou Božích, obraz Boží, jest to budování budoucnosti. Velikou zásluhu mají ti, kteří sbírají horlivě památky minulosti; ale řekněme upřímně, co z toho bude míti vlast, nebude-li se jí dostávati dětí?! Proto i Ježíš Kristus s takovou láskou bere maličké k sobě a žehná jim, a těm, kteří by jedno z nich pohoršili, volá hrozně: Běda!

Hleďme ceniti člověka, to živé, chvějící se srdce lidské, více než nejnádhernější arcidíla umění, více než kostely a basiliky.

Národe, nedovol, aby tvé děti marně hynuly! Záchrana dětí, toť větší požadavek než umění, věda, průmysl, než jakékoliv jiné instituce, neboť největším ziskem civilisace jest dobrý a poctivý člověk.

K šesté a poslední kategorii vlastenců sluší připočísti ty, kteří pracují o udržení a rozmnožení *mravního zdraví v národě*. Snad nejeden vzepře se uvnitř těmto mým slovům, ale pravdou zůstane, že jedním z největších vlastenců jest Církev katolická. Ano! Církev katolická ve svých dobrých služebnících kněžích, biskupech a vzdělaných katolících. Dějiny nás učí, že naše vlast tehdy prožívala nejsvětlejší období svých dějů, že tehdy byla nejbohatší a uvnitř nejšťastnější i na venek nejmocnější, když — ve století XV. — byla proniknuta duchem víry, když sám Krakov měl ve svých zdech pět žijících světců, když rytíři šli do boje s písní „Bogarodzico" na rtech a s heslem „Za víru a vlast"; když kupec nelichvařil, řemeslník nepodváděl, dělník nelenošil ani nestávkoval, úředník dbal zákona a vojín neokupoval těch, kterých hájil. Ale když se začalo vysmívati víře a dokořán otevřeny dveře heresím, když upadla mravnost a zemí počala se beztrestně roztahovati lichva, zahálka, nesvědomitost a úplatkařství i jiné zločiny, tehdy stala se vlast nejslabší, byla kořistí sousedních nepřátel, až konečně zapadla do hrobu poroby.

Nebylo v Polsce dosti života z víry, nebylo ctnosti, nebylo ani obránců vlasti. Ó kéž nás Bůh uchrání od takových hrozných dob! Ale nechť každý pochopí, že na půdě života katolického zároveň s kněžími a biskupy rodí se nikoliv nepřátelé vlasti, ale nejlepší její synové a nejlepší její obránci.

Chceme-li tedy býti dobrými vlastenci, položme ve výkazu svých povinností na prvním místě: lásku k vlasti, spojme svůj život vlastenecký s povinnostmi víry a opřeme se o silnou, nepřemožitelnou skálu Církve katolické.

Bůh přikazuje milovati matku.

Promluva IX.

O pekle.

Co prospěje člověku, byť celý svět získal, na duši však škodu trpěl? Mat. 16, 26.

Jest to charakteristické, že žádné pravdy svaté víry lidé tolik nepopírají, jako pravdu o existenci pekla. Proti

ní používá se všeho: smíchu, posměšku i rozumování. A co jest nejzajímavější, že i ti, kteří říkají, že v nic nevěří, když jde o tuto pravdu, odvolávají se na samého Boha a líčí Ho tak dobrým a milosrdným, že v jejich ponětí jest nemožno, aby Bůh připustil peklo. A zatím jako víra v Boha, tak i víra nejen v život posmrtný, ale i v posmrtný trest byla známa veškerému lidstvu. Vždyť pohané měli lepší pojem o pekle než o nebi, neboť sám rozum jim říkal, že přece za takové zločiny, jakých se tu lidé dopouštějí, nebudou po smrti odměněni, nýbrž potrestáni.

Nám tu jde o pravdu objektivní. Je-li peklo, tu ho žádné dokazování a žádný cynismus neodstraní, a pak jest třeba s ním počítati jako s pravdou.

Velmi případně kdosi řekl, že jest „třeba míti mnohem více odvahy než rozumu, abychom myslili shodně s pravdou". Tato slova týkají se především myšlenky o pekle. Lidé jsou si toho vědomi, že peklo jest, ale nemají přímo odvahu, aby o něm přemýšleli. My mějme tuto odvahu. Pravda nikomu neuškodí.

Zdá se mně, že všechny obtíže lehce odpadnou a rozplynou se jako dým, jakmile jen vážně poslechneme, čemu nás svatá víra učí o vzniku a jsoucnosti pekla. Náš rozum uzná tu pravdu v celé plnosti.

1. Především třeba si pamatovati, že v plánech milosrdného Boha nebylo pekla. Bůh, dobrotivost sama, usilující jen o štěstí pro druhé, nemohl pro tvory, které povolal k životu, určiti věčné neštěstí. Peklo, toť hrozná věc. Kde se tedy vzalo?

Svatá víra nás učí, že mimo lidi povolal Bůh k životu bytosti duchové. Tito duchové svou přirozeností jsou mnohem dokonalejší než my lidé, neboť jsouce bytostmi duchovými, obdařenými rozumem a silnou vůlí, neměli v jednání žádné překážky jako my, se strany těla, kterého nemají. Jestliže pak mezi lidmi povznáší se nad jiné takový, který vyniká bystřejším rozumem a silnější vůlí, jak vysoko v hierarchii tvorů stanuli oni čistí duchové! Bůh usiluje i tyto duchové bytosti obšťastniti svým štěstím, povznesl je k životu nadpřirozenému, učiniv je z milosti účastníky své božské přirozenosti a svými dítkami. Bůh však jedná vždy shodně s přirozeností, kterou stvořuje. Proto stvořiv ony duchy jako bytosti svobodné, chtěl, aby spolupůsobily s Jeho milostí a zasloužily si také svého spasení. Důsledkem toho byla jistá zkouška oněch duchů. Známkou zkoušky pak jest,

že může míti výsledek příznivý nebo nepříznivý, jinak by nebyla zkouškou. Účelem této zkoušky bylo, aby duchové dobrovolně a vědomě uznali nad sebou Boha Stvořitele, učinili se na Něm závislými jako Jeho tvorové a děti, a splnili Jeho svatou vůli jim zjevenou. Co bylo obsahem této zkoušky, nevíme. Nejpravděpodobněji však můžeme se domnívati s theology, opírajícími se o slova Písma svatého, že tou zkouškou bylo zjevené jim tajemství Vtělení Syna Božího.

Aby přijali toto tajemství za pravdu, musili pokořiti svůj rozum před rozumem Božím a učiniti svoji vůli závislou na vůli Boží, neboť nemohouce vlastním rozumem prozkoumati toto tajemství, měli je přijmouti vírou pro autoritu mluvícího Boha a tím říci, že nad jejich rozumem jest rozum vyšší a nad jejich vůlí jest vůle dokonalejší. Důsledky této víry vztahovaly se pak na jejich poměr ke Slovu Vtělenému, čili k Pánu Ježíši a Jeho nejsvětější Matce, jejichž služebníky se stávali. Takový poměr jest dnes mezi duchy, třebas i nejvyšší hierarchie, a Ježíšem i Marií. Ježíš jest jejich Pánem, Maria jest jejich Královnou. A poněvadž Ježíš sám praví o sobě, že viděl satana jako blesk padati s nebe,*) dává nám jasně na srozuměnou, že pád duchů pojí se těsně s Ním, jako s Boho-člověkem.

Jak víme ze Zjevení, ta zkouška pro třetinu oněch „Hvězd nebeských", jak se vyjadřuje svatý Jan, dopadla nešťastně. Působením nejznamenitějšího ducha, Lucifera, vypověděla jistá část duchů poslušnost Bohu a odtrhla se od Boha. *Kdo jest jako Bůh*, volal onen pyšný duch, *abych Ho poslouchal?* Dovedu se obejíti bez Boha; sám sobě dostačím ke štěstí, neboť *vstoupím na nebesa a budu podoben Nejvyššímu.* Čeho můj rozum nepojme, toho nemohu uznati za pravdu a má vůle mně dostačí, abych si vytvořil svou nezávislost.

Toť první vzpoura tvorstva proti Stvořiteli, o které víme. Jak skončila? Zvítězili vzbouření tvorové, nebo se ukázalo, že bez Boha tvorstvo nemůže býti šťastno?

Zjevení nás učí, že se mezi duchy nalezl jeden, který prohlásil takové heslo: Kdož jako Bůh? Mi-ka-el. Odtud má jméno: Michael. Tyto dvě zásady životní: *Kdo jest Bůh?* a *Kdož jako Bůh?* stanuly proti sobě. A strhl se velký boj na nebi, jak se vyjadřuje svatý Jan. Bojoval drak a andělé

*) Lukáš 10. 18.

jeho proti Michaeli a Andělům jeho. Tento boj byl bojem, který se tam začav, táhne se v celé své obrovské síle každým srdcem lidským, národy a celým lidstvem, a bude trvati až do konce světa; boj, který se stává obsahem lidských dějin, jejich velikostí nebo jejich ponížením.

Ano, všude jde jen o to jediné, má-li býti člověk šťastným s Bohem a skrze Boha, či má li žíti bez Boha a proti Bohu, aby se učinil sám sebou šťastným.

Jaký byl konec toho boje? Duch svatý praví krátce: *Zvítězil Michael a andělé jeho,**) a vzbouření duchové byli zavrženi do pekla.

Velký Bousset praví, že Bůh nepotřeboval použíti síly moci své, aby potrestal vzbouřené duchy. Učinil toliko to, co sami dobrovolně chtěli. Nechtěli býti s Bohem, Bůh se tedy od nich odvrátil. A v té chvíli byli zatraceni. Neboť čím jest podstata pekla? Jest ztrátou Boha. Toť genese pekla. Jest tedy peklo jen nutným následkem zlého činu svobodné bytosti.

Co to však znamená: býti bez Boha? Nám jest lehko říci to hrozné slovo: býti bez Boha, neboť nechápeme, čím jest Bůh pro nás a vůbec pro bytosti rozumné, a v důsledku toho, dokud žijeme na tomto světě, skutečnou ztrátu Boha těžkým hříchem nahrazujeme tvory, kteří v tomto životě zůstávají v naší moci a pro něž jsme opustili Boha. Avšak ztráta Boha, nekonečného dobra, jest největším neštěstím a v sobě opravdu nekonečným.

Nejeden jistě myslí si tak, jak myslil vzbouřený duch: „Co je mně po Bohu? Mně dostačí ke štěstí dobra, která mám!" Zatím však jak se zmýlil duch ve svých výpočtech! Čím jsou stvořená dobra, pro která se Bůh opouští? Což nejsou vlastnictvím Božím, nejsou paprsky Jeho dobroty, krásy a pravdy?

Když se tedy Bůh vzdaluje od tvora, tu odnímá i svá dobra, všechna ta stvořená dobra, neboť jsou Jeho vlastnictvím a ponechává tvoru jenom to, co jest jeho: ponechává mu zlo, které spáchal, ponechává mu převrácenost rozumu a vůle, i celé jeho bytosti, jakou v něm zlo vyvolalo. Neboť kdo by zhasl slunce, ztratil by i jeho paprsky, kdo by zničil pramen, zbavil by se i vody v řece; a byl by šílencem, kdo by říkal: co je mně po slunci, když mám jeho

*) Zjevení 12.

paprsky, co je mně po pramenu, když mám vodu ve vodovodu?

Pěkně objasňuje tuto pravdu Mickiewicz ve svých aforismech. Praví: „Mudrc říká: ať si lidé nemilují Boha, jen když jest jim drahá ctnost a vlast. Hlupák říká: Ať si pramen vyschne v horách, jen když mně voda teče v městských rourách."

Ano, tak tomu jest! Kdo ztrácí Boha, ztrácí všechna dobra, neboť ztrácí zřídlo všech dober.

Vzbouřený duch tedy podržel sice rozum, ale ztratil vlastnosti rozumu, onu snahu po pravdě a radost z pravdy. Rozum satanův pravdu poznává, ale nenávidí ji a usiluje o to, aby lhal, ačkoliv cítí celou hanbu lži, která ho vraždí. Proto také Kristus nazývá ďábla otcem lži.*) Vůle ďáblova stala se převrácenou v celém významu toho slova. Vůle svou přirozeností touží po dobru a když je má, miluje je a těší se jím Tato láska k „Dobru" jest pramenem štěstí člověka. Konečným cílem vůle jest Bůh, jako nekonečné dobro. Vůči tomuto „Dobru" vůle po smrti těla přestává býti i svobodnou, neboť toužíc celou svou podstatou po tomto jediném dobru a nemajíc již žádné překážky, žádné záclony, která by ji mohla od tohoto dobra odvrátiti, nemůže ho nemilovati.

Není-li vůle hodna tohoto „Dobra", tu se mění láska v přiměřenou nenávist. Vůle ďáblova, opustivší dobrovolně nekonečné „Dobro", vidí celou svou převrácenost a cítí se nehodnou milovati to „Dobro" nekonečné, jakož i každé jiné dobro; tak láska u ďábla se mění v nenávist. Ďábel nenávidí Boha a cítí celý žár této nenávisti. To jest jeho zoufalství, černé, hrozné, bezedné zoufalství. To jest jeho skutečné zatracení. Ďábel nemůže milovati.

Tak tvor, ztrativ svou vinou Boha, pramen dobra, krásy i pravdy, stává se v sobě zlým a převráceným, a zbaven všelikého dobra, stává se nešťastným. Představme si člověka, pro kterého bylo by nutností proklínati, zlořečiti, rouhati se, podváděti, vraždíti a koupati se ve všelikém lidském zločinu a neštěstí: jaký by to byl netvor?! A přece byl by to slabý obraz zloby a převrácenosti satana, který musí to všechno činiti proto, že se stal svým činem zlým a převráceným, že se dobrovolně odtrhl od nekonečného dobra, Boha. Toť jest podstatou pekla.

*) Jan 8, 44.

My nepochopíme podstaty pekla, neboť nechápeme, čím jest Bůh pro tvory, ale jest pravda, co se říká, že kdyby byla ďáblu dána naděje, že po milionech letech nejhroznějších muk spatří znovu Boha, tu by již pekla nebylo, neboť by s rozkoší snášel ta muka.

Ale v pekle není naděje.

2. Tento pojem pekla, ačkoliv vyčerpává celou jeho podstatu, nedává nám však úplného obrazu. V pekle jsou tresty dodatečné a odsouzený duch trpí nadto hmotou, jako kdyby měl smysly. Onen duch, bouře proti Bohu, chtěl se povznésti nad svoji přirozenost, neboť chtěl se podobati Bohu v Jeho nezávislosti a chtěl se sám učiniti šťastným skrze tvory. Spravedlnost tedy žádá, aby trest vyrovnával onen porušený mravní pořádek, čili, aby duch za trest byl postaven pod svou duchovou přirozenost.

Přirozenost duchová může býti ve své dokonalosti snížena tím, že jest podrobena působení a závislosti na přirozenosti nižší než jest sama. Přirozeností pak nižší než přirozenost duchová jest hmota. Bůh tedy, aby vyrovnal mravní řád, porušený vzbouřenými duchy, podrobuje je působení hmoty a činí je na ni závislými. A jaká jest to hmota? Zdaž ne taková, která by jim připomínala ztraceného Boha? Přirozeným symbolem Boha jest pak *oheň*. Neboť jako oheň osvěcuje, oživuje a těší, tak Bůh jest pramenem světla čili pravdy, života i štěstí čili dobra. Proto spravedlnost Boží stvořila pro zavržené duchy jako dodatečný trest oheň, který na ně působí, ale který jim nepřináší žádného štěstí, toliko utrpení, neboť ani jich neosvěcuje, ani neoživuje, nýbrž je pohřižuje ve věčnou temnotu smrti a zoufalství. Proto hmotný oheň jest dodatečným trestem pekla. Tak povstalo peklo.

Peklo tedy jest, jest přímým, nutným následkem pádu svobodné bytosti, která se dobrovolně odtrhla od Boha a opřela se jen o sebe.

Bůh pekla nechtěl a nechce, Bůh i zavrženým duchům připravil nebe, avšak třeba pamatovati, že se Bůh neřídí rozmarem a libovůlí, nýbrž tvrdou, ale pravdivou skutečností a ta nezná sentimentality. Možno tedy obviňovati Boha, že jest peklo?

Představme si mladého, zdravého a bohatého člověka, který začíná hověti svým náruživostem. Domlouvají mu otec, matka, přátelé: vzpamatuj se, opanuj se, nebo ztratíš všechno, i majetek i zdraví, staneš se žebrákem, i mrzákem!

A když mladý člověk nechce poslechnouti, ba ještě se vysmívá dobrým radám a po nemnohých letech upadne do bídy, před níž byl varován, táží se: jest možno svaliti vinu jeho neštěstí na jeho otce, že mu dal majetek, na jeho přátele, že ho varovali?! Není jeho bída a mrzáctví přímým a nutným následkem jeho hýřivého života?!

Nuže, podobně i peklo jest toliko přímým a nutným následkem života, který se odvrátil od Boha.

Nejeden však si pomyslí: Nebylo by lépe, kdyby byl Bůh ty duchy úplně zničil, takže by nebylo ani zlých duchů, ani pekla?

Každý však snadno pochopí, že Bůh nemohl tyto vzbouřené duchy zničiti, neboť tím činem byl by Bůh zničil sám sebe. Neboť zničuje tyto duchy jako dílo rukou svých, byl by tím vydal Bůh o sobě svědectví, že učinil něco, co bylo nedokonalé a zlé, a že tedy i sám jest nedokonalým, čili, že není Bohem. Zatím však tito duchové vyšli z rukou Božích jako bytosti dokonalé a jejich zloba a zkáza zrodily se v nich samých. Tak my, ničíce svá díla, dáváme už tím na jevo, že jsme vypracovali něco nedokonalého, co zaslouží toliko zničení. Proto jak dlouho Bůh bude Bohem, to jest na věky, tak dlouho budou zavržení duchové trpěti v pekle, tedy také na věky.

A tak se objevuje druhá vlastnost pekla, hroznější než oheň, tak hrozná jako samo zavržení od Boha, a touto vlastností jest *věčnost* pekla.

3. Mnozí lidé by uvěřili v existenci pekla, ba uznali by bez obtíží jeho potřebu, ale jen pod tou podmínkou, že by nebylo *věčné*. Ukazuje se tu znovu naše sentimentalita, která však musí mlčeti vůči tvrdé skutečnosti.

O věčnosti pekla uvažovali nejhlubší duchové lidstva, jako svatý Augustin, svatý Jeronym a jiní Otcové církevní. Objasňují věčnost pekla takto: Připusťme, že peklo není věčné, čili, že se skončí po jisté době, třebas trvala miliony let. Co by z toho následovalo? Že ti, kteří jsou v pekle, dostanou se k věčnému životu do nebe.

Poněvadž se neohlížíme na to, jak praví svatý Jeronym, čím jsme byli, ale hledíme k tomu, čím budeme navždy, tu kdyby peklo nebylo věčné, nerozhodovalo by na váze spravedlnosti a všechny lidské činy, dobré či zlé, klesly by k jedné a téže mravní hodnotě, čili zmizel by podstatný rozdíl ctnosti a zločinu, svatosti a ničemnosti. Neboť pro člověka či pro ducha bylo by konečně všechno jedno, jak

žije, špatně či dobře, kdyby se jak po dobrém tak po nejhorším životě každý na konec dostal do nebe. Tehdy, jak poznamenává sv. Jeroným, Jidáš, který zradil Pána Ježíše, byl by rovným Petrovi, který za Pána Ježíše zemřel na kříži; dívka, která sebezaptráním opatrovala čistotu svého srdce i těla, byla by postavena na roveň zhýralé ženě, která ve smyslnostech poskvrňovala tělo i duši; rouhač a nevěrec rovnal by se apoštolům a vyznavačům; ten, jenž pronásledoval víru a Církev, vzal by tutéž odměnu, jako ti, kteří za víru umírají v mukách; ten, jenž zavraždil otce, okrádal druhé, žil slzami a krví ubohých a nevinných, měl by tutéž odplatu jako ten, který svou prací živil otce a zachraňoval ubohé a nevinné; ten, jenž hájil vlasti a snášel za ni rány i smrt, byl by postaven na roveň tomu, který ji hanebně zradil a celé pluky vydal na řež; neboť na konec byli by všichni stejně odměněni a na věky šťastni.

Nebouří se při této myšlence přímo cit spravedlnosti?! Každý jest si nadto vědom, že mezi ctností a zločinem jest podstatný, absolutní rozdíl. Spravedlnost tedy žádá, aby mezi sankcí dobra a zla, čili mezi tím, co se z dobra a zla rodí, byl rozdíl nejen relativní, časový nebo stupňový, čili ležící v jedné a téže řadě, nýbrž rozdíl podstatný a absolutní, neboť v jiné řadě leží ctnost a poctivost, a v jiné, zcela opačné řadě leží hřích, zločin a nepoctivost. Ctnost má býti navždy odměněna, zločin má býti navždy potrestán, neboť ctnost navždy zůstane ctností a zločin navždy zůstane zločinem. Jedno v druhé se nepřemění.

K tomuto ponětí povznáší se již lidská spravedlnost, když některé činy, jako vraždu, trestá smrtí čili věčným odstraněním zločince z lidské společnosti.

Zajisté věčný trest, i kdyby v sobě byl malý, jest něčím hrozným, něčím, čeho se leká náš cit i náš rozum. Ale jest třeba pamatovati, že skutečnost nemůže se oceňovati se stanoviska citového; skutečnost jest tvrdá, ať si toho přejeme či ne. Kdyby někdo milionkráte opakoval, že bojiště, na kterých leží tisíce roztrhaných a v bolestném umírání se svíjejících těl lidských, jsou nemožná, skutečnost tím nezmění.

Peklo jest věčné, to si musíme říci jasně a otevřeně, nezavírajíce očí před skutečností.

Tuto pravdu víry potvrzuje nám nezlomným důkazem Ježíš Kristus. Pán Ježíš ví, co činí, nesestavuje komedie; vždyť ostatně taková komedie stála by Ho příliš mnoho.

Co činí Ježíš? Jeho úkolem na světě jest spasiti duše, čili přivésti je do nebe a uchrániti od pekla. Kdyby peklo nebylo věčné, všechny duše by se dostaly do nebe; k čemu potom muka Páně? K čemu utrpení, ta hrozná smrt na kříži? Není li peklo věčné, můžeme směle zvolati k Pánu Ježíši na kříži: „My Tebe nepotřebujeme, neboť se spasíme i bez Tvých zásluh a bez Tvého utrpení a smrti; ale co více, nepotřebujeme ani Tvého učení, ani milosti, ani ctnosti, neboť nás každý, i nejzločinnější život přivede do nebe. Co nám na tom záleží, že budeme nějaký čas trpěti, když i zde budeme žíti podle své chuti, i na věčnosti budeme šťastni? Proč tedy, Ježíši, trpíš? Proč zakládáš svou Církev, která vyvolává ve světě tolik nesnází a bojů? Proč přikazuješ, abychom se zpovídali, modlili, umrtvovali, pokání činili? Proč tam přebýváš v Nejsvětější Svátosti a vydáváš se tolika zneuctěním, když se dostaneme i po nejhorším životě do nebe, neboť peklo není věčné!!"

Jest to možné, aby Ježíš Kristus na kříži či v Eucharistii, aby Církev katolická, víra, svátosti, poctivý a dobrý život byly jen komedií a fraškou?!

Ó neříkejme: peklo není věčné, ale utvrzujme se v této pravdě, aby nás nezastihla nepřipravených.

4. Ještě si snad někdo pomyslí: všechno to je pravdivé, dobré i krásné, ale jak rádi by lidé uvěřili v tu pravdu, kdyby někdo z onoho světa přišel a řekl nám, že jest peklo, a to peklo věčné! Tento požadavek, tak častý mezi lidmi, není nový. Sám Pán Ježíš jej uvedl a dal naň odpověď. Připomeňme si podobenství o boháči a Lazaru. Když boháč zavržený do pekla prosil Abrahama, aby poslal někoho ze zemřelých k jeho pěti bratřím s napomenutím, že jest peklo, aby se tam nedostali také oni za svůj honosivý a nemilosrdný život, ale změnili jej při myšlence na peklo, tu Abraham, a vlastně Ježíš, mu odpověděl: *Mají Mojžíše a proroky, těch ať poslouchají, a neposlouchají-li jich, neuvěří, ani kdyby někdo vstal z mrtvých.*[*])

A to jest velká psychologická pravda.

A přece Ježíš slitoval se nad naší slabostí a vyplnil to přání, jako vyplnil přání nevěřícího Tomáše. Vždyť Ježíš Kristus jako Syn Boží jest z onoho světa, jest dokonce jeho Pánem, ví nejlépe, co tam jest a čeho tam není. Nadto Ježíš Kristus nás miluje a miluje nás tak, jako nikdo jiný,

*) Lukáš 16, 31.

neboť *až do konce miloval nás*, až k smrti kříže, až k tomu, že dal duši svou za nás. Nuže, Ježíš před ničím nás tak nevaruje, netoliko slovem, ale i činem celého svého života, jako před peklem. V přesvědčení Pána Ježíše ztráta celého světa se všemi jeho statky není ničím u srovnání s věčnou zkázou duše: *Co prospěje člověku, byť celý svět získal, na duši však škodu trpěl?*

V Jeho očích ztráta života není ničím ve srovnání se ztrátou duše, neboť praví: *Nebojte se těch, kteří zabíjejí tělo, ale bojte se spíše toho, jenž může duši i tělo zatratiti do pekla.**) A když prohlížíme svatá Evangelia, tu vidíme, že ve všech okolnostech a potřebách životních poučuje nás Ježíš o této hrozné krajnosti a před ní nás varuje.

Když mluví o potřebě milosti posvěcující**) ke spasení v podobenství o svatbě královské, výrazně poznamenává, že král kázal hosta, nemajícího roucha svatebního svázati a uvrhnouti do temnoty zevnější, kde jest pláč a skřípění zubů. Tento výraz označuje v Písmě svatém věčné zavržení.***) Jindy ukazuje nutnost, aby duše byla sjednocena s Ním, jako s hlavou mystického těla; nazývá sebe vinným kmenem a nás ratolestmi, a praví: *Jestliže kdo ve mně nezůstane, vyvržen bude ven jako ratolest; i uschne a seberou ji a vrhnou na oheň, a bude hořeti.*****) V podobenství o dobrém užití hřiven jasně naznačuje, že služebníka, který ze svěřené sobě hřivny nic nevyzískal, pán káže svázati a uvrhnouti do temnoty zevnější, kde bude pláč a skřípění zubů.†) Když Pán Ježíš mluvil o otázce sociální čili o poměru chudoby ke kapitálu a bohatství v podobenství o boháči a Lazaru, s překvapující přesností praví Spasitel, že boháč za to, že nepoužil dobře bohatství a nezachránil jím žebráka, který u jeho dveří umíral hladem, když on hodoval, že tento boháč *pohřben byl v pekle* a že tam volá: *trápím se v tomto plamení a že mu ani kapkou vody neochladí jazyka jeho.*††) A když mluví Ježíš v podobenství o pšenici a koukolu o spolužití zlých s dobrými na tomto světě, určitě předvídá, že bude žeň na konci světa, a tehdy že se oddělí koukol od pšenice, sváže ve snopky a bude spálen.†††)

*) Matouš 10, 28.
**) Matouš 22, 12.
***) Matouš 13, 42.
****) Jan 15, 6.
†) Matouš 25, 28.
††) Lukáš 16, 24.
†††) Matouš 13, 30.

Nemohl také Pán Ježíš ve svém učení a svých předpovědech pominouti *posledního soudu;* naopak, popisuje onu chvíli velmi přesně a především jasně oznamuje již bez podobenství, jaký rozsudek bude pronesen nad zlými a zavrženými. Slova tohoto rozsudku zavržení jsou hrozná, znějí zlověstně a beznadějně, jsou plna zoufalství. *Odejděte ode mne,* řekne Ježíš-Soudce k zavrženým, *odejděte, zlořečení, do ohně věčného, který jest připraven ďáblu a andělům jeho.* A Evangelista připojuje tuto krátkou, ale hroznou poznámku: *I půjdou tito do trápení věčného.**)

Tento výrok nepotřebuje výkladu. Každé slovo vysvětluje se samo. Nejprve tedy odsouzení jsou zavržení od Boha: „Odejděte ode mne." Hříšník, který se odsoudil, sám nejprve dobrovolně opustil Boha, Stvořitele, Pána, Otce, neboť v Boha nevěřil, nectil Ho, naopak, rouhal se a činil nikoliv to, co chtěl Bůh, nýbrž k čemu ho vedly jeho zlé náruživosti. Ježíš Soudce tedy potvrzuje tuto volbu hříšníkovu: Odejděte ode mne! Odejděte od nebe, kterého jste nechtěli pro marnou a chvilkovou rozkoš země; od Spasitele Ježíše, z jehož zásluh, milostí a požehnání nechtěli jste čerpati. Odejděte od Matky Boží, pro kterou jste měli jen slova výsměchu a cynismu. Odejděte od svatých Božích, jejichž život pokládali jste za hloupost a jejich svatou smrt za hanebné ukončení. *Odejděte!*

Odejděte, *zlořečení!* „Zlořečení", to znamená zbavení všelikého stvořeného dobra, kterého jste zneužili proti vůli Boží, ve kterém jste zakládali svou velikost, svou čest, své štěstí a říkali jste: co je mně po Bohu, já sám si dostačím! Ale na posledním soudě zavržení jinak budou souditi o tomto životě světa, neboť budou volati v zoufalství: *Zbloudili jsme tedy s cesty pravdy, světlo spravedlnosti nesvítilo nám, slunce moudrosti nevzešlo nám. Nasytili jsme se cest nepravosti a záhuby, schodili jsme neschůdné pustiny, ale cesty Páně nepoznali jsme. Co nám prospěla pýcha, aneb co nám pomohlo bohatství s chloubou? Pominulo to všecko jako stín . . . nemohli jsme se vykázati žádným znamením ctnosti, ale ve své špatnosti byli jsme uchváceni.***)

Ale soudní výrok zní dále: Odejděte ode mne zlořečení, *do ohně.* Ano, do ohně, o kterém praví svatý Augustin, že hoří podivným, ale opravdovým způsobem. Do ohně, aby

*) Matouš 25, 41—46.
**) Kniha moudrosti 5, 6—14.

vám připomínal lehkomyslně ztraceného Boha; do ohně, který se chytil od ohně vašich vášní; do ohně, který bude žehnouti vaše prostopášná těla za to, že jste tato těla, určená pro nebe, místo abyste je produševnili, prostopášností zhanobili a změnili v tělo zvířecí, že jste je jen krmili, jim hověli, rozkošemi je přesycovali; do ohně, který bude žehnouti vaše duše za to, že místo abyste je učinili božskými, smyslným životem jste je zmaterialisovali a hodili na pastvu ďáblu.

Odejděte ode mne, zlořečení, do ohně! Toť hrozný výrok!

A proto volám k vám všem: probuďte se ze svých hříchů, povstaňte z hrobů svých vášní, dokud ještě jest čas, dokud Ježíš jest Spasitelem, dokud kříž jest milosrdenstvím, dokud cesta života může býti cestou spasení, neboť, jak praví Duch svatý: *Kdo z vás bude moci bydliti s ohněm sžírajícím?**)

Ale výrok zní dále: Odejděte ode mne, zlořečení, do ohně *věčného*. Věčnosti, kdo tě pochopí, kdo tě vystihne? Miliony a miliony let přejdou, ale ty se nezačneš, neboť ty jsi, trváš, není v tobě času ani proměny, léta tvá se nemění, neboť jsi, trváš a v pekle jsi hrozná, bolestná, krutá, plná zoufalství, neboť trváš.

Svatý Augustin zahleděn ve věčnost pekla, volá zděšeně „Chvilka rozkoše, a věčné peklo! Pomíjející to, co baví, a věčné, co mučí!" A volá k Bohu v jakémsi svatém zapomenutí: „Zde mne trestej, zde pal, zde řež, zde neodpouštěj, jen abys odpustil na věky!"

Bratří katolíci! S věčností nejsou žerty. Svatý Vincenc Fer. a svatá Terezie, rozvažujíce věčnost pekla, chtěli letěti k lidem, vrhati se jim k nohám a volati: „Zachraňte se, čiňte všechno, jen abyste nebyli zavrženi!" Svatý Ignác, vida jednoho mladíka, že jde do domu neřestí a bylo to v Paříži, v zimě, vrhá se k vodě pokryté ledem a volá k němu, vedle přecházejícímu: „Dokud tam budeš urážeti Boha, budu za tebe mrznout a pokání činiti, abys náhle nezemřel a nepřišel do pekla."

A nyní chápeme, proč svatí chtěli býti raději pokládáni za hloupé a šílené, aby se uchránili od hříchu a tak i od pekla; proč chtěli jíti raději na muka i na smrt, než by se dobrovolně zřekli Boha; proč Ježíš Kristus neváhal zemříti

*) Is. 33. 14.

na kříži tak krutou smrtí, aby nás spasil. A proto i my při pohledu na věčná muka v pekle, odtrhněme se od hříchů, očistme své duše pokáním a srdečnou lítostí, abychom nepřišli do pekla, neboť pomíjí rychle to, co ve hříchu těší a hoví, ale věčné jest to, co v pekle mučí a bolí.

Jest však ještě jedna podrobnost v tom výroku zavržení, která nám v podivné jasném světle ukazuje i dobrotu Boží i hrůzu pekla. Uvažovali jsme, že peklo nebylo v plánech Božích pro žádného tvora. Bůh chtěl učiniti tvory šťastnými. Peklo však povstalo z nutnosti věci jako následek pádu stvořených duchů, jako objektivní požadavek odpadlictví od Boha skrze hřích.

Jestliže tedy nebylo peklo v plánech Božích pro zavržené duchy, tím méně bylo pro lidi. Abychom se přesvědčili o této pravdě, stačí jen pohlédnouti na Ježíše na kříži nebo v Nejsv. Svátosti. Chtěl by Bůh zavrhnouti člověka, pro kterého Syn Boží umírá na kříži?! Člověka pro jehož spasení zakládá Církev sv. a sám se uzavírá pod způsobou chleba?! Když patříme na to, co Ježíš činí pro naše spasení, mimovolně napadá nás myšlenka, že Ježíš šílí, aby nás jen spasil a uchránil od pekla.

A proto Ježíš Kristus, cítě jaksi potřebu ospravedlniti se před samými zavrženými, že není vinen jejich odsouzením, k výroku: *Odejděte ode mne, zlořečení, do ohně věčného*, dodává ona slova: *který jest připraven ďáblu a andělům jeho*. A tedy ne *nám lidem*. A ukáže jim rány rukou a nohou i ránu srdce svého a řekne: toť známky mých muk a mé smrti pro vaše spasení, toť důkazy mé lásky k vám, ale vy jste nechtěli, ale vy jste nechtěli!

O pochopme tu velkou pravdu lásky Boží, že peklo není pro nás, že pro nás jest nebe. Jak tedy bludně a nedůstojně smýšlejí lidé, když říkají, že Bůh jen číhá na zavržení člověkovo, že Církev katolická posílá lidi jen do pekla. O pochop, člověče, že Bůh, Ježíš Kristus i Církev katolická pracují jen k tomu cíli, aby tě uchránili od pekla, aby tě spasili! Mluví-li Ježíš Kristus o pekle, tu jen proto, aby tě před ním varoval a od něho zachránil, neboť zavrhnouti se můžeš sám, ale spasiti tě může toliko Bůh při tvé spolupráci.

A jsou lidé zavrhováni do pekla? Ano, to jest jisto, třebas nevíme v jednotlivostech, kdo jest zavržen. Víme to toliko o jediném Jidáši. Jak Církev sv. opatrně vyslovuje své mínění, kdo jest zavržen, ukazuje tato událost.

Na konci XVIII. století byl v Italii sťat jeden zločinec. Na smrt měl ho připraviti kněz velké svatosti. Zločinec však do poslední chvíle odmítal všechny domluvy. Byl sťat s proklínáním na rtech. Tehdy kněz pozdvihl jeho hlavu do výše a ukazuje ji zástupu, který stál kolem, řekl: Toť hlava zavržence! Nějaký čas po smrti toho kněze, který zemřel v pověsti svatosti, mělo se jednati o jeho blahořečení. Jakmile se však sv. Stolec dověděl o jeho výroku, který učinil nad popraveným zločincem, navždy odložil záležitost jeho blahořečení a odůvodnil to tím, že onen výrok byl předčasný a bezdůvodný neboť nikdo z lidí nemůže věděti, co se děje v poslední chvíli života mezi Bohem a duší.

P. Markiewicz, kněz velké svatosti, zakladatel Společnosti sv. Michala, uvádí tuto událost, o které praví, že ji sám byl svědkem. Bylo to v Mnichově. V nemocnici umírala jistá žena. Byla velkou hříšnicí a rouhačkou, žádným způsobem však nechtěla se před smrtí obrátiti. Milosrdné sestry činily všechno, co mohly, ale nadarmo; konečně se rozhodly, že na úmysl jejího obrácení budou se modliti růženec. Zatím nemocniční lékař, sám nevěrec, horlivě ji povzbuzoval, aby se nezpovídala. Jedné noci tento lékař sám spěchá do nemocnice a potkav sestru, která měla službu, všecek zmaten se jí ptá: „Zemřela již ta žena?" Sestra odpověděla, že byla u ní nedávno, že ji nalezla v agonii, ale neví jistě, žije li ještě či ne. Lékař v té chvíli vběhl do sálu nemocných a přiblížil se k jejímu lůžku. Nemocná již nežila. Tu lékař padá na kolena a v upřímné lítosti vyznává svou nevěru, prohlašuje, že od nynějška bude již člověkem věřícím. Sestry, které se zatím shromáždily v místnosti, chtějíce věděti, proč lékař přišel v tak nezvyklou dobu, byly nyní překvapeny vyznáním známého jim nevěrce a ptaly se, co se stalo zvláštního? Tu lékař vyznal: „Je vám známo, že jsem tu ženu přemlouval, aby se nezpovídala před smrtí. Když jsem doma usnul, spatřil jsem náhle onu ženu stojící přede mnou celou v plamenech. Otázal jsem se jí, čeho ode mne žádá? A ona praví: přišla jsem ti říci, že jest věčnost a že jest peklo, ale nemyslil, že bych byla zavržena. Jsem v očistci. Sestry svou modlitbou o mé obrácení vyprosily mně tuto milost pro poslední chvíli života. Abys pak nemyslil, že je to klam, jdi do nemocnice a tam nalezneš mé tělo v takovéto posici: budu obrácena tváří ke stěně, ruka bude ještě držeti na

očích šátek celý mokrý od slz lítosti, které jsem prolila v poslední chvíli života .... Nuže, proto jsem přišel. Nalezl jsem ji tak, jak mně řekla." P. Markiewicz poznal tohoto lékaře jako dobrého katolíka a od něho slyšel vypravování o této události.

Ano, v ní jest ukryto pravé smýšlení Boha v poměru k nám lidem, neboť Bůh *nechce smrti hříšníka, ale aby se obrátil a živ byl.**)

Takové je Srdce Boží!

Řekněme však sami, co má Bůh činiti, když člověk přes všechno úsilí Jeho milosti až do poslední chvíle života nechce se před Bohem pokořiti a k Němu se navrátiti? Neboť kdo jest zavrhován? Sv. víra nás učí, že jenom ten, který *to sám chce, a to tvrdošíjně chce*. Pán Bůh činí všechno, aby zachránil takového nešťastného, pokud žije; proto ho osvěcuje vniternou milostí, probouzí ho výčitkami svědomí, promlouvá k němu nejednou životními událostmi, utrpením, bolestí, zklamáním, prosí i hrozí; a když hříšník ztvrdne ve své pýše, tu bohužel i všemohoucnost Boží stává se bezmocnou vůči svobodné vůli člověkově. Neboť Bůh tak šetří naší svobody, kterou nám dal k obrazu a podobenství svému, že nechce nám ji vzíti ani za cenu našeho zavržení.

Bůh chce míti svobodné syny a ne nevolníky!

Co tedy má Pán Bůh činiti? Duše odvrácená od Něho jde na onen svět a zůstane navždy tak, na jakou stranu padla, jak praví Mudrc Boží**), neboť tam není změny. Bůh člověka či jeho duše nezničí, neboť člověk vyšel z ruky Boží dobrý a svatý, ale odtrhnuv se zde v časném životě od Boha a pohrdnuv Bohem, když v tom stavu zemře, zůstane bez Boha a zůstane na věky, čili jest věčně zavržen. Znovu tedy se děje jenom to, čeho si člověk sám žádal: nechtěl znáti Boha za živa, Bůh ho nezná po smrti; odvrátil se od Boha za živa, Bůh odvrací se od něho po smrti. Místo Boha miloval za života jen marné tvory a v nich spatřoval celé své štěstí; po smrti nenalézá nic z dobra, krásy a pravdy, neboť to všechno jest Boží a k Bohu se vrací, ale nalézá jenom to, po čem celý život dychtil, nalézá tvory bez Boha, čili nicotu a prázdnotu tvorstva, a to ho naplňuje zoufalstvím. A že se hříšník

*) Ezech. 33, 11.
**) Eccl. 18, 3.

chtěl zde ohřáti při ohni pozemských rozkoší, tam nalézá také oheň, ale oheň věčného utrpení, oheň strachu, zoufalství a smrti. A tak navždy a tak stále a tak na věky.

Ó pochopme hrůzu muk pekelných, ale pochopme i tu pravdu, že zavržením lidí není vinen Bůh, nýbrž sám člověk, který proti vůli Boží a Jeho nejúsilnějším snahám nešel cestou spásy, ale cestou zavržení, ne cestou ctnosti a poctivosti, ale cestou hříchu a zločinu.

Odstraňme hřích, a pekla nebude. A proto tedy není pro nás neštěstím peklo, neboť peklo pro člověka neexistuje, ale spíše *těžký hřích*, třebas jen jeden, který k peklu vede a jeho brány nám otevírá.

Varujme se tedy hříchů, činme pokání za spáchané hříchy, bojme se hříchu a zneužití své svobodné vůle, a pak pekla pro nás nebude.

Proto o takových, kteří se nebojí hříchu, praví hluboce David: *Tam chvěli se bázní, kde nebylo strachu**), a Pán Ježíš nás poučuje, abychom se nebáli ani těch, kteří zabíjejí tělo, ale báli se raději toho, který může i tělo i duši zavrhnouti do pekla."*)

Připusťme tedy takový spasitelný strach do svých duší, a on osvítí náš rozum, aby viděl ve hříchu opravdové zlo a neštěstí, které nás vede do pekla; a bude povzbuzovati naši vůli ke svatým a spasitelným skutkům, které nás přivedou do nebe.

6. Proto myšlenka na peklo jest matkou ctnosti a svatého života, jest matkou velkých myšlenek a velkých činů. Neboť kdo myslí na peklo? Snad zhýralci, zloději, vrahové, lichváři, nemilosrdní a celá ta dlouhá řada hříšníků? Jistě ne, neboť jinak by brzy zanechali hanebného života a stali by se poctivými lidmi. Na peklo myslí lidé svatí, aby rostli ve své svatosti a došli svého spasení. Pánu Ježíši peklo nehrozilo, a přece pro naše dobro tolikrát mluví o pekle. Za svým Mistrem šli apoštolé, kteří již nejen druhých varují před peklem, ale i sami pro sebe myslí na peklo a těmi myšlenkami povzbuzují se k dobrému.

Velký apoštol sv. Pavel, který byl unesen až do třetího nebe, jak praví sám o sobě, kterého Ježíš Kristus použil jako vyvoleného nástroje, aby nesl Jeho slávu před krále i národy, přece tak často uvažuje o pekle a o možnosti svého zavržení, že činí až takovéto rozhodnutí: *Trestám tělo své a podrobuji v služebnost, abych snad kázav jiným, sám nebyl zavržen.**) Sv. Polykarp, stařec 80letý, učeník sv. Jana Evangelisty, toho apoštola lásky, byl odsouzen od Římanů k smrti upálení za to, že se nechtěl odříci Krista. Sami vojáci, kteří měli vykonati popravu, slitovali se nad ním a chtěli ho propustiti na svobodu, když toliko zdánlivě hodí bůžkům za oběť trošku kadidla. Ale světec důstojně odmítl pokušení. Když stál již na hranici a plameny ho obklopily, vojáci naň volali: Starče, jak vydržíš ten oheň? Tu Polykarp odpověděl tak, jak myslil. A nač myslil v oné chvíli? Myslil na peklo, neboť řekl vojákům: „Váš oheň mě chladí a tím krátkým pálením osvobodí mne od ohně pekelného."

Sv. Bernard napsal si tuto větu: „Kdykoliv myslím na peklo, zdá se mně půst a umrtvování lehčím." Sv. Teresie pokládala si to za velikou milost, že dvakráte v životě hleděla na pekelný oheň a jeho muka. A odkud se vzaly ony hluboké myšlenky a široce rozšířené nauky o pekle u svatých Božích, jako Jeronyma, Chrysostoma, Ignáce z Loyoly a všech ostatních, když ne z častého uvažování o pekle? Tak tedy myšlenky na peklo jsou myšlenkami svatých a dobrých lidí; jsou pro naši slabou přirozenost silnou pobídkou, abychom bojovali se zlem a vytrvali v dobrém, abychom byli ctnostnými, šlechetnými a druhým užitečnými lidmi.

Toť pravda, která uskutečněna v životě vydává tak krásné ovoce! I my tedy přemýšlejme o pekle!

Běda cestujícímu, který neví, jakou cestou jde, neboť může padnouti v propast!

7. A nezasloužili jsme si pekla? Kolik spáchaných těžkých hříchů, tolik důvodů k našemu zavržení. Toť jistota, toť fakt. I kdyby nám naše hříchy byly odpuštěny, i tu zůstane pravdou, že jsme si zasloužili pekla, neboť odpuštění hříchů, toť milosrdenství Boží.

A snad nejeden má duši plnou těžkých hříchů, ale nic se pro ně nestrachuje, ba snad naopak si umiňuje, že v nich bude žíti až do konce života?! Snad si nedovede ani představiti, jak by bez nich žil, bez té lichvy, bez podvodu, bez hýření, bez té osoby, bez majetku nabytého nečestně a s cizí křivdou. Člověče, uvaž, co ti to všechno

*) Žalm 13, 5.
**) Matouš 10, 28.

*) 1. Kor. 9, 27.

pomůže?! Neopustíš-li toho, co tě svádí ke hříchu, přijde chvíle, kdy chtěj či nechtěj všechno to opustí tebe, a co se pak stane s tebou? Pověz si to dnes upřímně, otevřeně; Nepolepším-li se a neodtrhnu-li se od hříchu, budu zavržen!

Dnes žiješ, dnes se můžeš navrátit, dnes máš milosrdenství Boží nad sebou, ale nevíš, co bude zítra, neboť jitro není tvoje. Proto volá Duch svatý k duším pohříženým ve hříchu: *Kéž byste poslechli dnes hlasu Jeho: Nezatvrzujte svých srdcí!*") „Dnes", praví svatý Augustin, „neboť dnes dává ti Bůh milost, a zítra ti nic neslibuje".

Učiňme tedy to velké rozhodnutí, že zanecháváme svých hříchů, že je zavrhujeme, abychom, konajíce nad sebou soud milosrdenství Božího, unikli soudu spravedlnosti Boží!

Svatý Ignác, ponořuje se do věčných pravd, pronáší tuto myšlenku o významu pekla pro nás. „Zajisté nejvznešenější pro nás pobídkou k činnosti jest láska Boží, ale jak nesnadno povznáší se naše srdce k těmto vrcholkům dokonalosti! Jak často v našem životě ta velká síla v sobě ukazuje se příliš slabou mocí v nás! A tu ten nedostatek lásky Boží u nás má nahraditi rozumná a správná bázeň Boží, rodící se z uvažování trestů pekelných. Tuto bázeň Boží nazývá Duch svatý *počátkem moudrosti*, neboť když proniká srdce, tu srdce opírá se pokušením, přemáhá je a uvolňuje místo lásce Boží."

Nechť se tedy naše srdce naplní touto bázní Boží, abychom ve chvíli boje s lákavým zlem, s klamným světem, s vychytralým ďáblem a hlavně se svou vlastní slabostí odnesli si vítězství alespoň pro strach z pekla!

A nyní popatřme na kříž Pána Ježíše, na kterém visí všecek pokryt ranami a krví, a slyšme, co nám praví: „Příteli, již dávno byl bys v pekle, kdyby nebylo mé smrti na kříži a mého milosrdenství. Důvěřuj mně, neboť nechci tvého zavržení, nejdi cestou, na které leží věčné zatracení. Odvrz od sebe hříchy, které ničí pro tebe zásluhy mého utrpení na kříži. Pamatuj, že jsem za tebe zemřel dočasně' abys ty neumíral pro mne i pro sebe věčně."

Co máme učiniti? Vrhněme se k nohám Páně přibitým na kříži a plni vděčnosti za to, že ještě žijeme, volejme v skroušenosti srdce s Davidem, činícím pokání: „Milosrdenstvím Tvým jest, Pane, že nejsme zavrženi, a když

*) Žalm 94, 8.

nám dáváš čas ke spasitelnému pokání, dej nám i sílu Svého umučení k nápravě života a k věčnému spasení naší duše." Amen.

Promluva X.

Buď čistým. O VI. přikázání.

Ó jak krásné jest čistotné plémě v stkvělosti; jest nesmrtelná památka jeho, ježto je uznává Bůh i lidé. Kn. Moudr. 4. 1.

Od přirozenosti jsme tak uzpůsobeni, že všechno, co jest čisté, se nám líbí a naplňuje našeho ducha jakousi radostí. V tom, co jest čisté, jest jakési kouzlo, jež krásou barev a linií uchvacuje naše oko, harmonií tonů lahodí našemu uchu. A naopak všechno, co jest nečisté, špinavé, naplňuje nás duševním i fysickým odporem. Jsme-li tak uzpůsobeni vůči světu hmotnému, má to býti stejně, ba ještě v mnohem vyšší míře, ve světě ducha, v životě mravním, neboť zde teprve špína jest opravdu špínou, opravdu zlem, kdežto špína fysická jest jen jaksi relativním zlem, neboť sama v sobě nepředstavuje ani zla fysického.

Co jest tedy mravní nečistotou? Mravní nečistotou všeobecně jest každé porušení zákona mravního, které činí člověka bytostí zlou, ať jest to hněv, lež, podvod či cokoliv jiného. Avšak v jazycích všech národů tímto pojmem „nemravnosti" označují se jenom ti, kteří neovládají pohlavních pudů a upokojují je nepravým způsobem. Tito nazývají se přímo nemravnými. Ti pak, kteří v pohlavním životě zachovávají zákon mravní, nazývají se mravnými, třebas by v něčem jiném bloudili. Tak se tedy mravnost člověkova posuzuje dle jeho poměru k pudům pohlavním. Udržuje-li se tento poměr v mezích zákona mravního, žije člověk mravně, kdo pak v tomto směru překročuje mravní zákon, žije nemravně.

Když jsme tak vymezili pojem mravnosti a nemravnosti, popatřme blíže na tento pohlavní život, abychom pokud možno nejlépe pochopili věc tak nesmírně vážnou pro mravní život a vytvořili si v tomto ohledu pokud možno nejjasnější ponětí.

1. Bůh tvoře člověka k obrazu a podobenství svému, nestvořil ho, jako bytosti duchové, v určeném a předvídaném počtu, ale chtěl, aby se člověk postupně rozmnožoval a tak se účastnil Jeho věčného otcovství. Proto rozdělil

lidstvo na dvě polovice, muže a ženu, a tak sám založil první buňku lidstva, rodinu. Úkol tedy člověkův na zemi, z časných zájmů nejdůležitější, ale zároveň také nejtěžší, rozložil Bůh na dvě části, na muže a na ženu, učiniv muže otcem a ženu matkou lidstva. Přiměřeně tomuto účelu utvořil jejich tělo, vloživ do něho cit sebezachování, jenž se projevuje pudem pohlavním, duchu pak dal vrozenou touhu po tak velkém ideálu, jakým jest: otcovství a mateřství. Z vůle téhož Tvůrce, jak se to ostatně jeví i v samé přírodě, pud pohlavní nemá *za účel dobro jednotlivce*, nýbrž *toliko dobro rodu*, dobro a jsoucnost potomstva.

Podle této zásady, kterou jest třeba míti vždy na paměti, ihned pochopíme, o čemž ostatně poučuje i sám rozum, že pohlavní pud může býti ukojován čili užíván jedině k účelu rodového dobra a za takových okolností, které umožňují dosažení tohoto dobra. Kdo tak jedná, jedná shodně s rozumnou přirozeností a shodně s vůlí Boží. Ideálem tedy, cílem a určením pohlavních pudů není rozkoš ani žádné dobro individuální čili osobní, nýbrž otcovství a mateřství.

O této pravdě poučuje nás celá příroda, která se řídí zákony přirozenými. V říši rostlinné vidíme, že rozdělení na pohlaví má účelem toliko udržení jednotlivých druhů; stejně se nám jeví celý svět zvířecí, kde při pudech pohlavních vystupuje již nejsilnější pocit uspokojení a smyslových rozkoší. A přece zvířata, řídíce se instinktivně zákonem přirozeným, užívají pohlavních pudů jen k udržení svého rodu a jen tehdy a tak dlouho, kdy a jak dlouho toho vyžaduje dobro rodu. Mimo tento rodový podnět pud u zvířat mizí a žádné zvíře neukojuje ho pro vlastní užitek nebo příjemnost. Neboť u zvířat zákon přirozený spíná pohlavní pud tak silnými pouty, že ho nemohou zneužíti. Nuže, rozumná a svobodná bytost, jakou jest člověk, znající mravní zákon i pocit zodpovědnosti za jeho zachování, nemá vědomě a dobrovolně činiti to, čeho zvířata nečiní pod nátlakem přirozenosti. Zákon pak náš mravní, positivní či přirozený požaduje od člověka téhož, co u zvířat zcela přesně provádí zákon přirozený, aby totiž pudů pohlavních nezneužíval. Neboť sám rozum praví, že má-li který směr života býti spiat pouty zákona, je to především směr pohlavní, který podává tolik možnosti ke zneužití a v důsledku toho pak přivádí na život člověkův tolik škod a neštěstí.

Týž rozum praví, že přirozenost vyšší má panovati nad přirozeností nižší, čili že přirozenost rozumná má říditi přirozenost citovou, neboť přirozenost tělesná, poněvadž sama v sobě je slepá, snadno jedná pod vlivem dojmu a snadno zbloudí. Konečně týž rozum praví, že tehdy jest rozumné jednání i dobrým, když člověk užívá prostředků jako prostředků a k tomu cíli, k němuž jsou určeny svou přirozeností. Jako tedy nikdo nebude píti jedu proto, že je sladký, ale užije ho jako léku potud, pokud jej lékař předepíše, tak podobně pohlavních pudů bude možno užívati potud, pokud mohou vésti k cíli, k němuž jsou určeny; jinak jedná se nerozumně. Nuže, z přirozenosti rostlinné a zvířecí, jakož i z přirozenosti těla člověkova jasně vysvítá, že pohlavní pud dán jest Tvůrcem jedině k tomu cíli, aby sloužil k dosažení tak velkých ideálů, jakými jsou: otcovství a mateřství. Užije-li se však pohlavních pudů jakýmkoliv způsobem odporujícím oněm velkým ideálům, jest to jejich *zneužitím*, jest to nemravností, jest to *zlem*.

Všechno, co vyšlo z ruky Boží, jest dobré, ušlechtilé a čestné. Tak i pohlavní pudy samy v sobě jsou dobré: proto mravní zlo neleží v nich samých, nýbrž v jejich zneužití. Zneužití pak záleží v tom, že se jich neužívá podle zákona mravního, tedy pro otcovství a pro mateřství, nýbrž pro vlastní individuální příjemnost, ať již ony velké cíle jsou jakýmkoliv způsobem vyloučeny, nebo jsou ukojovány ne v té formě, kterou Bůh stanovil pro rozumné a řádné rozmnožení lidstva.

Nepořádek pak, objevující se v žádosti ukojovati pohlavní pudy ne podle vůle Boží, *neplyne opět z nich samých*, neboť jsou dobré, ale plyne z prvotního hříchu, který vzbouřil v nás harmonii sil. Jako tedy duše vzepřela se proti Bohu, tak tělo vzepřelo se proti duši a proti rozumnému jednání člověkovu. Tento nepořádek pak vzrůstá a vzmáhá se nepořádnými a proti mravnímu zákonu páchanými osobními činy. Poněvadž pak pohlavní pud není nějakým jednotlivým smyslem, jako zrak nebo sluch, ale jest sebezáchovnou silou celé přirozenosti člověkova těla, které se tak snaží zachovati a prodloužiti své bytí na tomto světě, proto jeho vliv na celého člověka jest tak mocný a nepořádek jeho zaviňuje tak hrozné následky v celé rozumné přirozenosti. Poněvadž nadto jest nám společný s celou přírodou a fysiologicky týž, jako u zvířat, proto snad v žádné vášni v jejím nerozumném počínání neobjevilo se tolik známek zvířecího života, jako v pudu pohlavním. A proto pohlavní

život, neovládaný ve svém nepořádku, vtiskuje v povahu člověkovu takovou známku zvířeckosti.

2. Že Bůh Stvořitel nemohl pohlavní život člověkův vrhnouti na tak nejisté a slepé vlny vášnivosti, jest jasno. Jako tedy ve světě zvířat reguluje jej přísný zákon přirozený, tak ve světě lidském má jej regulovati rovněž ne méně přísný zákon mravní. Proto hned u samého počátku lidského života na zemi dal mu Bůh Stvořitel formu života rodinného v nerozlučitelném, do smrti trvajícím svazku manželském, a to v jednoženství čili monogamii. Sám Pán Ježíš nás o tom poučuje, když odpovídá apoštolům na jejich otázku o rozvodech: Mojžíš dopustil propouštěti manželky pro tvrdost srdce vašeho, *ale s počátku nebylo tak; a proto, co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!**) A aby tento svazek dvou srdcí, z vůle Boží a ze své přirozenosti nerozlučitelný, ještě více upevnil, povznáší jej Ježíš k hodnotě svátosti.

Ostatně každý vidí, že to, co Bůh ustanovil a Ježíš svou krví utvrdil a posílil, zahaluje manželské spolužití svátostným znamením nerozlučitelnosti, že se to opírá rovněž o přirozenost a jest jejím nutným a jedině rozumným postulátem. Neboť jakmile cílem manželství jest potomstvo, jest jasno, že vyžaduje spolužití otce a matky nejen tak dlouho, pokud je toho třeba k výchově dětí, ačkoliv i tato se prodlužuje často za život rodičů, ale jak dlouho oni sami jsou rodiči, a to obsahuje celý jejich život. Dítě pak nerozlučně váže ty, jejichž přirozenost sjednocenou v sobě nosí a kteří v dítěti žijí dále a v něm tvoří jedno tělo.

A jaký jest jazyk lásky, kterým mluví k sobě dvé mladých, nezkušených ještě lidí, aby kráčeli společně do budoucna? Mluví o spolužití několika let? Ne! Tento jazyk nezná počítání času, zná jen věčnost: miluji navždy, na věky! Neboť jest to v přirozenosti pravé lásky, že jakmile uznala něco za hodný sebe předmět, nikdy již toho předmětu nezavrhuje; může se jen vůči němu změniti v nenávist.

Ostatně nač rozmnožovati důvody na potvrzení toho, co jest v sobě tak jasné, když i sám život, třebas krátký, tolika tajemnými pouty spojuje ta dvě srdce otce a matky v radostech i smutcích, v pracích i utrpeních, že jest nemožno je někdy rozděliti a rozloučiti. I sama smrt stojí bezradna před touto jednotou.

*) Mat. 19, 6.

Jest tedy jasno, že pohlavní život nalézá své zákonité, důstojné a ušlechtilé postavení v rámci života rodinného, v nerozlučitelném životě manželském. Rodinný život stal se z vůle Boží buňkou lidstva, lékem proti smrti, pramenem dítek Božích, základem i podmínkou pokroku, kultury a civilisace, a pro ty, kteří v něm žijí, školou vlastního zdokonalení. Všechny pak mravní i fysické škody, jaké by požitek pohlavní mohl způsobiti jednotlivci, vyrovnávají se a mizí v jeho velkých a svatých ideálech: otcovství a mateřství. Neboť tyto cíle manželského života ukládají rodičům takové povinnosti a břemena, vyžadují od nich takových obětí a nezřídka i utrpení, že při těchto obětech mizí všeliká obava z egoismu nebo zdivočení, ustupuje ctnosti a nezřídka vysoké dokonalosti. Aby totiž rodina rozkvétala, aby v ní panoval pokoj a štěstí, její členové a především rodičové musí nutně zapomenouti na sebe. Muž musí mysliti na ženu, žena na muže a na upokojení svých potřeb i svých dětí.

A dodáme-li k tomu, že požitek manželský, aby se udržel v mezích mravnosti, musí se opříti jako o nutnou podmínku o zásadu ovládání svých vášní, k čemuž nejednou nutí i sama přirozenost, tu pochopíme, že Bůh nikde a nikdy nepřivolil k prostopášnosti čili k nepravému ukojování pohlavních pudů.

Nenaučil-li se však svobodný člověk býti pánem svých vášní a udržovati je v mezích mravního zákona, tu ani v manželství se nevyléčí z těchto hříchů a zločinů, ale ještě je zvětší a rozmnoží porušováním přísahy věrnosti — leda že by začal opravdu se ovládati. Pokřik „Pryč s nerozlučitelností manželskou!", jenž se dnes jako posměšek satanův žene světem, zdvihá ne přirozenost, ne ctnost a poctivost, nýbrž rozpoutaný, zdivočelý a ve zvířecí vášeň změněný pud pohlavní. Hledá tak ospravedlnění své nespořádanosti a rozpoutanosti.

Pochopme to a pak nebudeme pokládati ty, kteří volají po rozvodech, za hrdiny, ale za lidi vyšinulé z kolejí, za lidi nezřídka nemravné a nečisté, kteří podléhají nejhorší slabosti, nebo nemají nejednou tolik trpělivosti, aby vytrvali až do konce v řádném právním stavu. Vždy tu slaví vítězství egoism jedné či obou stran.

3. Když jsme pochopili pravdu, že pohlavní pud jest dán na prospěch rodu a ne k užitku jednotlivce, pochopíme také tyto dvě velice důležité pravdy. První, že ukojení po-

hlavního pudu nepřináší jednotlivci prospěchu ani fysiologického, ani duchovního, ani mravního. Druhá: ovládání pohlavních pudů, ať dočasné ve stavu svobodném, ať úplné po celý život v tak zvaném panictví, nejenom nepřináší jednotlivci žádné škody, ale jest spojeno s užitkem jak fysiologickým, tak i duchovním a mravním.

Vidíme to v přírodě. Mezi rostlinami vyrůstají nejnádherněji ony jednotlivé exempláře rostlin, květin a stromů, které byly uměle odloučeny od života pohlavního. Na zlatých lánech žita či pšenice se nejvýše a nejbujněji zdvihají ony klasy, které nemají zrn. Vědí o tom dobře hospodáři a užívají k těžké a stálé práci jen těch zvířat, která byla opět uměle odloučena od pohlavního života. Táž zásada platí i v životě člověka, třebas v jiné formě. Člověk, který dobrovolně žije v úplné čistotě, všeobecně řečeno, jest mnohem silnější než člověk, který žije životem pohlavním. Tento zjev znali i pohané. Takový Plato žil jen proto v panictví, aby si zachoval pokud možno nejdéle svého ducha ve stálé svěžesti. V životopise Zolově čteme podivnou na pohled poznámku, že, ačkoliv celý svět zahrnul nejodpornější pornografií, přece sám žil čistě a to proto, aby mohl žíti dlouho a do pozdního stáří duševně pracovati.

Lékařství nezná ani jediné nemoci vzniklé ze zachovávání čistoty čili panictví, ale zná jich celé řady a to nejhroznějších, jak tělesných, tak duševních, které povstaly z prostopášnosti čili ze zneužívání pohlavních pudů. Jazyk lidský nevypoví, obraznost v horečných snech nevytvoří tak nesmírných utrpení, jaká se vrhají jako krvežíznivá zvířata na celé společnosti a národy pro zneužívání pohlavních pudů. Kdybychom vešli do ústavu pro choromyslné, do těch příbytků největší lidské bídy, tu bychom se dověděli, že každý druhý, třetí z těchto nešťastníků dostal svoji chorobu z prostopášnosti. Nemocnice se přeplňují za živa hnijícími prostopášníky. Sebevraždy mladých lidí, zabití a vraždy, o nichž tak často možno čísti, byly zaviněny ne láskou, neboť láska nevraždí ani neutíká od života, ale prostopášností a tou hroznou pustinou duševní, která jest následkem nečistých hříchů.

Neúplná statistika úmrtí a nemocí z nečistých hříchů, sestavená ještě v předválečné době v Malopolsce, ukazuje nám takový ponurý obraz: Za rok bylo zaznamenáno kolem 200.000 nemocných z prostopášnosti a to jenom těch, kteří se léčili v nemocnicích; umíralo pak předčasně, vinou těchto

hříchů, okolo 60.000 lidí. Divíme se, že tolik polských rodin vymřelo až do kořene a tolik jich živoří ve svých potomcích, ačkoliv jsou to rodiny velké, bohaté statky i zásluhami. Co je zabíjí? Co je vyhlazuje se země? Celým neštěstím, které se mstí ještě ve vzdálených pokoleních a mstí se bez záchrany, jest to, že některý předek, otrávený prostopášností, vočkoval tento krutý jed smrti v krev svého rodu.

A co se děje s rodinami, děje se i s celými národy.

Světová válka přinesla hroznou žeň smrti: 30 milionů lidí zhynulo. Ale nikdy koule na bojišti, ani nakažlivé nemoci jako tyfus, cholera a mor, neničí lidského života tak systematicky, tak neúprosně jako prostopášnost, jako neovládané a nemravné ukojování pudů pohlavních. Válka v tomto ohledu vytvořila propast. Zdivočení mravů dospívá k nemožným hranicím. Prostopášnost roztahuje se beztrestně po ulicích měst, městeček i vesnic. Špinavé její vlny uchvacují i starce nad hrobem i nezletilé děti, div ne i v kolébce. Hrozná, nelítostná smrt nejen jednotlivců, ale i národa se objevuje před našimi zraky. Nepřítel náš, který touží po naší zkáze, při pohledu na prostopášnost v Polsku mne si radostí ruce.

Učení etnologové připisují neobyčejnou životnost nejstaršího na světě národa, Židů, jenom tomu, že Žid v celku šetří posvátnosti a čistoty rodinného života a nezabíjí se hromadně prostopášností.

Polsko, pohleď, co se s tebou děje! Předválečná statistika nemocí ze zhýralosti mezi naší studující mládeží jest přímo hrozná. V našich větších městech až 22% universitní mládeže a až 12% gymnasijní mládeže jest nakaženo a pro život ztraceno! Jest to procento větší než v Praze, ve Vídni či Berlíně.

Polsko! Národové přece nehynou nedostatkem bohatství nebo kultury, ale hynou prostopášností! Tak hyne vzdělané Řecko a stává se sluhou nevzdělaného, ale mravně ještě zdravého Říma. Tak hyne i Řím, bohatý, vzdělaný, plný civilisace, pán světa a dostává se v porobu barbarských, mravně ještě zdravých národů. Tak hyne Polska, ta kulturní, civilisace plná Polska XVIII. věku a upadá v porobu barbarského, ale mravně ještě nezkaženého Ruska a tvrdých, ale mravně zdravých Prusů.

Nic tak nepřipravuje občany k otroctví jako prostopášnost.

Zvíře ochotně vloží svůj krk do obojku, jen když se mu dá dostatek potravy! Ó jak hrozně ještě dnes pálí to cynické slovo Bismarckovo, které nám vmetl ve tvář: „Dovolme Polákům, ať se baví!" Tak v Polsku na konci XVIII. století bylo nejvíce zábav a rozvodů. Ale když se objevil nepřítel, nedostávalo se vlasti obránců.

Polsko! Zachraň své děti!

Jak jest tedy možno oslavovati prostopášnost, jak možno klidně trpěti, ano i podporovati ta zamořená místa prostopášnosti, kina, divadla, knihy, obrazy a celou tu ohyzdnou, podlou a odpornou stoku pornografie, kterou vyrábějí, udržují a rozmnožují naši nepřátelé ke zkáze našich duší i naší vlasti!

Polsko! Zachraň své děti!

4. Pán Ježíš pravil jednou odporujícímu mu Židům: *Kdyby v Tyru a Sidonu byly udály se divy, které děly se ve vás, byli by dávno v žíni a popeli činili pokání.**) Podobně i dnešní katolické společnosti možno poukázati na úsudek pohanů o poměru člověkově k pohlavním pudům, aby bylo zřejmo, že ani pohan neklesl tak nízko a neztratil zdravých pojmů, jak nízko klesá křesťan, jakmile nechce slyšeti slov moudrosti Boží a v životě se jí říditi. Přihlédněme k těmto úsudkům pohanů, abychom se poučili i zastyděli. At nám pohané ukáží pravdu, když nechceme věřiti ani rozumu ani Evangeliu.

Cicero, nejslavnější řečník římský, ve spise „O stáří"**) obrací se k mládeži a vypravuje jí, jakými zásadami sytili ho v mládí, aby ho uchránili od prostopášnosti. Jeho vychovatel pak čerpal toto poučení z knihy Archity Tarentského. Říkal tedy vychovatel mladému Ciceronovi, že „není horšího neštěstí a horší nákazy nad tělesný pud ke smyslovým rozkoším, neboť tyto rozkošechtivé choutky zaslepují člověka. Odtud vznikají vlastizrady, politické převraty, tajemné schůzky a úmluvy s nepřáteli; není konečně zločinu, není podlosti, k níž by nepohánějí choutky po rozkoši. A jestliže člověku příroda či bohové nedali nic vznešenějšího nad rozum, tu proti tomu božskému daru nic nevystupuje tak nepřátelsky, jako rozkoš. Neboť kde ona vládne, tam není místa na ovládání sebe, tam vůbec nemůže býti řeči o ctnosti." (Neque omnino in voluptatis regno virtutem posse consistere.)

*) Matouš 11, 21.
**) De Sen. XII.

Takovými naukami a příkazy mravními živili pohané mysl i srdce mládeže. Není tudíž divu, že týž Cicero, v knize „O povinnostech"*), pronáší takovéhle názory o neslušných řečech a o nahém umění. Těší se především, že jazyk latinský jest tak prostý a čistý, že nemá ani vlastních výrazů k označení stydlivých částí těla. Zjevné pak mluvení o potřebách tělesných nazývá věcí ošklivou (turpe); těm pak, kteří by chválili nahé umění, což za jeho dob činili Cynikové a Stoikové, upírá zdravý rozum, „neboť člověk má následovati přírodu, která u zvířat jisté části těla ukrývá a s očí odstraňuje".

Nadto jest známo, že třeba se pohanství topilo v neslušném životě, přece neztrácelo nikdy pojmu o tom, co vlastně má býti. Proto i v nejhorších dobách bylo v Římě odstraňováno to, co by mohlo pohoršiti mládež. Pohan dospěl k zásadě, že „dítěti náleží úcta" a básník Ovidius za napsání knihy pod názvem „Listy milostné" byl tělesně potrestán a poslán do vyhnanství. A přece tyto „Listy milostné" jsou, možno říci, nevinné oproti špíně, jaká se dnes beztrestně vydává a jaká vniká z literatury a umění do srdcí naší mládeže.

A tito spisovatelé jsou mládeži doporučováni, nezřídka i velebeni!! — tito vrahové nevinných duší a budoucnosti naší vlasti.

Ó jak hluboko opravdu klesla naše společnost! A přece oč výše v mravnosti, jak v poněti, tak v životě, má státi křesťan, katolík!

5. Z pravdy, že pohlavní život není dán na prospěch jednotlivce, nýbrž rodu, vychází další pravda, že nikdo jako jednotlivec není zavázán povinností žíti životem pohlavním, čili že každý jednotlivec může se tohoto života zdržovati a to nejen beztrestně, ale i s užitkem. Proto život *panický* není proti přírodě, ale jest přírodou dovolen. Zkušenost pak učí, jak jme výše viděli, že panický život jest jednotlivci ku prospěchu jak fysickému, tak i duchovnímu a mravnímu. Kdyby byl proti přirozenosti, tu by se pomstila za porušování svého zákona, jako se mstí za jeho zneužívání prostopášnictvím. Zatím však příroda žehná životu panickému a obdařuje jej svými dary.

Nemožno říci, že by při těchto zásadách mohl zaniknouti lidský život na zemi; neboť jako v jiných méně podstatných povinnostech ke společnosti, které nejsou určeny

*) De Off. I. 35.

osobně každému člověku — každý nemusí býti na příklad řemeslníkem — naleznou se vždycky lidé, věnující se různým zaměstnáním, tak i v tomto směru nebude se zajisté nedostávati takových, kteří vezmou na sebe tuto povinnost rodinného života. Ano, Bůh tak zařídil společnost, že většina jest povolána k rodinnému životu, který se stává obvyklým stavem a ti, kteří se uchylují od tohoto života, nemohou tak činiti jen z vlastní libovůle, ale musí míti k tomuto způsobu života zvláštní povolání od Boha. Svatý Pavel staví proti manželskému životu panenství jako *radu: V příčině panen nemám přikazu Páně, ale radu dávám.*)*

Když apoštolové řekli Pánu Ježíši, že není dobře se ženiti, když není dovolen rozvod, dal jim Ježíš takovou odpověď: „Neřekl, že každý *musí* se ženiti", nýbrž pravil: „Ne všichni *chápají* to ‚slovo', že totiž jest možno i neženiti se, leč jenom ti je chápají, jimž jest dáno .... *Jsou panicové, kteří sami oddali se panictví pro království nebeské. Kdo může chápati, chápej.**)*

A skutečně zkušenost učí, že jenom ti mohou žíti stále životem panickým, kterým Bůh dává k tomu zvláštní milost.

A nyní pohleďme, v čem záleží panický život. Panický život záleží v tom, že člověk, který jest povolán k tomuto životu, nejen nezakládá rodiny, ale ovládá pohlavní pudy tak, že jich nikdy dobrovolně a vědomě žádným způsobem neukojuje. Jakmile se pak takový život změní ve stálý stav slibem čistoty nebo panictví, tehdy se proměňuje takový život v panický stav. Ovládá-li pak člověk pohlavní pudy tak, že jich nikdy neukojuje proti zákonu mravnímu, tu žije takový člověk životem čistým. Tato čistota může býti stavovská, jako v životě manželském, nebo absolutní a panická, jakou jsou povinni mladí lidé nežli vstoupí do stavu manželského.

Aby čistota mravů kvetla v životě jednotlivců i v životě manželském a společenském, musí člověk ve svém srdci cítiti a oceňovati ideál čistoty, jakým jest panictví. Bez ideálů není ani obyčejných životních forem. Panictví pak bylo vždycky ceněno a ctěno v lidském srdci. Pohan slučoval ty dva pojmy: panictví a Bůh vyslovil tutéž myšlenku, kterou pronesl Ježíš Kristus, že „čistá srdce líbí se Bohu" (Casta superis placent), nebo jak praví Pán Ježíš: *Blahoslavení čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou.***)*

*) I. Korintským 7, 25.
**) Matouš 19, 10—12.
***) Matouš 5, 8.

A správně, neboť Bůh žije životem panickým. V nebi, jak praví Pán Ježíš, *ani se nežení, ani nevdávají.*)* Neboť tam každý má již věčné bytí, není tedy potřebí rozmnožovati se; život pohlavní pak byl dán lidem jen pro čas pozemského života, aby byl lékem na smrt těla. Panictví tedy již na tomto světě začíná život věčnosti a má v sobě rysy života Božího. Líbí se také Bohu a Bůh zajisté povolává k tomuto životu vyvolené duše, aby tak žily jen pro Něho. Proto praví svatý Pavel, že *žena nevdaná a panna myslí na věci Páně, aby byla svatou tělem i duchem.**)*

Tento názor o panickém životě, jako milém Bohu, měli již pohané, a to nezřídka v jeho nejjemnějším pojetí. Tak Kodeks Hamurabiho na 2.500 let před Kristem nám vypravuje, že v říši Asyrské byla instituce panen, to jest osob, které se zasvěcovaly Bohu slibem panenství. Stát béře tuto instituci pod svou ochranu a brání jejich členů od vykořisťování příbuzných a od nebezpečí hrozících jejich ctnosti. Zakazuje jim tedy zákonem pod velkými tresty navštěvovati taková místa, jako vinárny a restaurace, kde by jejich ctnost mohla utrpěti zkázu.

Tutéž instituci panen nalézáme u Římanů. Jsou to Vestálky. Bylo jich na počet 7 při svatyni Vesty na Forum Romanum. Byly to však dcery nejpřednějších senátorských rodin, které se zasvěcovaly Bohu k výlučné jeho službě slibem čistoty, nezřídka pro celý život. Říman obklopil tuto instituci náboženskou úctou a stát obdařil ji výsadami převyšujícími nejednou i moc cesarovu, neboť když Vestalka vzala pod svou ochranu odsouzeného k smrti, sám císař musil ustoupiti této ochraně. Na veřejných představeních bylo jejich místo hned vedle císařského trůnu. Ale také jejich ctnosti chránil přísný a krutý zákon, neboť za porušení slibu čistoty hrozil jim trest pohřbení za živa. Víme, že byly tak potrestány dvě Vestálky. Ale těm, které vytrvaly, stavěl Senát a Národ římský nádherné pomníky k věčné jejich památce. Dosud stojí jich 40 okolo svatyně Vestiny na Forum Romanum. Všechny jejich postavy jsou umělecky vytesány v bílém mramoru a na jejich podstavec kladl Říman tato slova: „My, Senát a Národ římský, stavíme ti tento pomník k věčné tvé památce, žes vedla zbožný život a dochovalas panenství do smrti."

*) Matouš 22, 30.
**) I. Korintským 7, 34.

Jak jemně pak dovedli oceňovati tuto ctnost panenství, o tom nám svědčí přísný Tacit. Když se totiž jednou na volné místo Vestálky hlásily dvě panny, obě z rodu senátorského, byla jedna odmítnuta jen proto, že její matka se rozvedla a vdala se znovu, a druhá byla přijata proto, že její matka žila v jednom manželství. Týž Tacit chválí Germány ne pro jejich kázeň, ani pro bojovnou sílu, která jistě imponovala Římanům, ale pro jejich čistá manželství (casta connubia). Tak se díval na panenství pohan.

Když tedy pohan měl takové ponětí o ctnosti čistoty, jaké má míti křesťan?

Poněvadž se tato ctnost tak Bohu líbí, neboť zobrazuje Jeho věčný život na zemi, nedivme se, že když se Ježíš Kristus zjevil na zemi, sám především žil tímto panickým životem. Ale i Matku chtěl míti pannou a jejího panenství mateřstvím nejenom neporušil, ale je zázračným způsobem zachoval a rozjasnil. Vyvolil si také za pěstouna svatého Josefa, panice a z apoštolů obdařil zvláštní láskou nejvíce toho, který žil životem panickým, svatého Jana Evangelistu. Tak tedy ovzduší, ve kterém Syn Boží na tomto světě se narodil, byl vychováván, žil a pracoval, bylo ovzduším života panenského.

A v řadě dalších věků naleznou se miliony a miliony těch, kteří opustí otce, matku, i naděje a radosti rodinného života a uslyševše hlas Spasitelův. „*Pojď za mnou!*" půjdou Mu sloužit, půjdou žít s Ním a pro Něho v tom čistém ovzduší panenství, nezkaženém miasmaty pozemské prostopášnosti a plném nebeské vůně a rozkoše. Půjdou s radostí v srdci a se zpěvem na rtech i na nejhroznější muka, ba i na smrt, jako na svatební hod a sami nezastrašeni jako svatá Anežka, sotva třináctileté děvčátko, budou volati k poděšeným tyranům: „Miluji Krista, do jehož domu vejdu, jehož matkou jest panna, jehož láskou čista zůstanu; když se Ho dotknu, neposkvrněna jsem: když Ho přijmu, pannou jsem.*)

Ale i Ježíš dá všechno, by tuto ctnost zaštípil v lidských srdcích. On sám stává se jejím sluncem, v jehož paprscích pokryje se krásou sněžné lilie a purpurem růže nejčistší lásky. Tam ve Svatostánku září to slunce panen, tam vyrážejí zřídla jejich síly a vytrvalosti, tam se slaví ta největší vítězství lidské slabosti: vítězství ducha nad tělem.

*) Brev. 21. 1.

Neboť tam jest, jak praví Duch svatý: *Obili vyvolených a vino plodící panny.*")

A pohlédneme-li v nebe, mají tam panny zvláštní slávu, zvláštní odměnu za ctnost panenství, neboť jen ony, jak se vyjadřuje Duch svatý, *následují Beránka, kamkoliv jde a zpívají píseň, které nikdo jiný zpívati nemůže.*"*) Není tedy divu, že co bylo pro pohany tak těžké, třebas tolik vážené, stalo se v životě katolické Církve snadným a každému přístupným. Život eucharistický dává nepřemožitelnou moc a sílu jak mládeži, aby žila v úplné čistotě, tak manželům, aby dodrželi svých slibů a přísah věrnosti, a konečně oněm panickým duším, které se úplně zasvětily Bohu, aby vytrvaly a odívaly se stále jasnější krásou čistoty.

A opravdu čistý život, toť hrdinství. Neboť co jest pro mládež a pro člověka vůbec obtížnějším, než zachovati ctnost čistoty? Kdyby tato ctnost byla lehká, zdaž by nebyla zachovávána, zvláště když její nezachovávání stává se tak hrozným zlem, jakoby zrovna prokletím Kainovým? A zatím přes všechny výstrahy před nebezpečím, jež podává rozum i život, náboženství i věda, lidé jako uschlé podzimní listí letí do toho bláta nečistého života, zmítáni vichřicí svých vášní, aby nakonec vlečeni nejošklivějšími a nejodpornějšími špatnostmi hynuli někde marně v životní hanbě a v kletbě lidské i Boží.

V Krakově v nemocnici umíral jistý mladík zničený zhýralým životem. Knězi, který jej navštívil, aby zachránil jeho duši, ukázal jed a pravil: „Čím jsem? Zpráchnivělým kmenem, který se k ničemu nehodí, ani na stavbu, ani na palivo; jen do něho kopnout, aby se rozpadl."

A uvědomíme-li si, že nesprávné ukojování pohlavních pudů není silou vůle ani charakteru, ale největší slabostí a ubohostí člověka, tu pochopíme, jak opravdu velkými hrdiny jsou ti, kteří, podporováni milostí Boží, opanovali silnou vůlí tyto vášně a vytrvali v mezích řádného, mravného a poctivého života. Čistí, toť praví hrdinové!

Duším čistým náleží tedy čest a ctnosti panictví podiv a chvála. Tyto duše nejvíce přispívají k duchovnímu podmanění světa, neboť, povznášejíce sebe i ty, kteří se povzbuzují a posilují jejich příkladem, vysoko nad zmaterialisovaný a zvířecí život, vytvořují stálou oživující moc

*) Zach. 9, 17.
**) Zjev. 14, 4.

charakteru i vůle a očišťují ovzduší otrávené necudností a prostopášností i pro ty, kteří jdou ke smrti.

Jak by bylo na světě, kdyby v tom bahně zkázy nebylo čistých a panických duší! Byli bychom jako lidé před potopou, kteří poskvrnili všelikou cestu svou, jako Sodoma a Gomorha, určené k rychlému spálení.

Duše panické a čisté jsou tedy jakoby onou překrásnou duhou, rozestřenou nad špinavými parami země, která usmiřuje hněv Boží; jsou jako čistá zřídla, ukrytá kdesi v tajemných hlubinách hor života Božího, nepřístupných obyčejným lidem, která však vodou svého čistého, sebezapíravého a panického života osvěžují a obnovují zkalené, páchnoucí a prostopášností nakažené vody tohoto pozemského života.

Již ve IV. století svatý Ambrož ukazoval svým posluchačům, že kde jest kult panictví a čistoty, tam i manželský život nejpříznivěji se rozvíjí a rozkvétá nejbujnějším květem. A naopak, jak to dnes vidíme, kde prostopášník pošlapal svojí špinavou nohou čistotu a slinou pohrdání a cynismu poplval ctnost panictví, tam i manželství začíná jeviti zlé symptomy choroby v častých rozvodech a v jeho srdci líhne se červ, hryzající v samém zárodku květy otcovství a mateřství.

Čisté duše nejsou tedy jen hrdiny, ale i nejjistější záchranou rodin, společnosti a celého lidstva před hrozící mravní zkázou.

6. Nahlédneme-li hlouběji v působení čistého života v křesťanském světě, tu pochopíme ještě lépe jeho význam jak v plánech Božích, tak i v životě člověka.

Tělo podle naší víry jest něčím velkým, něčím, co jest třeba ctíti. V prvotních plánech Božích měl se nadpřirozený život udíleti pokolením s počátkem tělesného života; a ačkoliv prvotní hřích zkazil tento plán Boží a změnil tělo ve vodiče prvotního hříchu a vštípil v ně zárodek všelikého hříchu, přece Bůh nezavrhl těla a neodňal mu velikého jeho poslání. Syn Boží, vzav naše tělo za své vlastní tělo, svým panickým tělem, zvláště ve svatém přijímání, stále posvěcuje i naše těla a činí je údy svého těla mystického. A dnes tělo křesťanovo v rodinném životě má z vůle Boží předávati svým potomkům poklad ctností získaný rodiči a hlavně mravní sílu sebeovládání, aby tak usnadňovalo nástupcům život křesťanský a umožnilo jim ještě větší rozvoj tohoto života. Tento poklad mravní síly shromažďuje se v těle

ovládáním vášní a nikdo neupře, že se síla získává především ovládáním pudů pohlavních.

Život křesťanský nadto směřuje netoliko ke spasení duše, ale i ke spasení těla. Proto i tělo má se připravovati již zde na zemi ke svému slavnému zmrtvýchvstání tím, že se zduchovňuje. Neboť tělo při slavném zmrtvýchvstání, třeba neztratí nic ze své podstaty, má míti vlastnosti ducha. Nuže, tělo v tomto životě se zduchovňuje tím, že je učíme zříkati se života jemu vlastního, čili zříkati se života smyslového ovládáním smyslů; tím povznášíme je již zde na vyšší stupeň života, k životu duchovnímu, neboť je nutíme žíti tak, jako by již nebylo tělem. A jest opět jasno, že nejvíce se zduchovňuje tělo ovládáním pohlavních pudů, neboť tento život jest tělu nejvlastnější a vyčerpává celou jeho snahu. Křesťanské tělo zduchovňuje se i v životě manželském, neboť i tam pohlavní pud musí býti podřízen mravnímu zákonu a tedy ovládán.

Nejvíce však zduchovňuje se tělo panictvím, neboť tento stav úplně odděluje tělo od života smyslového a povznáší je k životu duchů. Proto také svatí Otcové nazývají panický život životem andělů na zemi s tím toliko rozdílem, že co jest pro anděly snadné, toho musí člověk dobývati nejednou těžkým bojem. Odtud také jest jasno, že čistota a panictví činí naše těla nejvhodnějšími údy mystického těla Krista Pána.

Svatý Pavel ve svých listech rozvádí velmi široce tuto nauku a na jejích zásadách buduje celý život křesťanský. Podle jeho učení jest naše tělo *tělem Kristovým, údem Jeho těla mystického.*)* A my *všichni* jsme *jedním tělem v Kristu.**)* Proto máme *nositi Boha v těle svém,***)* aby se to tělo stalo *chrámem Ducha svatého.* Ale aby tělo bylo vhodným údem těla Kristova, musí žíti Jeho životem, musí se říditi Jeho duchem, proto apoštol napomíná, že *jsme povinni nikoliv tělu, abychom podle těla žili. Neboť budete-li žíti podle těla, zemřete; budete-li však duchem kony těla umrtvovati, žíti budete.****) Neboť tělo není pro smilstvo, nýbrž pro Pána a Pán pro tělo.†) Smýšlením těla totiž je smrt, smýšlením ducha však život a pokoj, a ti, kteří jsou v těle, nemohou se líbiti Bohu.††) Ti však, kteří jsou Kristovi, ukřižovali*

*) I. Korintským 6, 15.
**) Římanům 12, 5.
***) I. Korintským 6, 20.
****) Římanům 8, 12.
†) I. Korintským 6, 13.
††) Římanům 8, 6—8.

tělo své i s vášněmi a žádostmi.) A tak povždy nosíme mrtvení Ježíše na svém těle,**)* aby se tak život Ježíšův zjevil na těle našem a připravil je ke slavnému zmrtvýchvstání.

Reálným výrazem tohoto zduchovnění našich těl a sjednocení s Ježíšem Kristem jest svaté přijímání, ve kterém oslavené a proměněné Tělo Ježíšovo zasévá v naše hmotné a smrtelné tělo zrno nesmrtelnosti. *„Kdo jí mé tělo"*, praví Ježíš, *„má život věčný, a já ho vzkřísím v den poslední; kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm.***)*

Toť veliké a tajemné úmysly Boží s námi, abychom sjednoceni s Ježíšem Kristem v Jeho mystické tělo, žili spolu s Ním na věky v nebi. Žádný čin našeho života není osamocen. Všechno se spojuje v organický celek a v budově křesťanského života rodinného i jednotlivce jest plán, jest metoda a cíl, ke kterému všechno spěje. Především pak tu vidíme, že poměr člověka k pohlavním pudům má zde největší úlohu, jak poznamenává svatý Pavel: *„Každý hřích, který člověk učiní, jest kromě těla, kdo však smilní, hřeší proti tělu svému a údy Kristovy činí údy nevěstky.****)* Takovou velikou úlohu v křesťanském životě má tedy čistota a panictví.

7. A nyní na základě této nauky katolické pochopíme teprve jasně tajemný význam nečistých hříchů v životě člověka i ve společnosti. Ďábel ve své pýše chce stále následovati Boha. Onen jeho výrok: „Budu podoben Nejvyššímu" nedává mu pokoje. Chce tedy i on utvořiti pro sebe mystické tělo z lidí, chce se v ně vtěliti, aby měl tělo zavržence. A takové tělo vytvořuje pro sebe, jak jsme o tom uvažovali v promluvě o hříchu. V této činnosti pak hraje nečistý hřích nejdůležitější roli a jest jakoby hlavním nástrojem ďáblovým. Neboť ďábel postupuje zrovna opačně než život křesťanský. Jako cílem křesťanského života jest duši přiblížiti k Bohu a tělo zduchovněti, tak zase ďábel naopak se snaží nejen odtrhnouti duši od Boha těžkým hříchem, ale ji zmaterialisovati a tělo zezvířečtěti. Zmaterialisování duše nesmí se ovšem myslíti tak, že by ztratila svou duchovou podstatu, neboť to jest nemožno, nýbrž rozumí se v tom smyslu, že duše miluje toliko smyslový život

*) Galatským 5, 24.
**) II. Korintským 4, 10.
***) Jan 6, 55—57.
****) I. Korintským 6, 18, 15

těla a v něm hledá svého štěstí, čili žije tak, jako by byla tělem a měla smysly. Každý pak uzná, že nic nevede tak snadno k tomuto cíli, nic tak neproměňuje člověka ve zvíře, jako právě hříchy nečisté čili prostopášnost. Pod jejím vlivem duše se opravdu materialisuje ve způsobu myšlení, řeči, chtění, snah i tužeb, a tělo se mění v tělo horší zvířecího, neboť stále plane nečistou žádostivostí. Správně tedy Apoštol poznamenává o takových lidech, že *tělo nechápe, co je z Ducha Božího, a takoví lidé zaměnili slávu neporušitelného Boha za podobu obrazu porušitelného člověka;*) neboť člověk jsa vážen to nechápe: jest jak zvěř nemoudrá, která je pro nůž.**)*

Povšimneme-li si, co se dnes děje na světě, lehce poznáme, jak systematicky a vypočítavě snaží se kdosi zničiti svět, a hlavně Církev katolickou, pomocí nemravnosti. Válka k tomu přispěla. Do této methodické činnosti jest dnes zapřaženo všechno: literatura, která jest přesycena mravní špínou; umění, které oslavuje nahotu, zvláště ženskou; divadla, kde se vyplácí jen nejbezuzdnější erotism; kina, která všemi způsoby vsévají prostopášnost do srdcí mládeže, vtahují do tohoto bahna starší a zrádně svádějí do beznadějného jícnu nečistoty i děti. V kinech dává se za duševní pokrm 95 procent bezuzdné pornografie nebo zločinu.

Způsob života je dnes stále změkčilejší; u ženy mizí úplně stydlivost, soustavně ničená od dětství nepřiměřeným šatem, jakoby z důvodů hygienických; pojmy mravní jsou otřeseny, křesťanské manželství jest pohaněno blátem posměchu, oslavují se rozvody čili maskovaná prostopášnost i volná láska. Špinavá vlna nemravnosti zalévá dnešní lidstvo od dětské kolébky až k rakvi starcově.

Není pak tato prostopášnost, není volná láska parodií křesťanského manželství? Nestaví se tu smilstvo a prostopášnost oproti pohlavnímu životu ukázněnému zákony mravnosti a podepřenému zásadou: panuj nad svými vášněmi?

Jako manželství křesťanské dává děti Bohu a vlasti, tak volná láska čili prostopášnost dává děti ďáblu a revoluci. A podivná věc, ale pravdivá: bolševická revoluce, toto zřejmé dílo ďáblovo, zrušila manželství a zavedla socialisaci ženy, čili obecnou prostopášnost.

*) Řím. 1, 23.
**) Ž. 48, 13

Jako tedy oslavené Tělo Kristovo ve sv. přijímání zasévá v naše těla zrna zduchovnění a slavného zmrtvýchvstání, tak prostopášnost proměňuje tělo lidské ve zvířeckost a v duši přináší smyslovost a tělesnost, zasévajíc do ní zrna věčného zavržení. Jako sv. přijímání spojuje nás stále více s Kristem, přeměňujíc naše tělo ve stále dokonalejší tělo Kristovo, tak prostopášnost přeměňuje lidi v nejodpornější tělo satanovo.

Čím jest tedy prostopášnost? Přijímáním ďáblovým!

Ano! Prostopášnost jest přijímáním ďáblovým, k němuž, bohužel, přistupují miliony.

Tak tajemství zloby satanovy stojí oproti tajemství lásky Kristovy; mystika pekla oproti mystice nebe; zavrženecké tělo satanovo oproti tělu oslaveného Krista; Antikrist oproti Kristu. Proto umění křesťanské ne bez důvodu zobrazuje nám ďábla v podobě krvežíznivého zvířete, jehož tlama vyznačuje se rysy odporné chlípnosti.

Všechno, co jest v člověku zvířecího, pochází od něho.

Pochopme tedy, že dnešní tak soustavné rozněcování společnosti prostopášností, zvláště společnosti katolické není nahodilé ani osamocené, ale jest cílevědomou činností usilující zničiti Království Boží na zemi tím, že ničí život nejen křesťanský, ale i obecně lidský. Kdo podniká tuto práci, v čí rukou soustřeďují se všechny její podněty? Víme to. Jsou to ti, kteří jsou zjevnými nepřáteli Krista a Církve katolické: židé a jejich služebníci, zednáři či socialisté, či kteříkoliv jiní. A tím, který řídí celou tu činnost, zdaž není satan sám, o kterém řekl Pán Ježíš, že organisován jako brány pekelné bude soustavně útočiti na Církev katolickou, třeba ji nepřemůže?

Těchto zjevů nesmí lehce pomíjeti katolická a polská společnost! Tu se rozhodují osudy nejen věčné, ale i časné. Prostopášný národ musí zhynouti! Nuže, tedy do práce a do boje proti prostopášnosti, zvláště do boje proti zkáze naší mládeže, kdekoliv se projevuje, ve škole i doma, na ulici i v dílně, ve vojsku i na nejvyšších školách.

Jeden z dnešních pedagogů, Foerster, řekl tato slova: „Kdyby vůbec bylo možno, ještě bych dovolil prostopášnost člověku starému, který již vyšel ze života, ale nikdy mládeži, která jde v budoucnost a buduje budoucnost." A jiný volá: „Kdo pohoršuje mládež, jest větším zločincem než ten, kdo vraždí."

Ale bohužel, děje se právě opačně! Nad hroby mládeže povražděné prostopášností, vznáší se hrozné: Memento! Jeden z našich básníků, zahloubán v děsivou žeň smrti na polích prostopášnosti, káže této volati ke každému, kdo se k ní přibližuje: „Utíkej ode mne, neboť zabíjím; zabíjím i tělo i duši i srdce,"*)

Polsko, chraň svých dětí!

8. Jest známo v lékařství, v tak zvané psychopatologii, třeba z dlouholetých badání takového učence jako Kraft Ebing, že nejvíce duševních chorob vzniká vlivem prostopášnosti. A jest to pochopitelno; neboť kdo se mění ve zvíře, ztrácí především rozum, tuto známku člověka, světlo duševního života. Povaha nečistého člověka stává se krutou a zločinnou, neboť egoism, živený prostopášností, dorůstá vrcholů krutosti. Takový člověk dovede zašlapati nejsvětější zákony a povinnosti k lidem, k ženě či muži, k dětem, k Bohu i vlasti, jest hotov spáchati nejukrutnější zločin, jen aby vyhověl svým vášním. Jest přece známo, že z prostopášníků rekrutuje se nejvíce vlastizrádců i vrahů. Dosvědčují to soudní síně i cely žalářů, ústavy choromyslných i zničené rodiny, hroby zavražděných i šibenice vraždících.

Divíme se nejednou, že víra v našich dobách tak upadá, že náboženský život tak mizí, ale rozřešením této záhady jest dnešní prostopášný život. Apoštol dobře řekl, že *tělo nechápe toho, co je z Ducha Božího.* Smyslný člověk brzy ztrácí pojem Boha a věčnosti, či spíše odhazuje to všechno rychle ze své duše, neboť mu to překáží v jeho špatném životě; pro náboženství má tedy jen cynický úsměv a posměšné slovo. Na bažině prostopášnosti nevyroste nikdy rostlina víry, a i nejbujnější strom života Božího hnije a hyne v jejích nečistých výparech. Proto Šalomoun, ačkoliv byl mužem tak hluboce věřícím, ve věcech Božích tak osvíceným, když upadl v prostopášnost, ztratil i víru a klaněl se všem modlám svých ženštin.

Proto také Bůh ve svých výrocích žádného zločinu tak neodsoudil ani tak okamžitě, ještě na tomto světě nepotrestal, jako hřích prostopášnosti. Bůh vidí na světě vraždy a mlčí; vidí zlodějstva a mlčí; vidí pohanství a slyší rouhání a mlčí; ale když spatřil Bůh *svět zkažený, všichni lidé totiž na zemi byli porušili své mravy, byl v hloubi srdce jat bolestí a želel, že učinil na zemi člověka, a řekl: Vyhladím člověka, jehož jsem učinil, s povrchu země; člověka i zvířata,*

*) Ujejski.

od plazů až do nebeských ptáků, jeť mi líto, že jsem je učinil.)*

A bylo by všechno zahynulo, kdyby nebylo jediné rodiny Noemovy, která pro svou čistotu nalezla milost před Pánem. V ní byl zachráněn lidský rod, ale zbytek byl úplně zničen, tak jako se doslovně ničí všechno, co se setkalo s morem nebo nakaženým ovzduším.

Vody potopy očistily zemi od vražedných zárodků prostopášnosti. Potopa stala se výstrahou pro budoucnost.

Bohužel! Člověk pod vlivem neovládaných pohlavních pudů upadá v takovou zaslepenost, že ho neděsí ani trestající soudy Boží. Vlastní potopa se již neopakuje, ale zdaž nepřivádějí nečisté hříchy na lidstvo ustavičně následky potopy?! Neničí také do základu jako potopa rodiny, národy, společnosti?!

A druhý pomník postavil Bůh na hrobě prostopášníků: toť Mrtvé moře na místě Sodomy a Gomorhy. Tato města za časů Abrahamových byla naplněna nejodpornější zhýralostí. Bůh odstraňuje z nich Lota a jeho čistou rodinu, a ostatek pálí sirnatým ohněm. Nic mu neušlo, ani člověk, ani zvíře, ani rostlina. Neboť sněť prostopášnosti zažírá se nejednou tak hluboko v životní organismus, že se už nedá z něho nic zachrániti; je nutno všechno spáliti, všechno, aby se zachránili jiní.

A na tom místě povstalo jezero, zvané Mrtvým mořem.

Mrtvé moře! Toť pomník, který postavila sama spravedlnost Boží na hrobě prostopášníkův a prostopášnic. Toť zároveň děsivý obraz prostopášné duše.

Moře, neboť prostopášnost rozlévá se po všech údech člověkových, do všech jeho sil duševních i tělesných, jako se rozlévají hojné vody moře. Ale tato voda jest *mrtvá*, neboť jest tak hořká a solí přesycená, že v ní nemůže nic žíti. Tak i v duši nemravného člověka a v jeho organismu začíná smrt svou předčasnou vládu; pod vražedným dechem prostopášnosti hyne každá ctnost, každá poctivost; a jako z mrtvého moře vyrážejí otravné plyny, které ničí život v celém nejbližším okolí, tak i ze srdce a z úst prostopášníkových vychází stále zápach jeho ošklivých zálib, který se vylévá na venek ve sprostých slovech, chlípných pohledech, smyslných činech a poskvrňuje, kazí a zabíjí každou čistou duši, která se k němu přiblíží.

*) Genesis 6. 12, 6. 7.

Mrtvé moře leží pod hladinou všech ostatních vod, a to o několik set metrů; tak i duše prostopášníkova klesá tak hluboko, že se nalézá zřejmě pod úrovní všech jiných lidských hříchů. *A člověk, když byl vážen, nechápal toho, ale stal se podobným zvěři nemoudré.*

Na březích Mrtvého moře rostou jedině tak zvaná sodomská jablka, ovoce navenek ruměnné, krásné, ale uvnitř plné jakoby popelu. Podobně jeví se duše pohřížená ve hříchy nečistoty. Navenek prostopášník a prostopášnice vypadají ruměnně, jako by byli samo zdraví a štěstí, plni hlučné veselosti a zábav, ale uvnitř je stravuje hniloba; ať se jich jen dotkne život utrpením, ať se jich dotkne vlast žádostí o pomoc, ať se jich dotkne víra a ctnost připomínkou, že jest přece ještě něco mimo smysly — hned se z nich vysype popel jejich nicoty, popel nejodpornějšího egoismu, popel rouhání, nářků, cynismu a nakonec nezřídka popel sebevražedné smrti. Hle, sodomská jablka, kterých nemožno požívati a která se sama ničí.

Kolem Mrtvého moře zdvihají se divoké, nepřístupné skály, ve kterých vije děsivě šakal, hledající mrtvol. Tak i v srdci prostopášníkově se pozdvihují divoké skály nejbezuzdnějšího egoismu, ve kterých nejednou vyje strašlivě svědomí a ozývá se hrozný chechtot ďábla, požírajícího v nečisté duši pekelnou svou stravu.

Do Mrtvého moře vlévají se velmi rychlým spádem sladké vody Jordánu, které se v něm mění v hořké. Není to obraz smyslné rozkoše? Je sladká, ale jen na chvíli, neboť rychle letí a padá, padá v Mrtvé moře prostopášné duše, kde se mění v hořkost, v smutek a nezřídka i v černé zoufalství.

Ano! Sladká voda rozkoše rychle pomíjí, ale hořká voda zavržení zůstane navždy, neboť rozkoš, jak praví Skarga, jest jako včela: medu troška a bolesti mnoho!

Lidé, vzpamatujte se! Utíkejte z toho zkaženého Babylonu, z té dnešní Sodomy a Gomorhy, utíkejte životem poctivým, čistým, křesťanským, zachraňte se v Arše katolické Církve, která osvobozuje od potopy, aby vás snad ruka Páně nevyhladila do kořene!

Svět šílel v prostopášnosti před válkou, vysmíval se zákonům přirozeným i Božím a křičel, že jest na světě příliš mnoho lidí. Vnesl tedy prostopášnost i v poctivý život manželský. A hle, Bůh dopustil potopu, potopu ne

vody, ale krve a ohně. A v šesti letech zmizelo z té prostopášné Evropy 30 milionů lidí.

Polsko! Ty Bohem a nejsvětější Pannou milované a životu vrácené, probuď se, zachraň svých dětí od horších koulí než byly německé či bolševické, od horší nákazy než skvrnitý tyfus či mor, zachraň jich od prostopášnosti, aby se nenesl na tebe rychle hněv Páně, aby místo požehnání nepřišel na tebe trest Boží!

Což nevidíš, jak prostopášnost jako nějaký hrozný drak s tisíci nestvůrnými hlavami v podobě literatury, umění, zábav, divadel, kin, šatů i života obtáčí tvé děti? I toho vojína, jenž stojí na stráži, aby nebojoval; žáka, který sedí na školní lavici, aby se neučil; úředníka, který má ostříhati zákona, aby spravedlností obchodoval; i ten posvátný oheň života rodinného, aby vyhasl, aby nedával svých dětí ani vlasti ani Bohu! Necítíš, jak si ten drak zasedl na tvém těle, sevřel tě svými kleštěmi hanby, aby z tvých žil pil tvou teplou krev a tebe omdlelou, bezvládnou, tvrdým tyřem prostopášnosti omámenou uvrhl pod cizí nohy a učinil tě potravou tvých nepřátel časných i věčných?!

Kdo věří v Boha, kdo má v srdci aspoň kousek poctivosti, komu v prsou doutná aspoň jiskra lásky k vlasti a Bohu, nechť se dá do boje s prostopášností, na obranu čistých domácích krbů, na obranu naší mládeže, našeho vojína, našich ideálů, naší vlasti, naší sv. víry!

Není času k rozmýšlení; boj zuří! Nepřítel nespí!

Pryč s prostopášností! Odstraňte z domácností obrazy s nahotinami, i kdyby to byla arcidíla! Dejte výhost neslušným knihám, i kdyby byly ozdobeny zlatem a drahým kamením! Nechoďte do rozpustilých divadel a ještě horších kin, i kdyby vás zato prohlásili za hloupé!

Otcové a matky! Zaklínám vás při spasení duší vašich i vašich dětí, pro utrpení Kristovo, netrpte neslušné módy u svých dcer, vychovávejte je ve stydlivosti a počestnosti a své syny v kázni a tvrdosti života! Neřiďte se zásadou: „Ať se mládež vybouří!" Hoch ať je čistý jak anděl, neboť má býti hrdinou.

Netrpte nečistých řečí! Ať se konečně Polák naučí mluviti o velkých neb aspoň užitečných věcech!

Jaká jest to hanba pro náš národ, že cizí za hranicemi poznávají polskou mládež jen po tom, že vede neslušné řeči!

A nyní odvraťme své oči od tohoto odporného obrazu ponížené důstojnosti člověkovy, od triumfu satanova a zlomyslného výsměchu nepřátel své vlasti a své víry, obraťme je k Ježíši Kristu visícímu na kříži a zahleďme se na to nejsvětější Tělo, pokryté krví a ranami; zahleďme se do té tváře zhanobené a pokryté všelikou lidskou potupou, na tu hlavu trním zbodanou a zraněnou, v ty oči zsinalé, slzami a krví zalité, v ty ruce a nohy krutými hřeby ke kříži přibyté, v ten otevřený bok a proražené srdce — a pochopme, že to všechno sám Bůh tak hrozně trpí na svém těle *za nás*, za naše hříchy a především za hříchy nečistoty. A pochopme, že proto tak trpí, abychom se pozdvihli ze svých nemocí a nepřišli do pekla. A pamatujme, že se zachráníme a spasíme jen tímto Křížem a utrpením Páně!

U vědomí své bídy padněme tedy k patám Kříže a volejme v hluboké lítosti nad svými nedostatky a hříchy: Pro Své rány, Kriste, pro Svou smrt, Pane, osvoboď nás od hanebných ran hříchu nečistoty a od smrtelných střel nepřátel našich! Nechť Tvůj kříž, Ježíši, stojí u kolébky dítěte jako jeho ochranné znamení; nechť svítí na cestách naší polské mládeže jako její nejlepší vůdce; nechť rozpíná svá spasná ramena nad polskými rodinami, nad střechami vesnic i domy měst jako jejich ochranný štít a nechť přinese všem srdcím sílu, sílu k ovládání sebe a smyslnosti; nechť se objeví na našem polském nebi, nad naší vlastí a nechť zažehná od ní všelikou nečistotu a prostopášnou zlobu.

Ty pak, Přečistá Panno, Matko a Královno naše, pod jejíž mateřskou péčí se vychovávají a rostou bezpečně čisté duše, zdeptej ošklivou hlavu toho hada prostopášnosti, který slizkými pouty spíal Tvé dědictví a naši vlast, Polsku, aby Ti ji odňal a dal za kořist peklu. Vysvobodila jsi nás z drápů tří krutých podmanitelů a vrátila jsi nám život; vyrvala jsi nás z jícnu hrozné šelmy Půlnoční (Severní), z krvežíznivých rukou bolševických a zajistila jsi nám svobodu; vytrhni nás nyní z rukou toho nejhroznějšího, nejkrutějšího a posledního nepřítele, který zabíjí v nás ducha a poutá nám těla, zbav nás té nemoci a ochrnutí nečistoty, abychom dobyli pravé, duchovní svobody a tak jako čisté, statečné a volné děti Tvé mohli radostně sloužiti Tobě i Tvému Synu Ježíši Kristu. Amen.

Promluva XI.

O umrtvování.

Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sebe sám a vezmi kříž svůj a následuj mne. Matouš 16. 24.

1. Mnozí si představují křesťanský život jako něco velmi smutného, utlačujícího, jakoby nějakou postavu vybledlého obličeje, přihrbenou a stísněnou pod břemenem, jaké na ni vkládá ten život Boží. Zatím však, když otevřeme Evangelium, vane k nám jakoby jaro, radost ze života, ba i ze smutků a utrpení. Všechna blahoslavenstva,*) jaká jen mohou býti, vkládá Pán Ježíš jako poupata nejkrásnějších květů na život svých věrných, slibuje jim, že se každý jejich zármutek obrátí v radost,**) že každá slza zazáří jako perla v koruně jejich štěstí; že soužení, pronásledování a utrpení ukáží se něčím nepatrným a rychle pomíjejícím i lehkým oproti přenesmírné věčné slávě, jaká se v nich připravuje,***) že jen veselého dárce miluje Bůh.****) Apoštol pak přikazuje těšiti se a radovati a tím radostným obličejem jako pravdou ukazovati život křesťanský všem jiným lidem. *Radujte se v Pánu vždycky, opět pravím, radujte se! Vlídnost vaše budiž známa všem lidem.†)*

Co jest asi příčinou takového pojímání křesťanského života i jistého strachu před ním, ano, i jistého odporu k Němu? Nic jiného, než ta bludná domněnka, jakoby úkolem a cílem křesťanského života na zemi bylo umrtvování, sebezapírání. Drsná a tvrdá maska umrtvování vkládá se na pravdivou tvář života, který se pak oceňuje podle toho, čím není a nemá býti.

Jest pravda, že v naší katolické nauce zaznívá často to slovo: umrtvení. Jest pravda, že se zdůrazňuje a nejednou tak vyvyšuje, jakoby bylo obsahem života a jeho jediným pokrmem. Jest pravda, že Ježíš Kristus sám je staví za nutnou podmínku svého života na zemi, neboť praví: *Kdo chce býti mým učedníkem, zapři sebe sám.* Leč to všechno nejenom nemá rušiti životní radosti, ale spíše má ji vště-

*) Matouš 5, 3.
**) Jan 16, 20.
***) II. Korintským 4, 17.
****) II. Korintským 4, 7.
†) Filipinským 4, 4.

povati a rozvíjeti, neboť křesťanské umrtvení v pravém významu nemá obestírati obličeje mrakem smutku a útlaku, nýbrž má ty mraky s něho odháněti, aby je pokrylo leskem jasného slunce radosti a spokojenosti.

Slovo „umrtvení" obsahuje jistě smutný pojem, neboť jest vyvozeno od umírání, od smrti a to nejen v našem jazyku, ale i ve všech jiných. Přece však to, co označuje i co přináší, není smutkem, nýbrž velkým dobrem člověka a ve svých následcích radostí i veselím.

Otevřeme-li pedagogická díla jakéhokoliv světového názoru, setkáme se v nich se slovem „sebeovládání". To slovo pěkně zní, představuje vrcholnou ideu: ovládati se, býti pánem sebe samého, toť veliká věc. Nuže, umrtvování v katolickém jazyku neznamená nic jiného, než sebeovládání, nevede k ničemu jinému, než aby každý byl pánem sebe. Vládni nad svými vášněmi, toť totéž jako: umrtvuj se! Jenomže náš katolický pojem ukazuje zároveň i cestu, jakou se dospívá k tomu velkému charakteru, aby byl pánem sebe, neboť přikazuje rozumnému člověku umírati pro nižší přirozenost, to jest nesplňovati jejích nerozumných a mravnímu zákonu odporujících žádostí, aby se tak člověk vymanil z jejího panování a stával se jejím pánem, čili, aby ji ovládal.

Již z toho vidíme, že křesťanské umrtvování není něčím zlým, ani přirozenosti škodlivým, ani smutným. Může býti někdy bolestné, to jest pravda; ale jako každé lékařské zakročení a zvláště operace, ač přináší mnoho bolesti, jest věcí rozumnou, nutnou, spasitelnou, užitečnou a nezřídka vznešenou, právě tak i křesťanské umrtvování.

Rozum sám učí a ukazuje, že to, co jest nižší, má podléhati vyššímu a co jest slepé, má se dáti vésti tím, který vidí, a co jest nerozumné, má býti řízeno rozumem vědomým cíle, k němuž spěje. Nuže, přirozenost našeho těla, žijící životem smyslů, které poznávají a žádají, jest nižší než přirozenost duchová, rozumná a svobodná; proto má naše tělo podléhati duši a býti jí řízeno, tím spíše, že podstatu člověka tvoří ne tělo, ale duše rozumná a svobodná. Naše tělo jest také slepé ve svých snahách a pudech; není si vědomo, kam spěje a co povstane pro člověka z toho, co chce. A nejednou tak slepě letí do propasti jako rozbujnělý kůň nebo jako šílenec, či jako loď zbavená kormidla a ponechaná na pospas rozbouřeným mořským vlnám.

Proto rozum a vůle mají ovládati pudy našeho těla a dávati jim správný směr, určený mravním zákonem. A jako bujný kůň sevře se silně uzdou, aby se udržel na dobré cestě a nezabil sebe i jezdce, tak také vůle musí nejednou stisknouti uzdou umrtvování rozbujnělé slepé vášně, aby nestrhly člověka do propasti hříchu, ale udržely se na dobré a správné cestě poctivého a dobrého křesťanského života.

Kdyby sama naše přirozenost poutala silnými svazky zákona naše tělo a jeho žádosti, jako to činí u zvířat, nebylo by potřeba úsilí vůle a rozumu, abychom se ovládli, nebylo by umrtvování; ale tomu tak není. Celou zodpovědnost za život těla složil Bůh v duši, rozum a vůli; duše má tělesný život udržovati v mezích mravního zákona a zaň zodpovídati. A jinak nemůže býti, neboť tělo není zůstaveno sobě, není něčím samostatným, nýbrž jen podstatnou složkou člověka a proto se musí říditi zákonem lidským čili zákonem mravním, který může býti zachován jen dobrovolně a vědomě.

2. Odtud jest již viděti, že sebeovládání pomocí umrtvování jest nejenom rozumné a člověka důstojné, ale i nutné, tím více, že nižší přirozenost člověka jest ve stálé vzpouře proti přirozenosti vyšší a proto musí býti nejen udržována v mezích zákona, ale i krocena.

Z ruky Boží vyšel člověk vnitřně dokonalý a harmonický, to znamená, že se nižší přirozenost ve všem podrobovala přirozenosti vyšší. Takový uvnitř ukázněný člověk nezačal nikdy žádati nebo jednati, dokud k tomu neobdržel svolení i rozkazu od rozumné vůle. Takovým sharmonisovaným člověkem, svojí přirozeností, byl Ježíš Kristus; u Něho city nižší povahy jako smutku, radosti, hněvu, dobroty, žalu, veselosti, pláče a úsměvu vznikaly teprve tehdy, když je rozum uznal za dobré a shodné s vůlí Boží a Jeho vůle s tím souhlasila. Nesouladu a boje, hnutí samovolných, nevědomých a náladových u Ježíše nebylo.

Takovou stejně harmonickou bytostí, ale z důvodu svého neposkvrněného Početí, byla Nejsvětější Panna. I my bychom byli takovými, kdyby nebylo prvotního hříchu, který odvrátiv nás od Boha, zkazil v nás onu harmonii sil a nadto i naši nižší přirozenost porušil, zranil a naklonil více ke zlému než k dobrému. Kromě toho byl náš rozum zatemněn a vůle seslabena. A tak nejen a ne toliko z dvojitosti naší přirozenosti tělesné a duchové, ale spíše z té setby prvotního hříchu povstal v nás boj, vzpoura nižší přirozenosti proti vyšší přirozenosti a povinnost, tuto vzpouru krotiti a nižší přirozenost přiváděti k pořádku. A poněvadž vyšší přirozenost prvotním hříchem seslábla a naklonila se ke zlému, nastává často obava a bohužel, až příliš odůvodněná, že vyšší přirozenost bude snadno podléhati přirozenosti nižší a překročovati svůj mravní zákon, dávajíc se v porobu slepých, nesmyslných a rozbujnělých vášní.

Odtud nepořádek v člověku. Všichni pociťujeme ten boj. Stěžuje si naň pohan a volá: „Vidím lepší věci svým rozumem a chci je svou vůlí a přece jdu za tím, co jest horší.“*) Stěžuje si Apoštol a praví: *Vidím jiný zákon v údech svých, který odporuje zákonu mysli mé a jímá mne zákonem hříchu, jenž jest v údech mých.*“**) A sám Bůh praví, *že cit i smýšlení lidského srdce kloní se od mladi ke zlému.*“***)

Jest tedy úlohou člověka v tomto životě, vyplývající jak z rozumu, tak i z vůle Boží, aby si usilovnou prací opět dobýval oné harmonie sil, ztracené hříchem prvotním a vždy více porušované hříchy osobními, čili, aby se stal člověkem vnitřně uspořádaným a sharmonisovaným.

A co jiného by nám mohlo vybojovati tento vnitřní soulad a pořádek, nežli umrtvování čili sebezapírání? Nechce-li se člověk dostati v ponižující otroctví slepých tělesných žádostí a smyslů, chce-li žíti shodně s rozumem a mravním zákonem, musí nutně své vášně krotiti, s nimi bojovati, čili je umrtvovati a ovládati. Proto nevyhnutelnou podmínkou čestného a ušlechtilého života na tomto světě jest: zásada *umrtvování*. Jest tak nutnou, že bez ní stane se člověk spíše podobným divokým zvířatům než rozumné bytosti, ano ještě horším. Již i pohané uznávali tuto zásadu umrtvování jako nevyhnutelně nutnou podmínku lidského života a vyjadřovali ji slovy: „Sustine et abstine!“ — vydrž břímě boje a zdrž se toho, co je špatné. Bůh pak hned na počátku lidstva připomněl tuto zásadu, když pravil Kainovi roznícenému nenávistí k bratru Abelovi: *Nepoddávej se hříšné žádosti, spíše ji ovládni!*“****) Že Kain nedbal této zásady umrtvování, dopustil se bratrovraždy a přivolal kletbu Boží na sebe i na celé své pokolení.

A Pán Ježíš, který přišel na svět, aby nás naučil slovem i příkladem dobrému a poctivému životu, ještě zdů-

*) Ovidius.
**) Římanům 7, 23.
***) Genesis 8, 21.
****) Genesis 4, 7.

raznil tuto zásadu umrtvování: postavil na ní celý svůj život, jako by Mu na každém kroku hrozilo nebezpečí se strany těla. Od jesli betlémských až ke kříži na Kalvarii, toť jediná veliká škola křesťanského umrtvování, toť jediné veliké volání slovem i činem: Chceš-li býti dobrým, poctivým člověkem, chceš-li býti mým následovníkem a učedníkem, *zapři sebe sám!*

V učení Pána Ježíše o věčném spasení slyšíme ohlas boje, a to boje úporného, bez milosti. *Nepřišel jsem uvést pokoj*, praví Ježíš, *ale meč.*) Království nebeské násilí trpí a ti, kteří násilí činí, uchvacují je.**)* A tento boj musí růsti *až do krve,***)* je-li toho třeba, abychom nepodlehli hříchu. A sv. Pavel jenom ty počítá k učedníkům Krista Pána, kteří *ukřižovali tělo své i s vášněmi a žádostmi.†)* Umrtvování těla jest tedy nutné jako podmínka života, rozvoje a štěstí, jinak kdybychom dovolili, aby tělo mělo převahu nad duší, kdybychom tělo učinili vůdcem života, musili bychom nepochybně zhynouti časně i věčně.

3. Velmi přesně nám to ukazuje sám život, a to jak onen široce společenský, tak jednotlivcův. Je nám známo, že pohanské civilisace, ač rozumově stanuly velmi vysoko a přivedly vědu a umění k nejvyšším metám lidské mysli a lidského genia a život tělesný k nejjemnějšímu užívání příjemností, přece lidský život jako takový přivedly ke katastrofě, neboť čím výše vystupovala kultura rozumu, tím níže klesala kultura vůle, až k jejímu zániku v dobrém, až k úplnému mravnímu bankrotu. A ptáme se, proč? Proto, že pohan postavil na první místo kult těla, tělo učinil svým vůdcem a duši zatlačil na další místo, až konečně upadla v zapomenutí. Pohan odepřel přiznati duši také dítěti, ženě a dělníkovi; pro dítě pak utvořil Tajget a Tarpejskou skálu, ženu dal životu, ale jako hračku, a dělníka změnil v nevolníka — zvíře, poměry pak sociálně politické opřel o sílu, mocnější než právo. Koncem těchto zásad bylo zničení všeho, co člověk sám budoval.

Obraz úpadku tohoto starověkého mravního života nakreslil svým nesmrtelným pérem největší římský básník Horác v Odě: Delicta maiorum — Hříchy předků, kde

*) Matouš 10, 34.
**) Matouš 11, 12
***) Židům 21, 4.
†) Galatským 5, 24.

mezi jiným mluví takhle: Aetas parentum tulit nos nequiores, mox daturos progeniem vitiosiorem. Čeho nezkazily nešestné věky? Otcové, horší dědů, nás na svět povolali bídnější než sami — my pak za čas nedaleký na podlejší ještě děti budeme patřit...*)

Od Pána Ježíše začíná se úplně jiná civilisace, která nesměřuje ke smrti, ale k životu, která se sama neničí, ale má před sebou stálý rozvoj v nedostižné dokonalosti. Co učinil Pán Ježíš, že tak od základu, vniterně proměnil lidský život, změňuje u člověka myšlení i chtění, záliby a touhy, zásady i činy? Nic jiného než to, že postavil duši na první místo a tělu přikázal, aby sloužilo duši. Tuto duši přiznal i dítěti i ženě i dělníkovi — a hle, po 20 stoletích kultury křesťanské, za našich dnů, právě dítě, žena a dělník nabývají největšího významu. Ale i dnes a vždycky bude se opakovati táž historie, že když se stane vůdcem života tělo, tu se vrací zase pohanstvo s celým bankrotem své životní civilisace.

Tuto pravdu znázorňuje velmi zajímavě v XV. století sv. Kateřina Janovská ve formě dialogu mezi duší a tělem. Duše a tělo vydávají se společně na cestu, aby hledaly štěstí, a činí mezi sebou smlouvu, že jeden týden bude vůdcem tělo, druhý týden duše, aby se přesvědčily, pod čí vládou budou se cítiti oba dva spokojenějšími a šťastnějšími. A tu po zkouškách docházejí k přesvědčení, že když vedlo tělo, bylo tělu i duši zle, když však vládla duše, tělu i duši bylo dobře.

Tutéž pravdu vylíčil nám básnicky v našich dobách jeden z našich básníků v dramatě „Eros a Psyche.“**) I tu duše, Psyche, jde věky a hledá svého štěstí. Doprovází ji stále Blaks, tělo. A tu kdykoliv se objeví Blaks-tělo jako vůdce, jako její pán, ať je to ve vědě a umění v postavě mecenáše; nebo v životě sociálně-politickém v postavě vůdce; či v hromadění pozemského bohatství v postavě bankéře: všude cítí se duše nešťastnou a dochází ke katastrofě. Ano i v náboženském životě, a to řeholním, cítí se duše, Psyche, nešťastnou, ale není divu, neboť i v tomto řádě, kde se Psyche octla, vládne tělo — Blaks v postavě opata, čili tento řád nebyl řádem, nýbrž jen parodií života řeholního. Až konečně Blaks — tělo stane se králem a pánem světa. Pod jehou vládou zapomnělo se úplně na

*) Horác, Ody, kniha III, 6.
**) Jiří Žulawski.

duši, na Psyche, jež byla uvržena do žaláře. A nastalo pod vládou Blaksa — těla takové utiskování, taková bída a nepořádek, že lidé v massách hynuli bez veškeré záchrany. Jest to obraz jakoby dnešního Ruska, kde pod materialistickou vládou Sovětů došlo právě k takové nejkrajnější bídě. A hle, aby zachránili lidstvo od úplného zničení, mudrci hledají rady ve starých knihách a dovídají se, že teprve tehdy bude dobře na světě, až bude duše — Psyche vysvobozena ze žaláře, kam ji uvrhlo tělo—Blaks, a až jí bude dána vláda nad světem.

Toť veliká životní pravda, která k nám přichází se všech stran, toť nutná životní zásada, aby tělo nevládlo nad duší, nýbrž, aby duše vládla nad tělem, sama pak, aby se řídila zákonem Božím.

A čím se vysvobodí duše z pout těla, jak se vyvede z chmurných a temných životních žalářů, jaké vytvořují tělesné smysly, na jasné a teplé slunce svobody a radostí? Jistě ne zabitím těla, jak chce filosofie autora „Erosu a Psyche", nýbrž ovládáním těla, křesťanským *umrtvením*, jak nás učí Ježíš Kristus. A tehdy i duši i tělu bude dobře.

Křesťanské umrtvování není tedy jen nutnou zásadou, ale i nejvýš moudrou, neboť bez ní by život zhynul v úpalu tělesných a slepých vášní, tak jako rostlina bez vody a slunce, pod jejím působením však pocítí se duše svobodnou a také tělo bude spokojeno a šťastno.

Není tedy divu, že tato zásada umrtvování přináší životu člověkovu neocenitelné užitky.

4. Slyšíme-li dnes volání po silné vůli, po pevném a opravdovém charakteru, tu snadno pochopíme, že se dnes právě těchto vlastností nejvíce nedostává, neboť nejčastěji se mluví o tom, čeho jest největší nedostatek i potřeba. A při tom nedostatku silné vůle a dobrých i opravdových charakterů objevuje se současně změkčilý, smyslový život, chut užívati zábav a rozkoší v nejvyšší míře, a v ideologii dnešního člověka nevážnost, pohrdání i odpor ke všelikému umrtvování a odříkání si jakékoliv příjemnosti.

Nedokazují již samy tyto životní zjevy, že jest mezi nimi příčinná souvislost, že jako změkčilost života čili hovění tělu *ničí sílu vůle* a kazí charakter, tak ovládání těla čili křesťanské umrtvování posiluje naši vůli a vytvořuje opravdový a čestný charakter? A není to největší dobro, o jaké modlí se k Bohu básník: *Ze všech dober svých, o Pane, dej nám dobrou vůli!*

Prohlížíme-li dnešní pedagogické programy, překvapí nás v nich především zájem mládeže o různá tělesná cvičení, jak se pěstují ve společenských, klubovních hrách a nezřídka i v pevných organisacích, jako jest na př. Skauting. Těžko se domnívati, že by vychovatel měl na mysli jen pouhou zábavu, neboť pak, místo aby vychoval z jinocha dobrého a užitečného člověka, učinil by z něho zahaleče a egoistu. Ale nahlédneme li hlouběji v pedagogický význam těchto zábav, nalezneme v nich zásadu umrtvování těla: pod rouškou zábavy učí se mládež snášeti fysické obtíže a námahy, chladno, zimu, nečas, zkrátka učí se zapírati sebe. To vyžaduje od mládeže úsilí vůle, a takovým způsobem se vůle posiluje a povaha se připravuje k boji s rozmanitými životními nesnázemi.*) Týž zjev vidíme také u vojínů, kteří po obtížích vojenské služby ukazují nejednou velmi silně rozvinutou vůli a velmi pevný charakter, neboť hlad i námahu, nevyspání, nepohodlí i boje bylo třeba

*) Jiná jest ovšem otázka, zdali tím způsobem, hlavně zábavami, vychovaná mládež vyroste v dobré a poctivé lidi, nemluvě již o hrdinství? Nevytvoří si mládež při takové výchově nesprávný názor o životě, jakoby byl jen zábavou, jakoby za každou snesenou obtíž náležela hned odměna ve formě smyslové příjemnosti? Bohaté zkušenosti v tomto oboru zdají se až příliš potvrzovati tyto obavy, neboť nehledě ani k tomu, že bez náboženského vedení nedovedeme upevniti mládež v dobrém a dáti jí dostatečnou sílu k boji s vášněmi, které se v ní časem probudí. Mládež tak vychovaná, zamilovaná do zábav, třeba by stály mnoho námahy, až se setká s přísnými životními povinnostmi, které neposkytují hned ničeho, naopak vyžadují jen oběti, snadno bývá zklamána, znechucena životem a na nejdůležitějších místech buď zanechává práce povinné nebo kazí její ušlechtilost honbou za příjemnostmi, třeba i nedovolenými. A můžeme položiti i tu otázku, zda snad právě v tomto vychovatelském systemu, užívajícím jedině nebo hlavně zábavy, netkví ono hrozné tajemství hromadných sebevražd mládeže, ano, i dětí, které při ledajakém životním neúspěchu tak lehce si berou život. Tato děsná rána objevuje se hlavně v Americe, právě tam, odkud k nám přišel v tak širokém měřítku vedený sport jako výchovný činitel. Není to výstražné Memento, abychom nepřeceňovali lidskou přirozenost a neodhazovali s lehkým srdcem starých vyzkoušených metod vychovatelských a zvláště vychování náboženského? Život není zábavou, nýbrž něčím, co vyžaduje mnoho obětí a málo za ně dává; a mládí zůstane již navždy dobou těžké práce, třeba jarní, plnou slunce a zpěvu, aby teprve na podzim bylo možno sbírati bohaté plody této setby. Proto nelze činiti ze života pouze zábavu, která vždycky bude míti zásadní ráz, že má býti pouze zaslouženým odpočinkem po práci a to odpočinkem krátce trvajícím, nikdy však samotnou prací. Uvažujme o tom dobře, neboť tu jde o budoucnost, která se již nenapraví. Pole vychovatelství nejméně se hodí za pole k pokusům.

překonávati skoro vždy jen silou vůle a nezřídka hrdinským činem obětování těla i života za vlast.

Tak toto umrtvování, i mimovolně podstoupené, vytesává svým nejednou tvrdým a ostrým dlátem krásný charakter a vůli dává skutečně podivuhodnou sílu. Nyní snad pochopíme, že *křesťanské umrtvování*, podstoupené dobrovolně, pro velké duchovní cíle, není nějakým nepotřebným výmyslem, nýbrž velikým a vznešeným životním činitelem a v našem stavu po hříchu prvotním nutnou zásadou moudrého a čestného jednání.

V tomto světle nebudou se nám nyní světci Boží zdáti podivíny, kteří svůj život vyplňují všelijakým umrtvováním, nejednou velmi příkrým a bolestným, ale budeme hleděti na ně spíše jako na opravdové hrdiny, na lidi silné vůle a nezlomného charakteru.

Veliký řečník Lacordaire, mluvě jednou ke zženštilým Pařížanům, ukázal jim takovýto obraz: Sv. Alžběta, královna, vymývá rány malomocnému a potom tu špinavou vodu vypíjí. Můžeme to zajisté nazvati šílenstvím, poznamenává řečník, neboť celá přirozenost se vzpírá něčemu podobnému; ano, to všechno jest pravdā, ale přiznáte mně pánové, že, aby někdo vypil tu špinavou vodu, bylo k tomu zapotřebí mnohem silnější vůle, než aby vypil sklenici šampaňského vína!

5. V tomto vychovatelském světle třeba také hleděti na různé církevní předpisy, vztahující se k umrtvování. Církev svatá jako nejmoudřejší vychovatelka doporučuje i přikazuje svým dětem umrtvování těla, aby v nich vytvořila silnou vůli, otužilou k boji se všelikými pokušeními a obtížemi životními, stojícími v cestě spasení duše. K těmto umrtvováním náleží především *půst* čili zdržování se v jistých dobách masitých pokrmů a v jistých dobách také újmu v jídle, to znamená, že se jen jednou za den dosyta můžeme najísti a dvakráte lehce posíliti.

Kolik námitek, kolik nářků na půst možno slyšeti od katolíků a zvláště od takových, kteří by se mohli dobře postiti a nepostí se! A přece i s hygienického stanoviska nejenom nemožno katolickým postům nic vytýkati, ale naopak třeba jim přiznati největší chválu. Již před sto lety slavný polský lékař Šniadecki psal o církevních postech, že neobyčejně pomáhají zdraví a vyhovují dokonale ročním obdobím, jak jaru, tak podzimu, kdy si náš organismus žádá změny masitých pokrmů ve vegetariánské. O těch

pak, kteří nechtějí zachovávati postu, praví vtipně, že se musí zato postiti v různých lázních, zachovávajíce nejednou půst velice přísný, předepsaný jim lékaři a to proto, že si nemírným požíváním masitých pokrmů poškodili zdraví.

Při dnešních hygienických výzkumech každý ví, že hojná a stálá výživa masem nepřispívá ke zdraví. Ale lidská přirozenost jest již tak vzdorná, že když není půst, jest každý pokrm dobrý a zdravý, ale když přijde pátek nebo předepsaný postní den, tu se kousek masa stává v naší fantasii nutným pro zdraví!

Umějme zlepšiti fantasii a budeme hleděti na církevní posty jako na vychovatelský prostředek, který má v nás posíliti vůli a učiniti nás vytrvalejšími v boji o zdraví ducha a o naše věčné spasení!

Krásná a pravdivá jsou slova Církve v prefaci postní: *Půst ducha rozjařuje, ctnosti rozmnožuje a zásluhy dává.*

A nemůže-li se někdo postiti a tak se umrtvovati, nechť to umrtvování těla zamění v umrtvování ducha, vyžádaje si od církevních představených dispense od postu a to vniterné umrtvování přinese mu nemenší prospěch než půst. Při tom se uchrání urážky Boží čili těžkého hříchu, jakého by se dopustil, kdyby samovolně porušoval církevní přikázání.

Tážeme-li se pak, proč Církev svatá předpisuje půst a ne jiné umrtvování, nalezneme odpověď i v samé povaze postu i v ustanoveních, plynoucích z vůle Boží. Jest dvojí základní umrtvování, vztahující se k základním projevům života našeho těla a naší duše. Projevem, symbolem, abych tak řekl, tělesného života jest pokrm, neboť udržuje tělo a pomáhá mu ke vzrůstu i k životu. Bez pokrmu by tělo zahynulo. Proto také základní ovládání těla musí se týkati jeho výživy. Odtud prvním činem při výchově dítěte jest to, že se učí jísti rozumně čili po lidsku, s jistým sebeovládáním. A zase nic tak člověka nehanobí a nic tak neprozrazuje nedostatků elementárního vychování, jako když se neumí ovládati při jídle, ale sytí se s radostí a rozkoší, jakou vídáme obyčejně u zvířat.

Projevem našeho duševního života jest pak řeč, a proto druhé základní umrtvování záleží v tom, že se ovládáme v řeči: to znamená, že umíme mluviti a víme, co máme mluviti, jak, kdy a ke komu. Sv. Jakub vyjadřuje se krátce, ale jadrně o tomto umrtvování: *Jestli kdo neklesá ve slově, je to muž dokonalý; domnívá-li se však někdo, že jest ná-*

božný, ale nedrží na uzdě svého jazyka, nýbrž klame srdce své, toho nábožnost jest bez užitku.")

Proto Pán Ježíš, začínaje svůj úřad učitelský, vytvořuje nejprvé svým příkladem obrovskou a nádhernou školu života křesťanského: jest to jeho 40denní půst na poušti a mlčení. Do této školy musíme jíti všichni, abychom poznali onu pravdu, jak důležitou věcí v našem životě jest umrtvování.

Také první rodičové neměli jiné zkoušky nežli půst, aby tak ukázali Bohu, že Ho poslouchají a chtějí býti na Něm závislými. A když nezachovali toho postu, odtrhli se od Boha a ztratili pro celé lidstvo ráj pozemský i nebeský.

Půst jako základ sebeovládání všude se tedy opakuje. I národ vyvolený má předepsaně dny postu a velcí mužové, povolaní od Boha k velkým úkolům, jako Mojžíš nebo Eliáš, připravují se na své poslání dlouhým postem a mlčením. Ano i pohané se postí ke cti bohů a tak svým způsobem ukazují svou závislost na nich.

Tím více my katolíci máme se umrtvovati tím, že zachováváme půst v možných pro nás mezích a že ovládáme své smysly, abychom tak naučili ducha panovati nad tělem, posilovali svou vůli a vytvořili v sobě pevnou povahu.

6. Křesťan je svým povoláním „vojínem Kristovým", jak se vyjadřuje sv. Pavel; povoláním vojínovým jest boj, a boj přináší obtíž a umrtvování. Kdo nechce snášeti v boji obtíží, zhynul. A my musíme bojovati nejen s tělem a světem, ale i s ďáblem, o největší dobra Boží i naše, totiž o věčné spasení; ďábel pak nalézá nejmocnější své pomocníky v nás samých, v našich smyslech, v naší pýše, v naší sebelásce. To jsou jakoby ony štěrbiny a prorvy ve zdech tvrze, jimiž se dostává nepřítel dovnitř. Jest třeba tyto štěrbiny opravit, zdi upevnit, a to se děje toliko umrtvováním. Toto zdvihá obrannou a nedobytnou zeď kolem naší duše. Proto Job uzavřel smlouvu s očima svýma, aby nehleděly na pannu, která by ho pokoušela k nevěře manželské. David ohradil své uši trním umrtvování, aby jimi nevcházela smrt do duše. Svatí Boží trýznili svá těla postem, bděním a sebezapíráním všeho druhu, aby jich změkčilost života neodvedla od ctnosti a neuvrhla v propast všelikého hříchu.

") Jak. I. 26; 5, 2.

Obracím se k vám, otcové, matky a vychovatelé a zapřísahám vás při všem: zanechte změkčilého vychovávání svých synů a vychovávejte je tvrdě v bázni a kázni Boží; nedovolujte jim již od dětství všelijakých pohodlí, choutek a ukojování smyslů, třebas napohled nevinných, a tak vychováte ze svých dětí rytíře tvrdé k sobě, ale laskavé k bližním, obětavého srdce pro vlast, věrného srdce k vám i k Bohu; vychováte ze svých dětí lidi silné vůle, ušlechtilého a jako žula nezlomného charakteru!

Jest tedy v křesťanském umrtvování jakási tajemná moc, jež proměňuje člověka, jakási jakoby chemická síla, jež přetvořuje jeho nitro v ušlechtilý kov života dobrého a poctivého; jest v těchto tichých a často nikomu, kromě Boha, neznámých vítězstvích nad sebou samým jakýsi triumf civilisace a pokroku, přispívající k duchovnímu podmanění světa. Ano — neboť z této školy vychází člověk, který může říci o sobě ta velká slova: Žiji již ne já, *ale žije ve mně Kristus.* Neboť ti, *kteří jsou Kristovi, ukřižovali tělo své i s vášněmi svými.*

7. Přihlédneme-li nyní k samému umrtvování ve světle nauky křesťanské, tu vidíme, že umrtvování není cílem našeho života, nýbrž toliko prostředkem, abychom si dobyli života Kristova, abychom svou duši učinili božskou a tělo své zduchověli. Proto se vztahuje umrtvování toliko k našemu pozemskému životu; s naší smrtí odpadne tvrdá, nejednou drsná skořápka umrtvování a na věčnost zůstane jen to sladké ovoce našeho života, kterého chránila od zničení, než dozrálo.

Srovnáme-li tedy život křesťanský, opírající se o umrtvování, s životem světáckým a hříšným, jenž vyhovuje smyslům, objeví se nám takový obraz. *Život křesťanský,* pozorován zvláště zdaleka, skrze skla smyslů, zdá se nám něčím hrozným, snad i odporným a nerozumným a zvláště s počátku opravdu až odrážejícím; ale když přihlédneme k tomuto životu zblízka, ve světle životní pravdy, a zvláště když jím začneme žíti, pak to, co straší, bolí, odráží, zvolna se kdesi rozplývá, jako špinavá pára pod slunečními paprsky, jako noční mátohy a fantasie při denním úsvitu, a to, co člověka těší a upokojuje, nyní roste, sílí a časem proniká celou podstatu duše i těla.

A naopak *světský život,* honící se za opojením smyslů, koupající se bez omezení v rozkoších, na počátku jako zrádný jed se líbí a vábí lidi i zdánlivým štěstím, ale když

pomine účinek tohoto kokainu či morfia, když ta motýlí křídla se otrou a ztratí barvy ve vichřici vášní, když horečné fantasie smyslů se rozbijí o tvrdou nutnost života, ó pak teprve cítí člověk celou tíhu takového nešťastného života; padá v jakousi strašnou poušť; nic ho již netěší, přátelé nedávno vyhledávaní stávají se obtížnými a duši jímá jakési ke všemu hluché zoufalství.

Toť ten červ, jenž se líhne v bujném květu smyslů!

A konec takového života bez křesťanského umrtvování? Stává se tak často nejstrašnějším umrtvením, ale již bez naděje — v sebevraždě, a v budoucím životě, chraň Bože! v zavržení!

8. Nahlédneme-li nyní hlouběji v povahu křesťanského umrtvování, tu vidíme, že se neobrací proti přirozenosti, jak svět nejednou říká, ba ani ne proti vášním jako takovým, neboť všechno, co jest dobré, nalézá v umrtvování jen podporu dobrého přítele. A vášně nejsou samy v sobě zlé, ba mohou a mají býti velmi dobré, užije-li se jich jako mocných sil k dobrému. Kdosi správně řekl, že jenom ten se stane svatým, kdo vášnivě miloval Boha, ctnost a počestnost, neboť bez vášně nemožno konati heroické činy, ona svatá šílenstva, která tak vysoko povznášejí slávu Boží a vedou svět ku předu na cestě ctnosti a poctivosti.

Umrtvování tedy neničí a nechce ničiti vášní, a takové výrazy, jaké nejednou slýcháme, že je třeba zničiti vlastní lásku, že je třeba vykořeniti vášně, jsou výrazy nepřesnými a chtějí jen naznačiti, že se máme tak ovládati, aby i vlastní láska hledala již ne sebe, nýbrž vůle Boží, a vášně aby tak působily, jako by jich zcela nebylo.

K čemu tedy směřuje umrtvování? Pozorujme to na příkladech. Proč vchází služka do pokoje s pometlem a utěrkou? Proto, aby zpřevracela nábytek a zaprášila? Jistě ne, nýbrž aby všechno očistila od prachu, vymetla smetí a postavila každou věc na své místo. Kdyby se nějaký čas nedělal takový pořádek, jak by to vypadalo v pokoji? — Jedná služka špatně?

Zahradník jde do zahrady, ozbrojen ostrým nožem, pilkou a nůžkami a ořezává nemilosrdně různé výhonky na stromech, a zvláště ony na oko nejkrásnější, hladké, přímé výhonky. Ničí tak strom? Nikoliv, ale očišťuje jej, neboť odstraňuje s něho to, co jest nepotřebné a škodlivé; ořezává jen divoké, plané výhonky. — Člověk se podrobuje bolestné operaci. Lékař ho řeže. Ničí tím a zabíjí jeho tělo?

Nikoli, odstraňuje z něho nepořádek, který se tam vloudil. — Nuže, tak je tomu také s umrtvováním: jest v životě křesťanově onou dobrou, poctivou služkou, která má všechno postaviti na své místo a vyhoditi ze srdce smetí a nepořádek; jest oním nožem zahradníkovým či lékařovým, který má odstraniti z duševního organismu všecky divoké výhonky a všechny novotvary, aby se organismus mohl vyvíjeti pravidelně a přinášel dobré ovoce. Cílem umrtvování tedy jest odstraniti to, co je v člověku špatného, ten nelad a nepořádek jaký se vkradl do duše následkem prvotného hříchu, tu nesrovnalost vášní s mravním zákonem, to připoutání srdce k tvorům proti vůli Boží a její porušování, tu slabost naší pokažené přirozenosti, tíhnoucí spíše ke tvorstvu než ke Stvořiteli, spíše k svému „já" než k „Já" Božímu.

Jest tedy umrtvování opravdu důležitým činitelem v životě; jest sice nepříjemné, jako lék, jako každá operace, ale zato spasitelné a ve svých účincích neocenitelné. Doveďme tedy poznávati význam křesťanského umrtvování a pochopme, že když nám Pán Ježíš káže zapírati se, volá nás tím k velké práci, jejímž účelem jest především naše dobro.

A v této účelné a soustavně konané práci umrtvování tkví ještě jiná činnost, neboť tím, když pracujeme dobře v jednom směru, působíme kladně také na ostatní směry svého života. Pod vlivem umrtvování, jako by pod jeho mocnou ochranou, vyrůstá v srdci ctnost, podobně jako na poli, z něhož byl vytrhán plevel, tím silněji klíčí a tím bujněji se rozvíjí dobré zrno. Proto všichni znalci duchovního života opakují za Tomášem Kempenským, že *tak každý pokroči ve ctnostech, jak se sám zapře.*

Jak jest tedy krásné to svaté násilí, které vede duši královskou cestou Božího života a vytvořuje hrdiny! Jest křižmem velké síly vůle a nejušlechtilejších schopností; jest jakousi podivuhodnou písní souladu a pořádku uprostřed všeobecného skřipotu anarchie, nepořádku a nečestnosti.

Buďme tedy lidmi tvrdého napohled života křesťanského, abychom byli ve skutečnosti lidmi pokoje a radosti!

9. Z rozmanitých druhů umrtvování třeba především rozlišovati umrtvování zevnější a vniterné, čili hmotné a duchovní. Umrtvování *zevnější*, týkající se těla, jako půst, nepohodlí, nespaní, bičování, má velikou úlohu v duchovním

životě, ale jen úlohu pomocnou, jako dílna, ve které se cvičí a otužuje vůle nebo jako zrní zaseté na pole, ze kterého má duše sbírati hojný užitek; ale samo o sobě, neoživeno duchem, nepodřízeno vůli Boží poslušností k Církvi, bylo by něčím prázdným, jako slupka bez zrna, čímsi mrtvým, jako tělo bez duše, ba i čímsi škodlivým a odporným, jako jsou šílenstva zkrvavujících se moslemínů. V životě Božím má býti všechno uspořádané, rozumné, veskrze lidské, ale i veskrze Boží.

Zato *vnitřní umrtvování*, záležející v tom, že podřizujeme své vašně zákonu Božímu, ovládáme své slabosti a zdržujeme se hříchu přes jeho půvaby, že přemáháme všechny obtíže silou vůle a milosti Boží, abychom zůstali věrni Bohu a Jemu sloužili, — to jest jádrem umrtvování, jeho duší, jeho životem. Nadarmo jest zevnější půst, nezdržuje-li se člověk hříchu, nečistoty, lakoty, zloby nebo pýchy. Nadarmo bičuje své tělo až do krve, kdo neumí ani odpustiti ani se slitovati nad lidskou bídou. Nadarmo jde na mučení ten, kdo ve své pýše nechce podrobiti svého rozumu úřadu Církve učící. Slovem, aby zevnější umrtvování mělo sílu, svůj život, musí býti oživeno duchem pravdy, duchem života, duchem Božím.

Pěkně a tak pravdivě připomíná nám Církev sv. tuto pravdu na počátku Postu v kněžských hodinkách, když praví: „Zachovejme tento půst, poučení o jeho ceně Bohem i Kristem, který jej posvětil svým příkladem. Když však budeme se skrovněji živiti, nechť zavládne zdrželivost také ve slovech; unikejme všemu, co převrací nestálou mysl; kroťme mstivý hněv a prosme Boha, aby nám odpustil hříchy naše!" Papež Lev Veliký, promlouvaje k lidu na počátku Postu, takto poučuje své posluchače: „Vstupujíce v tyto tajemství plné dny, které mají očistiti naše duše a posvětiti naše těla, snažme se býti poslušni příkazů apoštolských a očisťme svá těla i své duše od všelikého nepořádku; aby usmířivši vzpoury, jaké se zdvihají mezi naší dvojí přirozeností, duše naše, která má býti poddána vládě Boží, jak toho žádá slušnost, stala se vládkyní svého těla a znovu nabyla nad ním v plné hodnosti svého panství; a tak, nedávajíce nikomu pohoršení, unikněme pohaně těch, kteří jsou proti nám. Neboť správně by nás odsoudili nevěrci a pohané, našimi hříchy ozbrojujíce svůj bezbožný jazyk ke škodě naší sv. víry, kdybychom se postili a současně utíkali od ideálu dokonalého sebeovládání. Neboť podstata našeho postu není v pouhém zdržování se pokrmů, poněvadž bez užitku by hladovělo tělo, kdyby se duch nevzdal svých ničemností" *)

Tak pravdivě, tak ušlechtile poučuje nás Církev sv. o umrtvování, o té velké životní zásadě, bez níž nemožno žíti ani poctivě, ani moudře, ani šťastně. Proto chopme se dobrovolně umrtvování, alespoň toho, které jest nutné a o kterém praví Pán Ježíš, že *lépe jest nám utnouti nohu nebo ruku a vyloupnouti oko, pohoršují-li nás, než se zdravým tělem dostati se do pekla.*

Kdybychom na cestě nalezli obrovské rumiště a zkoumajíce je objevili bychom pod ssutinami a smetím nádherné sloupy, ozdobné hlavice, bohaté vlysy, znaky a symboly královské vlády, pomníky a sochy, tu bychom si správně pomyslili, že na tom místě nějaký král postavil pro sebe nádherný palác, který však byl zničen nějakou katastrofou; a snad by nás napadlo, že by bylo dobře tento palác znovu vybudovati. A jak bychom se dali do té práce? Nejprve bylo by jistě třeba odstraniti rum a ssutiny a potom skládati podle plánu rozházené části budovy a scházející části zhotoviti. Snad by se ta práce vyplatila.

Takovou práci máme skutečně vykonati každý u sebe sama. Pohleďme do svého srdce, na svůj život, a co spatříme? Zdaž ne také trosky a ssutiny? A v tom smetí našich slabostí a ubohostí zdaž se nepovalují roztříštěné nádherné sloupy, vlysy a různé ozdoby našich dobrých snah, tužeb a vzletů, nejednou orlích, v říši dobra, krásy i pravdy? A zdaž nenalezneme tam známek královské hodnosti v těch svých touhách po jakési neomezené svobodě, nekonečném životě a štěstí? Nedokazuje nám to všechno, že kdysi v našem srdci vystavěl pro sebe Bůh, Král a Pán, nádherný palác, ve kterém přebýval, ale který se nějakou katastrofou sřítil v trosky?

Víme, že tou katastrofou byl prvotní hřích. Jest tedy nyní naší povinností postaviti v srdci znovu ten palác Bohu s Jeho pomocí, čili získati opět prvotním hříchem ztracenou harmonii sil, aby vyšší přirozenost panovala nad nižší. Toho dosáhneme toliko umrtvováním, čili stálým sebeovládáním. Toto dá člověku ztracenou *neposkvrněnost*, ale abychom toho dosáhli, abychom ten zbořený palác opět postavili Bohu ve svém srdci, jest třeba odstraniti rum a smetí, aby-

*) Lev Vel., řeč 4. O postu.

chom tak své snahy a touhy, očištěné z lidských slabostí a přilnulosti k zemi změnili v činy života Božího, stále dokonalejšího, až k oněm závratným vrcholům: *Buďte dokonalí, jako Otec váš nebeský dokonalý jest.*")

Tot pravý význam oněch slov Pána Ježíše: *Kdo chce býti mým učedníkem, zapři sebe sám a následuj mne!*

VEŘEJNÁ A UNIVERSITNÍ KNIHOVNA V PRAZE

Promluva XII.

O utrpení.

Blahoslavení lkající, neboť oni potěšeni budou.

Mat. 5. 5.

1. Kdosi dobře řekl, že ono náboženství bude pravé, které rozřeší problém čili záhadu utrpení. Snad o ničem na světě tolik lidé nepřemýšleli a nehledali příznivého rozřešení, jako o utrpení. A správně, neboť utrpení není někde mimo nás, ale v nás, nepřichází k nám s úsměvem štěstí jako něco vyžádaného, vytouženého, ale přichází k nám, aby nám přineslo bolest, srdce opletlo trním, tělo sevřelo chorobou, ducha lidského naplnilo smutkem, úzkostí nebo zoufalstvím, aby z očí vytlačilo moře hořkých slz a nezřídka celé vysněné štěstí člověkovo zhroutilo v trosky i rozsypalo v prach a popel.

O, jak hořké jsi, utrpení, jak hrozné, jak nenáviděno na světě a proklínáno lidmi!

A přece, musí býti v utrpení něco dobrého a velkého, když k nám přišlo a stalo se neodstupným, nesmrtelným druhem naším od kolébky až ke hrobu, od prvního pláče dítěte, jež jím vítá tuto zemi, až k poslední těžké slze, která se vyřine po vybledlé tváři umírajícího. A jak hojné jest toto utrpení, že se až zdá, že ve věnci života je více trnů než květů, více slz než úsměvů, více stínů a černých záclon smutku, než slunce a jasných paprsků. Opravdu, jak bohatými bychom mohli býti, kdyby utrpení mělo pro nás nějakou cenu, třebas i nejmenší!

Pohané nechápali utrpení, a proto vmetli mu v tvář prokletí. To však neodstranilo utrpení, ani jim v utrpení

") Mat. 15. 48.

nedávalo úlevy. Snažili se tedy jedni utrpení potlačiti a vyvážiti pokud možno nejvyšším množstvím tělesných rozkoší: byli to Epikurejci a Hedonisté. A tento lék nejenom nezmenšil utrpení, nýbrž ještě je zvětšil, neboť to, co zůstávalo po tělesných rozkoších, bylo nejodpornějším a nejhorším utrpením. Druzí si tedy řekli: buďme povýšeni nad utrpení, nechť se nás ani nedotýká, nechť padá u našich nohou, jako zlomená střela. Tot Stoikové, prohlašující za nejvyšší rozum ctnost. Ale ani to, že se oděli v plášť umělé a pýchy plné necitelnosti, neuchránilo jich od utrpení; i oni trpěli a přiznávali se ke slabosti. Znovu tedy tam kdesi na dalekém východě přišel nějaký mudrc na myšlenku, že člověk, aby se uchránil utrpení, musí se snažiti o zničení sebe, o tak zvanou Nirvanu; nazývají ji také „tanatos" čili smrtí, která má býti vysvobozením od bolestí a utrpení tohoto života. Leč každý vidí a cítí, že je smutnou útěchou v utrpeních ono přesvědčení, že jdeme v nicotu. Ne — to nerozřešuje záhady utrpení. Neboť člověk stále se ptá: *proč* tu trpím a k čemu?

Již starověcí Řekové, nemohouce si vysvětliti utrpení, uzavřeli je v tomto „proč?", věčně mučícím lidské srdce. A přioděli toto tajemné slovo uměleckým rouchem. Matka *Niobe* má několik dcer, jež miluje nad život. Jedna z bohyň záviděla jí těchto dcer a jednu po druhé usmrcuje střelami. Matka šílená bolem brání svých dětí, ale nadarmo. Zůstane jí ještě jedno dítě. Zacloňuje je svým tělem, ale zrádná střela bohyně přesto proráží srdce tohoto posledního dítěte. Sochař umělec zachytil právě tuto chvíli, kdy poslední dítě hyne v objetí matky a tato bezmocná obrací svou tvář vzhůru a vrhá bohům to slovo: proč? A s tímto slovem na rtech z bolesti mění se v kámen. Tot poslední projev pohanství; více o utrpení neřeklo a nemohlo říci.

2. A přece utrpení má své odůvodnění, má svou velikost, své vavříny i svou nezbadanou hloubku. Naše sv. víra, jako jediná nejhlubší filosofie životní, snímá pečeť s této tajemné knihy utrpení a dovoluje i přikazuje nám čísti v ní o jeho velkém poslání.

Utrpení nebylo v prvotních plánech Božích. Objevilo se teprve tehdy, když člověk zhřešil a odtrhl se od Boha, a přišlo ne jako nepřítel, ale jako největší přítel, jako společník a vůdce po bludných cestách našeho života.

Bůh sám je poslal, abychom pro své viny neztrpěli, ale abychom za jeho vůdcovství uměli rozeznati pravé

přátele od nepravých a těchto se vystříhali; abychom pod jeho ochrannými křídly znovu získali to, co jsme ztratili, a dosáhli ještě více, než jsme měli. Bůh sám je poslal: je to smrt spolu s celou družinou nejrozmanitějších útrap a bolestí; jest to práce, jež dává trní a hloží a káže požívati chléb svůj v potu tváře; jest to vnitřní boj o každou píď poctivého a dobrého života: to jsou utrpení, která Bůh předpověděl člověku hned po jeho pádu a která mu ukázal na cestě, jakou musí jíti po ztrátě ráje.

a) Utrpení přišla nejprve proto, aby byl vyrovnán mravní řád, jejž člověk porušil svým hříchem. V mravním zlu tkví utrpení jako jeho vyrovnavatel i lék. Neboť když někdo hřeší, bere pro sebe to, co *není jeho*, k čemu nemá práva, ať je to rozkoš, nepojatá v mravní zákon, ať cizí jmění, ať hledání své slávy s pominutím slávy Boží, či cokoliv jiného, vždy v každém hříchu, i nejmenším, tkví nezákonnost čili porušení mravního souladu a pořádku. Co činí utrpení? Utrpení bere člověku, co *jest jeho*, k čemu má právo, a takovým způsobem vyrovnává porušenou jím mravní rovnováhu; neboť utrpení není ničím jiným než ztrátou dobra, na něž měl člověk jisté právo, ať je to ztráta zdraví, majetku nebo slávy, či čehokoliv jiného, co člověk pokládal za své dobro, bez ohledu k tomu, bylo-li pravdivé či klamné.

Tato zásada tkví v celé pedagogice, v trestech, jimiž se trestají přestupky, v samé přirozenosti, která za jisté hříchy sama vyměřuje trest nějakým utrpením. A tak když dítě udělá něco zlého rodiče je trestají, buď tělesným trestem, nebo mu vezmou možnost zábavy či jakékoliv jiné příjemnosti; zločincům odnímá se svoboda osobní, fysická, ano i život; a vůbec není pedagogiky, která by neužívala utrpení jako výchovného prostředku. Kdo by chtěl jinak postupovati, brzy pozná, jaká jest naše přirozenost po pádu a přesvědčí se, že postupuje špatně. A tak i spravedlnosti Boží může člověk učiniti zadost za své hříchy jen utrpením. I Syn Boží, chtěje nás smířiti s Bohem, vešel na cestu utrpení, a vzav na sebe naše hříchy, vzal jejich následek: utrpení. A víme, jaké bylo to utrpení Ježíšovo! Odňalo mu všechna dobra těla i duše, slávu i dobré jméno a učinilo Jej *mužem bolestí*, vyvrhelem společnosti, předmětem posměchu všech; a dovedlo Ho až k ukrutné smrti na kříži. Ale také lidské hříchy neušetřily ani jednoho dobra Božího, porušily všechna. Jest tedy

utrpení tím aequivalentem, vyrovnavatelem hříchu, zadostučiněním za porušený mravní řád, jest pravým a jedině logickým pokáním: zhřešil jsem, tedy trpím, tedy musím trpět, tedy chci trpět!

Již židé měli toto poněti o utrpení jakožto trestu za hříchy, ať již osobní, ať i za hříchy předků. Tak apoštolové vidouce slepého od narození, ptali se Pána Ježíše, *kdo zhřešil, zda on či rodiče jeho,**) že jej potkalo tak veliké neštěstí. Ale Ježíš jim odpověděl, rozšiřuje jejich poněti o utrpení, že nezhřešil ani slepý ani rodiče jeho, nýbrž že proto byl stižen slepotou, *aby se zjevily na něm skutky Boží.* A tu vystupuje kladná úloha utrpení.

b) Utrpení přichází k nám nejen proto, aby nás trestalo za hříchy, ale aby nás chránilo od hříchu a poskytlo nám zásluhy. Neboť utrpení naplňuje každou vzpomínku na hřích hořkostí, abychom okusivše jí nehřešili více, ale pamatovali, co praví Prorok: *Jak zlá a hořká věc to jest opustiti Hospodina, Boha svého.***)

A skutečně duše v utrpení obrací se mimovolně k Bohu, hledajíc u Něho pomoci. Proto správně kdosi řekl, že lůžko v nemocnici stojí blíže nebeských bran než taneční sál. A jestliže shovívavost Boží v trestání hříšníků na tomto světě přivádí některé lidi malé víry až k rouhání, že snad není Boha, když tak velcí zločinci chodí po světě a snad mají úspěch i štěstí; jestliže milosrdenství Boží stává se pro některé pobídkou ke hříchům, jako by mohli beztrestně hřešiti, — co by se dělo na světě, kdyby utrpení vůbec nebylo?! Zdaž by pak lidé, zbavení všelikého mravní otěže, sami svými zločiny a ničemnostmi nepřivedli na sebe nejhorší katastrofy?

Tak utrpení dobře pojaté a pochopené stává se naším moudrým vychovatelem, který nás nejen vytrhuje ze zlého, ale také před zlem varuje a chrání. Proto také — všeobecně řečeno — tam, kde jest více utrpení, jest i více porozumění pro ctnost a Boha, a naopak, kde jest více rozkoše, více smíchu, tam jest méně Boha a méně pochopení Jeho velkých pravd a životních povinností. Odtud také království Boží šíří se účinněji ve vrstvách chudých a těžce pracujících, než tam, kde vládnou rozkoše života a přepych, než mezi boháči a marnotratníky.

---

*) Jan 9, 1.
**) Jer. 2, 19.

Utrpení připravuje nejlépe ku přijetí Evangelia. Proto Pán Ježíš nejraději přebýval mezi chudými a jde-li do domu bohatých fariseů, tu leda jen proto, aby byl jimi v duchu posmíván a zavrhován; hlubokou tedy radu dává nám Duch sv., přikazuje nám *jíti raději do domu truchlozpěvu, abychom se tam naučili moudrosti, nežli do domu hodování.**)

c) A jde-li o zásluhu, o velikost, ať v očích světa, či v soudech Božích, co nás přivede na tu cestu? Snad smích, štěstí, úspěch, zábava? Nikdo asi nenazve opravdu bavící se lidi velkými ani zasloužilými, neboť to není umění, to dovede každý. Svět, ačkoliv zkažený a všecek ve zlo pohřížený, přece umí nejednou odlišiti plevy od zrna, pravou velikost od falešné. A proto hrdinům plesových síní připíná sice řády, ale papírové, jako by se chtěl vysmáti jejich zdánlivé velikosti. Zlaté a stříbrné kříže zásluhy připíná na prsa pravých hrdinů toliko utrpení. Měrou zásluhy bude pak vždy míra utrpení. Šprýmařům a prostopášníkům nestaví nikdo pomníků, ale jenom těm, kteří tam na bojišti v obraně svobodné vlasti vytrpěli rány i smrt, nebo těm, kteří ve velké dílně práce obětovali plně svůj život, aby pronikli vědu nebo za cenu vlastního dobra přinesli úlevu a pomoc ubohým; krátce těm, kteří umějí trpěti za miliony.

I Pán Ježíš na kříži nejenom nás svým umučením vykupuje od pekla, zbavuje hříchů a chrání před nimi, ale i získává nám takové zásluhy, že se může každý jimi obohatiti a dospěti k nejvyššímu stupni svatosti. Proto i *Kříž* zůstane navždy jediným znakem zásluhy a velkým symbolem její odměny.

Jest tedy utrpení veliká věc, jest to náš přítel a vychovatel, jest to přebohatý poklad zásluh jak pro časný, tak i pro věčný život.

Pravda, že tvář utrpení jest přísná, že naše přirozenost se ho hrozí a nelehce mu podává dobrovolně ruku, ale ono přichází, samo nejednou přichází. Umějme je přijmouti a dovoliti mu, aby nás obohacovalo svým tajemným způsobem.

Svatí Otcové a učitelé duchovního života přirovnávají utrpení k ohni, který sice pálí, ale zlato a stříbro čistí. A sv. Pavel praví, že každý musí projíti zkouškou ohně,

*) Eccl. 7, 3.

aby se ukázalo, jaká jest jeho práce: ze slámy, ze dřeva či ze zlata a stříbra? Slámu a dřevo oheň spálí a z takové práce nic nezůstane: jen stříbro a zlato vyjdou z této zkoušky vítězně, neboť vyjdou čistší a krásnější.*)

Ano, to se často opakuje v našem křesťanském životě! Ctnost, pravá zbožnost, počestnost a ušlechtilost, dokud nejsou vyzkoušeny ohněm utrpení a pokušení, zklamání, bojů a těžkostí, dotud nemohou býti pokládány za zcela opravdové. O jak často se rozpraskne zbožnost, nejednou velmi vysoko vypiatá, jakmile se dostane do žáru různých nesnází a pokušení; jak se zmenšuje a ukrčuje, nespálí-li se docela! Neboť bývá tak často, že dokud svítí slunko úspěchu, uznání u lidí a vnitřních či zevnějších útěch, dotud se slouží horlivě a vroucně jakoby Bohu a Jeho slávě; ale jakmile to slunko zajde za mraky, jakmile se začne všechno kazit a klamat i pokořovat, tu horlivost kdesi mizí, pokoj duše a zbožnost se rosplývají, a zato objevuje se roztrpčenost ke všemu a ke všem, nářky, odsuzování i kritiky a nejednou bouří srdcem i rouhání proti Bohu, proti Jeho Prozřetelnosti. Toť dřevo, toť sláma! Ale zlato a stříbro ctnosti vytrvá, ba pod tlakem utrpení vyloučí ze sebe všelikou přimíšeninu cizí životu Božímu, jako sebelásku, marnivost, pýchu či přílišnou sebedůvěru, aby se stalo již čistým zlatem služby Boží a lásky Boží.

Tak se tedy utrpení stává zkušebním kamenem naší vnitřní ceny a buď naše klamy v tom směru obrací v niveč nebo pozdvihuje naši duši ještě na vyšší stupeň dokonalosti. Jako k Proroku na poušti přilétal krkavec a přinášel mu každý den bochník chleba, tak i k nám přilétá černý pták utrpení, pokrývá nás sice stínem černých svých křídel, ale v zobanu přináší duši živný chléb. Pták utrpení odletí, ale chléb zůstane.

4. Svatí Boží, uvažujíce o ceně utrpení a jeho bohatství, praví, že Syn Boží také proto sestoupil z nebe na zem a vzal naše tělo schopné utrpení, aby, nemoha trpěti v nebi, mohl trpěti na zemi a ty poklady země, shromážděné tu utrpením, ty perly slz, ty drahokamy námahy, práce i muk, ty rubíny krve, ano, i smrti, přinesl do nebe a jimi nebe obohatil. Každý pak musí přiznati, že Ježíš Kristus zvolil si dobrovolně toliko cestu utrpení, kterou šel od Betléma až na Kalvarii. Na této cestě nalezli se všichni, kteří Jej

*) I. Kor. 3, 13.

milovali a po této cestě půjdou vždy všichni, kteří Jej budou milovati.

Jest v tom i neobyčejná moudrost Boží, neboť kdyby si byl Ježíš Kristus zvolil život rozkoše, bohatství, slávy a velikosti, kdo by se k Němu přiblížil a kdo by Ho mohl následovati? Bohatství, zábavy, úspěchy a sláva oddělují od sebe lidi, neboť v tom všem jest něco z egoismu, něco, co se v sobě uzavírá, co se odlučuje od jiných, co vede až k pohrdání druhými. V úspěchu jest něco ze života ubohého slimáka, který, zavřen ve své skořápce, žije toliko pro sebe a když jde, označuje svou cestu slinou svého sobectví. Zato utrpení má v sobě něco z oné veliké a široké lásky, která pro všechny rozpřahuje ramena, která láme a vyvrací překážky předsudků a kastovnictví, otevírá i paláce pro největší ubožáky jako pro své bližní. Srdce utrpením zraněné a zlomené přijme slovo soucitu i od nejchudšího člověka, třeba by samo bilo pod hedvábným šatem. Neboť utrpení má tu vlastnost, že staví lidi do jedné řady; vždyť kdo trpí, jest toliko člověkem. Ale nezapomínejme, že v této řadě utrpení stojí také Syn Boží, Ježíš Kristus. Proto utrpením máme my všichni k Němu snadný přístup a On k nám. A nemáš jiného snadnějšího a opravdovějšího způsobu, aby ses připodobnil Kristu, než utrpení.

Podivně veliká dobrotivost Boží! Kdyby nám Ježíš Kristus přikázal následovati sebe v moudrosti, v moci, ve spravedlnosti, kdo by se toho odvážil? Kdyby nám kázal, abychom vyrovnávali se Jemu ve svatosti, kdo by na to mohl bez šílenství pomysliti? Ale když nám poroučí, abychom se Mu připodobnili v utrpení, co jest snadnějšího a nám přístupnějšího? I v životě Ježíšově i v životě našem jest tolik utrpení! I kdyby jim někdo utíkal, přijdou přece, naleznou každého. Proto jest Ježíš na kříži nám tak blízký ve svých mukách, nám tak podobný, nám tak přístupný, jest jako jeden z nás a přece náš Pán a Bůh! Čeho tedy sama ze sebe nevyprosí modlitba, čeho nezmůže almužna, čeho nedokáže zázrak nebo dar proroctví, ba, čeho sama ze sebe nemůže způsobiti ani milost, ten div v nás a na nás dokonává utrpení: že se můžeme státi podobni obrazu Syna Božího.

Když takto pohlížíme na utrpení, vcházíme v úplně jiný poměr k němu, než byly ty, o nichž jsme dosud uvažovali. Tu již začíná tajemství utrpení, kterého lidský rozum neprobádá a nepozná, leč že jej osvítí zvláštní milost Ducha

svatého, leč že mu to bude dáno. Neboť nauka Krista Pána nejenom nám přikazuje přijímati utrpení jako vůli Boží a snášeti je, kdykoliv přijde, ať jako pokání za hříchy, ať jako zásluhu pro sebe či jiné, nýbrž jde dále a praví, že jest možno utrpení milovati, že jest možno ho hledati, že jest třeba bráti je účinně, abychom je proměnili v nejvyšší již stupeň, který vede k dokonalosti a svatosti života.

Ježíš Kristus ve svém utrpení neviděl pro sebe ani pokání, neboť byl nevinen, ani zásluhy, neboť byl nejsvětější. A přece viděl v utrpení něco, co Jej k němu táhlo, něco, co Mu přikazovalo utrpení netoliko snášeti, ale i milovati, milovati jako klenot nejdrahocennější, jako světlo nejjasnější, jako ovoce nejsladší, jako slávu nejvzácnější. Slovem: Ježíš Kristus viděl v utrpení něco, co Jej osobně s ním poutalo způsobem podivuhodně srdečným. Toto jednání Pána Ježíše protiví se přímo jednání, neříkám již zkaženého světa, ale jednání našemu, které vyplývá z naší lidské přirozenosti. Neboť před čím my bezděky utíkáme, toho Pán Ježíš pilně hledá; co nás naplňuje odporem, toho si Pán Ježíš žádá, co vyvolává na rty výkřik hrůzy, zděšení a nejednou i kletby, to zní v ústech Ježíše Krista jako pocta a požehnání; co svět nazývá hloupostí, šílenstvím a hanbou života, to Ježíš Kristus jmenuje moudrostí, rozumem a slávou života. Co tedy svět s odporem zavrhuje od sebe, jako chudobu, bídu, pohrdání, ponížení, utrpení a všeliké pronásledování, Pán Ježíš to všechno sbírá se smetiště tohoto života jako nejdrahocennější perly a klenoty, a činí je svým nerozdílným vlastnictvím. Pokrývá se těmito utrpeními a sebrav všechny nejjasnější paprsky požehnání nebes i země, vrhá je všechny jako zlaté nitě na tu šerou přízi života a utká z ní pro sebe i pro své nejpodivuhodnější plášť královský, největší a nikdy se nekončící slávy. *Blahoslavení chudí, blahoslavení lkající, blahoslavení trpící, blahoslavení jste, když vám budou zlořečiti a vás pronásledovati a mluviti všecko proti vám lhouce.**) Toť řeč Ježíšova, které dosud lidské ucho neslyšelo, které lidský rozum nevymyslil, ani srdce nevycítilo.

A z těchto paprsků požehnání Srdce Božího a z těch slz utrpení srdce lidského skládá se královská, jasná a přímá cesta, která vede k životu. Nad hlavami trpících se vytváří jasná aureola slávy, která trvá na věky, zasévá se přebo-

*) Matouš 5.

hatá a přehojná žeň zásluhy, která se proměňuje v triumfální pochod vítězství života Božího. *Chodíme nyní sice s pláčem*, praví o takových Duch svatý, *nosíce símě na zaseti, budeme chodit však domů s radostí snášejíce svoje snopky.*")

Proto, když svět nazývá dobrovolně trpící hloupými a šílenci, a jejich konec pokládá za hanbu, Kristus naopak volá k nim v jakémsi radostném vzrušení: *Radujte se a veselte se, neboť odplata vaše hojná jest v nebesích.*"")

5. Co jest však zvláštního v utrpení, v opovržení a ponížení, co tak táhne Srdce Ježíšovo a přikazuje to milovati jako nejdražší poklady?

My toho zajisté jasně nepoznáme, ale snažme se pokud možno odhoditi na chvíli tu tvrdou a pro nás odpornou slupku, pod níž utrpení ukrývá své poklady a chrání jich před nezasvěcenými. Kdyby Pán Ježíš dal nám to všechno, co nám dal: i vykoupení i posvěcení i všechny prameny milosti, ze kterých tryská pro nás voda k životu věčnému, ale sám by byl žil životem pohodlným, v bohatství, slávě a potlesku světa, ve smíchu a radostech této země, a místo na kříži pokrytý ranami, sevřený krutou rukou smrti, ukázal by se nám jen v záři Táboru nebo na zlatém trůně vladařském, v nádheře dvořenínů, — byl by tak získal naše srdce? — Stal by se přes všechna dobrodiní pro nás tak blízkým, jako jedním z nás, a přece naším milovaným Bohem? Zdaž bychom Mu tehdy neřekli: Dal jsi nám to vše, neboť Tě to nic nestálo; dal jsi nám to všechno, ale nedal jsi nám *sebe*, nedals nám svého srdce! Jak tedy chceš, abychom Ti dali *svá* srdce? My Ti též dáme všechno, ale nedáme Ti srdcí, budeme Ti také sloužiti, ale s podmínkou, že jako Tobě v tomto životě, tak i nám v této službě bude dobře, veselo a radostně, ale nedáme Ti srdce.

Jedním z nejvzácnějších klenotů je perla. Člověk zanícený její krásou spouští se na dno mořské, aby ji odtud vydobyl, nejednou za cenu svého života, a jí ozdobil své čelo. A čím jest perla? Zkamenělou slzou ukrytého ve skořápce tvorečka, který pocítiv v sobě bolest, jakou mu působí zrnko písku, jež se dostalo do jeho nitra, zalévá to zrnko slzami tak dlouho, až se z těch slz vytvoří takový překrásný klenot.

Nespatřujeme nyní těch jasných paprsků, které se k nám prodírají slzami bolesti? Nevidíme toho kouzla, které

*) Žalm 125, 6.
**) Matouš 5.

v utrpení tajemnou silou táhne k sobě Srdce Ježíšovo? Hle, v utrpení, jakoby v oné lastuře perlové, ukrývá se také nejpodivuhodnější perla, utvořená z upřímných slz lidského srdce, a její jméno jest: miluji.

A Syn Boží, uchvácen krásou této perly, sestupuje s výšin nebeských v tu hlubinu lidských utrpení, až na samo jejich dno, aby upřímným bolem svého Srdce proměnil celý svůj život v takovou perlu a dávaje nám ji řekl nám: *lidé, miluji vás!*

A nyní, hledíce na Ježíše, umírajícího za nás na kříži, chápeme, že Ježíš nás miluje, neboť pro nás trpí; že nám dává nejen to, čeho jest třeba pro naše spasení, ale dává nám sebe, dává nám své Srdce.

Toť tajemství utrpení, toť jedno jeho veliké slovo: miluji.

V tom spočívá všechno: síla nespotřebovaná i moc nepřemožitelná; zásluha nejjasnější, jak zlato čistá, i sláva království; půvab a kouzlo připoutávající srdce i duše v sladké nevolnictví lásky, i bezmezná volnost a svoboda. Svatý Pavel, zahleděn ve velikost a význam lásky, volá: *Kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými, lásky však neměl, byl bych jako měď zvučící a jako zvonec znějící. A kdybych měl proroctví a znal všecka tajemství a veškerou vědu, a kdybych měl všecku víru, tak, že bych hory přenášel, lásky však kdybych neměl, ničím bych nebyl. A kdybych rozdal na pokrmy chudých veškeren statek svůj a vydal své tělo k spálení, lásky však kdybych neměl, nic by mi neprospělo.*") A zahleděn v lásku Kristovu volá: *Láska Kristova nás pudí.*"")

Ano! Ježíš promluvil k nám tím naším, nám pochopitelným jazykem utrpení, že nás miluje.

Nadto v utrpení dokonává se duchovně-mystické spojení duší našich a srdcí našich s Ježíšem Kristem. Připomeňme si, že jsme údy těla Kristova a že Kristus je naší hlavou. Mezi Ním a mezi námi je stálá výměna šťáv životních; Jeho Krev oživuje nás sv. svátostmi a hlavně ve sv. přijímání, krouží v nás a rozehřívá nás, abychom stále více cítili v sobě to, co v Ježíši Kristu. Jest nám známo, že svým umučením učinil Ježíš Kristus zadost nebeskému Otci za naše hříchy, že nás vykoupil a spasil, ale ačkoliv Ježíš se své strany učinil všechno, čeho je potřeba ke spa-

*) I. Kor. 13, 1—3.
**) II. Kor. 5, 14.

sení, samo umučení Páně nestačí, abychom byli spaseni. Musíme míti na něm podíl, musíme je proměniti ve své vlastnictví, vnésti je do sebe, musíme s ním v sobě spolupracovati. A čím vneseme do sebe umučení Páně, když ne spoluutrpením, když ne tím, že trpíce spojujeme se v duchu s utrpením Kristovým? A tak se dokonává v nás tajemství umučení Páně: spoluutrpením s Ježíšem, jak praví svatý Pavel, doplňujeme v sobě to, čeho se v nás nedostává z útrap Kristových.*)

Toť mystický význam utrpení! A k tomuto cíli může nám sloužiti každé utrpení, třebas i nejmenší, třebas jen ve vůli, jen když jest podstoupeno shodně s vůlí Boží buď jako pokání za své či cizí hříchy, nebo jako snaha následovati Ježíše, abychom se mu stali podobnými či abychom tak žili, jako On žil, a to milovali a v sobě cítili, co Ježíš miloval a v sobě cítil.

Nyní již vidíme onu královskou cestu utrpení, na které se duše setkává s Ježíšem a musí se s Ním setkati, protože Ježíš jde po téže cestě.

Jaký div tedy, že jakou měrou spolutrpíme s Ježíšem, takovou měrou stáváme se také spoluúčastnými Jeho zásluh i Jeho svatosti a Jeho slávy? Čím jest kdo blíže kříži, tím jest blíže i v nebi Kristu. *Jestliže spolu s Ním trpíme*, praví sv. Pavel, to proto, *abychom s Ním i oslaveni byli.***) Kdo tedy má účast v utrpeních Kristových, poučuje sv. Petr, to proto, *aby také při zjevu slávy Jeho se zaradoval s plesáním.****) *Neboť* — uvažuje svatý Pavel — *jako utrpení Kristova plynou hojně na nás, tak hojná je skrze Krista i útěcha naše.*****) Toť radost utrpení!

A máme popatřiti na výšiny, na které vzlétá duše láskou k utrpení? Kdo pochopí tuto tajemnou a ničím nepřemožitelnou lásku, to svaté šílenství duší zanícených krví Kristovou, které jdou k utrpení jako ke svatební hostině, které, když je zalévá radost, volají: Dosti, Pane, dosti; ale když je svírá krutá bolest, nemohou se zdržeti žáru lásky a volají jako svatý František Xaverský: Více, Pane, více; nebo prosí snažně Krista jako svatá Terezie: Buď zemříti nebo trpěti; které střeží svých utrpení a muk

*) Kol. I, 24.
**) Řím. 8, 17.
***) I. Petr. 4, 13.
****) II. Kor. I, 5.

žárlivěji než lakomec svých pokladů, anebo říkají spolu s jednou polskou duší: „Dobře se mi vede, neboť trpím.“*)

Milionové zástupy mučedníkův, od dětí téměř v kolébce až ke starcům nad hrobem: toť jediná veliká láska k utrpením Kristovým; pokání hubící nevinné tělo panen, umrtvování vyznavačů, námahy apoštolů a ona královská cesta kříže svatých Božích: toť jediný nádherný zpěv lásky k utrpení, toť upřímný polibek vtisknutý na zraněné nohy Páně na kříži, toť veliké, nesmrtelné volání lidských duší, přemáhající všechny síly pozemské i podzemní, povznášející se nad bohatství a rozkoše, nad trůny a žezla, ba i nad vlastní štěstí: pro Christo, pro Christo! Za Krista, za Krista!

A v tom všem jest toliko jedno, čeho lidský jazyk nevypoví, čeho ani sv. Pavel nemohl blíže určiti, *abychom to smýšlení měli v sobě, které bylo i v Kristu Ježíši.***) Sv. Petr dodal toliko: *Jste-li tupeni pro jméno Kristovo, blahoslavení jste, neboť duch slávy a moci a tedy Duch Boží spočívá na vás.****)

Tak utrpení pohany proklínané, světem s odporem jako smetí zavrhované, naší přirozeností hříchem zkaženou pokládané za největší zlo a neštěstí, a Ježíšem Kristem jako nejdražší klenoty, jako jasné paprsky slávy, jako nejjistější zrna pravého štěstí horlivě shromažďované a v Jeho Srdci jako nejvzácnější poklady ukryté a milované: proměňuje se v rukou křesťanových působením milosti Boží v jistý peníz výkupný od věčné smrti, v bohatou a přehojnou setbu zásluh, ve stupeň příliš velké slávy v nebi a především v ono ušlechtilé dláto lásky, které v nás vytesává až do nejjemnějších odstínů rysy Pána a Boha našeho, Ježíše Krista. Neboť Bůh *povolal a předurčil ke slávě ty, kteří byli připodobněni obrazu Syna Jeho.*****)

Výše nad to nemožno se již povznésti. Nad Ježíšem otevřela se nebesa a bylo slyšeti hlas: *Tento jest Syn můj milý, v němž se mi zalíbilo.†*) Od té doby nad každým, kdo miluje utrpení Ježíšovo, otevírají se nebesa a jest slyšeti týž hlas Boží: Hle ti, kteří byli připodobněni obrazu Syna mého, v takových se mi zalíbilo!

*) M. Josefa Karska.
**) Filip 2, 5.
***) I. Petr. 4, 14.
****) Řím. 8, 29.
†) Mat. 3, 17.

6. Přes to utrpení nepřestává býti příkrým a pro naši přirozenost odporným. Milovati je může toliko ten, kdo si zasloužil věrnou službou této veliké milosti u Pána Ježíše. Jsou to vyvolenci Boží. Trpěti však musí všichni, dobří i zlí, neboť utrpení nikoho nemine; jde jen o to, abychom trpěli s užitkem a nepromarňovali tak bohatého životního kapitálu, nebo snad docela neobraceli ho ve svou zkázu.

Jest trojí zřídlo utrpení. Prvním zřídlem jest Pán Bůh. Aby dosáhl svých velkých cílů, dopouští nejednou utrpení jak na jednotlivce, tak i na skupiny lidí, na národy, státy nebo společnosti. Takové utrpení jest řídké, ale když přichází, vždy přináší s sebou přiměřenou milost, neboť co vychází od Boha, zase k Bohu vrací. Takovým utrpením byl navštíven onen evangelický slepec od narození, o kterém praví Pán Ježíš, že nezhřešil ani on ani jeho rodičové, ale proto se narodil slepým, *aby se zjevily na něm skutky Boží.*") Tohoto utrpení se nebojme.

Ale jest jiné, a to přehojné zřídlo utrpení: jsou to naše hříchy a nedokonalosti. Prvotním hříchem vešlo utrpení na tento svět, a odtud každý hřích otevírá mu široko bránu. Kdybychom viděli dobře do svého života a prozkoumali svá utrpení zevnější i vniterná, přesvědčili bychom se, že snad většina jich povstala z našeho nerozumného a především hříšného jednání. Pýcha, sebeláska, závist, marnivost, žárlivost, neovládání vášní, toť bohaté zřídlo našich starostí, našich denních utrpení a příkoří. Nemluvím tu o těžkých hříších, které obyčejně po nějaké době způsobují katastrofy a nejednou takové zápletky, že po lidsku nemožno se z nich vyplésti a vyjíti bez úrazu; ale pohleďme na své slabosti, jak nám denně ničí pokoj duše, vyvolávají zmatky a nedorozumění, podkopávají u druhých důvěru k nám, ničí naši čest; stačí uvésti zlozvyk lhaní, nebo nesnášenlivost, žárlivost, dospívající někdy až k mannii pronásledování, nebo intrikování, nebo sebelásku, objevující se na každém kroku a ve všem — a musíme zvolati: Ach, jak je nám zle při našich nedokonalostech!

Tato utrpení jsou nežádaná, těm unikejme, ale unikejme jim tak, abychom ničili jejich zřídla, to jest: abychom se ovládali a chránili se hříchů.

Co by dal za to nejeden mladý muž, kdyby mohl obrátiti listy svého života o několik let, aby poučen příliš pozdní zkušeností unikl neštěstím, jež bezvýsledně oplakává

") Jan 9, 3.

a k nimž ho přivedly hříchy mládí! Cesta hříchu na první pohled zdá se každému neobyčejně přímou, hladkou a lehkou, prostrannou a širokou, jak praví Pán Ježíš, proto mnoho lidí po ní jde; ale jakmile jen na ni vešli, začíná se cosi kazit, ztrácí se na ní vědomí cíle, mizí kdesi s očí široký obzor a všechno začíná se měniti v jakési bludné, oslepující kroužení, až se člověk náhle, neočekávaně probudí, zděšen a přesvědčen, že zbloudil, že prohrál životní sázku!

Kéž by zůstal ještě aspoň nějaký paprsek naděje, jakási možnost návratu!

Utíkejme tedy těm neštěstím, a náš život se naplní především velkým pokojem dobrého svědomí, radostí a štěstím poctivého života a tím přesvědčením, že jsme s milostí Boží nepromarnili svého života.

Než co máme činiti, zbloudil-li už někdo, přicházejí-li na nás utrpení, ano i katastrofy za naše hříchy? I na to jest velká rada Boží. Máme přijmouti tato utrpení, podrobiti se jim jako vůli Boží a učiniti si z nich pokání, bychom tak zhladili své hříchy a zasloužili si věčné odměny. V tom právě jest veliká moudrost Boží Prozřetelnosti, že umí i ze zlého vyvoditi dobré. Překrásně praví sv. Augustin, že „Bůh nikdy by nebyl dopustil hříchu, kdyby byl nemohl z toho zla učiniti něco dobrého." Svatý Pavel pak poznamenává, že *kde se rozhojnil hřích, tam rozhojnila se nad míru milost,*") a proto nám přikazuje *přemáhati zlo dobrým.*"") A Církev sv. jde tak daleko v pochopení této Prozřetelnosti Boží, že nazývá prvotní hřích „felix culpa", *šťastnou vinou,* neboť má zásluhu o to, že máme takového a tak velikého Spasitele.

Ačkoliv tedy naše hříchy nejsou po vůli Boží a urážejí Boha, přece vůli Boží jest, aby ten, kdo zhřešil, nesl následky svého hříchu a utrpení z něho plynoucí přijal jako shodné s vůlí Boží. Tehdy utrpení stává se lékem, který léčí rány, způsobené hříchem a vysvobozuje duši od zavržení, neboť přivádí ji k Bohu skrze muka Kristova v nás obnovená.

Konečně třetím a to nejhojnějším zřídlem utrpení jsou hříchy, slabosti a nedokonalosti, jakož i individuální povahy jiných lidí v poměru k nám a naše v poměru ke druhým. Život člověkův není uzavřen sám v sobě; je sloučen se ži-

") Řím. 5, 20.
"") Řím. 12, 21.

votem jiných lidí, ať chceme či nechceme, neboť jsme od přirozenosti bytostmi sociálními, společenskými. Kdyby lidé zachovávali objektivní zákon Boží, panovala by mezi námi taková shoda, láska a harmonie, jaká je ve hvězdných prostorech nebo mezi nerozumnými tvory na zemi. Tehdy společenský život nebyl by obtíží, překážkou, utrpením, ale stal by se pomocí a ulehčením, ba snad největší radostí života. Zatím však jako ve vesmíru odbočení třebas jen jedné hvězdy ze stanovené dráhy způsobilo by katastrofu, tak nezachování mravního zákona mezi lidmi stává se zřídlem utrpení pro druhé a nezřídka vyvolává i katastrofy.

Mám uváděti příklady této jasné a denně potvrzované pravdy? Kolik to slz a krve nevinně prolité zbojníky a lupiči, kolik bídy způsobené lichváři, kolik utrpení zaviněných hříchy prostopášností u nejbližších a nejdražších bytostí, kolik křivd vyvolaných závistí, pomluvou i nactiutrháním, kolik ničemností a neštěstí vyrostlých z osobního či stranického egoismu!! A jak jest nejednou těžko žíti s jinými! A když si naříkáme a stěžujeme na druhé, že od nich trpíme, otažme se druhých, zdaž netrpí stejně, ba snad i více naší vinou? Snad o tom ani nevíme, kolik ran zasazujeme druhým, a to i tehdy, když myslíme a chceme nejlépe? Ó jak široké, jak velké a hluboké jest toto zřídlo utrpení!

Jak se tedy zachovati k těmto utrpením? Zajisté, že každý člověk a celá společnost má úsilně a s veškerou obětavostí pracovati o to, aby zločiny, ničemnosti, nespravedlnosti a křivdy buď úplně byly odstraněny, nebo pokud možno nejvíce omezeny. Bůh tak chce.

Pak o tolik ubude utrpení, oč se každý polepší, ovládne své vášně a bude se snažiti žíti podle zásady Boží: nezáleží na tom, jak bude mně, jen když druhým bude dobře se mnou.

Dříve matka Polka, vypravujíc své syny do světa mezi lidi, dávala jim takové naučení: buď dobrý k lidem, a bude dobře i tobě!

Kdyby členové rodiny řídili se touto zásadou v životě rodinném, hned by zmizela nesvornost, nenávist, hádky a různice a zavládla by harmonie a láska, která by všechno mírnila a byla by bohatou odměnou za všechny práce a oběti.

Ale utrpení přesto zůstane, a máme ho užíti k dobrému. Právě na tomto poli utrpení dává nám Pán Ježíš svým

životem nejvznešenější příklad. Všechna utrpení Pána Ježíše vyplynula a zrodila se z lidské zloby, ze zločinných úmyslů farisejů, z nestálé nálady lidu, ano i z chování apoštolů, kteří ještě nebyli vychováni ke svému úřadu a neuměli se ovládati.

Jidáš vydává Ho na smrt a Petr jej třikrát zapírá. V čas utrpení všichni Jej opouštějí. A přece Ježíš jen dobře činil. Nyní pak všechna tato utrpení přijímá jako vůli Boží, kterou má splniti, a nejenom se jim neprotiví, nejenom jich neodmítá od sebe, ale spíše chrání jich jako svého pokladu a nedovoluje, aby mu byla vyrvána. Neboť když Petr uslyšel od Pána, že jest Mu třeba jíti na smrt, a pobouřen řekl, že k tomu nepřivolí, tehdy pravil Ježíš velmi ostře Petrovi: *Jdi mi s očí, satane! Pohoršením jsi mi, neboť nemáš na zřeteli věci Božích, nýbrž věci lidské.**) Nazval tato utrpení *kalichem*, který mu podává Otec nebeský,**) a v kritické chvíli volá k Bohu: *Ne má, Bože, ale Tvá vůle se staň.*

7. Ačkoliv tedy zřídla utrpení jsou otrávena hříchem a zločinem, ačkoliv urážejí Boha, přece když už pro lidskou zlobu tu jsou a vylévají na nás své hořké vody, vůlí Boží jest, abychom utrpení snášeli ve shodě s touto vůlí Boží a obraceli je ke svému užitku. Ba spíše, máme je bráti činně, abychom po nich rychle vystupovali až na výšiny a vrcholy křesťanské dokonalosti, až k oněm tajemstvím života a ducha Ježíše Krista.

Veliká to útěcha pro duše trpící nevinně a nespravedlivě, neboť takové utrpení jest veskrze utrpením Ježíšovým, jest již oním čistým ovzduším Jeho života, ve kterém mu podávám jisté důkazy své lásky k Němu. Ale i ti, kteří trpí za své viny, mohou změniti utrpení v pokání a zásluhu, ve zdokonalení sebe i v lásku ke Kristu.

Tak tedy v životě křesťana nehyne žádná slza a bolest, žádný smutek, žádná obtíž duchovní či fysická, jakmile jen v tichosti a pokoře ducha řekne: *Buď vůle Tvá!*

Když apoštolé na rozkaz Pána Ježíše vyjeli před nocí na moře, aby se přeplavili na druhou stranu, spatřili při svítání jakousi postavu, jdoucí po vodě k nim. Ačkoliv to byli lidé odvážní a seznámení s nebezpečenstvími moře, přece při pohledu na tu postavu zachvěli se strachem a zvolali: *Strašidlo jest to!* Když však stále lépe patřili na

*) Mat. 16. 23.
**) Jan 18. 11.

postavu, uslyšeli dobře jim známý hlas: *Nebojte se, já t jsem.* Tu hned pozbyvše strachu, zvolali radostně: *Pán jest!**)

Něco podobného děje se i v našem životě. I my plujeme v křehké lodi časného života k druhému břehu věčnosti po moři tohoto života, často plném mraků a rozbouřených vln. O jak často jde k nám jakási postava, která nás naplňuje strachem, zbavuje nás odvahy, takže i my voláme poděšeni: strašidlo jest to! A zatím, zahledíme-li se lépe očima víry v tuto postavu, i my uslyšíme: Nebojte se, já t jsem!

Pán Ježíš jde k nám v podobě utrpení, smutků, zklamání a pronásledování. Jest nám zle, nejednou strašně a zoufale; ale jakmile poučeni vírou skloníme pokorně své hlavy před výroky Nebe a řekneme: Buď vůle Tvá, Bože! — tehdy, ačkoliv snad oko neoschne, ačkoliv snad srdce se nezbaví smutku, přece duše se upokojí, přece i v slzách pochopí velikou myšlenku Boží a porozumí onomu tajemství, že ruka, která se nás dotýká, je vždy rukou milujícího Otce; i pokoří se a s láskou i dětinnou oddaností poceluje tu ruku dobrého Boha.

A zármutek váš, praví Ježíš, *obrátí se v radost.***)

Ve chrámě sv. Petra v Římě nalezá se v jedné z pobočních kaplí apoteosa utrpení pojatá v duchu naší sv. víry. Vytvořil ji nesmrtelný genius Michala Angela. Jest to Bolestná Matka Boží sedící pod křížem a chovající na svém klíně tělo svého nejmilejšího Syna. Stává se v této chvíli královnou mučedníků. Nástrojem jejího utrpení jest Ježíš. Ale Matka Boží nezavrhne ho od sebe za všechny poklady světa: miluje jej. Bolest neodnímá jí ducha, ani pokoje, ani síly: Maria *stála* pod křížem. Bolest nekazí rysů její tváře zoufalstvím: její tvář jest podivuhodně a hluboce klidnou. Drží tělo Ježíšovo na svém klíně a objímá je pravou rukou, aby jí nikdo nevzal této bolesti, těch klenotů a pokladů, a když patří na to zsinalé, ránami pokryté tělo, na oči, které již na ni nehledí, na ústa, která k ní již nemluví; když proniká svým citem v to vychladlé srdce a v tolik, tolik lidské špatnosti i přísnosti soudů Božích, vepsaných utrpením kříže na tom nejsvětějším a nejnevinnějším těle jejího Syna, — ó tehdy nenalézá ve

*) Mat. 14.
**) Jan 16, 20.

svém srdci nic jiného, jen to své *Fiat*, to veliké slovo života: *Buď vůle Tvá!*

A proto jest Matka Boží v tom majestátu utrpení tak veliká, tak plná záře a tak tichá, neboť jest poddána toliko vůli Boží.

O jak veliké jest to slovo života: *Buď vůle Tvá:* Toto *Fiat* duše křesťanské, která se v pokoře podrobuje vůli Boží, proměňuje se vždy v radostné a slavné: *Magnificat, velebí duše má Hospodina!*

Ano — v tomto životě Ježíš pro nás jest na kříži jako náš Spasitel, náš mistr a vůdce, jako nám nejbližší a nejdražší, a kříž stává se pro nás jedinou knihou životní moudrosti.

Kříž v úmyslech Božích měl býti znamením slávy, cti a štěstí člověkova. Bůh sám vytvořil kříž, stvořiv tělo člověkovo v kříži. Tím stává se kříž znamením člověka, jakoby erbem jeho velikosti a ušlechtilosti mezi ostatním tvorstvem. Když pak člověk klesl a poskvrnil se svým hříchem, všechny následky hříchu soustředily se v kříži jako v jakémsi ohnisku. Stal se tedy kříž po pádu člověkově znamením hanby, ponížení a muky. Židé uvrhli naň kletbu: *Prokletý, kdo visí na stromě.* Pohané určili kříž k nejkrutějšímu trestu smrti pro otroky a největší zločince.

Ježíš Kristus vidí v kříži něco jiného: vidí v něm znamení člověka, volí si jej tedy za oltář obětní, aby na něm vykoupil člověka.

Ježíš umírá na kříži.

Odtud kříž, očištěn od poskvrny hříchu vykupitelskou Krví Kristovou a ozdoben Jeho zásluhami, stává se znamením zásluhy, slávy a cti; leskne se na korunách králů a císařů, visí na prsou hrdinů jako jejich nejdražší klenot a stává se odznakem nejušlechtilejších synů země.

Hanba hříchu odchází od kříže, ale zůstává v něm ušlechtilost utrpení. Leč jak jiné jest již toto utrpení! Jeho zrna, padajíce v lidská srdce, přinášejí jim mír a spokojenost v tomto životě, aby jim v životě budoucím přinesla věčné, všemi třpyty nebes paprskující štěstí. Kdo tu tedy opře svou hlavu o rameno kříže, překoná všechno, stane se nepřemožitelným.

Dějiny kříže, toť dějiny toho všeho, co jest na zemi nejlepšího, nejušlechtilejšího a nejšťastnějšího. A tam na širokých polích světa, daleko od kříže, vleče se hanba života a kletba zlého činu.

Tam, kde jest kříž, rozlévá se vůkol jasné světlo pravdy, všechno se pozdvihuje a zdokonaluje jako ty květy v jižním slunci, tam jest život. A kde není kříže, ať v duši člověka, ať ve společnostech a národech, tam hyne všechno, co jest dobré, Boží či lidské a ve všechno zalévajících temnotách klamu pozdvihuje hlavu zdivočilost a barbarství, prchá všeliký soulad, pořádek a blahobyt, aby místo dobra zavládla smrt, hrozná smrt ducha i těla.

Hleďte, ó hleďte! Obrovský hrob bez kříže, ze kterého proniká ošklivost mrtvoly, uchvacující nákazou celý svět: nevidíte? — toť bolševické Rusko ....

Toliko ve stínu kříže jest záchrana, jen kříž pročistí otrávený hříchem organismus národů a společnosti, jen kříž dá zdivočelým lidským srdcím pokoj a přinese nový život.

Napraviti všechno v Kristu, to znamená naučiti lidi trpěti a dáti jim sílu utrpení.

Kdo jde dobrovolně k utrpení, jest pánem sebe, ale kdo vztahuje ruce po rozkoších života, stává se jejich otrokem.

Kříž září na polích světa. Miliony a miliony poklekly u jeho paty a nalezly tam štěstí.

O Polska, kterou vedla Prozřetelnost Boží cestou kříže Kristova, i ty ses dočkala pod křížem jasného zmrtvýchvstání. O přiveď své děti ke kříži! Ať nebloudí, ať i samy ve svém srdci zmrtvýchvstanou k novém životu.

Svatý Pavel, zahloubán v tajemství kříže, prosí o jedno: *Ode mne daleko budiž, abych se honosil leč v kříži Pána našeho Ježíše Krista.**) A roznícen svatým žárem lásky ke kříži, volá u vytržení ducha: *Kdo tedy nás odloučí od lásky Kristovy? Soužení-liž, aneb-li úzkost neb hlad neb nahota neb nebezpečenství neb pronásledování neb meč? Ale v tom všem vítězíme úplně skrze toho, jenž nás zamiloval. Jsem zajisté přesvědčen, že ani smrt, ani život, ani andělé, ani knížectva, ani mocnosti, ani věci přítomné, ani budoucí, ani síla, ani výška, ani hloubka, ani které stvoření jiné nebude nás moci odloučiti od lásky Boží, která jest v Kristu Ježíši, Pánu našem.***)

My snad nemůžeme se povznésti tak vysoko v lásce k utrpení. Prosme o jedno, o svatou trpělivost, o to, abychom se vždy srovnávali s vůlí Boží, neboť víme, že trpělivost dává naději, jež nezahanbuje; víme, že za černými mraky pokušení a zklamání svítí vždy jasné slunce Božích slibů i Božích požehnání. Amen.

*) Galatským 6. 14.
**) Římanům 8. 35—39.

Promluva XIII.

O smrti.

> Lépe jest jíti do domu truchlozpěvu nežli do domu hodování, neb onen připomíná všech lidí konec, a kdo živ jest, myslí, co bude potom.
> Ekles. 7. 3.

Jedno jest na světě zrcadlo, které ukazuje člověku věci tak, jakými jsou v sobě: jest to lebka; jedno je světlo, které svým leskem nemýlí oka a nezatmívá rozumu: jest to hromnice, neboť před tváří smrti ustupují všichni zlí rádcové: člověk vidí všechno v jasném světle pravdy. Proto i Mudrc starozákonní káže jíti raději do domu smutku než do domu svatebního, abychom se tam naučili moudrosti. O soudě pak, jaký podává smrt o věcech stvořených, vyjadřuje se Duch sv. s podivem volaje: *O smrti, dobrý je tvůj soud!**)

Tak i my nebojme se otázati smrti, co soudí o životě, o světě, o věcech stvořených, abychom poučeni uměli oceňovati své věci dle pravdy. Úvaha o smrti nám neuškodí a života nám nezkrátí, ale naučí nás moudrosti.

I. Nemáš na světě věci tak jisté jako smrt a tak hrozně nejisté jako chvíle smrti.

Jakmile byla rozžata svíce, třebas nejdelší, jest již blíže konce než dříve; jakmile začalo biti lidské srdce, v prvním úderu je slyšeti již úder poslední; jakmile jsme jednou začali existovati, musíme se dočkati konce této existence. Proto kolébka jest tak podobna rakvi, a člověk vítá tuto zemi pláčem, aby se s ní rozloučil poslední slzou, která se těžce prodere z pod mrtvých již víček.

Umru, to jest jistota, která nezná výjimky.

Smrt sama v sobě je zjevem přirozeným, neboť to, co je složeno, po spotřebování součástek musí se rozložiti čili přestati existovati. Ale v našem životě má smrt jiný význam: nese v sobě znak trestu, neboť nám bere, co nám bylo dáno. Vždyť víme ze Zjevení, že člověk, stav se dítkem Božím, obdržel současně od Boha i výsadu nesmrtelnosti těla, to znamená, že tělo nemělo zemříti, ale spolu s nesmrtelnou duší, bez rozluky, mělo se přenésti po této ži-

*) Kniha Sir. 41, 3.

votní pouti do věčnosti. Bůh však oznámil člověku, že zhřeší-li a ztratí milost Boží, *i smrti zemře.**)

A tak se stalo. Skrze hřích přišla smrt na svět, neboť praví sv. Pavel, *že jako skrze jednoho člověka hřích přišel na tento svět a skrze hřích smrt, a tak na všecky lidi smrt přišla, poněvadž v něm všickni zhřešili.***)

Smrt má tedy pro nás povahu mravního trestu a přichází jako opravdový výkon rozsudku smrti, jaký byl o nás vydán. *Uloženo jest lidem jednou umříti,****) praví Duch svatý. My o tom také dobře víme, že zemřeme, před našima očima stále přechází pohřební průvod, často se ho účastníme a hledíme do tmavého hrobu, ale myšlenka, že i *my* zemřeme, jak daleko jest od nás! Neboť počínáme si tak, jako bychom nikdy neměli zemříti. Smrt pro nás jest toliko v teorii a přece tak hluboko vniká do našeho života a každého roku i každého dne, ba každé chvíle stále více rozšiřuje v nás své panování, že nemáme na ni zapomínati. Neboť ať na to myslíme či ne, blížíme se stále k smrti, jako ten, kdo jede drahou: třeba spí, třeba ubíhají stanice, jichž si nepovšimne, přece na některé stanici jej násilně probudí a zavolají: „Vystoupit, toť tvá poslední stanice!"

Již tato pravda vede nás k velké myšlence, že život náš jest toliko cestou, která se končí, jest přechodem od břehu nicoty ke břehu věčnosti a že my jsme v tomto životě toliko poutníky. Jdeme k Pánu, jak se vyjadřuje svatý Pavel, abychom, *když se sboural pozemský náš příbytek stánkový, měli v nebesích u Boha budovu nikoli rukama udělanou, věčnou.*****)

Tato myšlenka jest velká a spasitelná, neboť nic nemůže nás zadržeti v tomto životě, ani mládí, ani síla a výborné zdraví, ani postavení, ani význam, jsme toliko poutníky, a změny forem našeho života jsou vlastně na této cestě jen stanicemi, které nám oznamují stále výrazněji a určitěji, že se blíží stanice poslední. Nemůžeme se tu tedy zařizovati tak, jako bychom měli na zemi zůstati vždycky, a především nemůžeme připoutávati svého srdce k této zemi tak, jako by byla naší vlastí a naším domovem. Moudrý poutník hledí vždy k cíli své cesty a přemýšlí; jak by se k němu dostal nejrychleji. Třebas tedy nalezne

*) Gen. 2, 17.
**) Řím. 5, 12.
***) Žid. 9, 27.
****) II. Kor. 5, 1.

na cestě pěkné a milé věci, nezdržuje se u nich a neztrácí pro ně času, a užívá-li jich, užívá jich jen tolik, pokud mu slouží k posílení, a jde dále. Odchází od nich bez žalu, neboť ví, že kdyby se jimi zabýval, buď by k cíli vůbec nedošel, nebo by se ke své škodě zpozdil. Sv. Pavel, uvažuje o této pravdě, dochází k výsledku, že tak náleží užívati tohoto světa, *jako bychom ho neužívali*, čili že tak máme zacházeti s tvory na zemi, aby byly pro nás jen prostředkem, vedoucím nás k dosažení našeho posledního cíle, a nikoliv cílem našeho života, neboť *tvářnost toho světa pomíjí.**) a my přece spějeme k věčnosti.

Tato zásada jest neobyčejně moudrá, plná filosofické vědy životní. Zachováme-li ji, uvedeme pořádek do svého života; nezachováme-li ji, zaviníme jeho nepořádek i zničení.

Člověk musí někomu sloužiti; bude-li sloužiti Bohu a říditi se Jeho vůlí, bude pánem sebe i tvorů, bude králem, jak se vyjadřuje Církev sv., neboť sloužiti Bohu, toť kralovati. Ale nebude-li sloužiti Bohu, ať se neklame, stane se otrokem nejodpornějších vášní. Nic nepomůže zevnější kultura ani potlesk u lidí; svědomí se probudí spíše či později, a třebas až v hodinu smrti, a odsoudí ho. Nic také nepomůže člověku, že se připoutal nepořádně k tvorům, neboť smrt přetrhá svou brutální rukou všechny tyto svazky, bez ohledu na bolest, jakou způsobí srdci. A tak spatří se člověk zbaveným všeho. Neboť Bůh nemůže dovoliti, aby člověk užíval tvorů proti Jeho vůli, a co horší, aby je stavěl na oltář svého srdce, tam, kde jest místo toliko pro Boha. Smrt tedy udeří především v modly této země a rozdrtí je, aby pomstila křivdy a potupy způsobené Bohu.

A to jest důvod, proč bledá tvář smrti ukazuje nejprvé člověku v pravém světle každé zneužití tvorů, každý hřích, odhalujíc celou jeho zlobu a ošklivost, a zároveň i nicotu, strašnou nicotu, která jako nějaké břemeno bude tlačiti člověka.

Každý tvor má dvě strany, jedna označuje jeho nicotu, druhá jeho cenu. Sám v sobě uvažován má tvor cenu nuly, jest nicotou, neboť co má, co jest v něm dobrého, má od Boha a jest Boží. Člověk tedy, užívaje tvorů ne podle vůle Boží, chápe se v tvorech nicoty: nicota pak nemůže učiniti člověka šťastným, neboť mu nemůže

*) I. Kor. 7, 31.

dáti žádného dobra ani krásy, poněvadž tvor sám v sobě nemá nic dobrého. Kdo tedy zneužívá tvorů, čili kdo hřešt užívaje tvorů proti vůli Boží, chápe se prázdnoty a pusté nicoty. Proto Pán Ježíš praví o boháčích, zneužívajících svého bohatství, že ve chvíli smrti nic nenaleznou ve svých rukou, že jejich zlato a stříbro zkazí rez a jejich šaty zničí mol. A Mudrc Boží, zahloubán v tu nicotu tvorů bez Boha, volá: *Čirá marnost, čirá marnost! Všecko jest marnost!"*)

Nuže, smrt poučuje nás nejlépe o této nicotě a ukazuje nám, že život bez Boha jest jako celá řada nul bez jednotky na počátku.

Ale i tvorstvo má svou cenu, kterou nám také ukáže smrt v celé kráse. Bůh jest absolutní hodnotou, Bůh jest vlastně jedinou positivní jednotkou Jako tedy z nul obdržíme teprve tehdy reální hodnotu, když je spojíme s jednotkou a o tu jednotku je opřeme, tak i tvorstvo teprve změní se nám v nekonečnou hodnotu zásluhy pro život věčný a stane se opravdu naším bohatstvím, když je spojíme s Bohem, čili když ho užijeme shodně s vůlí Boží. Tehdy zlata a stříbra nezkazí rez, tehdy mol nezničí šatu, a zásluhy získané dobrým užíváním tvorstva obstojí i v rukou smrti, neboť i smrt slouží Bohu a šetří, co jest Božího.

Tak tedy smrt, jako nejlepší znalec reálných hodnot životních, všechno, co nemá ceny u Boha, i kdyby bylo nevím jak velikým v očích světa, vyhodí jako smetí a jako prázdné skořápky.

Rozhlédněme se tedy po svém životě a tažme se, zda jsme připraveni na smrt? Jsou v našich rukách nějaké hodnoty pro život věčný? Či naopak samé dluhy, samé smetí, samé skořápky drahých pozemských hraček, které smrt změní v našich očích v ošklivou prázdnotu, nebo docela v hořké výčitky svědomí, že jsme promarnili život a snad ztratili i šťastnou věčnost!?

2. Ale co jest smrt? Jest rozkladem na části toho, co jest složeno. Život, jako láska, seskupuje, sjednocuje, ale smrt, jako nenávist, rozděluje a roztrhuje to, co bylo sjednoceno. Nejprve tedy smrt odděluje duši od těla; a to jest její podstatou Sjednocení duše a těla v jeden životní prvek působí, že se toto odloučení stává nejbolestnějším. Je hrozné, ale mnohému nás učí. Především na podkladě smrti ukazuje se nejvýrazněji a nejzřetelnější hodnota duše a těla. Čím je

*) Eccle 1, 2.

tělo, třebas nejkrásnější a nejsilnější, když ho neoživuje již duše? Ve chvíli, kdy duše opustí tělo, stává se čímsi odporným, čímsi nesmírně hrozným. Proto také, třebas za živa bylo nejdražším, po smrti odstraňuje se rychle ze středu lidí žijících, aby se nestávalo zřídlem nákazy. Ale zdaž není tělo již za svého života touže nicotou, zvláště když se pro ně zapomíná na duši, když se jí smysly přikazuje žíti ve hříších nečistých, když se duchovně a mravně zabíjí? Zdaž i tehdy nestává se tělo čímsi odporným, něčím, co zapáchá zvířeckostí a stává se nákazou pro život člověkův?

Vejděte všichni v kraj smrti, vy, kteří žijete prostopášně a myslíte, že za tímto životem není života, není radosti, není štěstí, dotkněte se, prostopášníci a prostopášnice, svou rozmazlenou rukou chladné mrtvoly, snad svého společníka ve hříchu, a řekněte si: co jemu dnes, to mně zítra! Pohleďte na to zsinalé, ztuhlé tělo a pochopte, že již všechno přešlo a pominulo, že okouzlující hračka praskla jako mýdlová bublina a zůstala jen špína a hanba. A kde je duše?

Je tedy hodno budovati na těle své štěstí? A jest hodno pro chvilkovou rozkoš, i kdyby ta chvilka trvala desítky let, ztratiti věčnost? A nemá pravdy Apoštol, když napomíná, že kdo žije podle těla, ač živ zemře?*) A co teprve bude na věčnosti, když *ani smilníci ani cizoložníci neobdrží království nebeského.***)

Poskytněte v životě více místa duši; ať není někde pod schody vašich myšlenek, zálib, snah a činů, ale ať jest na prvním místě, neboť když přijde smrt, tu v duši všechno se udrží a zachrání, ano i tělo, ač ztrácí časný život, svého vlastního života neztratí.

3. Smrt nejenom odlučuje duši od těla a zakončuje tento časný život, ale odlučuje také člověka od tohoto světa, a tedy především od lidí. U tvého lože stanou snad tvoji nejbližší a přátelé tvoji a při pohledu na tvou ubohost budou míti s tebou jen upřímný soucit, ale nepomohou ti. Ty pak při pohledu na svou manželku, na svého muže, na své děti, přátelé a příbuzné ucítíš snad v srdci hroznou výčitku, snad ty jejich slzy a jejich smutek padnou ti na duši jako kámen zavržení, neboť místo abys je miloval, jak Bůh žádá, obracel jsi své srdce k někomu jinému. Snad

*) Řím 8, 13.
**) I. Kor. 6, 9.

jsi jim pro chvilkovou rozkoš hrozně ublížil, snad jsi krutě a nelítostně šlapal jejich nejsvětější práva. A nyní vidíš, jasně vidíš své hříchy a zločiny, vidíš zkázu svého rodinného štěstí, vidíš celou ničemnost svého jednání. A kde jsou ti, pro které jsi to učinil? Snad ve chvíli tvé smrti se ti posmívají, snad tě proklínají za vymyšlené či skutečné tvé křivdy. A kdyby byli přítomni i ti nejblahovolnější společníci tvých hříchů, ve chvíli smrti by sis přál, abys jich nikdy nebyl znal.

A přijdou k tobě všechna tvá zaměstnání, tvé úřady a povinnosti, rodinné i společenské, soukromé i státní — přijde vlast i církev — a tehdy zpozoruješ, čeho jsi snad nechtěl chápati, že nebyla ctností a předností zištnost a egoism individuální či stranický, nýbrž obětování se pro druhé, zapomínání na sebe a obrana statků národních i Božích. A spatříš-li křivdy a nespravedlnosti způsobené druhým, vlasti či církvi, vrhnou-li se na tebe duše povražděné tvým zlým příkladem, duše bližních, duše mládeže, duše dětí za to, že jsi trpěl místa pohoršlivá jako kina, pornografii — co bude potom? Dovedeš to napraviti?! O jak hrozný soud čeká ony úředníky, kteří majíce svěřenu péči o veřejnou mravnost, o mravnost mládeže, ze stranických či osobních ohledů šetří těch, kteří dávají pohoršení, dovolují předvádění filmů pornografických a náboženství nepřátelských, zakládání domů prostopášnosti, vydání novin, brožur a knih proti mravnosti a náboženství! Jak těžce budou zodpovídati před Bohem ti, kteří pomáhají ke znesvěcování neděle, dovolujíce obchod židům i Polákům! Jak hrozná bude smrt pro ty, kteří měli býti strážci spravedlnosti a zatím s ní kramařili z osobních, stranických či jakýchkoliv jiných ohledů!

A k čemu ti bylo, že ses v životě obíral ničemnými způsoby, abys rozmnožil své jmění, abys došel postavení a uskutečnil své ctižádostivé a nejednou tak škodlivé cíle, když smrt to všechno zničí, když tě zbaví titulů a poct, když všecku ošklivou nahotu tvého svědomí ukáže očím tvým i jiných lidí! Zdaž není lépe míti čisté svědomí a žíti poctivým životem, pro nějž hodina smrti bude sice těžkou, ale tím slavnější zkouškou?!

4. A když tak chladná a necitelná ruka smrti bude tě bez lítosti zbavovati toho všeho, cos tu miloval nehodně a ne po vůli Boží, tu nakonec ukáže ti dvě krajnosti: čas a věčnost. Času již více nebude, bude věčnost. Ale jakým

byl tvůj čas, takovou bude i celá tvá věčnost. Tato pravda jest jedna z nejhroznějších. Cesta se končí, nutno vystoupiti tam, kam jsme přišli, abychom tam zůstali navždy. Práce se končí, třeba vzíti takovou odplatu, jaké jsme si zasloužili; končí se i dobrovolné užívání svobody a rozhodování o sobě, dotud a ne dále, a nyní třeba požívati plodů této svobody, sladkých nebo hořkých.

Ale věčnost! Jaké to tajemné, velké i hrozné slovo! Věčnost, toť trvání bez konce, které se opírá o chvíli života; toť nekonečné bytí ve štěstí nebo neštěstí, které vyrůstá z prchavých činů člověka.

Bůh nám udělil života velmi skoupě, neboť co znamenají i sta let proti věčnosti? A v tomto krátkém čase přikázal nám zasloužiti si šťastné věčnosti. Jest tedy čas velká věc! Lidé oceňují čas podle svých ideálů. Obchodník říká, že čas jsou peníze, učenec říká, že čas, toť věda; jaký div, že katolík řekne, že čas, toť Bůh, že čas, toť věčnost, neboť za jedinou chvilku, za jediný okamžik času dobře užitého můžeme získati Boha a šťastnou věčnost. Bůh dal nám čas právě k tomu, abychom jej dobrým časným životem proměnili ve šťastný život věčný. Pokud máme čas, můžeme všechno učiniti: Boha odprositi za své hříchy, vytrpěti tresty očistcové i se zdokonaliti a posvětiti. Lotru na kříži stačila chvíle času, aby se nejen spasil, ale i posvětil a Jidáš obrátil tři léta přátelství Kristova k tomu, aby se zatratil. Bůh také požádá od nás přísného počtu, jak jsme užili času a prvním aktem toho přísného soudu bude ono hrozné slovo smrti: času již více nebude. Tehdy, jak správně poznamenává Tomáš Kempenský, chtěli bychom, aby nám bylo dopřáno alespoň prchavé chvilky, alespoň nepatrného okamžiku času, ale ani toho se nám nedostane, neboť když jsme měli čas ve svých rukou, tu jsme tyto poklady a klenoty, za něž se kupuje věčné štěstí, tak lehkomyslně promarňovali.

Nechť se tedy každý zeptá sebe, jak užívá času? Co v něm shromažďuje? Jakou budoucnost si buduje? Vyplňuješ-li čas toliko těžkými hříchy, žije-li tvá duše v čase ne pro Boha, ale pro ďábla? Pamatuj, že až se ti nebude dostávati času, nebude se ti dostávati také Boha, tehdy nalezneš to, co jsi zaséval: věčné zavržení! A půjdeš pod krutou vládu toho, jemuž jsi tu sloužil, v pouta muk ďábelských.

Ať tebe neklame naděje, že se v hodinu smrti obrátíš, neboť nikdo ti nezajistil, že obdržíš tehdy jako lotr na kříži

mimořádnou milost, neboť jaký život, taková i smrt. *Nemylte se, Bůh nenechá se posmívati, neboť co kdo bude síti, to bude i žíti,*)* praví svatý Pavel. A svatý Augustin, uvažujíc o obrácení lotra na kříži, dodává: „Obrátil se lotr na kříži, abys nezoufal, obrátil se toliko jeden, abys neodkládal svého obrácení na poslední chvíli." A svatý Řehoř má v duši následující obavu: „Spěcháme ovšem k umírajícím, kteří celý život zapomínali na Boha a udělujeme jim svaté svátosti, ale víme, že jim Pán Bůh odpustil? Ó jak klamné a nespolehlivé jest pokání v poslední chvíli života!"

Zastavme se tedy u té připomínky smrti. Uvažme to její slovo: času již více nebude, a majíce zde ještě z milosti Boží čas ve svých rukou, čiňme v něm pokání, očisťujme své duše od těžkých hříchů a rozhodněme se pevně, že nebudeme užívati času k lenošení, k prázdným zábavám a zvláště ne k těžkým hříchům!

Času jest tak málo! Máme v něm tolik konati pro Boha a Jeho království na zemi, pro dobro a štěstí lidí i pro vlast, abychom z této setby dobrých činů sklidili hojnou žeň i pro své štěstí. Využitkujme ho tedy tak, jako největší lakomec, abychom nepromarnili z těchto pokladů ani haléřku chvíle. Neboť čas, toť náš poklad, naše klenoty a perly, toť naše zlato, kterého rez nezkazí, kterého zlodějové neodcizí, budeme li je proměňovati ve službu Boží v dobrém a poctivém životě katolickém. Buďme marnotratníky času, ale na dobré činy!

5. Je-li jistota smrti hrozná, tu nejistota, chvíle smrti jest ještě hroznější. Lidské výpočty v předpovídání chvíle smrti zklamou. Zdraví často umírají a nemocní žijí často déle než oni. Smrt jest v rukou Božích, přichází tedy, když Bůh chce, ale její čas jest nám utajen. Pán Ježíš neopomenul velmi důkladně nás o tom poučiti, ba kladl na to jistý důraz, že chce, abychom o tom přemýšleli. Mluvě o chvíli smrti, přirovnává ji Pán Ježíš zloději, který přichází, když se hospodář nejméně naděje.**) Svatý Petr nazývá den smrti *dnem Páně*, praví však, že přijde *jako zloděj.***)* Proto Pán Ježíš přikazuje, abychom pilně bděli, *neboť nevíte dne ani hodiny.****)*

*) Galatským 6, 7.
**) Matouš 24, 43.
***) II. Petr 3, 10.
****) Matouš 25, 13.

Tato nejistota má své hluboké, psychologické příčiny. Pán Bůh zná dobře naši přirozenost a ví, že pod vlivem vášní postupuje tak nelogicky a nemoudře, že by byla ochotna ztratiti svou lehkomyslností i největší dobra, kdyby věděla, že jí zbývá třeba jen krátký čas, aby jich dosáhla. A to jest velká pravda. Kdyby člověk znal chvíli své smrti, tu by své obrácení a polepšení života odkládal až do té chvíle, namlouvaje si, že má ještě dosti času, aby pomýšlel na věčnost. A zatím, promarňuje milosti Boží a stále více se utvrzuje ve zlém, stal by se pak lhostejným a tak by jako kámen ve zlém zatvrdl, že by ho ani blízkost smrti nepřivedla k pokání a neuchránila od zavržení. Neboť aby se člověk obrátil, musí se modliti, musí míti milost Boží, ale může se modliti takový, který se pro hříchy úplně odvrací od Boha? A může počítati na mimořádné milosti Boží? To by bylo opovážlivostí a výsměchem Bohu! A svatý Pavel praví tak důrazně, že *země, která pije déšť často na ni přicházející, a vydává trní a hloží, jest zavržitelna a kletbě blízká.*)*

A když v přítomném stavu, kdy chvíle smrti jest nejistá a přichází jako zloděj, lidé žijí tak, jakoby neměli nikdy zemříti a co horšího, jako kdyby neměli býti nikdy souzeni a neměli před sebou věčnosti šťastné či nešťastné, co by se teprve dělo tehdy, kdyby každý věděl, kdy zemře?!

Bůh zná nejlépe naši přirozenost a pro naše dobro skryl nám chvíli smrti, abychom se stále povzbuzovali ke bdělosti a starali se především o to, abychom byli na tu chvíli vždy, všude a jak nejlépe možno připraveni. A toliko tento důsledek vyvozuje Ježíš Kristus z nejisté chvíle smrti: *Bděte, neboť nevíte, v kterou hodinu Pán váš přijde.**) Blahoslavený jest, kdo bdí,***)* praví svatý Jan ve Zjevení. Tak vojín, nevěda o chvíli nepřátelského útoku a očekávaje ho v každou chvíli, zůstává ve stálé pohotovosti; běda mu, kdyby pro nejistotu útoku odložil zbraň a oddal se pohodlnému odpočinku!

Avšak smýšlíme a jednáme tak, jak nás Ježíš Kristus učí a vybízí? Co jest přípravou na smrt? Jako podstatnou a dostačující přípravu k svatému přijímání jest stav duše v milosti posvěcující, třeba by tato plynula jen malým praménkem, čili stav bez těžkého hříchu ve svědomí, tak pod-

*) Židům 6, 8.
**) Matouš 24, 42.
***) Zjevení 16, 15.

statnou dobrou přípravou na smrt jest týž stav duše, nemající na sobě těžkého hříchu a sjednocené podstatně s Bohem. Kdo se nalézá v takovém stavu, jest vždy na smrt připraven, ať se modlí či baví, ať pracuje či odpočívá; smrt mu nepůsobí nic zlého, naopak to podstatné spojení s Bohem promění ve věčný život Boží, plný radosti a štěstí. Od takové podstatné přípravy jde celá stupnice vždy lepší přípravy na smrt, odpovídající stále užšímu sjednocení duše s Bohem, až k onomu stavu duše Pavlovy: *Žiji nikoli více já, nýbrž žije ve mně Kristus,**) až k onomu volání v palčivé touze po životě: *Mám tužbu odebrati se a býti s Kristem***), *vždyť pro mne žíti jest Kristus a umříti zisk.****)

Zřejmě, čím více jest duše oddána Bohu modlitbou, čím hojněji čerpá Jeho milosti ze svatých svátostí, čím více se stává tichou, trpělivou, vzdálenou rozkoší a zábav tohoto světa a oddanou ušlechtilým skutkům pro dobro lidí a věci Boží na zemi, tím bude pro ni lépe v hodině smrti, tím volněji bude se zbavovati pout svého těla a věcí stvořených, tím ochotněji pospíší ke Kristu, tím pevněji bude doufati v Jeho milosrdenství, až oné jistotě svatého Pavla, že poklad jejího života jest uložen pevně v Srdci Božím, plném lásky.

Jest taková příprava na smrt pro nás nějakou překážkou v životě, ve vykonávání našich povinností stavovských, státních či vlasteneckých? Snad každý ví a vidí, že právě taková příprava nám neobyčejně pomáhá, aby náš život byl poctivý a dobrý, aby přinesl největší užitek pro nás, pro naše rodiny i pro naši vlast, že nezapuzuje s naší tváře úsměvů pravého štěstí, ale naopak naplňuje srdce pokojem svědomí a poctivostí, ruce obohacuje zásluhami, jméno naše pokrývá úctou a slávou u Boha i u lidí. Toť dobrý a věrný služebník, ke kterému se Ježíš Kristus obrací tak často s uznáním a praví mu: *Že jsi nad málem byl věrný, nad mnoha věcmi ustanovím tebe, vejdi v radost Pána svého.*****)

A naopak, kdo má na svědomí těžký hřích, třeba jen jeden neodpuštěný, neodpykaný, ke kterému jeho srdce přilnulo, ten není připraven na smrt, nalézá se v hrozném stavu jako člověk, který usnul na pokraji strašné propasti a malým pohybem může v ni padnouti a zabíti se. A co

*) Galatským 2, 20.
**) Filipinským 1, 23.
***) Filipinským 1, 21.
****) Matouš 25, 21.

teprve říci o těch, kteří celá léta leží v nejhnusnějších hříších a jsou k nim připoutáni tak, že se jim zdá, že bez nich nemohou žíti! Co říci o takových?!

Nešťastní odsouzenci! — volám dnes k vám hlasem velikým: probuďte se z toho smrtelného spánku hříchu, ležíte na okraji propasti věčného pekla! Stačí malý vánek, stačí prasknutí žilky a padnete do propasti věčného zavržení. Kolik lidí umírá náhle, při práci, zábavě, odpočinku. A čím přepychovější život, čím hříšnější, tím, tím častější náhlá smrt, neboť *osten smrti jest hřích,**) praví Apoštol.

Svatý Bernard a svatý František z Assisi vycházeli nejednou na vrcholy hor a představujíce si, že stojí mezi nebem a peklem, volali: „Nevím, zdali jsem hoden lásky či nenávisti?" Když takoví světci byli v obavách o své spasení, což teprve my hříšníci? Představme si tedy i my dnes, že visíme mezi nebem a peklem na šňůrách našich let. Kolik jest těch šňůr? Nevíme. Kolik jich prasklo? Snad 20, 30, snad již 50, 60, snad 70 i více. A kolik jich zbývá? Nevíme. Snad ještě několik, snad jedna, snad již poslední se trhá? Veliké ticho .... Naslouchej, jak v každé vteřině praskají vlákna, jak v každé minutě trhají se nitky, jak v každém týdnu a měsíci přetrhávají se jejich pletence. Kolik ještě těch vláken, kolik těch nití? Nevíme. Ale víme, že praskají, stále praskají, slyšeti jejich zvuk, jest jich stále méně a méně! .... A hle, u tvých nohou hrozná břemena tvých hříchů táhnou tě dolů, k peklu, a přispívají k tomu, že se spěšněji trhají léta, měsíce a dny tvého života. Což nevidíš těch hříchů? Necítíš jejich tíže? Hle, hříchy prostopášnosti, hříchy hmotných i mravních křivd způsobených bližním, hle, snad tvé bohatství nasáklé krví a slzami, i kletbami chudých, neboť jsi přišel k němu nepoctivým ziskem, podvodem, lichvou, utiskováním chudých a ubohých lidí. Jejich krev, jejich slzy, jejich nemoci z hladu, jejich bída volají jako krev Abelova o pomstu k Bohu! Břemenem těchto hříchů a zločinů trhají se násilně šňůry tvých let — a ty se, člověče, volně bavíš a ani nepomyslíš na nápravu života, křivd i ničemností svých!

Pro Boha, probuď se! Odtrhni ta břemena svých hříchů od svých nohou pokáním a polepšením života, odtrhni je rychle, ihned, aby nebylo pozdě! Dnes slyšíte hlas Páně, nezatvrzujte srdcí svých! Nejistá jest chvíle smrti! Bdi!

*) I. Korintským 15, 56.

Buď připraven, čiň pokání, shromažďuj ve svých rukou zásluhy dobrých skutků, zvláště skutků milosrdenství, aby tě přijaly až odejdeš odtud, do příbytků Božích!

Ježíš Kristus vypravuje nám k výstraze tento příběh: „Řekl boháč sám k sobě: ‚Má pole přinesla mi tak hojnou úrodu, že ji nemohu složiti do starých stodol; zbořím je tedy a vystavím větší a řeknu pak své duši: Duše má, máš mnoho zboží složeno na mnoho let; odpočívej, jez, pij, vesel se.' I řekl mu Bůh: *Blázne, této noci požádají duše tvé od tebe, a či bude to, co jsi připravil?*"*)

Benedikt XV. několik měsíců před smrtí vyjádřil se ke svému sekretáři: „Nebudu již dlouho žíti, nutno ještě rychle rozdati chudým, co mám." Věren tedy svému heslu, že *nábožnost čistá a neposkvrněná před Bohem a Otcem je tato: navštěvovati sirotky i vdovy v soužení jejich a zachovati se neposkvrněným od toho světa.*"**) do poslední chvíle štědrou rukou zaopatřoval hladem hynoucí děti na celém světě, ano, i u nepřátel církve a u pohanů. Rozdal těm ubohým obětem války za osm let svého pontifikátu 80 milionů franků a jako takový almužník odešel na onen svět, aby stanul před soudným stolcem svého Pána jako Jeho věrný a veliký služebník.

Hle, takto se připravuje k smrti velký a pravý křesťan, ušlechtilý člověk, věřící a Božím životem žijící vojín Kristův a nejvyšší hlava Církve katolické. Neboť praví sám Pán Ježíš: *Učiňte si přátelé z mamony nepravosti, aby, když dokonáte, přijali vás do stanů věčných.*"***)

6. Člověk v poměru k sobě a ke svému životu jest podivně nelogický. V praktickém denním životě se mu zdá, že ctnost, poctivost, život podle víry jsou věci nepraktické, ano škodlivé, poněvadž znesnadňují život na každém kroku. Neboť jak tu má člověk žíti poctivě v obchodě, v hospodářství, v zaměstnáních odborných, úřednických, ano, i vědeckých, když poctivostí nezbohatne rychle, nestane se slavným, nezíská si přátel, ale spíše setká se na každém kroku s lidmi neochotnými, kteří se snaží podle možnosti mu uškoditi.

A ačkoliv život stokráte již ukázal, že se touto cestou, třeba po nejskvělejších úspěších dojde nutně ke zřícení a zkáze, přece každému se zdá, že právě on unikne této

*) Lukáš 12, 10.
**) Jakub 1, 27.
***) Lukáš 16, 9.

zkáze. Ale i kdyby se někomu z ničemných činů uvil celý život v jediný věnec slávy a úspěchů, zůstane tento věnec vždy zeleným a plným květů? Nepadají? Nezůstanou nakonec jen samé uschlé stonky hanby a ponížení?

Arcibiskup Feliński vypravuje o události, která se stala na dvoře jednoho z ruských carů. Tento car se rád vychloubal mezi cizími vzdělaností svého státu. Spatřil u anglického vyslance ocelový přívěsek u hodinek, krásně pracovaný, i řekl k němu: „Dovol, i u nás udělají přívěsek tak dokonale tomuto podobný, že nerozeznáš, který jest tvůj a původní a který napodobeným." A skutečně, po nějaké době mohl car dáti anglickému vyslanci dva přívěsky úplně si podobné. Výběr byl těžký. Ale vyslanec vzal oba přívěsky do ruky a udeřil jimi vší silou o kamennou podlahu, na které stáli. Jeden zůstal celý a druhý se rozpadl na kousky. Tu vyslanec, zdvihaje se země celý přívěsek, řekl: „Tento jest můj a onen vaší císařské milosti."

Mnoho, velmi mnoho lidí obléká svůj život v šat zdánlivé ctnosti a poctivosti, aby byli alespoň na venek, v lidských očích pokládáni za pořádného člověka; ale zaslouží si toho svým životem? Nuže, přijde takový soudce, který ještě zde oddělí zrno od plev, ctnost skutečnou od zdánlivé — a tímto soudcem bude konec života. Uchopí celý ten řetěz tvého života ve své nelítostné ruce a udeří jím vší silou o tvrdou skálu smrti. Vydrží tvůj život tuto zkoušku? Udrží se tvůj život na ní? Či naopak, rozsype se celá tvá mravní hodnota jako domek z karet, jakmile se do něho jednou fouklo?

Sebe k svému neštěstí můžeš oklamati, ale jen na čas. Neoklameš však ani života, ani lidí, ani Boha.

A nyní si představ, že jsi zemřel. Tvé tělo leží na lůžku a tvoji příbuzní, přátelé a domácí jej obklopují. Tělo již mrtvé, bezvládné, ale duše, která to tělo opustila, má vědomí o sobě. Nuže, představ si, že jsi ve své duši stanul uprostřed těch, kteří se teprve s tebou rozloučili, že jako oni, tak i ty hledíš na své tělo a zároveň slyšíš, co jiní v této chvíli o tobě mluví a myslí. Kdybys tak skutečně po tomto životě, jakým dosud žiješ, zemřel, co by jsi především myslil sám o sobě? Hle, skončil se život těla. Rozkoš už nevábí jeho mrtvých údů. A zdaž stálo za to obětovati pro získání chvilkové a to ničemné rozkoše tolik času, peněz, zdraví, tolik rodinného štěstí, pošlapati tolik cizích práv, zlomiti tolik cizích životů, abys nyní hleděl na pro-

marněný celý život a šel k věčnému zavržení?! A co mně řekne to mrtvé tělo? Neodsoudí mne svou zsinalostí, že jsem ho zneužil, že jsem je přivedl k neštěstí? A co pomyslíš, když pohlédneš na věci, jež byly tvými, na majetek, který zanecháváš, na úřad, jehož už nebudeš více spravovati? Neozve se snad v tobě svědomí a nevmete ti v tvář výčitku: co ti pomohlo, že jsi se obohatil ukřivdiv druhým, že jsi neužil svého majetku k dobrým účelům, že jsi ve svůj prospěch obchodoval cizím statkem, státním či jiných bližních, že jsi nestál na straně spravedlnosti, ale dovoloval ji jiným porušovati pro chvilkové zisky, z ohledů osobních či stranických? A když přemýšlíš o Bohu, o víře, o Církvi, zdaž ti nepřijde na mysl ona výstraha Kristova: *Kdo by mne zapřel před lidmi, toho zapru i já před Otcem svým, jenž jest v nebesích.*)*

Ó jaká to podivná převrácenost!

Za života katoličtí Poláci podporují všechno, co se chová nepřátelsky ke svaté víře, k Církvi katolické, k duchovenstvu, ale po smrti by chtěli, aby je ta víra, Církev a její služebníci zahrnuli poctou jako nejlepšího katolíka, aby celému světu hlásali památku jeho, jako nejpoctivějšího člověka!

Ale naslouchej ještě myšlenkám a řečem, jaké ve chvíli tvé smrti vznikají v srdcích těch, kteří tě obklopují. Slyšíš snad slova upřímné bolesti, že takový dobrý muž, takový opravdový otec již od nás odchází, že takový vážený pán nás opouští, že takový věrný, upřímný přítel navždy se s námi loučí? Ó jak bys si přál, aby na tvou rakev padaly vřelé slzy jako nekrásnější květy, jako její nejpodivuhodnější ozdoby! Žij tak, aby jich bylo pokud možno nejvíce! Ale snad také uslyšíš něco jiného; ač to nebylo řečeno hlasitě, přece tam v srdci postřehneš ukrytou myšlenku: dobře, že se již jednou skončilo to pohoršení! Dobře, že konečně smrt přetrhla to nesnesitelné spolužití! Bože, odpusť mu jeho hříchy!

A budou se snažiti zakrýti tvůj život mlčením; a přátelé, aby řekli něco nad tvým hrobem, budou hleděti nalézti v životě aspoň zdánlivé ctnosti, a když najdou nějaké zrnko obětavosti pro bližní či vlast, budou je podle možnosti zvětšovati, ukazovati je v nejlepším světle a tak se snažiti, aby učinili tvůj život aspoň v lidské paměti čistým,

*) Matouš 10. 33.

poctivým, ušlechtilým, plným práce, obětavosti pro druhé a zapomínání na sebe.

Tak ctnost, víra, poctivost, život pro Boha a pro bližní, což všechno dříve bylo zapomínáno, opovrhováno a posmíváno, nyní před tváří smrti, ve světle planoucí hromničky, ukazuje se jako něco opravdu velkého, jedinečného, jako nějaký neocenitelný klenot, jako neobyčejná ozdoba, pro kterou stojí zato obětovati celý život.

A naopak všechno to, za čím ses honil celý život: zábavy, radovánky, bohatství, šatstvo, úspěch ve světě, pocty a oslavy, všechno to stává se něčím bezcenným a nejednou odporným! Na ně nikdo nevzpomene nad tvým hrobem, ale jako roztrhaný a špinavý hadr vyhodí se to všechno na smetiště zapomenutí a nepaměti. Leč co pomohou oslavné řeči a náhrobní mramory i zlaté nápisy na nich, jestliže Bůh, položiv svůj život na spravedlivé váhy svých soudů, nalezl tě, že méně vážíš? Že tvé činy nachylují misku u vah na stranu věčného odsouzení?!

Je rozhodnuto: času již více nebude. Na kterou stranu strom padne, na tě na věky zůstane. Žije se jen jednou a umírá se jen jednou. S věčností nemožno si pohrávati. — Proto volá autor „Následování Krista": „Žij tak, jako bys chtěl umírat."

My ještě žijeme. Bůh přes naše hříchy prodlužuje náš život, abychom činili pokání. Buďme moudrými a učme se této moudrosti od smrti. Pochopme již nyní, jak marný, jak prázdný jest takový světácký život, opírající se jen o užívání smyslů, o žádostivost těla, o žádostivost očí a pýchu života, a pochopme, jak jest takový život i nešťastný a plný utrpení, a to utrpení, jež nepřináší zásluhy.

Kdosi dobře řekl, že kdyby lidé jenom část těch prací, utrpení, sebezapírání a umrtvování, jež musejí snášeti pro život světský, věnovali životu duše a životu Božímu, byli by všichni svatými a na zemi byl by ráj, opravdový ráj. Ano, je to pravda! Bůh nepožaduje takových obětí, jakých žádá svět, aby se žilo jeho životem, a postoupí-li duše v životě Božím až k heroismu, činí to dobrovolně, s radostí, nesena na křídlech lásky Boží.

Ale především odvrhujme od sebe veliký hřích těžký, pečujme o to, aby naše svědomí bylo prosto těžkého hříchu, aby žilo sjednoceno s Bohem, a pak bude nám i náš život milejším a když přijde smrt, nezastane nás nepřipravených. Buďme připraveni na příchod Pána, aby nám pak mohl

říci: *Služebníku dobrý a věrný, že jsi nad málem byl věrný, nad mnoha věcmi ustanovím tebe, vejdi v radost Pána svého.* Amen.

Promluva XIV.

O posledním soudu.

> Neboť my všichni musíme se ukázati před soudnou stolicí Kristovou, aby každý obdržel to, co byl v těle vykonal, podle toho co vykonal, buď dobré neb zlé. 2 Kor. 5, 10.

Jedním z nejnádhernějších okamžiků v dějinách světa a lidstva bude poslední soud, onen poslední akt, ve kterém bude triumfovati pravda, spravedlnost a skutečnost. Tohoto aktu posledního soudu očekává všechno: i země přeplněná lží a zkažená hříchem, i nebe pomlouvané, vysmívané a tupené, i každé srdce lidské, hledající marně spravedlnosti na tomto světě. Všem musí se učiniti zadost a každý musí stanouti na místě, jakého si zasloužil.

Jako člověk, ten malý svět, končí časný život smrtí, tak i celý velký svět bude míti svůj konec, bude míti svou smrt. Ba, tato smrt bude tak podobna smrti člověka, jakoby byla toliko jejím odrazem. Neboť i oči světa, slunce a hvězdy, pohasnou a země, tělo světa, sevřená bolestmi ohně a hrozných převratů, bude zbavena všelikého životního prvku a zůstane mrtvou, a člověk, který jest duší přírody a viditelného světa, rovněž odejde se země.

A není v tom nic neobyčejného, neboť když člověk na tomto světě ukončí svůj život, tu i země spolu s celou přírodou, která byla jen pro člověka stvořena a zařízena, přestane existovati, poněvadž přestane míti důvod svého bytí. A ostatně není třeba utíkati se ke Zjevení, abychom věděli, že naše země bude zničena, neboť i sama věda potvrzuje, že veliký život na této zemi musí časem zaniknouti, jakmile nebude dosti přiměřeného tepla ve slunci i v zemi. Bez tepla nebude života ani lidského, ani zvířecího, ani rostlinného, a jako dnes vidíme měsíc jako prázdnou vypálenou trůsku v ohromném vesmíru, tak se vypálí kdysi přirozeným způsobem i naše země.

Život tohoto světa musí se tedy skončiti; přijde-li však tento konec spíše než se domnívá věda, toho nevíme. Víme jen to, co praví Pán Ježíš, že okamžik konce světa jest

znám toliko Bohu a že nastane tehdy, kdy Bůh uzná za vhodno a za přiměřeno svým plánům ukončiti lidský život na zemi. Avšak tento konec světa není zničením lidstva, nýbrž teprve prvním dnem jeho věčného bytí, neboť tehdy setkají se spolu Bůh a lidstvo, a Bůh vypořádá se s každým člověkem, aby každý přijal, čeho zasloužil; dobré za dobré a zlé za zlé.

Bude to tak zvaný den posledního soudu, den Páně, po skončeném dnu člověka.

Každý soud jest hrozný, ale tento soud bude nejhroznější. V každém soudu jest něco z velebnosti Boží, v tomto soudu zazáří však celá Boží velebnost. Souditi bude Ten, který za ně zemřel a je vykoupil: Ježíš Kristus v celé záři své velebnosti i v celé moci své. Poslední soud tedy bude, bude nádherný, ale bude i hrozný.

Vmysleme se v tyto pravdy, s nimiž se jednou setkáme jako s jedinou skutečností, abychom svůj život zařídili tak, aby se pro nás staly spasením a ne zavržením.

1. *Poslední soud bude.* Tato pravda svaté víry, zcela jasně předpověděna proroky v překvapující přesnosti jejich prorockých vizí a velebnosti i podivuhodné síle jejich slova, nalezla ještě silnější výraz v učení Ježíše Krista a v Jeho předpovědech. Isaiáš, Ezechiel a Joel nalézají nejjasnější potvrzení svých proroctví v božských ústech Pána Ježíše, a Matouš, Marek a Lukáš snaží se opakovati nám velmi přesně ony předpovědi posledního soudu, plné hrůzy a velebnosti, jak je prohlásil Kristus Pán. Aby ukázal neobyčejnou jistotu těch předpovědí posledního soudu, spojuje je Pán Ježíš s událostí, kterou po Jeho smrti a nanebevstoupení měli Jeho posluchači spatřiti na vlastní oči.

Tímto historickým faktem, předpověděným od Pána Ježíše, je zkáza Jerusalema, onen časný soud spravedlnosti Boží nad neřestným a zpronevěřilým Israelem. Nejenom potvrzuje jistotu předpovědi posledního soudu, ale jest ve své neobyčejné hrůze také jeho obrazem. Přestal existovati Israel jako národ; ztratil místo Svatého Svatých jako vyvolenec Boží; rozptýlen žije potulným životem bez krále, bez kněze, bez oltáře, pohrdán a posmíván u všech národů, až do konce světa, poněvadž zavrhl Toho, který byl slíben, a dán jemu a skrze něho všem národům, Mesiáše a Spasitele, Ježíše Krista.

Ale ještě silněji zdůrazňuje Pán Ježíš tuto jistotu svého proroctví, srovnávaje ji se stálým a nezměnitelným trváním

země a nebes, neboť praví takhle: Lidé pokládají za věc nejtrvanlivější a ničím nepohnutelnou nebe a zemi, a přece *nebe a země pominou, ale slova má*, totiž slova o posledním soudu, *nepominou.*")

Ano, poslední soud bude. Předpovídá jej Ten, který o něm ví, který jej povolá k životu a sám na něm bude Soudcem a učiní jej dnem svým.

2 Tohoto soudu Božího žádá především jedna zásada, která jest základem všech jiných zásad, totiž *spravedlnost.* Bůh vložil do našich srdcí tak hluboký a ničím nezničitelný cit spravedlnosti, že se staví vždy a všude v čelo našich snah a tuh. Každý jest si vědom, že spravedlnost je podkladem pořádku, blahobytu i spokojenosti, že udržuje v síle státy, dává život národům, vytvořuje podmínky příznivého rozvoje společnostem, zdvihá se jako pevná hráz na ochranu statků jednotlivce i rodiny; že bez spravedlnosti, jako bez základu, musí se zhroutiti v trosky každá společenská budova. Proto také, kdybychom přiložili ucho k srdci dnešního člověka, zmučeného ranami války, společenských nepokojů, bídy i hladu, a především panující nespravedlnosti, tu bychom neuslyšeli nic jiného, jen ten jediný veliký výkřik, jakoby volání o záchranu: Spravedlnost! Žádáme spravedlnosti! Nechceme milosti, nechceme milosrdenství a slitování, ale žádáme spravedlnosti!

A správně, neboť třebas milosrdenství a slitování jsou nejpodivuhodnějšími květy lidského srdce, přece musí vždy růsti na půdě spravedlnosti. Člověk není nějakou osamocenou bytostí, nýbrž jest bytostí společenskou. Život člověkův každým činem, ba každou myšlenkou vstupuje do života jiných, spojuje se s ním v jeden celek a buď ten společný život zdokonaluje nebo jej kazí; buď stává se činitelem pořádku, blahobytu a rozvoje ve směru dobra, nebo také svým životem působí ve společném životě zmatky, zlozvuky a připravuje jiným utrpení i katastrofy.

Nezakoušíme toho sami na sobě? Nevíme o tom?

A především v budovu společenského života vniká hluboko náboženství, Boží zákony, bez nichž každá lidská snaha vybudovati pokoj netoliko zůstává bez účinku, ale stává se příčinou nových zmatků a neštěstí. Jsme svědky, že všechna ta diplomatická úsilí a konference, aby se na světě, zničeném hroznou válkou, obnovila rovnováha a zajistil se pokoj, nejenom nepřinášejí toužebného míru, ale stávají se zárodkem nových sporů a zasévají zrna nové války. Neboť jest pravda, co tak hluboce vyslovil řečník před volbou nového papeže Pia XI. ke shromážděným kardinálům: „Lidé sami mohou rozníti války, ale nemohou sami, bez pomoci Boží, dáti pravého pokoje. Neboť pokoj může býti toliko tehdy, když jest soulad a pořádek, a tento soulad a pořádek bude však teprve tenkráte, až všechny lidské záležitosti budou poddány Bohu Stvořiteli a Zachovateli všeho a budou se opírati o Jeho zákony. — Zatím však národové, porušujíce spravedlnost a vzájemnou lásku, v čemž se právě soustřeďuje a zhušťuje celý zákon Boží, vytvořují mezi sebou toliko nespokojenost a hádky."")

Proto země sténá pod nespravedlnostmi a lidé i národové upadají ve stále horší bídu.

Kdo na zemi a kdy odměří těm vládnoucím dle spravedlnosti? Kdo je potrestá přiměřeně k jejich zločinům?

A popatříme-li na křivdy, jaké páchají jedni na druhých, deptajíce jejich práva jen proto, že jsou na chvíli silnějšími; popatříme-li na ty šalby, lichvy, ničemnosti v poměrech jednotlivců, rodin, korporací i národů, na ty nespravedlivé soudy, které malé a ubohé vězní v žalářích za nepatrné přestupky a velké zločince, nasáklé slzami, krví a bídou lidskou, pouštějí na svobodu, poněvadž jsou bohatí, poněvadž mají vynikající postavení nebo mocné ochránce; popatříme-li na ty úplatky a zrady, a což teprve na ty ničemnosti, které pro ukojení vášní odehrávají v lidských srdcích krvavou roli a nikdy zde nebudou pomstěny ani přiměřeně potrestány: tu opravdu celá země v největším pobouření volá stále ke svému Stvořiteli: *Povstaň, Bože, a spravuj zemi!*"")

Bůh slyší taková volání.

Na soukromém soudě, po smrti každého člověka, jest ovšem každý již rozsouzen a přiměřeně za své činy buď odměněn nebo potrestán; ale tento soud není dokonalý, nedostává se mu společnosti. A stranám, jimž bylo ukřivděno, musí býti dáno dostiučinění před očima celého světa, aby každý věděl a viděl, že na tomto světě nic neujde

") Mat. 24. 35.

") A. Calli Acta S. S. N. 5. 1922.
") Ž. 81, 8.

beztrestně, že se trest sice odkládá, ale nepromíjí, a především že společné zločiny budou také společně potrestány a pomstěny.

Bůh nám zde na zemi přikazuje odpouštěti a promíjeti způsobené nám hřivdy, abychom se tak povznesli nad sebe a svým milosrdenstvím následovali milosrdenství Božího a naklonili je i sobě, ale Pán Bůh nám nepraví, že nám nepřipomene našich křivd; naopak výrazně prohlašuje: *Mně pomsta, já odplatím.**) Poslední soud uskuteční toto prohlášení.

3. Jest ještě jedna příčina posledního soudu a tou jest člověku toliko vlastní sankce, jak za dobré, tak i za zlé činy. Tato sankce nutně vyžaduje, aby se každý člověk před očima celého světa ukázal takovým, jakým jest ve skutečnosti, aby každý věděl, jakým kdo byl a ne za jakého se vydával. Kolik to lidí vydává se za dobré, za poctivé, a uvnitř ve skutečnosti jsou nejednou nejhoršími hříšníky a zločinci A dnes, a snad dnes více než za časů Ježíšových, objevují se před námi takoví, o kterých možno opakovati za Pánem Ježíšem: obílené hroby; na venek plni vážnosti, plni zápalu pro dobré, tleskající každé dobré věci, a uvnitř plni hniloby zlých myšlenek, záměrů i činů. Zdají se býti přáteli pravdy, dobra, víry, Církve, mravnosti, a ve skutečnosti pracují jen o zkázu těchto dober; jsou jako Jidáš, který za zraky apoštolů prodal Pána za 30 stříbrných a do očí stavěl se jim přítelem a políbkem lásky zradil Ježíše.

„Kolik lidí snaží se o to, aby jen na venek", jak praví Pán Ježíš, „očistili pohár, ale nedbají, aby byl čistý také uvnitř". Proto jest potřebí posledního soudu, aby ukázal to pokrytectví života, aby strhl masky s tváří, rozptýlil hustou mlhu domnělé velikosti a klamných zásluh, aby každý byl před veřejností takovým, jakým skutečně jest a jakým se sám svými vlastními činy utvořil.

A naopak, kolik to opravdu velikých lidí, skutečných dobrodinců a horlivých pracovníků, a především duší velkých, ušlechtilých a čistých odchází s tohoto světa nejen úplně neznámých lidem, ale i opovrhovaných a ponižovaných! Také jim musí se státi zadost. Tyto ukryté perly a klenoty lidského pokolení vydobývá Bůh ze zapomenutí a ukáže je užaslým očím světa jako přejasné hvězdy, jako nejpodivuhodnější květy, zrozené z jejich tiché práce za pomoci Boha, jemuž věrně sloužili.

*) Římanům 12. 19.

Jasně to připomíná Mudrc Páně, když praví: *Tehdy státi budou spravedliví s velikou důvěrou proti těm, kteří kdysi soužovali je a kteří mařili námahy jejich.* A tito, velci tohoto světa, bohatí, učení, mocní, ale bezbožní, volati budou: *To jsou ti, kteří byli nám kdysi na posměch a které tupiti bylo naším zvykem. My nemoudří měli jsme, že jejich život jest šílenství, a jejich konec že jest bezectný. Aj, klerak připočtení jsou k synům Božím, a mezi svatými jest úděl jejich.**)

Dobří tedy před celým světem musí dojíti slávy a zlí zahanbení i opovržení; to pak nutně vyžaduje posledního soudu.

Ale zlého člověka musí stihnouti ještě trest, který jest jen člověku vlastní a jeho jméno jest — „stud". Zvířata mohou trpěti bití, pálení, ale styděti se nemohou; styděti se může toliko člověk, a to před druhými lidmi. Bůh obestřel zlé a nemravné činy studem a člověku dal tuto sílu cítiti stud proto, aby člověk nečinil zlého, ale chránil se ho. Pocit studu jest tedy podle vůle Boží onou ochrannou silou, oním, abych tak řekl, přirozeným pudem, který nás varuje před zlým, pro nás škodlivým a vražedným. Zatím však zlý člověk převrací řád Bohem určený a stydí se za to, zač netřeba se styděti, jako za ctnost, víru v Boha, život katolický, pobožnosti a nábožné řeči; a porušuje přirozený cit, chlubí se tím, co jest zlé: prostopášností, rouhavým a bezbožným životem. Ale přes to všechno jest síla studu tak veliká, že, třeba se člověk vychloubá různými poblouzeními, přece je ukrývá pečlivě ve svém srdci, zahaluje je největším tajemstvím nejen před lidským zrakem, ale i před sebou. A když se stane, že jeho zlé činy, jako podvody, krádeže a nečestnosti mají vyjíti na denní světlo a ukázati se lidským očím, tu takový člověk raději spáchá sebevraždu a násilnou smrtí odejde z lidských očí, než by pokryt hanbou svých vlastních činů stanul třeba jen před známými a sobě blízkými.

Jest tedy stud vlastním trestem člověka a může býti pocítěn jen před druhými lidmi. Tento trest stihne bezbožné na posledním soudu.

Objeví se tedy všichni v celé své nahotě; každý spatří jakým kdo byl a co činil. Nic nepomůže. Nebude možno utéci, nebude možno se usmrtiti. Pochopme to: tvé utajené hanebnosti vrhnou se na tebe a budou tě páliti více než

*) Kniha Moudrosti 5, 1–5.

oheň pekelný, roztrhají na kusy tvoji zdánlivou čest, tvé klamné dobré jméno, tvoji pýchu, tvoji domýšlivost a ukáží tvoji bezednou lehkomyslnost, hloupost a ničemnost. Nic nepomůže: trest tě stihne a musí stihnouti ty, kteří se zde stydí za ctnost, Boha, víru, pokání a polepšení života a bojí se více ironického úsměvu svých bezbožných přátel než výstrah Boha, svědomí a dobrých lidí. Není divu, že budou volati, jak praví sám Pán Ježíš: *Hory, padněte na nás, pahrbkové, přikryjte nás!*)*

Ale jejich hlasu nikdo neposlechne, neboť to bude *den Páně*.

4. A žádají li spravedlivě posledního soudu křivdy spáchané na lidech a zde nenapravené, tím více ho vyžadují křivdy učiněné Bohu. Neboť každý přizná, že není na světě zákonů, které by byly lehkomyslněji přestupovány a za nic pokládány, jako zákony Boží. A žádají-li lidé spravedlnosti od lidí a především od Boha, tu tím spravedlivěji požádá Bůh počtu od nás, požádá zadostiučinění i Ježíš Kristus jménem svým a jménem své Církve. Stane li se z vůle Boží zadost lidem, musí se státi tím více zadost i Bohu, Kristu a Církvi, neboť na tomto světě ubližuje se Bohu nejvíce. Celé lidstvo společně shromážděné musí uznati, že co vyšlo z rukou Božích, bylo jedině dobré, ano, že Bůh použil k dobrému i zla, které lidé vnesli v Jeho božské řízení světa, chtějíce je zkaziti. Veškeré lidstvo musí se pokloniti Ježíši Kristu a zvolati: *Tys jediný měl slova života věčného!**)*

Ano! Poslední soud musí býti.

A konečně: život tohoto světa, spolu s celou ekonomií vykoupení a milosti či zavržení, žádá zakončení. Až Ježíš Kristus, jemuž Bůh Otec dal vládu nad světem, vyplní všechny zájmy Boží a dokoná spasení těch, kteří Mu uvěřili, odevzdá opět celou svou vládu do rukou Otce nebeského, aby, jak hluboce praví svatý Pavel, *Bůh byl všecko ve všem.***)*

Poslední soud tedy bude; tato jistota učí nás neobyčejně velké a důležité pravdě: že totiž každý jest povinen cítiti se zodpovědným za své činy, ať jsou to již práce zevnější či vniterné, jako myšlenky, touhy, žádosti, city nebo chtění. A to musíme si hluboko vrýti do srdce,

*) Lukáš 23, 30.
**) Jan 6, 69.
***) I. Korintským 15, 28.

učiniti svým přesvědčením, že za všechno, co tu činíme, budeme se musiti zodpovídati a ze všeho vydávati počet a to před očima celého světa, jak nás o tom jasně poučuje sv. Pavel: *Všichni zajisté budeme státi před soudnou stolicí Boží, neboť psáno jest: Živ jsem já, praví Hospodin, že přede mnou poklekne každé koleno a každý jazyk vyzná Boha. Protož jedenkaždý z nás bude za sebe počet vydávati Bohu.*)*

Pro nás Poláky jest tento pocit zodpovědnosti za vše, co činíme, neobyčejně důležitý, neboť náš národ nikdy se nevyznačoval touto velkou mravní ctností, vydávati si počet, předvídati, jaké následky pro mne i pro druhé bude míti mé slovo, mé jednání, ano i má myšlenka, někde hluboko v srdci ukrytá. A nyní, zdemoralisováni válkou, opravdu jednají Poláci nejednou jako šílenci, jen aby si na chvíli připravili rozkoš, bez ohledu na to, co vyplyne z takového jednání pro rodiny, bližní i společnost, pro vlast a stát, nemluvě již o tom, jaký následek to bude míti pro ně samy. Nuže, řekneme si to, že nenapravíme-li tuto hroznou vadu své povahy, zahubíme sebe i národ a tam před Bohem budeme těžko odpovídati za své hříchy a zločiny. Soud se jen oddaluje, ale nezmizí. Kéž tedy tato jistota soudu Božího nás vzpamatuje, kéž učiní naše jednání v každém směru rozumným, kéž nás vyléčí z naší hrozné lehkomyslnosti a obdaří nás vážností ducha i pocitem zodpovědnosti za své činy.

5. Již tím, že poslední soud bude, stává se soudem *hrozným*. Z každého soudu, i kdybychom stáli před ním úplně přesvědčeni o své nevině, jde jakási hrůza, jakási vyšší moc, která má rozhodnouti o našich budoucích osudech. Ale poslední Soud nabývá mimo to zvláštní hrůzy pro své vlastnosti: neboť bude bezohledný, nic se před ním neukryje, nebude tam žádného obránce a jeho výrok rozhodne o věčnosti.

Do lidských soudů tohoto světa zasahují často, bohužel různé polehčující okolnosti, ano i lidské ohledy. Mocní a velcí tak snadno unikají soudům, i velké zločiny ujdou trestu, prý pro nedostatek přiměřených důkazů, a tisícerá úvahy o lidské slabosti i falešné nauky o nepříčetnosti zločince otevírají skutečným zločincům brány vězení k svobodě. Na posledním soudu bude soudcem Ježíš

*) Římanům 14, 10—12.

Kristus. On nezná žádných ohledů na osoby, postavení, význam, slávu či jméno, jaké kdo měl za živa na světě. Bude hleděti toliko na to, jak kdo žil, jak správně poznamenává Tomáš Kempenský: „Tam se tě nikdo nezeptá, čím jsi byl, jaké úřady a hodnosti jsi měl, ale otáží se tě toliko: jak jsi žil?“

Již za svého pozemského života Pán Ježíš jednal tak, že fariseové Mu pravili: *Mistře, víme, že pravdomluvný jsi a cestě Boží v pravdě učíš a nedbáš na nikoho, neboť nepatříš na osobu lidskou.*) Když tedy Ježíš Kristus jednal tak zde na zemi, kde uplatňoval své milosrdenství, v jak nádherném světle zazáří jeho spravedlnost na Posledním Soudu! Mohli bychom si tedy pomysliti, že ujdeme spravedlnosti Boží pro podobné ohledy, jaké nás tu nejednou kryjí před spravedlností lidskou? Neoddávejme se klamu! Bůh nebude se ohlížeti na osoby. I kdybys tedy měl nevím jakou hodnost občanskou, státní či církevní, kdybys nosil roucho královské nebo biskupské a kardinálské, kdyby tě tu svět oslavoval pro tvou moudrost a stavěl ti pomníky, tam nebude ohledu k tomu všemu; a přispěje-li tvé postavení něčím k soudu o tvé mravní ceně, bude to jen ve směru záporném, neboť od těch, kterým bylo více dáno, bude více požadováno, a velcí, neodpovídali-li svým životem této své hodnosti, budou tam přiměřeně k danému pohoršení trpěti větší tresty.“**)

A volá-li Žalmista při pohledu na bořící se trůny a v prach země padající koruny královské: *Teď tedy králové, buďte moudří, přijměte výstrahu, vládcové země,*“***) neboť stihá-li vás za vaši bezbožnost už zde na zemi takový trest, že se rozpadává vaše velikost a vaše moc jako nádoba z hlíny, rozbitá železnou holí hněvu Božího, co se stane s námi všemi na onom soudě Boží spravedlnosti, nebudeme-li zde sloužiti Bohu v bázni a s třesením pečovati o své spasení?

Není nic hroznějšího pro člověka, zvláště světáckého, pyšného a marnivého, jako strach z hanby. Zatím však na soudu Božím všechno, co člověk učinil, i nejskrytěji, o čem myslil, i nejtajněji, vyjde na jevo, a to před celým světem, přede všemi lidmi „Kniha bude přinesena“, praví v písni Církev svatá, „v níž vše díla obsažena, jejich cena posouzena“. Světlo Boží učiní svědomí každého člověka pro druhé úplně průhledným; tam nebude možno ničeho utajiti, zakrýti a omlouvati.

*) Matouš 22, 16.
**) Kniha Moudrosti 6, 7.
***) Žalm 2.

Představme si, že nyní, v tomto kostele, má se konati nad námi soud. Všechny východy jsou přísně uzavřeny, nikdo nemůže odtud odejíti. V oslňující záři své velebnosti zjevuje se Ježíš Kristus. Odhaluje naše svědomí přede všemi zde shromážděnými. Objevují se myšlenky, třeba nejšpinavější, záměry, třeba nejbídnější; činy, třeba nejskrytější a nejošklivější. Kdoby snesl tuto hanbu hříchů?! Kdo by nechtěl raději propadnouti se v peklo, než ukazovati nahotu své duše jen před touto hrstkou lidí?!

A přece tak bude, ne před hrstkou lidí, ale před celým lidstvem. A jestliže nyní zatemnělý náš pojem o ošklivosti hříchu naplňuje nás takovým strachem při myšlence, že by tyto hříchy vyšly na jevo, co teprve bude, až se naše pojmy očistí a zdokonalí, až poznáme ošklivost hříchu ve světle soudů Božích?!

Nahlédněme tedy do svých svědomí, zdali jsme připraveni na Boží soud? Nemáme nic, co by nás zahanbovalo před Bohem a před lidmi? Je-li tomu tak, — a kdo jest bez hříchu, bez slabosti? — chopme se jediného prostředku, jaký nám zůstává, abychom odvrátili od sebe hanbu svých hříchů a nemusili se styděti za ně před celým světem: a tímto prostředkem jest dobrovolný stud před tribunálem milosrdenství, ve svátosti pokání, v upřímném vyznání hříchů. Tu, jak praví sv. Pavel, „posuzujeme sami sebe, třebas nejpřísněji, abychom tam nebyli souzeni.“*)

Ale učme se také moudrosti Boží, abychom se nestyděli toliko a tolik lidí, jako spíše samých hříchů, abychom jich nečinili: styďme se ve svědomí, které nás varuje před hříchy; styďme se hřešiti před tváří Boha, který na nás patří a proniká naše srdce, i kdyby nás nikdo neviděl a nikdo se ani nedomýšlel, co my tajně děláme. Bojíme-li se takhle hříchu, nemusíme se báti posledního soudu; rozumný stud, rodící se ze samé naší přirozenosti, uchrání nás od trestu studu za naše hříchy před celým lidstvem.

Nemalou úlevou obviněnému jest, že má nebo může míti dobrého *obhájce*, který dovede jeho provinění vysvětliti, zmenšiti a na konec i soudce nakloniti ke shovívavosti. Na posledním soudu tak nebude. Bůh má dva soudní dvory,

*) I. Korintským 11, 31.

dva tribunály; jeden jest tu na zemi — toť tribunál milosrdenství. Bůh chová se tu k nám milosrdně, neboť ví, že jsme slabí a křehcí, a proto chce, abychom své věci vyřizovali před tímto tribunálem s velikým užitkem pro sebe. Toto milosrdenství Boží k hříšníkům na světě je tak veliké, že v našich očích zacloňuje spravedlnost Boží, že se nám nejednou zdá, jakoby jí vůbec nebylo. Bůh řídí svět tak, aby slunce svítilo a déšť padal dobrým i zlým. Dovoluje, aby koukol rostl mezi pšenicí, a nezřídka i nad ní bujel a ji dusil. Čeká trpělivě na obrácení i největších zločinců, netrestaje jich, ba ani jich nezkoušeje, neboť Bůh, hledě na svého jednorozeného Syna Ježíše Krista, umírajícího za nás a za naše spasení na kříži, činí všechno, aby zachránil těch, za něž Syn Jeho umírá. Projevem tohoto milosrdenství Božího na zemi jest tribunál svátosti pokání, kam přichází hříšník ne proto, aby byl trestán, nýbrž aby byl ospravedlněn.

Jestliže však člověk zde na zemi, dokud jest čas, nechce použíti milosrdenství Božího, ale spíše jakoby jím osmělen a zdánlivou beztrestností svých hříchů podnícen vysmívá se tomuto milosrdenství a setrvává ve hříších až do konce života, nechť se nediví, že ho stihne soud spravedlnosti a že tam nebude již omluvy ani odpuštění. Bůh řekne všem hříšníkům: *Volal jsem, a odpírali jste, vztáhl jsem ruku svou a nikdo nedbal, pohrdli jste všelikou mou radou a mých domluv jste si nepovšimli: proto až přijde na vás soužení a úzkost a budete mne vzývat, nevyslyším vás . . . .**) Neboť, jak praví svatý Pavel, *země, která pije déšť, a rodí trní a hloží, jest kletbě blízká a zavržitelná.***)

Nechť se tedy každý pevně v duši rozhodne, že se nyní vydá k tribunálu milosrdenství Božího, aby pro zásluhy Ježíše Krista na kříži a pro Jeho obětní krev odprosil spravedlnost Boží a tak mohl stanouti tam již ospravedlněn.

A proč se zde setkáváme se soudem milosrdenství? Jak lehko to pochopit! Naše hříchy tu smiřuje Krev Ježíše Krista a ne naše pokání. Zde na zemi stojí tu s námi před tribunálem spravedlnosti Boží Pán Ježíš a bere na sebe celou tíhu této spravedlnosti, vyvolané našimi hříchy, nám pak zůstavuje toliko soud milosrdenství. Ale když staneme na posledním soudu, budeme již sami a jenom my sami odpovídati za své hříchy. Soud milosrdenství se skončí,

*) Kniha přísloví 1, 24.
**) Židům 6, 7.

neboť Kristus po tomto našem životě přestane býti Spasitelem a pro ty, kteří nepoužili zásluh Jeho utrpení, zbude toliko soud spravedlnosti a Ježíš Kristus bude již jen soudcem.

A nadto, činíme-li zde pokání, máme obránce v Církvi svaté, ve svatých Božích, v andělech strážných, kteří mají větší radost nad jedním obráceným hříšníkem, než nad devadesáti devíti spravedlivými; zde především staví se za nás nejsvětější Matka, útočiště hříšníků, které Syn, Ježíš Kristus, nemůže ničeho odepříti. Tam, na soudu spravedlnosti Boží, budeme *sami a toliko* sami, s množstvím svých hříchů, se znamením vzpoury proti velebnosti Boží, obklopeni celým hejnem ďáblů žalobců, kteří na nás budou žalovati spolu s naším svědomím a svolávati na nás pomstu spravedlnosti Boží za urážku Boží velebnosti.

Ještě jednou tedy k vám volám: *Uslyšíte-li dnes hlas Páně, nezatvrzujte srdcí svých!*

Ale nejhroznějším znamením posledního soudu jest jeho rozsudek, který rozhoduje o osudu člověka na věky. Zde na zemi zločinec odsouzený třeba k doživotnímu žaláři, třeba i na smrt, má vždy jakousi naději, že se jeho osud přece může změniti. Avšak od výroku Soudce při posledním soudu není odvolání, není možno dosáhnouti změny; na kterou stranu strom padne, tam zůstane na věky.

Věčnost — toť jest to, co stojí před námi.

V tomto životě mám ji ve svých rukou, mohu ji učiniti pro sebe šťastnou či nešťastnou. Jest to dílem jedné chvíle, jest to činem mé vůle, kořící se před Bohem. Bůh mi nyní dává k této změně k dobrému svou milost, leč jakmile zakončím pozemský život a zakončím, nedej Bože, nešťastně, odtržen od Boha, od Krista, od nebe, tehdy čeká mne toliko rozsudek — věčného zavržení.

Hrozná, hrozná jsou to slova, kterými končí Pán Ježíš předpověď o posledním soudu: *I půjdou tito do trápení věčného, spravedliví pak do života věčného**)

Poslední soud tedy bude a bude hrozný.

Zahleďme se tam vzhůru očima víry. Ježíš Kristus nyní, pokud žijeme, modlí se za nás u Boha Otce a vyprošuje nám odpuštění; musíme však s Ním spolupůsobiti. Kříž zde nad námi rozpřahuje svá spasitelná ramena, hlásá nám milosrdenství, ale musíme se uchopiti kříže života křesťanského;

*) Matouš 25, 46.

soud svátosti pokání, ve které vyráží očisťující zřídlo Krve Kristovy, slibuje nám odpuštění, ale musíme k tomuto soudu přistoupiti a tam sami sebe obžalovati. Náš život, ačkoliv snad obtížen hříchy, každou chvíli prchá a ujišťuje nás, že se může změniti v život šťastný, věčný, musíme však sami, za pomoci milosti Boží toho chtíti a dokonati. Dnes volá k nám milosrdný Spasitel: *Pojďte ke mně všichni, kteří se lopotíte a obtížení jste, a já vás občerstvím.* Ale když pohrdneme tímto hlasem, když dnes neposlechneme Krista přecházejícího právě vedle nás a nezadržíme Ho pevným úmyslem polepšení, půjde dále, snad se k nám již nevrátí, a my *ve hříších svých zemřeme.* Či chceme spatřiti Ježíše jako svého soudce, abychom slyšeli z Jeho úst ono hrozné: *Neznám vás?!* Chceme se octnouti mezi ďábly pod rozsudkem: *Odejděte ode mne zlořečení do ohně věčného, který jest připraven ďáblu a andělům jeho?!*

Ó nedej, toho, Bože a Spasiteli náš, nýbrž obrať nás nyní k sobě Svým Srdcem, plným slitování a milosrdenství, abychom nehynuli ve svých hříších a Tvých muk neobraceli ke svému zavržení. *Odpusť tedy, Pane, odpusť lidu svému, a nebuď na nás rozhněván na věky!*

6. Přes hrůzu, jakou působí poslední soud, projevuje se v něm jakási nekonečná velebnost, jakási opravdová velikost, která přitahuje k sobě srdce člověka a naplňuje je rozkoší. Prvním takovým velebným okamžikem bude zničení toho všeho, co není člověkem.

Zůstane toliko Bůh a člověk.

Představme si, že nejenom vesmír, který vidíme, nejenom země, na které žijeme, ale všechno, co na ní jest, změní se v hrst popela. A tedy celý zisk lidského genia a lidské práce: města s nádhernou kulturou, komunikační cesty, které překonaly prostor i čas; arcidíla, plná velkého talentu, jimiž se dorozumívaly věky s věky, pokolení s pokoleními, národové s národy. Nejpřednější slovo lidské, stělesněné v mramoru dlátem, zvěčněné na plátně štětcem, pojaté v mluvu prosy či píseň poesie, nebo konečně vtělené v monumentální budovy, určené nejen lidským potřebám, ale i zálibám a ideálům — v nejnádhernější svatyně a nejpyšnější paláce a zámky. Všechno to vzplane jako hrst koudele, rozdrtí se jako slabá sláma, rozbije se jako hliněná nádoba, a nad tím popelištěm vysloví věčnost ona krátká a tak nesmrtelná slova: *Sic transit gloria mundi — tak pomíjí světská sláva.*

Zůstane Bůh a člověk.

Jak nádherně, jak velebně vystupuje na půdě tohoto spáleného světa velikost Boha i velikost člověka! Člověk jediný nehyne, jediný z tohoto pomíjejícího světa odnáší s sebou v koruně nesmrtelnosti to, co jej činí člověkem.

Jak opravdu velikým jest člověk!

Zhyne však země? Obrátí se opravdu obrovská práce lidského ducha v nicotu a ukáže se nanejvýše jen bublinou mýdlovou, ze které zůstane trochu špíny? Což mělo by to všechno býti jen marnou prací a trápením ducha, jak se vyjadřuje Šalomoun? Nikoliv. Třeba spíše říci s Mudrcem: „Všechno hyne a nic nehyne."

Plány Boží vzhledem k člověku nehynou. Bůh přece přikázal člověku pracovati a vyvíjeti se, opanovati zemi a státi jejím vládcem. Popatřme v nebe očima víry. Vidíme již nyní částku této země zduchovnělou a zbožštělou, a to v těle Pána Ježíše a v těle nejsvětější Marie Panny.

V záři nekonečné velebnosti půjde tedy i tato naše země, která nám dodává těla, k životu věčnému v našich tělech zmrtvýchvstalých, zduchovnělých, blahoslavených, nebo, nedej Bože, prokletých. Půjde i ona, neboť nemůže zhynouti, nemůže se státi třískou vrženou na spáleniště vesmíru, tato země prosáklá božskou Krví Ježíše Krista, krví mučedníků, potem apoštolů a vyznavačů, slzami pokání a lásky svatých miláčků Božích. Tedy i bohatství kultury a civilisace, třeba odhodí své zevnější roucho, přece zůstane v celém svém lesku tam, kde se zrodilo: v lidské duši, v jejím rozumu a v její vůli. A jako v tomto životě bylo pro duši stupni vedoucími k nekonečné kráse, k nejdokonalejší harmonii a nejvznešenějšímu pořádku, tak na věčnosti nepřestane býti oním křídlem, jehož pomocí duše se povznese tím výše v kraje pravdy, krásy a dobra, čím více zde nabyla kultury a vědění; tím výše se vznese v ono světlo nejvyššího ideálu všeliké krásy, všeliké pravdy a všelikého dobra, jakým jest Bůh, čím více zde milovala tuto pravdu, krásu a dobro.

A budou-li duše a tělo zavrženy, co se stane v duši s tím vším, čeho zde dobyla svou prací? Odpověď na to dají nám dějiny našeho časného života! Proč se evropská válka změnila v tak ukrutné a bezcitné barbarství a v takové hrozné neštěstí celého lidstva, jakého dosud neznají dějiny, ačkoliv ji vedli lidé nejkulturnější? Zdaž ne právě proto, že kulturu a civilisaci, stojící skoro na vrcholu své slávy, změnili tak snadno, s tak lehkým srdcem v nejhroz-

nější nástroj zničení a smrti? A tak kultura a civilisace, místo aby byla dobrodiním a štěstím lidstva, stala se přiměřeně ke své velikosti tím větším jeho trápením a to proto, že lidé, budujíce život bez Boha a nejednou proti Bohu, použili vědy, umění a všelikého pokroku vzdělanosti ne k získání lepšího kousku chleba, ne k sjednocení myslí a srdcí, nýbrž učinili z nich tím hroznější nástroj smrti a zničení i vzájemné nenávisti.

Toť obraz toho, co se stane na posledním soudu s tím, co zde člověk shromáždil s velikou námahou, ale bez Boha, toliko pro sebe a nezřídka i proti Bohu. Všechno to, co spaseným bude k větší blaženosti, zavrženým bude k větším mukám. Nezhyne tedy ani jejich tělo, kterého zneužívali proti zákonům Božím, ani jejich vědění, kterého upotřebili k páchání větších hříchů a k urážce Boží; ale to všechno zvětší ještě jejich zoufalství i utrpení a to tím více, čím výše dospěli v této pozemské kultuře. A budou volati: Co nám pomohla pýcha nebo co nám přinesla chlouba bohatství? Tak jsme zbloudili s cesty pravé a nesvítila nám jasnost spravedlnosti a slunce pochopení nevzešlo nám. Nebo jak praví Apoštol: *Hněv Boží zjevuje se s nebe proti každé bezbožnosti a nespravedlnosti těch lidí, kteří pravdu Boží zdržují nespravedlností; neboť, ač poznali Boha, neoslavili Ho jako Boha, ani Mu nepoděkovali, nýbrž zmarněli ve svých myšlenkách a zatemnilo se nemoudré srdce jejich: zatemnilit slávu neporušitelného Boha za podobu obrazu porušitelného člověka.*)*

Jako tedy naše tělo smrtí nehyne, třeba se v zemi rozkládá a tím se jaksi očišťuje a dozrává v ovoce slavného zmrtvýchvstání, jak praví Apoštol: *Rozsévá se tělo živočišné, vstane tělo duchovní,**)* — tak podobně i tato země se vším, co na ní jest, bude zničena a rozpadne se v prach, ale proto, aby zničením očištěna od skvrn hříchu a zločinu člověka přešla v našich tělech v nesmrtelnost, ve věčné bytí, šťastné či nešťastné. Proto právě poslední soud, který z hrobu této země, z té urny popelů celého lidstva vydobude život věčný šťastný či nešťastný, ale podle plánů Božích toliko krásný a veliký, jest tak neobyčejně hoden Boha a hoden člověka.

*) Římanům 1, 18.
**) I. Korintským 15, 44.

Bude tedy poslední soud velikým hymnem oslavy Stvořitele, jehož dobrotivé úmysly v milionech spasených lidí a duchů rozzáří se nad hvězdy i slunce a promění se v onu nádhernou píseň Jeho dobroty, moudrosti a lásky, jejímž obsahem jest život věčný.

Druhým charakteristickým rysem velikosti posledního soudu bude *pravda*. Nemáš nic krásnějšího nad pravdu, jako nic ohyzdnějšího nad lež. Poslední soud jest dnem Páně. V něm bude slaviti vítězství pravda, pravda Boží. V našem životě jest největším kamenem úrazu, že zločin chová se pánovitě a odívá se nejednou v šat bohatýrů, mužů zasloužilých, hodných chvály i odměny; a naopak, ctnost znásilněná právem silnějšího, musí se ukrývati v koutech, trpěti pohrdání i pronásledování a nejednou jíti i k mukám.

Objektivní soud o hodnotě lidí jest nejtěžší, ale i nejpotřebnější. Teprve tenkráte může zavládnouti pokoj a soulad, bude-li každý na tom místě, jakého si zasloužil a jaké si vytvořil svou osobní hodnotou. A to se stane na posledním soudu. Zmizí všechny výsady, všechny neosobní zásluhy a protekce i všechno, co činí domněle velikým, jako: bohatství, pocty a oslňující světlo rozumu, neboť to vše netvoří hodnoty člověka; normou, měřítkem hodnoty stane se toliko život: život zásad a přesvědčení, život vnitřní i zevnější, souhrn všech činů vykonaných člověkem za celý život.

A to právě jest při tomto soudu nejkrásnější, že člověk sám rozhoduje o sobě, jakým jest a rozhoduje toliko svou skutečnou hodnotou. Zde jest možno silou rozumu zakrýti všechny své mravní špatnosti, zde jest možno násilností vášní utajiti slabost vůle a zevnějším pozlátkem oklamati smysly i přesvědčení druhých, ale tam se neudrží žádná umělá hodnota: neoklame svědomí ani Boha.

Ó vy všichni, kteří trpíte pro spravedlnost, těšte se a radujte se, neboť vaše muka trvají jen čas. Bůh vydobude z úkrytu všechny mravní hodnoty, i kdyby je zde zahalovaly cáry, i kdyby je zde pronásledovala lakota a zločin; zazáří jako jasné hvězdy, jako nepadělané zlato a neocenitelné klenoty, a to před zraky všech lidí. A naopak vy všichni, kteří toliko lží a klamem budujete život, kteří za stěnou poctivého zevnějšího života, postavenou pro lidské oko, tonete v blátě ničemnosti, bezpráví nebo nejhnusnějších choutek, pamatujte, že všechny ty záclony vaší špatnosti

strhne s vás spravedlnost Boží a v plné nahotě své ubohosti, hanby a ponížení objevíte se před celým světem.

A tak bude každý tím, čím se sám učinil a stane na tom místě, kam ho staví jeho vlastní mravní hodnota: *My všichni musíme se ukázati před soudnou stolicí Kristovou, aby každý obdržel to, co byl v těle vykonal, podle toho, co vykonal, buď dobré neb zlé.*)*

Toť pravda lidská. A pravda Kristova nedojde uznání?

Boj proti Kristu a proti Jeho Církvi jest obsahem lidských dějin. S jedné strany Kristus, pod praporem kříže, hlásající světu: *Já jsem cesta, pravda a život*, a naproti druhý tábor složený z těch, kteří z jakýchkoliv příčin nejsou Kristovi. Tento tábor hromadí zlato, používá falešné vědy, ovládá svět bohatým tiskem, získává vlivná a vůdčí místa, dosahuje úřadů, a tím vším se snaží zničiti Církev a vymazati z lidských duší, a kdyby to bylo možno, i z dějin světových jméno Krista a Boha.

A ačkoliv každý věk dosvědčuje vítězství Kristovo a porážku Jeho nepřátel, nový věk začíná znovu týž boj. Vítězství Kristovo nejeví se ovšem ve vřavě válečné, neboť Ježíš Kristus neničí svých nepřátel: i na ně čeká a chce je, aspoň v jejich zbytcích, získati pro jejich vlastní štěstí.

Ale přijde den Páně a tehdy, jak praví prorok David: *Dá Bůh všechny nepřátele Kristovy za podnož nohám Jeho.**)*

Jaká to bude radost, jaký triumf, až celý svět vydá Pánu Ježíši svědectví pravdy; až při pohledu na Jeho postavu skloní se každé koleno: nebeské, zemské i podzemní; až věrní Kristovi budou se těšiti a radovati, že věřili a nezklamali se, že šli za Kristem a nezbloudili, že doufali v Něho a dočkali se, že byli věrnými dítkami Církve katolické a tak nalezli pravý život.

A zato všichni ostatní spatří a na sobě se přesvědčí, že pobloudili, když si dělali posměch z nauky, která obsahovala všelikou moudrost, když pronásledovali Církev svatou, která jim dávala život.

Poznají svůj blud, ale pozdě, budou litovati, ale nadarmo, a proto jen v nesmírném zoufalství, jež jim zůstane, budou proklínati den a chvíli, kdy ve svém srdci zabili Boha a zřekli se Krista.

*) II. Korintským 5, 10.
**) Žalm 109.

Zde se nechává Ježíš Kristus poutati ničemnými zákony proti Církvi; uvrhovati se do vězení v pronásledování kněží a věřících; zbavovati se rouch v nespravedlivé konfiskaci církevních statků; předváděti se k ničemným soudům za posměchu a zlořečení; dovoluje, aby výše než On byl stavěn Barabáš v revolucích a anarchiích, těchto opravdových ničitelích života katolického a jeho rozvoje ve společnostech a národech; dopouští konečně, aby ve svých věřících byl bičován a trním korunován, a veden až na Golgotu; ale jako tehdy, tak i dnes při nespravedlivých soudech světa, při onom výroku: *Hoden jest smrti*, slyšeti vždy velkolepou předpověď Ježíšovu: *Pravím vám: Od tohoto času uzříte Syna člověka seděti na pravici Boží a přicházeti v oblacích nebeských.*)*

Toť vítězství, toť velikost a nádherné světlo posledního soudu.

Chceme se objeviti mezi šťastnými vítězi života, či mezi nešťastnými zavrženci? Chceme volati na posledním soudu u vytržení radosti: *Hosana Synu Davidovu*, spolu s těmi, *kteří přišli z velikého soužení a umyli roucha svá a zbělili je v Krvi Beránkově, a proto jsou před trůnem Božím. Nebudou již lačněti, ani žízniti, a nebude biti na ně slunce, aniž jaké horko, neboť Beránek doprovodí je ku prameni vod živých a Bůh setře všelikou slzu s oči jejich;**)* či naopak chceme se nalézati mezi těmi, kteří přišli z kraje pýchy a marnosti, prostopášnosti těla a všelikých zločinů, a nemajíce Boha po celý život, ocitli se bez Boha i na věčnosti, bídní a nešťastní, vrženi za kořist ďáblu, na věky prokleti nebem i zemí?!

Ó kdož obstojí před hněvem Beránkovým?! Proto se nyní obracejme k milosrdnému Ježíši, suďme se tu sami před soudem milosrdenství Božího, připojme se tu k přátelům Kristovým, k věrným synům Církve svaté, i kdybychom měli zakoušeti na sobě její ponížení, abychom tam mohli zvolati: *Vím, komu jsem uvěřil a jsem jist, že v poslední den odevzdá mi Soudce spravedlivý korunu nesmrtelné slávy.*

7. A nyní projděme krátce jednotlivé scény toho největšího dramatu světa, jež budou na posledním soudu, přidržujíce se slov samého Pána Ježíše.

*) Matouš 26, 64.
**) Zjevení 7, 14—17.

Nejprve tedy po zničení života na této zemi v hrozné chvíli jejího skonávání za nejstrašnějších živelních převratů, všichni lidé na rozkaz Boží vstanou z mrtvých. Duše objeví se u svých těl, ve kterých žily s Bohem a pro Boha, nebo bez Boha a proti Bohu, aby se s nimi spojily navždy. Jaká to nádherná chvíle, plná radosti nebo hrůzy! Duše spasené, jako slunce a hvězdy jasné a šťastné, pospíší ke svému druhu, aby jej vzaly k témuž věčnému a radostnému životu za to, že tělo bylo duši věrným společníkem života křesťanského, že trpělo pro Boha a ctnost, že bylo bohatou žní zásluhy pro život věčný. Ale duše zavržená, plná hanby a ošklivosti, nalezne své tělo neméně ošklivým, nalezne hnijící mrtvolu. S odporem se k němu přiblíží, chtěla by utéci, ale nebude moci, musí se znovu spojiti s tím tělem, ale k věčnému utrpení za to, že za života ho zneužívala proti vůli Boží, že místo Bohu sloužila tělu a smyslům, že místo věčných statků hledala jen časných rozkoší. A tak vstanou všichni z mrtvých; jedni k věčnému životu, druzí k věčné smrti. *Všichni sice vstaneme z mrtvých, ale ne všickni budeme proměněni.**) praví svatý Pavel.

V jakém stavu bychom se nalezli, kdybychom nyní, v této chvíli zemřeli? V jakém stavu se nalezneme? To bude záviseti na nás, obrátíme-li se k Bohu či ne. Uvažujme!

A ukáže se kříž jako hlasatel zvěstující, že se zjeví Ježíš soudce. *A tu ukáže se znamení Syna člověka na nebi, i budou kvíleti tehdy všecka pokolení země.***)

Kříž bude tak jasným světelným zjevem na nebi, že sám osvítí všechna ta pokolení země. Všichni jej uzří, ale kdo vylíčí, co se bude díti při pohledu na kříž v duších? Jedni se zaradují radostí velikou, vždyť to byla jejich kniha moudrosti, byl to jejich vůdce, za kterým šli věrně, byl to předmět jejich lásky, jejž tolikrát v úctě líbali, byla to jediná útěcha v životních bolestech, jediná vítězná zbraň v boji, jediné útočiště v pokušeních: toť přece znamení spásy, jímž jsou poznamenáni, a nejdrahocenější klenot Kristův. Ale jest to i znamení člověka, očištěné z hanby a špíny hříchu v Krvi Beránkově; za pozemského života křížmo utrpení Kristových a nyní znamení radosti, vítězství a slávy. A volal-li svatý Ondřej při pohledu na kříž, na kterém měl zemříti: „Vítán buď, kříži dlouho hledaný, s touhou očekávaný!" s jakým svatým nadšením budou vítati spasené duše toto znamení svého vykoupení!

*) I. Korintským 15, 51.
**) Matouš 24, 30.

Co však řeknou ti, kteří s tímto znamením celý život bojovali, kteří se mu všude protivili, kteří jej pokládali za hloupost a nechtěli míti žádné účasti v něm?! Co řeknou tito nešťastní? Pohled na kříž uvede je ve zmatek. Chtěli by ho neviděti, ale marně, chtěli by od něho utéci, ale nebude kam, chtěli by se k němu obrátiti, ale nebude již možno. I budou volati: *Hory, padněte na nás, pahorky zakryjte nás,* ale ani to nepomůže.

A ukáže se Ježíš. *Potom uzří Syna člověka přicházeti v oblacích nebeských s mocí velikou a velebnosti.**)

Tohoto zjevení Ježíše Krista před očima veškerého lidstva nevylíčí žádný jazyk lidský ani andělský. Setkání Ježíše s každým člověkem a s celou společností bude míti ráz neobyčejně vnitřní. Ježíš nebyl nikomu lhostejným: jedni Jej milovali až k svatému šílenství lásky a druzí Jej nenáviděli až k prokletému šílenství nenávisti. Nebude ani jediné duše, která by se s Ním nesetkala.

Ale Ježíš přijde jinak než přišel na tento svět: zde byl podroben slabosti dítěte, až se vydal úplně v ruce nepřátel; tam se objeví jako všemohoucí Bůh, jenž jediným dechem drtí moc vladařů a v niveč obrací veliký odpor. Zde tichý a pokorný Beránek, že se k Němu děti s radostí hrnuly, a tam všemocný Pán, před nímž se skloní každé koleno nebeské, zemské i podzemní. Zde přišel v těle lidském nebo v Eucharistii bez záře a bez velikosti, aby sloužil druhým a ne aby se Jemu sloužilo, ale tam se objeví ve velebnosti Boha, ve slávě Pána a třásti se budou před Ním všichni národové. Každé přiblížení se Boha k duši vyvolává v ní bázeň. Maria se ulekla, když spatřila posla Božího; Petr, pochopiv po zázračném rybolovu, že má co činiti s Bohem, zvolal: *Pane, odejdi ode mne, neboť jsem člověk hříšný.* A to byl Bůh skrytý. Co se teprve bude díti, až se Ježíš zjeví ve slávě své velebnosti?

Když Ježíš vjížděl do Jerusaléma jako král, nepřátelé Jeho mlčeli ve své nemohoucnosti; ale když se ukáže jako Soudce, co řeknou a pocítí ti, kteří celý život se Mu vysmívali a všemi silami všude proti Němu bojovali a Jej pronásledovali?! Tak tedy v pocitu svaté bázně a srdečné úcty naplní jedny radost při pohledu na Ježíše, kterému

*) Matouš 24, 30.

sloužili, kterého milovali a oslavovali; druhé ovládne strach a zoufalství při spatření toho, kterého od sebe tak pohrdavě zavrhli.

Tehdy rozkáže Pán Ježíš andělům, aby oddělili vyvolené a spasené od zavržených. Bude to hrozná chvíle, ale toliko pro zavržené. Tehdy se přervou svazky krve, přátelství, poměrů i známostí. Děti snad půjdou na pravici a rodiče na levici; muž zbožný na pravici a lehkomyslná žena na levici a naopak, zbožná žena na pravici a lehkomyslný muž na levici; bratři a sestry dobří a poctiví na pravici, zlí a vespolek se nenávidějící na levici; poddaní i představení bohabojní na pravici, špatní a ničemní na levici; svědomitý a spravedlivý vojín, úředník či kněz na pravici, zlý a nesvědomitý, třeba by jej kryl královský plášť nebo kardinálský purpur, na levici. A tak stanou dobří po pravici a zlí po levici Ježíše Krista: dobří obklopeni anděly, krásní jako jarní květy, vyvolenci lidstva; a zlí obklopeni ďáby, ošklivi a odporní, vyvrhelové lidstva.

A přijde scéna, snad nejpodivuhodnější ze všech: soud. Ale soud neočekávaný, velmi dojímavý, podivně srdečný a tak hluboce lidský, jako hluboce božský.

Pán Ježíš opře svůj výrok nikoliv na podkladě vykonaných v životě různých aktů ctnosti, umrtvování či modlitby, hlásání slova Božího či ctnosti čistoty a panictví; nebo naopak nikoliv na podkladě spáchaných hříšných a zločinných skutků jako vraždy, krádeže, prostopášnosti, ba ani ne na podkladě nevěry či rouhání, nýbrž na tom jediném zkušebním kameni — na lásce. Kdo miloval, půjde do nebe, kdo nemiloval, půjde do pekla. A správně, neboť při tomto soudu vystupuje Bůh jako Otec a lidé jako dobré, milující se nebo zkažené, nemilující se děti; vystupuje Ježíš Kristus jako náš prvorozený bratr, kterého jsme milujíce uznali za bratra nebo kterého jsme nemilujíce zavrhli od sebe jako bratra. A správně, neboť toliko láska spojuje lidi se sebou a lidi s Bohem; láska jest životem a nedostatek lásky smrtí. Jest to správné, že milující se děti Boží půjdou tam, kde jest jejich Otec a jejich Bratr. Jest správné, že duchovní údové těla Kristova se spojí se svou hlavou, kterou jest Kristus. A to jest správné, že ti, kteří nenávidí a nejsou dítkami Božími, ani bratry Kristovými, ani údy Jeho těla, budou zavrženi od Boha, od Krista, od života. Neboť nenávist jest smrtí, neboť nenávidí toliko ďábel a ti, kteří jsou jeho, neboť kdo by řekl, že *miluje Boha a nenávidí*

bratra svého, jest lhář.)* Ano, zůstane navždy pravdou, že znamením spasení a vyvolení či odsouzení a zavržení jest toliko: *Otče náš, jenž jsi na nebesích ....*

Ježíš Kristus jako Soudce obrátí se nejprve k vyvoleným a srdečnými slovy bratrské lásky jim řekne: *Pojďte požehnaní Otce mého, vládněte království, připraveným vám od ustanovení světa; neboť jsem lačněl a dali jste mi jísti, žíznil jsem a dali jste mi píti; hostem jsem byl a přijali jste mne; nah jsem byl a přioděli jste mne; nemocen jsem byl a navštívili jste mne; v žaláři jsem byl a přišli jste ke mně. Tu odpovědí jemu spravedliví, řkouce: Pane, kdy jsme tě viděli lačného a nakrmili jsme tě, aneb žíznivého a napojili jsme tě? Kdy viděli jsme tě jako hosta a přijali jsme tě, aneb nahého a přioděli jsme tě? A kdy viděli jsme tě nemocného neb v žaláři a přišli jsme k tobě? A král odpovídaje, řekne jim: Amen, pravím vám: Pokud jste to učinili jednomu z nejmenších těchto bratří mých, mně jste učinili.*

Potom řekne i těm, kteří budou na levici: Odejděte ode mne zlořečení do ohně věčného, který jest připraven ďáblu a andělům jeho. Neboť lačněl jsem a nedali jste mi jísti, žíznil jsem a nedali jste mi píti, hostem jsem byl a nepřijali jste mne, nemocen a v žaláři jsem byl, a nenavštívili jste mne. Tu odpovědí jemu také oni: Pane, kdy jsme tě viděli lačného neb žíznivého, neb jako hosta, neb nahého, neb nemocného, neb v žaláři a neposloužili jsme tobě? Tehdy odpoví jim řka: Amen, pravím vám: pokud jste to neučinili jednomu z nejmenších těchto, ani mně jste neučinili

Soud skončen, rozsudek nezměnitelně vydán. Evangelium praví krátce: *I půjdou tito do trápení věčného, spravedliví pak do života věčného.**)*

Tak se skončí historie tohoto světa. Posledním jejím činem, který přejde na věčnost, bude *láska nebo nenávist.* Kdo miluje, bude spasen, kdo nenávidí, bude zavržen. Láska podá ruku lásce. Člověk vyšel z ruky Boží toliko láskou, Bůh jest láskou. Člověk vrací se k Bohu toliko láskou, neboť Bůh jest láskou.

Duch proto se zavrhl, že miloval sebe a nenáviděl Boha. I člověk se zavrhuje, že miluje sebe, nenávidí člověka a v člověku Boha.

---

*) I. Jan 4, 20.
**) Matouš 25, 34—46.

Tak peklo nenávisti časné vede k peklu nenávisti věčné.

Toť poslední soud. Všichni jeho činitelé jsou již v tomto životě; již zde začínají klíčit a růsti, přinášejíce ovoce sladké či hořké.

Popatřme v sebe, zda jdeme k soudu spasení či k soudu zavržení? Jakým duchem jsme naplněni? Duchem lásky Kristovy, obětavé pro Boha i pro lidi? Či duchem ďábelského egoismu a nenávisti?

I dnes jest soud nad světem. Nebe vítězí láskou, peklo prohrává nenávistí.

Katolíci, probuďte se, staňte se láskou vojíny Kristovými a nikoliv nenávistí otroky ďáblovými. Poláci, milujte se, abyste byli dítkami Božími!

Konejme tedy nyní přísný soud nad sebou; nyní před soudnou stolicí milosrdenství ve svátosti pokání odsuzujme sebe samy. Nyní spolu s Magdalenou skrápějme a obmývejme nohy Kristovy přibité na kříži vonným olejem skutků milosrdenství. Nyní, kdy jest *náš* den, přinášejme dobré ovoce života křesťanského, abychom, až přijde den *Páně*, objevili se tam, kde jest naše matka Maria a bratr náš Ježíš Kristus a Otec náš nebeský, Bůh, i my jeho dobré děti. Amen.

Promluva XV.

O zpovědi.

Kdybychom sami sebe posuzovali, nebyli bychom souzeni.
I. Korintským 11, 31.

Kdyby každý rozumný člověk dobře uvážil, čím jest zpověď, tu nejen by ji nezavrhoval, nejen by na ni neútočil, ale pokládal by ji za jedno z největších dobrodiní Božích a snažil by se pokud možno nejčastěji používati ji ke svému prospěchu. To pak, že zpověď má tolik nepřátel, ukazuje jasně, že není něčím lhostejným, neboť lhostejnou věcí se nikdo nezabývá, nýbrž že jest něčím velikým a důležitým, zasahujícím hluboko do života jednotlivce i společnosti. A skutečně zpověď jest nesmírně důležitým prostředkem životním.

I. Německý filosof Leibnitz, protestant, nazval svátostnou zpověď katolíků „největším dobrodiním, jaké Ježíš Kristus zanechal lidstvu". A tak jest tomu skutečně.

Ve druhém století po Kristu jeden z apologetů nazval křesťany „zachovateli světa". A jest to pravda. Zkažený svět jen proto nehyne, že se v jeho středu nalézá ona sůl, jež zachovává a chrání od hniloby: svět katolický; a jeho patrným a jasným výrazem jest zpověď. Na světě jest kolem 300 milionů katolíků. Toť velká armáda. Připusťme, že 50 milionů se vůbec nezpovídá. Zůstává 250 milionů katolíků, rozptýlených po celém světě, u všech národů s nejrozmanitějšími zvyky a obyčeji, od nejjemnější civilisace Evropana až k nejnižším stupňům kultury kmenů afrických i kterýchkoliv jiných. Připusťme dále, že se těch 250 milionů katolíků zpovídá toliko jednou za rok kolem Velikonoc. Co to znamená? Hle, těch 250 milionů lidí, tato veliká armáda, přistupujíc ke zpovědi veřejně vyznává, že zavrhuje svůj dosavadní život, třeba byl nejhorší nebo jen nedokonalý a že od nynějška chce vésti život jiný, poctivý a ušlechtilý.

A kdyby se tito lidé polepšili toliko na jeden den, jak nesmírně dobře by to působilo na celý svět, jak by jej to mravně povznášelo! A což teprve, když miliony katolíků, díky síle, jakou čerpají ze svatých svátostí, žijí netoliko dny, ale léta a celá léta bez těžkého hříchu, stále lépe, stále dokonaleji a svatěji!

Takový život nemůže zůstáti bez účinného vlivu na celé lidstvo.

Jiní však, kteří se nezpovídají, nejen že nezavrhují svých hříchů, své zloby a svých slabostí, ale jaksi se v nich ustalují, jakoby říkali: A my chceme býti dále zlými a ničemnými.

A to, co se děje nejednou v soukromém životě, že na příklad žena čeká s touhou na chvíli, kdy její nedobrý muž půjde ke zpovědi, a tuto chvíli vítá s radostí, neboť ví, že jí přinese v jejím životě změnu k lepšímu a pokoj v domě, třeba jen na nějaký čas: tak podobně celé lidstvo i celá příroda čeká toužebně na chvíli, kdy se člověk znovu smíří s Bohem, s bližním, i se sebou samým.

2. Již po tom, co jsme řekli, ukazují se dětinskými takové námitky, jako, že kněží vymyslili zpověď; vždyť přece každý rozumný člověk musí uznati, že takového zřízení, které zasahuje v nejhlubší tajemství života a opírá se jen o přesvědčení a svobodnou vůli, žádným způsobem nemohl ustanoviti člověk; a kdyby se i někomu podařilo vymysliti něco podobného, nikdy by to nebylo uvedeno v život pouhou lidskou autoritou. Takové zřízení může býti

uskutečněno toliko Tím, který má moc nad svědomím a před nímž člověk stojí jako provinilec, a On mu chce i může odpustiti. A takovým jest jen Bůh.

Vždyť přece i kněží se zpovídají a kněz či řeholník, chce-li žíti podle vůle Boží, musí se často zpovídati, mnohem častěji než světský člověk, neboť i jemu běda, kdyby zanedbával tohoto prostředku spasení. Ani kněz bez pomoci Boží neudrží se v dobrém, ale klesne, a nejednou stokrát hůře než člověk žijící ve světě, neboť pád lepšího jest horší.

Tak my všichni, chceme-li býti spaseni, musíme užívati týchž prostředků, které nám dal Pán Ježíš.

Jen tedy bez rozvahy může někdo tvrditi, že Ježíš Kristus neustanovil svátosti pokání čili svaté zpovědi. Neboť všichni dobře víme, že Ježíš Kristus, stanuv mezi apoštoly po svém zmrtvýchvstání, řekl jim: *Pokoj vám; jako mne poslal Otec, i já posílám vás. A to pověděv, vdechl na ně a řekl jim: Kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim, a kterým zadržíte, zadrženy jsou.*)* Tato slova Krista Pána jsou slova tvůrčí. Jdou v život. Apoštolové a jejich nástupci přijali od Boha moc, aby smiřovali lidi s Bohem, nebo aby jim odepřeli toto smíření. Svědomí poslouchá této moci, Bůh v nebi potvrzuje její rozhodnutí.

Velmi zajímavou událost z vlastních zkušeností vypravuje ve svých „Pamětech" baron Lützwitz. Byl i občanem Malé Polsky, neboť v XIX. století měl statky kolem Grybova. Nuže, píše takhle o sobě: Byl jsem rodem protestant, vychován v dobré víře. Když mi bylo asi 40 let, úsilovně jsem zatoužil vyzpovídati se. Věděl jsem, že Kristus ustanovil zpověď, vždyť jsem přece četl Evangelium, nikdy však jsem neuvažoval o tom, že by byla různá vyznání jedné a téže nauky Kristovy. Vydal jsem se tedy k pastorovi, člověku ještě mladému, který nedávno ukončil theologická studia a prosil jsem ho, aby mne vyzpovídal. Byl nemálo zmaten a řekl mi: „U nás není toho zvyku." Když jsem namítl, že přece v Evangeliu mluví se jasně o odpouštění a zadržování hříchů, pravil: „Počkejte, pane, vyhledám formulku, kterou mám někde ve studentských papírech."

Tato slova plná nevážnosti k tak důležitému zřízení tak mne pobouřila, že jsem odešel bez rozloučení. Jel jsem však hned do Paříže, poněvadž jsem slyšel, že tam žije velmi učený a vážný pastor. Vydal jsem se hned k němu.

*) Jan 20, 21—23.

Byl to již stařec. Poprosil jsem ho o zpověď. Otázal se mne, kdo jsem. Upozornil jsem ho, že jsem nepřijel na návštěvu, nýbrž proto, abych se vyzpovídal. Požádal, abych usedl a ptal se: „K jakému vyznání náležíte?" Nevěděl jsem, jak odpověděti. Nastalo nepříjemné mlčení. Pastor, chtěje mně pomoci, začal jmenovati různá vyznání, uvedl jich asi deset a mně zatím jako blesky začaly šlehati hlavou myšlenky: Jak to? Tolik jest vyznání, každé tvrdí, že má čisté Evangelium a navzájem se potírají?

Když jsem neodpovídal, tu řekl pastor: „Prosím, tedy račte se zpovídati." Vylil jsem před ním svou duši jako vodu a když jsem skončil, pravil jsem: „A nyní prosím o rozhřešení!" Na to odpovídá pastor: „Toho nemohu uděliti." „Jak to?" tázal jsem se. „Přece Ježíš Kristus praví jasně v Evangeliu: ‚Komu odpustíte hříchy, odpouštějí se jim." „Ano, to jest pravda", řekl pastor, „ale my nepoužíváme této výsady". Nato jsem pravil: „Je-li tomu tak, tož půjdu k církvi katolické, tam rozhřešují." Tehdy řekl pastor s celou vážností, klada ruku na prsa: „Pane, stojím nad hrobem, i pravím vám, chcete-li nalézti pravdu i to, čeho hledáte, jděte k církvi katolické." A tak jsem se stal katolíkem.

Ano, je to pravda. Máme v Církvi katolické všechno, neboť máme „pravdu". Jak ubozí jsou oni naši bratři katolíci, kteří dobrovolně utíkají od této pravdy i od prostředků spásy, a úporně i vášnivě se jim brání jako nějakému neštěstí!

3. A zatím jako není nad zpověď nic božštějšího, tak není také nic lidštějšího a přirozenějšího. Netřeba se učiti, abychom se vyzpovídali: sama přirozenost nás tomu učí. A jako ve křtu svatém užil Pán Ježíš obyčejné vody, tak i k tomu druhému křtu jak svatí Otcové nazývají zpověď, použil Pán Ježíš rovněž prostředku, vzatého z našeho denního života. Neboť, když jsme někoho urazili a chceme se s ním smířiti, ať jest to otec, matka, přítel či kterýkoliv jiný člověk, tu puzeni ušlechtilou povahou připomínáme si nejprve, čím jsme osobu urazili; když jsme pak pochopili svou vinu, litujeme svého jednání a umiňujeme si, že toho více již neučiníme. Potom jdeme k té osobě, přiznáváme se k vině a prosíme za odpuštění, slibujíce nápravu.

Toť naše zpověď před lidmi, kterou tak často konáme. Bůh chce, abychom Ho odprošovali týmž způsobem. A aby nám usnadnil přiblížení k Sobě a zároveň aby nás ujistil

nějakým viditelným znamením o svém neviditelném odpuštění, káže nám jíti k těm, které sám staví na Svém místě a obdařuje příslušnou mocí. Jsou to kněží katolické Církve.

Jest snad v tomto aktu něco, co by odporovalo přirozenosti? Něco, co by nevyhovovalo rozumu nebo lidské důstojnosti? Naopak, zpověď se dotýká právě nejušlechtilejších stránek lidského srdce, neboť stírá s něho pýchu, sobectví a různé slabosti, i bědy a vydobývá z něho upřímnost, pravdu, dobré a ušlechtilé úmysly, jež se mění nejednou ve snahu po všem velkém a vznešeném. Tak tedy zpověď jest dílem milosrdenství Božího a nejušlechtilejším činem člověka, usilujícího o polepšení a sebeovládání.

Všichni činitelé, působící na vniternou proměnu při zpovědi jsou důležiti, ale mezi nimi jest jeden, jenž jest duší ostatních a bez něhož by žádná zpověď neměla ceny. Tímto činitelem jest lítost nad hříchy.

Lítost nad hříchy nezáleží v pocitu bolesti, jest možno necítiti bolesti a přece velmi litovati. Tím méně spočívá podstata lítosti v čistě zevnějších formách a projevech lítosti, jako na příklad v bití se v prsa, nebo v slzách, nebo ve slovech vyjadřujících bolest. Jsou to věci, které doplňují, nejednou i posilují lítost, jsou to její zevnější znamení, ale nejsou ještě samou lítostí. Proto praví Pán Ježíš o takových, kteří vidí sílu lítosti v zevnějších projevech: *Lid tento ctí mne ústy, ale srdce jejich daleko jest ode mne.**)* a připomíná skrze proroka Joela: *Roztrhněte srdce svá a ne roucha svá.***)*

Pravá lítost leží tedy hlouběji, v duši; má vznikati tam, kde vznikají hříchy, totiž v rozumu a ve vůli, neboť ona právě má změniti vůli, přetvořiti ji a ze zlé učiniti dobrou. Proto nazýváme pravou lítost *zkroušeností*, neboť má zkrušiti, rozbíti jako hlíněnou nádobu vůli zlou, milující hřích, aby povstala vůle nová, milující ctnost. Nazýváme lítost *obrácením*, neboť má vůli směřující k tvorům od nich odvrátiti a obrátiti k Bohu. Nazýváme lítost *bolem duše*, neboť duše má cítiti bolest a ne tělo, ne nervy a cit. A čím pociťuje duše bolest? Svými mohutnostmi: rozumem a vůlí. Duše má bolest tehdy, když poznává rozumem, že jednala špatně a když vůlí zavrhuje zlý čin a umiňuje si, že ho již nechce vícekráte spáchati.

*) Matouš 15, 8.
**) Joel 2, 13.

Přistoupí-li k těmto úkonům rozumu a vůle také cit, přijdou-li slzy, srdečné vzdechy a jiné zevnější projevy vniterné lítosti, tu se zesiluje napětí lítosti, ale tyto zevnější projevy nenahradí její podstaty. Snažme se tedy litovati vždycky vnitřně čili úkony rozumu a vůle, plynoucími z poznání hříchu i jeho následků, a pak bude naše lítost vždy dobrá a účinná.

Každý náš čin nabývá své mravní hodnoty teprve z pohnutek, z jakých vzniká a jakými se řídí. Proto jeden a týž fysický čin může míti různou mravní hodnotu. Hleďme na příklad na lékaře. Jde-li lékař k nemocnému jen proto, že mu nemocný zaplatí, jeho práce mravně neliší se ničím od práce toho, kdo tluče na silnici kamení. Ale týž lékař může býti veden při své práci pohnutkou lásky k bližnímu. Jeho čin stává se ušlechtilým, a on půjde i k takovému nemocnému, který mu nezaplatí za návštěvu. A kdyby se tak lékař řídil pohnutkou lásky k Bohu, šel by i k takovému nemocnému, který by byl jeho osobním nepřítelem. A takový čin byl by nejušlechtilejší, neboť by se povznášel nad všeliký osobní zájem.

Tak i my, když se blížíme k Bohu, máme litovati svých hříchů z takových pohnutek, které jsou Boží a Bohu milé, poněvadž máme jednati s Bohem. Příklad to objasní. Představme si, že se tři dcery dopustily nějakého zahanbujícího skutku. Matka jim praví, že je všechny vyhodí z domu a že se jich odřekne. A vtom jedna praví: „Matko, odpusť mně!" „Proč ti mám odpustiti?" ptá se matka. „Proto", praví dcera, „že vyhodíš-li mne z domu, mé družky budou se mně smáti a já sama mohu upadnouti do bídy". Co jí na to řekne matka? „Tak? To ti jde více o tvé družky a o tvé pohodlí, než o matku a rodinu?! Odejdi, ať tebe více nevidím!" A správně by tak matka jednala, neboť kromě toho, že dcera jest vedena jen sobectvím, ona svého špatného činu ani nezavrhuje, ale chce v něm setrvati, proto ani nezasluhuje odpuštění. — Přichází druhá dcera a praví: „Odpusť mně, matko, neboť jest mně líto rodného domu, jest mně líto, že jsem poskvrnila naše jméno, správně chceš mne za to potrestati, ale chci se již polepšiti." Co jí na to odpoví matka? „Dobře, dcero, odpouštím ti, neboť vidím, že ti jde více o rodný dům než o sebe samu; ale abys se polepšila a učinila zadost rodině za způsobenou jí křivdu, máš takový a takový trest." — Konečně přichází třetí dcera a praví: „Matko, učiň se mnou, co tobě libo; po-

trestej mne, jak chceš, vyhoď mne i z domu, toliko o jedno tě prosím: nehněvej se na mne, zapomeň, že jsem ti ublížila a takovou bolest způsobila tvému dobrému srdci; neboť to jediné mne nejvíce bolí, že jsem tak velice urazila takovou dobrou matku." Co jí odpoví matka? Rozpřáhne své ruce a zvolá: „Pojď dcero, ať tebe přitisknu k srdci, neboť tys jediná mou pravou dcerou. Tobě nejde o nic a nejméně o sebe samu, ale jedině o matku. Tobě odpouštím vinu i trest!"

Tak i nám jest třeba obraceti se k Bohu. Od pohnutek dětského strachu, že jsme zasloužili pekla, od lítosti pro ztracené nebe a věčné štěstí máme se povznášeti až k oněm vrcholům lásky Boží, kde již úplně zapomínáme na sebe, odříkáme se hříchu a docházíme odpuštění viny i trestu.

Opravdová lítost má ještě tu vlastnost, že ukazuje zlobu hříchu, že činí člověka ochotným k vyznání hříchů a dává mravní sílu k vytrvání v dobrém.

A nyní, když jsme si připomněli, co jest při zpovědi nejpodstatnější s naší strany, vykonejme krátce zpytování svědomí, abychom se prakticky připravili ke zpovědi.

4. U svaté zpovědi byl jsem tehdy a tehdy, snad rok, snad několik let. Pokání jsem vykonal nebo nevykonal, a proč ne. Všechny těžké hříchy, na které jsem si vzpomněl, jsem vyznal nebo nevyznal, a proč ne. Zapomněl-li jsem se vyznati z některého těžkého hříchu, musím tak učiniti nyní, nevyznal-li jsem se z něho ze studu, musím tuto zpověď nebo všechny ony zpovědi, ve kterých jsem zamlčel nějaký těžký hřích opakovati tak, jako bych se nebyl ještě z těch hříchů zpovídal a dodati, že jsem tolikrát a tolikrát onen hřích zamlčel a tolikrát v té době byl u svatého přijímání.

Následujícími hříchy jsem urazil Pána Boha:

a) *Přikázání první.* Snad jsem se zcela nemodlil po delší dobu, dva, tři měsíce; snad jsem reptal proti Bohu a rouhal jsem se Mu, jednou, dvakrát za týden, za měsíc nebo častěji. Snad jsem vystupoval proti víře nebo měl účast na řečech posmívajících se náboženství, Církvi, kněžím. Snad jsem se odříkal víry a říkal jsem jiným, že v nic nevěřím. Kolikráte to bylo. Snad jsem souhlasil s názory teosofů o duši, o smrti, o věčnosti, přikládaje více víry indickým Yogům než Evangeliu. Snad jsem se účastnil jakkoliv, třeba jen jako němý svědek, spiritistických seancí. Vždyť jest známo, že Církev svatá zakázala katolíkům účastniti se takových sedánek, kde se domněle vyvolávají duchové. Neboť se to nesrovnává ani s rozumem, ani s vírou, ani s úctou k zemřelým, Boha to uráží a účastníkům škodí velice na duši i na těle. Církev měla vždycky pravdu. Věřme Církvi a unikneme tisícerým nebezpečenstvím.

Nečetl jsem knih proti víře nebo mravnosti, Církví zakázaných? Jako katolíci musíme býti ukázněni, neboť katolictví má se jeviti v činném životě, i kdyby nás to sebe více stálo.

Přikázání druhé. Nepřísahal jsem křivě u soudu nebo soukromě, volaje Boha za svědka, aby potvrdil podvod a lež? Nepřekročoval jsem dobrovolně v těžkých věcech svých přísah, neporušoval jsem svých slibů? A tu musíme se zmíniti o hříchu, který jest výhonkem dnešních zpohaněných dob: že se totiž tehdy, kdy se uzavírá manželství, vytvořují vědomě, dobrovolně a účelně překážky, anebo alespoň zdánlivé překážky, aby se jich potom mohlo použíti k prohlášení neplatnosti svátosti stavu manželského. Tohoto hříchu se dopouštějí většinou mladé dívky a třeba není dosud, díky Bohu, všeobecně rozšířen, přece svědčí o velkém zpohanštění jistých společenských vrstev, ze kterých vycházejí takové duše. Nuže, ať taková duše pamatuje, že nechce-li se skutečně svobodně a nenuceně provdati v duchu katolickém, dopouští se svatokrádeže, když uzavírá jen zdánlivě manželství, neboť zneužívá v důležité věci svátosti stavu manželského, podkopává v samém zárodku základy života společenského a sama se vydává ve smilstvo, které k tomu ještě zakrývá pláštíkem svátosti.

Od takových hříchů kéž vás uchrání Bůh, neboť jimi hyne církev i vlast, a peklo se naplňuje zavrženými. Zřídlem jejich jest hrubé sobectví, touha po požitcích beze všech povinností a zodpovědnosti za své činy, nedostatek všelikého ducha obětavosti a trestuhodná lehkomyslnost, dospívající již k posledním mezím.

Přikázání třetí. Nezanedbali jsme dobrovolně, bez veškeré příčiny mše svaté v neděle a svátky? Připomeňme si to, co jsme uvažovali o svěcení neděle v ohledu náboženském, národním i hospodářském a snažme se, aby neděle byla pro nás opravdu nedělí, a užitek z toho bude veliký pro nás, pro náš život věčný i časný.

Přikázání čtvrté. Toto přikázání upravuje náš poměr k úřadu vůbec a zvláště k úřadu rodičů a vychovatelů, k úřadu církevnímu a státnímu; nadto káže zachovávati

vzájemnou úctu těch, kteří spravují úřad a upravuje rovněž poměr úřadu k poddaným, aby se opíral o křesťanskou spravedlnost a lásku. Chyby a hříchy jeví se zde v tom, že se úřad zlehčuje a jeho vážnost se podkopává, že se kritisují jeho nařízení a rozhodnutí, hlavně však v tom, že se vstupuje do takových stran, které si vzaly za úkol čili podmínku svého bytí bojovati proti úřadu, zvláště Církve katolické, podrývati její autoritu různými způsoby, zvláště podporováním všech zjevně proti ní se bouřících jednotlivců. Sem spadají také povinnosti k vlasti, ke státu, jak jsme o tom spíše zvláště uvažovali.

Rodičové mají tu vzpomínati, jak vychovávají své děti! Zda je udržují v kázni, nebo jim dovolují všelijaké choutky a tak jim pomáhají k marnotratnostem a pohoršením. Totéž se týká vychovatelů, učitelů, profesorů, slovem všech těch, jimž Prozřetelnost božská svěřila duše a srdce mladých lidí, nevyjímajíc ani vojenských představených, neboť i oni budou přísně zodpovídati za duše svěřené jim mládeže. Jest to důležitý předmět k úvaze a velká zodpovědnost před Bohem i svědomím těch, kteří zastávají takové úřady. Nadto mají přemýšleti všichni chlebodárci, jak jednají s těmi, kteří u nich pracují, ať stále, ať jen příležitostně. Nechť uvažují především, jakými zásadami se řídí v poměru ke služebnictvu: zda po pohansku, nestarajíce se o jejich duše a o jejich duchovní vzdělání, či zda si všímají také jejich života, pečujíce, aby jim nejen nepřekáželi, ale pokud možno, pomáhali upokojovati jejich duchovní potřeby.

Přikázání páté. Stojí na stráži lidského zdraví a života. Zde náleží súčtovati s jistými zásadami a názory velmi hříšnými, jež odporují zásadám víry i rozumu. Jsou to nesprávné názory o obraně cti soubojem. Bůh i lidé zavrhují tento zločin, ale objevuje se čas od času jako zlá rakovina a prožírá společenský organismus, otrávený špatným a prostopášným životem. Možno směle říci, že souboj, stejně jako nevěra, objevuje se hlavně v prostředích mravně nakažených. A katolík má býti ve všem katolíkem a zvláště má ukázati svůj charakter právě v této věci, kde se svět nechává tak snadno podrážditi. Charakter nikdy neponižuje, a smích cynikův jest chválou pro hrdinu.

Jsou však ještě jiné vraždy, horší než vraždy těla: jsou to vraždy duše čili pohoršení. Pán Ježíš byl velmi mírný k hříšníkům; nazvali Jej docela jejich přítelem a vytýkali mu Jeho jednání, ale ke dvěma druhům hříšníků byl

Ježíš nesmiřitelný a neúprosný: k pokrytcům a pohoršitelům. Když mluvil o pohoršování, bylo slyšeti v Jeho hlase údery hromu. *Běda světu pro pohoršení*, volal Ježíš, *kdo by pohoršil jednoho z maličkých těchto, tomu bylo by lépe, aby žernov oslíci zavěšen byl na hrdlo jeho a on pohroužen byl do hlubokosti mořské.**)

Tento výrok Kristův naplňuje člověka zděšením. A zmýlil se Ježíš Kristus? Kdyby nebylo pohoršení, která kazí nevinné duše a svádějí ke zlému, zvláště ke hříchům nečistým, zdaž by nebyl svět jiným? Většina lidí klesá proto, že se nechává vésti lidskými ohledy. A pohoršení dnes triumfuje, chodí beztrestně v nádherném obleku po ulicích našich měst a jako otravný úpir kazí všechny, ba, nešetří ani dětí. Dnes tedy hlasitěji než kdykoliv jindy rozléhá se ono hrozné: Běda! Běda světu pro pohoršení!

Všechno jest prosyceno tímto dechem pohoršení: kina, divadla, knihy, obrazy, fotografie, šat žen, tance, zábavy, slova, ba celý způsob denního života. Kdo vede druhé k těm otráveným zřídlům, dává pohoršení; největší zodpovědnost padá na rodiče, vychovatele, učitele, i na vládu, která takové pohoršení dovoluje nebo k němu alespoň mlčí.

Běda světu pro pohoršení!

Proto zpytujte dobře svědomí, zdali jste nepohoršili někdy nějaké duše! Zpytujte svědomí a volejte se k zodpovědnosti především vy všichni, kteří máte jakýkoliv úřad a nebráníte zlému, ba, snad naopak ještě je podporujete! Běda vám a třikrát běda, neboť od vás Bůh požádá duší ubitých prostopášností, duší těch maličkých, kteří padli jako oběť pohoršení! Když dům hoří, nelze ničím pohnouti toho, kdo nechce přispěti k záchraně. Požár prostopášnosti zachvátil již dům naší společnosti, naší vlasti, rýsují se zdi budoucnosti od mravně otrávené mládeže a z lidských ohledů, aby se neuškodilo pohoršitelům nic se nedělá, alespoň nic důkladného, nic zásadního. Zlo třeba vytnouti s kořenem! Pro pohoršitele není milosrdenství!

Běda světu pro pohoršení!

A co říci o oné vraždě, která nedovoluje žíti budoucím pokolením, ale ničí je v samém zárodku života nebo docela k životu nepřipouští?! Odporná ta rakovina v organismu života! Přivádí ke zkáze celé národy. Již dnes slyšeti výkřik zoufalství jednoho z nejzasloužilejších národů v rodině lidstva:

*) Matouš 18, 7.

Není dětí, není dětí! Starověké pohanstvo mělo ve své bezbožnosti pro děti Tajget a Tarpejskou skálu; novověký ukrutný pohan vytvořuje jich tisíce. A přece nemá nikdo práva odnímati existenci budoucím pokolením. Před dítětem musí ustoupiti všechny obtíže, pro vychování dítěte musí si podati ruce všechny oběti! Bohužel, prostopášnost a požívačnost tak zničily ideály otcovství a mateřství, že se s lehkým srdcem, bez milosrdenství vraždí vlastní děti!

Ó jak se stmívá na světě!

Přikázání šesté. Vzpomínajíce toho, o čem jsme uvažovali ve zvláštní promluvě o tomto předmětu, musíme svědomitě sčítovati s hříchy spáchanými proti ctnosti čistoty jak v myšlenkách a citech, tak i v různých skutcích. Při tom musíme počítati s dobrovolnými poklesky a ne s pokušeními, která nejsou hříchy, dokud jsme k nim nesvolili, naopak mění se v zásluhu a ctnost, jakmile jsme je ovládli. Tu jest třeba vzpomenouti pokud možno, také na počet a jakost těchto hříchů, abychom se z nich dobře vyzpovídali, neboť ďábel postupuje u těchto hříchů obráceně. Bůh přidal ke hříchům rozumný stud, aby jich člověk nechápal, a ďábel odnímá tento stud hříchům a přenáší jej na dobré skutky a hlavně na zpověď, aby se člověk buď nezpovídal nebo se zpovídal špatně, zvláště z hříchů zahanbujících. Pamatujme tedy, že jen rozumným zahanbením ve svátosti pokání unikneme trestu hanby na posledním soudě; a co tu odhalíme před Bohem, tam bude skryto před světem. Jinak zatajené hříchy ukáží se v celé své ohyzdnosti zrakům všech lidí.

Připomínajíce si promluvu o těchto hříších, utvrzujme se v dobrém předsevzetí, že se budeme varovati budoucně hříchů i příležitostí k nim. Vytrhněme se také svatou zpovědí a upřímným pokáním ze spárů prostopášnosti a zamilujme si pokud možno nejsilněji ctnost čistoty a mravný život!

Přikázání sedmé. Toto přikázání chrání našeho hmotného majetku. Vejděme v sebe a zkoumejme své názory a přesvědčení o pojmech vlastnictví, zdali se nás nechytily alespoň částečně zásady různých dnešních revolucionářů, kteří pro druhé mají připravený předpis odstranění soukromého vlastnictví, zvláště když jde o Církev katolickou, ale pro sebe přidržují se zásady, pokud možno nejvíce se obohatiti, a to právě na útraty druhých.

Nejkrajnější komunisté přece nejlépe myslí na sebe. Lidské přirozenosti nezmění. Třeba pamatovati, že Církev svatá, doporučujíc jako radu skutečnou chudobu zřeknutím se soukromého vlastnictví, tím soukromého vlastnictví neruší, nýbrž spíše je potvrzuje, neboť kdo chce žíti bez soukromého majetku jako v životě klášterním, činí to *z lásky k chudobě*, z touhy následovati chudého Pána Ježíše, který si vyvolil takový život a nikoliv *z nenávisti* k soukromému vlastnictví, jakoby bylo něčím špatným. Zato však komunism odstraňuje soukromé vlastnictví právě proto, že ono překáží každému, aby se stal nadměrně bohatým, čili odstraňuje soukromé vlastnictví *z lásky k bohatství;* tuto svou *lakotu* zakrývá na venek onou klamnou frází, že potom každý bude míti dostatek všeho. Život učí, že toliko zásady Kristovy rozřešují spravedlivě a poctivě otázky sociální, neboť vedou člověka k ovládnutí lakoty. Komunism pak přivádí své vyznavače do nejhroznější bídy, neboť probouzí lakotu a všechny ostatní vášně, které činí člověka divokým zvířetem. Hrozné „memento" pro celý svět jest Rusko vymírající hladem; toť dílo komunismu.

Třeba též dobře prozkoumati své svědomí, zdali jsme nějak neukřivdili lidem, což jest v dnešních dobách tak snadno. Obohacení se pod odem, lichvou nebo jidášskými penězi, které jedněch uchránily od zaslouženého trestu, druhým dovolily rozchvacovati beztrestně statky státní, státky veřejných či soukromých ústavů. To všechno jeví se ve svědomí i před Bohem jako křivda, nejednou těžká a snad i volající k Bohu o pomstu, neboť ubližuje se tak chudým lidem, vdovám a sirotkům, kteří pro nepoctivost trpí drahotou, vykořisťováním, i smrtí hladem. Zpytujme se zde dobře a svědomitě, dokud máme možnost napraviti zlo, abychom pro tyto časné statky, které i tak zde zanecháme, neztratili statků věčných a nebyli na věky zavrženi.

Bůh řekl: Nepokradeš! — chrání tedy cizího majetku Bůh i svědomí. Policii možno oklamati, u pozemského soudu možno se vykrouti, ale Boha a svědomí neoklameš. Bůh nebude si odporovati; jakmile jednou řekl: „Nepokradeš", nikdy nepožehná krádeži a nikdy nepřivolí, aby se někdo beztrestně obohacoval poškozováním druhých. Takový, který se obohatil cizím majetkem, třeba ve svém potomstvu zhyne a musí zhynouti, neboť krádež jest jako rozžhavené uhlí: dáš-li takové uhlí do kapsy, propálí kapsu a samo vypadne; a tak i cizí majetek, přiložíš-li jej ke svému, i sám zhyne,

i tvé jmění přivede k záhubě. Lidé myslí, že, jakmile jen ujdou pozemským soudům, mohou býti již spokojeni a zapomínají, že jich čeká soud Boží, který se nedá nikdy oklamati, a Bůh dotud neodpustí hříchu krádeže, dokud nebude vráceno nebo nahrazeno, co bylo vzato. A zdaž ti nemůže Bůh odejmouti i trojnásobně, co jsi vzal nepoctivě druhým, zvláště chudým, lichvou, podvodem a jinými nepravostmi, jež se všelijak jmenují, ale v základě jsou prostou krádeží? Vezmeš druhému tisíce a Bůh ti odejme miliony, nebo dopustí na tebe nemoc či nějaké jiné neštěstí, které tě bude státi nekonečně více. Ne, krádežní nikdo se ještě nestal šťastným. Takové zlato a stříbro vždycky rez zkazí.

Mějme čisté ruce, a pak nikdy se nebude nedostávati chleba nám i druhým.

Přikázání osmé. Toto přikázání chrání dobrého jména bližního. „Co není tobě milé, toho nečiň druhému", praví přirozený zákon. Toto přiznání upadlo dnes v úplné zapomenutí, a jako existuje hmotné banditství, tak řádí neméně zlé a snad stokráte horší banditství mravní, které ubíjí lidem čest a olupuje je o dobré jméno. Druhého pomluvit a očernit, třeba pro zábavu v saloně, druhého zabíti ve veřejném mínění, třeba z důvodů politických, toť věc, o kterou se nestará dnešní svědomí. A přece i dnes jsou tytéž zákony Boží, jako byly dříve, a Bůh je připomene. Kdybychom mohli spatřiti, kolik hořkých slz, kolik ran v srdci, kolik neštěstí nejen mravních, ale i hmotných způsobí lidem neovládnutý jazyk, ani bychom snad tomu nechtěli věřiti, a kdybychom uvěřili, snad bychom nad pomlouvače stavěli toho, kdo krade jen lidské jmění a zabíjí lidské tělo.

A zvláště hrozný jest jazyk, který rozdvojuje, zasévaje mezi lidi nedorozumění, i nenávist. K takovému člověku má Bůh odpor. Proto správně nazývá svatý Jakub jazyk *„souhrnem nepravostí"*, toho pak, kdo ovládá svou řeč, jmenuje *mužem dokonalým* *) Zpytujme se tedy ze hříchů jazyka a hlavně z těch škod, jaké jsme způsobili druhým pomluvou či nactiutrháním. Škody musí býti nahrazeny, dovede-li vůbec kdo nahraditi škody zaviněné jazykem. „Lehko jest pomluviti", jak říkal svatý Jan Kanty, „ale těžko pomluvu napraviti". Co však jest v naší moci, musíme učiniti; neboť byly-li to křivdy těžké, hrozilo by nám jinak věčné zavržení.

*) Jakub 3.

Přikázání deváté a desáté prohlubují svým obsahem přikázání šesté a sedmé: ukazují nám totiž zřídla hříchů, která třeba ničiti, aby z nich nevytékala voda prostopášnosti nebo poškozování druhých. *Ze srdce zajisté vycházejí zlé myšlenky, vraždy, cizoložství, smilstva, krádeže, křivá svědectví, rouhání.*") Třeba tedy uspořádati hlavně svůj vnitřní život, zlepšiti zásady a přesvědčení, a pak i naše zevnější činy budou dobré.

Připojíme-li k tomuto krátkému zpytování svědomí ještě jiné hříchy, plynoucí z hlavních zřídel hříchu, z tak zvaných „Sedmera hříchů hlavních" čili ze základních vášní lidských, jako jest hněv, přecházející až v nenávist a projevující se zlořečením, proklínáním, pohoršlivými hádkami, pomstou a spory trvajícími nejednou měsíce, i léta; jako jest nestřídmost, anebo raději nezachovávání postů bez dispense, a opilství až ke ztrátě příčetnosti; jako jest pýcha a pohrdání druhými; lenost čili neplnění povinností stavu s velikou škodou pro rodiče, jde-li o žáka; státu a společnosti, jde-li o úředníka, jakož i v každém soukromém podniku; odhalíme-li takto ty nejhlubší záhyby ve svém srdci, v nichž se skrývají naše tajné hříchy, nejednou i nejošklivější, budeme míti jakýs takýs obraz své duše a svého vnitřního „já".

b) Seberme to tedy všechno na své ruce a nechť pak každý popatří, co má před svýma očima.

Co to jest? Jsou to moje hříchy, *moje*, nikoliv cizí; já jsem se jich dopustil; to, nač patřím ve svědomí, jest mým výlučným vlastnictvím, to jsem „já", to jsou mé záliby, touhy, činy, ideály, ke kterým jsem směřoval vědomě a dobrovolně, sváděje nejednou úporný boj se svědomím. Zatím, čím jest to všechno? Jest to mou chloubou, velikostí, mým štěstím? Jest to přece má slabost, má ubohost, má hanba. Za nic ve světě bych nechtěl, aby se někdo dověděl, nač patřím ve svém svědomí. To měly býti v mém životě jakoby hvězdy štěstí, které tak rychle vybledly, tak rychle se změnily v hlasatele neštěstí, a to snad ještě jakého neštěstí! Ó co bych dal, kdyby nebylo v mém životě toho neb onoho činu! Kdybych ukázal své svědomí příteli, snad by se odvrátil od mne; kdybych je ukázal otci, snad by mne proklel; kdybych je ukázal matce, snad by jí srdce puklo bolestí: a přece jest to skutečností, že jsem to všechno spáchal.

") Matouš 15, 19.

Neučinil mne tedy hřích šťastným, nedal mi toho, čeho jsem v něm hledal, oklamal, obelstil mne, vydal mne na pospas hanbě; připravil mne o tolik času, jmění a snad i zdraví, a duši? Duši zabil! Opravdu, hřích není hloupostí, není maličkostí, jest mým největším neštěstím. Mohu skutečně říci s Davidem: Hřích můj proti mně jest vždycky.

Kdybych se řídil jen pouhým rozumem a životní zkušeností, jsem povinen pro budoucnost varovati se hříchu za každou cenu.

A čím teprve jsou hříchy, popatřím-li na ně ve světle víry, pod zorným úhlem věčnosti? Nejeví se tu hřích jako tajemství zloby? Zbavuje mne především života duše. Jakmile jsem po křtu svatém nebo po zpovědi spáchal těžký hřích, zemřel jsem pro Boha, pro šťastnou věčnost; ztratil jsem všechny zásluhy, jaké jsem měl a jaké jsem mohl získati, kdybych neměl na svědomí těžkého hříchu. Zemřel jsem pro Boha a současně stal jsem se kořistí ďáblovou. Dopouštěje se těžkého hříchu, přistoupil jsem k onomu hroznému tajemnému přijímání pekla, které mne učinilo údem ďábelského, zavrženeckého těla. Přede mnou místo nebe otevřelo se hrozné peklo, do něhož byl bych hned padl, kdyby nebylo milosrdenství Božího. Ale právě to milosrdenství Boží, které mne tolikrát zadrželo na kraji pekla, jsem nejvíce urážel, neboť zdaž jsem nehřešil proto, že Bůh jest dobrý?! Jaká to obludnost! Býti zlým proto, že Bůh jest dobrý, hřešiti proto, že Bůh jest milosrdný! Kdyby Bůh hned po hříchu trestal, a to přísně, nemocemi, tělesným úrazem, neštěstími, zdaž bych se nepolepšil?

A co říci o tom, že svými hříchy ničím celý zisk z utrpení Páně a nechci, aby mne spasilo! Kristus na kříži zemřel *za mne*, ale když těžce hřeším, Kristus umírá *pro mne*, či i neexistuje již pro mne, nemůže mne již v mém hříšném stavu spasiti.

Svatý Bernard uvažuje o hříchu v životě nadpřirozeném, praví: Pomysli, že Bůh jest Bohem, že jest Pánem, že jest Otcem, Bůh jest Bohem a jako takový jest mým Stvořitelem, udržuje mne při životě, řídí můj život a pečuje o něho; a já jako tvor a vlastnictví Boží mám Boha uznati, ctíti a Jeho vůli plniti. A zatím každým těžkým hříchem neuznáváme Boha za Boha, nectíme Ho, ale Jeho svatou vůli násilně porušujeme. Co jest nám, Bože, po Tobě — jakoby pravili hříšníci Bohu — my máme lepší věci než jsi

ty; naším Bohem jsou peníze, rozkoš, zábava; naším Bohem jsou naše myšlenky, soudy, přesvědčení.

Kdo pochopí, kolik pohrdání vrhá Bohu ve tvář každý těžký hřích! Rouhá se Jeho moudrosti, vysmívá se Jeho dobrotě, za nic pokládá Jeho všemohoucnost, povyšuje se nad Jeho dokonalost a svatost. Proto Bůh, hledě na lidské hříchy, pronáší takový soud: *Slyšte, nebesa, pozoruj země: Syny jsem vychoval, vyvýšil, oni však pohrdli mnou.**)

Kdo pochopí tuto žalobu Boží, tu bolest Jeho srdce, když při pohledu na hřešící lidi nebesa žasnou, brány jejich pokrývají se smutkem a země se chvěje ve svých základech!

A kdyby alespoň člověk opouštěl Boha pro velkou a důležitou věc! Ale ne! Bůh si stěžuje: *Pro hrstku ječmene a kus chleba,***) *opustili Mne, pramen vody živé, a kopali sobě cisterny, cisterny rozpukané, které nemohou udržeti vody.****)

A není tomu tak? Proč lidé urážejí Boha? Zdaž ne proto, aby vyhověli na chvíli své pýše, své lakotě nebo smyslnosti? Pro lidský ohled, pro hlouposti a nicotnosti všedního života opouští se to zřídlo živé vody čili pravého štěstí a kopou se cisterny, cisterny rozpukané, ze kterých hned uniká klamná voda smyslových rozkoší, světského úspěchu, dosažené pomsty a zůstává jen kal, odporné a páchnoucí bláto, bažina časných neštěstí, která vtahuje v sebe hříšníka stále více a nezřídka strhuje jej k věčnému zavržení.

Ó jak jest nám opravdu třeba zavrhnouti hříchy a od nich se odvrátiti, abychom opět žili pro Boha a v Bohu!

Pomysleme si, že Bůh jest Pánem. Ano, Bůh jest pánem a my Jeho služebníky. Bůh, jako Pán, bude jednati podle svých odůvodněných práv a nedovolí, aby bylo po nich beztrestně šlapáno; nedovolí, aby se někdo učinil šťastným proti Jeho vůli nebo mimo Něho. Proto praví ona tvrdá slova: *Já jsem Hospodin, to jest mé jméno; cti své jinému nedám.*****) Jednáme s Pánem, který nedovolí, aby byl vysmíván. Proto také co člověk sil, bude žíti; zlé za zlé, dobré za dobré.

Představme si mocnáře, velkého pána, který z vysoké věže svého zámku drží ve své ruce služebníka svého nad

---

*) Is. 1, 2.
**) Ezech. 13, 19.
***) Jer. 2, 13.
****) Is. 42, 8.

hroznou propastí a praví mu: „Slyš služebníku, budeš-li mne poslouchati, dám ti celé své dědictví; nebudeš-li mne však poslouchati, pustím tě a spadneš do této hrozné propasti, kde bídně zahyneš.“ Kdyby onen služebník odpověděl takhle svému pánu: „No, pusť mne, já se tě nebojím, nepotřebuji tvých statků a nebudu ti sloužiti!“ Zdaž by nebyl ten člověk šílencem?

A co činí hříšník? Bůh tě drží rukou své všemohoucnosti nad hroznou propastí pekla, drží tě na křehkých šňůrách tvých let, jichž jest tak málo a praví tobě: „Člověče, poslouchej mne; hle, dám ti celé své dědictví jako věrnému služebníku, dám ti věčný, šťastný život; a nebudeš-li mne poslouchati, pustím tě a spadneš do oné propasti věčných muk, odkud není vysvobození!“

A co my činíme, co odpovídáme, když těžce hřešíme? Nejednáme jako ten šílený služebník, říkajíce Bohu: „Nechceme a nebudeme Tě poslouchati! No, pusť nás, my se Tě nebojíme, nestojíme ani o Tvůj život, ani o Tvé nebe; nám postačí, co máme zde na zemi, proti Tvé vůli!“

Není to šílenství?! A přece tolik lidí se ho dopouští, dopouští se ho s chladnou krví, s úsměvem a radostí, jakoby dobře činili!

A co z toho, že člověk nehyne hned po hříchu? Toť toliko milosrdenství Boží, ale šílenství hříchu zůstane vždy šílenstvím.

Bůh jest však naším nejlepším Otcem. Hrozí, ale i prodlévá, shovívá až k slabosti, možno-li tak říci, aby se hříšník obrátil a živ byl.

A hle, my stojíme před tímto svým nejlepším Otcem. Stísněni tíží svých vin, zděšení jejich hrůzou, zahanbeni jejich ošklivostí, patříme v tu dobrou tvář milosrdného a milujícího nás Otce. Bůh nechce naší záhuby. Bůh činí všechno, aby nás zachránil, vztahuje ruku, abychom se jí uchopili. Nezarmucujme svého Boha, dobrého Otce, aby si na nás nestěžoval: *Volal jsem a odpírali jste, ruku svou jsem vztáhl a nikdo nedbal.**) Ale raději sami vrhněme se k nohám tomuto Otci jako Jeho marnotratní synové, neboť na nás čeká a svou milostí stále nám vychází vstříc.

Obrazem dobrotivosti Boží a dokladem největší Jeho lásky k nám jest Ježíš Kristus, Syn Jeho nejmilejší. Zahleďme se na postavu svého Spasitele, zahloubejme se svým

*) Přísloví 1, 24.

citem v to Jeho veliké a bezmezně široké Srdce, otevřené hříšníkům!

Ježíš Kristus sám sebe nazývá oním dobrým otcem, který denně čeká na návrat marnotratného syna a vychází mu vstříc. A když se vrací, neodmítá ho od sebe, ani netrestá, ale přes ubohé a špinavé cáry, jimiž jest pokryt, béře jej do svého objetí, tiskne k srdci, umývá, obléká v šat synovský a raduje se s přáteli, že ten, který byl ztracen, jest nalezen. Snad i na tebe, drahý bratře, čeká Ježíš Kristus léta, již celá léta! Neboj se toho dobrého otce, vrať se k Němu pokud možno nejrychleji, třeba bys byl marnotratným synem, pokrytým cáry své ubohosti!

Či jest tobě dobře ve tvých hříších?! Vstaň, zanechej té ošklivé služby u ďábla, přestaň se krmiti mlátem vepřů, vrať se upřímným pokáním do otcovského domu a z tvého návratu bude veliká radost v nebi, neboť ten, který byl ztracen, jest nalezen, který byl mrtev, ožil.

A opět podoben jest Ježíš onomu Samaritánu, který nalezl na cestě žida, svého nepřítele, zbojníky těžce zraněného, slitoval se nad ním, nalil na jeho rány balsámu a olivového oleje, zavezl jej do hospody a zaplatil za jeho léčení.

Není i hříšník oním židem, kterého zbojníci napadli, oloupili, poranili a pohodili na cestě života? Nepotkalo to i tebe, když jsi spěchal k rozkošnému Jerichu? Hle, hříchy oloupily tě o roucho milosti Boží, vášně zranily tvůj rozum a tvoji vůli, vzaly ti tvé jmění, počestnost života, dobrotu i ušlechtilost srdce a naplnily tě špínou a ošklivostí; a tak ležíš na cestě svého života bez moci, bez vůle, bez chuti k dobrému, jakobys byl mrtev. Ó dovol, aby ten nebeský Samaritán sklonil se nad tebou ve svátosti pokání, aby nalil v rány tvé duše a tvého srdce olivového oleje zdraví a síly i balsámu útěchy a ochoty k dobrému; ó dovol, aby tě zanesl k onomu léčebnému ústavu duší, jakým jest Církev svatá, aby tě nasytil chlebem života Eucharistického a zaplatil za tebe ne zlatem, ne stříbrem, ale nejdražší svou krví.

Stalo se: Pán Ježíš, obklopen velkým zástupem lidu, učedníky a apoštoly, učil pravdám Božím. Vtom přicházejí farizeové velice rozhorleni a přivádějí s sebou ženu, kterou stavějí před Pána a praví: „Mistře, tato žena byla dopadena v cizoložství při činu samém. Mojžíš pak přikázal nám takové kamenovati. Co tedy pravíš ty?“ Ježíš neodpověděl,

jen se shýbl k zemi a začal cosi psáti na kamenech. Po chvíli se zvedl a řekl k žalobcům: „Kdo z vás jest bez hříchu, vrz první na ni kamenem." A opět se shýbl a psal. Zatím farizeové odcházeli jeden po druhém, počavše od starších. Říkají, že Ježíš psal jejich hříchy na kamenech. I odešli všichni. Zůstal jen Ježíš a ona žena. I setkaly se jejich oči: oko ženy, plné nejhroznější bídy, s okem Ježíše, plným největšího milosrdenství. Tehdy Ježíš řekl jí: *Ženo, kde jsou ti, kteří žalovali na tebe? Nikdo-liž tě neodsoudil? A ona řekla: „Nikdo, pane!" Ježíš pak řekl: „Ani já tě neodsoudím. Jdi, a více nehřeš!"*)

Bratři katolíci! Kdyby vaše oči a vaše srdce byly naplněny takovou bídou, jako srdce a oči oné ubohé ženy, nestrachuj se vaše duše. *Dítky moje*, píše svatý Jan, *nehřešte! A zhřešil-li někdo, máme přímluvce u Otce, Ježíše Krista, spravedlivého. A On jest oběti smírnou za hříchy naše.*"*)

Popatřme na Ježíše umírajícího za nás na kříži, v ty Jeho oči zalité krví a slzami, v to Jeho srdce proražené, plné dobroty a milosrdenství — a uslyšíme totéž slovo odpuštění: „Žiješ ještě", mluví Ježíš, „neboť jsem tě uchránil od tvých nepřátel. Kdyby svět, kterému jsi sloužil, věděl o tvých hříších, zavrhl by tě. Zlí duchové domáhají se tvé záhuby věčné; příroda chce na tobě pomstiti křivdy způsobené Bohu, ale já jsem tě dosud bránil, nezavrhl jsem tě, ani dnes tě nezavrhuji, nýbrž ti odpouštím. Jdi v pokoji a již více nehřeš!"

Než u zpovědnice v upřímných slzách pokání poprosíme Boha za odpuštění svých hříchů, padněme nyní k Jeho nohám, na kříži proraženým a vzývajíce ku pomoci Matku naši Marii, útočiště hříšníků, volejme v duchu se srdečnou lítostí: „Zhřešili jsme, Bože, proti Tobě; ale vědomi své ubohosti, koříme se nyní Tobě a patříce v milosrdné Tvé Srdce, které Magdalenu ospravedlnilo a Petrovi odpustilo, i lotra na kříži posvětilo, voláme k Tobě: Odpusť, Pane, odpusť lidu Svému a nebuď rozhněván na nás na věky, smiluj se nad námi, Bože, smiluj se pro veliké milosrdenství Své a podle množství slitování Svých zahlaď nepravost naši! Obnov v nás Ducha Svého a dej nám srdce nové, abychom, povstavše z hříchů svých, chodili vždy lépe a dokonaleji v novém životě Tvém." Amen.

*) I. Jan. 2, 1 - 2.
**) Jan 8.

Promluva XVI.

Vítězství víry.

A to jest vítězství, které přemáhá svět: víra naše. I. Jan. 5, 4.

Život jest bojem a křesťan nazývá se správně vojínem. Svatý Pavel káže nám býti dobrým vojínem Ježíše Krista. Každou píď země, na které roste ctnost a poctivost, třeba vybojovati na nepřátelích zevnějších i vnitřních. Nic není zadarmo a ctnost, která neprojde obtížemi a boji, jest jako vojín, který ještě nebyl na bojišti; neví se, zdali jest skutečně ctností.

Učinili jsme dobré úmysly, že chceme žíti poctivě a křesťansky, že nemíníme svoji poctivost omezovati jen na slova a zevnější chování, nýbrž, že ji chceme za každou cenu překovati v tvrdý, ale hodnotný čin života. Toho žádá od nás i sama pravda takového života, i naše štěstí osobní nebo rodinné, i naše vlast, která toužebně očekává, že se v ní brzy ukáží synové Boží a vysvobodí ji z rukou démonů a jejich služebníků. Požaduje toho od nás sám Bůh, který nám za takový časný život připravuje šťastný život věčný.

Abychom tu žili poctivě, jest nutně třeba hleděti v nebe, jinak půjdeme jen blátem této země, a vichry i bouře polámou nám naše křídla, i kdyby byla orlí. Není jiné pomoci, než proměniti velikého ducha křesťanského ve velký čin života. Správně a neobyčejně hluboce poznamenal Mickiewicz, že zločin nikdy nedobude světa, ale i žití duchem bez činu vydá zemi v ruce ďáblovy.

Není nic horšího nad útrpnost!

Činu tedy, činu jest potřebí a to nejen onoho velkého, slavného činu, který udivuje svět a vyžaduje snad hrdinské oběti, ale hlavně činu na pohled drobného, maličkého, všedního, ze kterého se však buduje celý život jako jedno veliké, nádherné arcidílo. Třeba tedy při každém kroku, na každém místě, v každé dílně, třeba vůči každému člověku jednati poctivě a to neúprosně, fanaticky, podle zákonů Božích a požadavků svědomí, třeba nám „požehnané nákazy dobra".

Všeliké kompromisy, uzavírané s poctivostí a svědomím, nemají a nemohou zde míti místa. Poloviční prostředky nevedou k ničemu dobrému a končí se vždy vítězstvím ne-

přátel. Jakmile Pilát odeslal Krista k Herodovi, aby tak unikl i konfliktu se židy i Ježíše osvobodil, již prohrál, neboť vešel na cestu kompromisů, které musily vésti k tomu, že konečně vynesl o Ježíši rozsudek smrti. Netřeba se nikdy báti následků dobrého a čestného činu, i kdyby se s počátku zdálo, že budou hrozné. Spravedlnost a poctivost nemohou škoditi: ničí toliko to, co jest zlé a co nezasluhuje býti ušetřeno. Začněme tedy směle dobrý život, i kdyby bylo nutno pobořiti a spáliti za sebou mnoho mostů; palme je, neboť nás spojují toliko s našimi nepřáteli. Na svůj prapor vpišme heslo: „Bůh a vlast" a povede nás dobrou a jistou cestou k vítězství.

Jest nám však třeba pomoci shora, jest třeba vnitřní posily pro naši slabou vůli, jest třeba světla pro náš rozum, který se nejednou nalézá v temnotách.

1. Křesťanský život čerpá tuto sílu ze zbožnosti.

Prvním takovým zřídlem milosti jest *úcta a láska k Nejsvětější Panně*. Tato úcta jest jakoby vrozena polskému srdci a vine se věky a věky v našem národě jako zlatá nit, která poutá a dovede spoutati polská srdce v jedno; jest jako světelná, ničím nezatemněná dráha, kterou plynou polské duše k Bohu, i kdyby na jiných cestách pobloudily. Jest oním štítem, chránícím nás od konečné záhuby ve chvílích zoufalých bojů, porážek a neštěstí; jest konečně naším životem. Svědčí o tom dějiny od písně Vojtěchovy, zpívané pod Grunwaldem přes Chocim a Berestečko, přes Čenstochovu a Vídeň až k oněm našim dnům, tak ponurým a tak světlým, tak zoufalým a tak radostným, jaké zazářily nad Varšavou na den Nanebevzetí Matky Boží 15. srpna roku 1920.

Velké dny dějin naší vlasti jsou zároveň velkými dny slávy Mariiny. Dějiny úcty Nejsvětější Panny Marie v našem národě soustředil jakoby v ohnisku, v onom prostém a tak hlubokém vypravování kaprála, národní věštec Mickiewicz.

Kdesi tam na svazích pyrenejských, odkud dnes celému světu září postava Neposkvrněné, obklopené leskem neobyčejných zázraků, ocitl se prostý polský vojín, vržen tam bouří napoleonské války. Vojna vyrvala mu z duše všechno posvátné, jen jedné struny nedovedla tam přetrhati: úcty k Nejsvětější Panně. Proto také když jeho druhové jiné národnosti začali se po pitce rouhati Bohu a Jeho svatým, mlčel, ale když se začali rouhati Matce Boží, postavil se směle na její obranu a nedovolil ani slova k její potupě.

Když se ráno probudil, zděšen zpozoroval, že všem jeho druhům byly postínány hlavy. Ale jaký údiv ho pojal, když ve své čáce nalezl lístek s nápisem: „Vivat Polonus, unus defensor Mariae." (Nechť žije Polák, jediný obránce Marie.) A když tuto událost vypravoval svým posluchačům, dodal tato významná slova: „Vidíte pánové, já tímto jménem žiji!"

Ano! Polák může a jest povinen říci dnes celému světu: „Hleďte, národové a lidé, já tímto jménem žiji!"

Jest tedy naší povinností jako katolíků, i jako Poláků Marii ctíti, k Marii se utíkati a Marii věrně sloužiti, aby byla naší matkou, naší Ochránkyní i Královnou.

Svaté evangelium uvádí ze života Panny Marie tři skutečnosti; jsou jakoby etapami její ochrany a jejího působení v našem životě. První skutečnost jest, že jakmile se jen Nejsvětější Panna stala Matkou Boží, hned spěchala do domu své příbuzné Alžběty, aby jí byla ku pomoci. Její přítomnost přinesla svatému Janu Křtiteli, který se ještě nenarodil, posvěcení čili život Boží tím, že byl v životě matčině očištěn od dědičného hříchu.

Tak Maria jako Matka Boží stává se hned cestou k Bohu, cestou k Ježíši. Bůh nemění své ekonomie rozdílení milostí. Jakmile jednou dal světu skrze Marii zřídlo všech milostí: Ježíše Krista, vložil do jejích rukou všechny jiné milosti potřebné nejen ke spasení, ale i k posvěcení. Z jejích rukou přecházejí v lidská srdce. A jako objevení se jitřenky čili ranní zory ohlašuje blízký příchod slunce, tak úcta k Marii zvěstuje, že i pro duši, ve které se nalézá, vzejde slunce milosti Boží a ukáže se v ní jasné slunce, Ježíš Kristus. Jako na rukou Marie Panny nalézají Krista pastýřové i mudrci, Simeon i Anna, tak i dnes duše nejsnadněji a nejrychleji naleznou Ježíše na rukou Mariiných. Církev svatá jest tak hluboce přesvědčena o této pravdě, že neváhá učiti, že kdo ctí Marii, nezhyne.

Jak veliká to pro nás útěcha i naděje! Uctívati Marii jest tak snadno, tak milo a zvláště pro polské srdce. Nechť se tedy i naše srdce rozníti úctou a láskou k Matce Boží, nechť „rty naše slaví Pannu svatou", nechť naše srdce nikdy nezapomínají na tu „Matičku milou" a v naší duši, i kdyby prach světa pokryl v ní, nedej Bůh, všechny ostatní posvátné ideály, nechť se jasně třpytí alespoň tento klenot, nechť rozzařuje život a stane se pro nás opravdovou „Hvězdou mořskou", která nás jistě přivede k přístavu Božího života a spasení.

Druhou událostí ze života Panny Marie jest Kana Galilejská. Na svatební hostině Maria, jediná z účastníků, a to i domácích, zpozorovala nedostatek vína. Malá to věc, a přece Maria spěchá hned na pomoc. Žádá od Pána Ježíše divu a Pán Ježíš vyslyší Matku. Na její prosbu přispíší čas konání zázraků a svou všemohoucností proměňuje obyčejnou vodu ve výborné víno. Svatí Otcové vidí v této události předpověď působení Nejsvětější Marie Panny v životě Božím. Proměna vody ve víno, toť proměna našeho pozemského života v život Boží, nadpřirozený, aby rostl a mohl růsti až k nejvyšší dokonalosti. To vše děje se opět skrze Marii.

Snad se to zdá býti podivným, ale jest to pravdivé a potvrzuje to tak častá zkušenost, že všechno počínání v životě duchovním, není li pod ochranou Mariinou, není-li proniknuto ovzduším úcty a lásky k ní, i kdyby bylo nevím jak vřelé a plné zápalu, neudrží se na delší dobu. Nedostává se mu síly a vytrvalosti. Neboť Ježíše není možno opravdově a vytrvale milovati i následovati bez zvláštní úcty a lásky k Marii; a což teprve, je-li Maria vůbec pominuta, nebo i vyloučena!

Jako na počátku lidstva ukázal Bůh Adamovi při odchodu z ráje ženu jako znamení svého slitování a jako předpověď vítězství nad ďáblem, jako potom zachraňuje lidstvo v arše Noemově, v tom symbolu Nejsvětější Panny a s národem vyvoleným uzavírá smlouvu v Arše úmluvy, která rovněž označovala Marii, tak i dnes spojují nás se Spasitelem ne již symboly, ne již znamení, ne již naděje, nýbrž ona Neposkvrněná Panna, která *drtí hlavu hada pekelného* a skrze svého Syna dává nám možnost i jistotu vytrvání.

Pohlédneme-li k nebi na ty hvězdy Boží, na svaté Páně, vidíme, že ani jedna z nich není bez jasných paprsků úcty k Nejsvětější Marii Panně. Modleme se tedy i my k Marii, uctívejme ji jako ji uctívali a milovali naši velcí svatí, jež nám Ona dala: svatý Vojtěch, svatý Kazimír, svatý Stanislav Kostka, blahoslavený Ondřej Bobola a celá řada ostatních našich patronů, všichni se stali svatými ve škole Mariině, v její věrné službě. A patříme-li na dějiny našeho národa, můžeme směle tvrditi, že přes neobyčejná pokušení nevěry, jež během věků útočila na polskou duši a nejednou úplně ji zalévala svými špinavými vlnami, národ náš, jako takový, nikdy neodpadl od víry, zůstal věren Svatému Otci

i Ježíši, ale jistě jen díky tomu, že přes své chyby a hříchy vždy tak vřele a srdečně ctil a miloval Marii.

Neposkvrněná, která vždy zářila na jasném nebi víry polského srdce, jako hvězda nikdy ničím nezatemněná, ta, o které již naši praotcové zpívali, že „silně věříme a za to život dáme, že jsi svatá, bez poskvrny počatá", ta zachovala a učinila náš národ neporušeným ve svaté víře. Ó jak jest nám dnes znovu potřebí této ochrany Panny Marie, netoliko pro duše, aby nehynuly ve hříších, ale i pro celý národ, aby znovu kladl silný odpor novým vlnám nevěry, které se stále více rozlévají naší zemí, aby vytrval ve svaté víře katolické, aby byl věrným Apoštolskému stolci.

Polonia semper fidelis.

Třetí událostí ze života Mariina jest neobyčejně zajímavý zjev, že pod křížem na Kalvarii byl toliko jeden z apoštolů a vytrval až do konce — totiž svatý Jan Evangelista. Přišel na Kalvarii, neboť se opřel o rameno Panny Marie, stál pod křížem, neboť jej Ježíš Kristus dal místo sebe za syna své Matce. Tak milost vytrvalosti i za největších utrpení splývá opět z rukou Mariiných.

Abychom šli pevně cestou utrpení, kterou nás chce vésti Boží Prozřetelnost, musíme se opříti o rámě Mariino. Abychom stanuli pod křížem a vytrvali, musíme se státi jejími dětmi!

Vytrvalost! — Jaký to krásný zjev života! Jen ona dochází koruny vítězství! *Kdo vytrvá až do konce*, praví Pán Ježíš, *bude spasen.*

Mnoho lidí dobře začíná, mnoho jich povznese se velmi vysoko v životě, ale jak málo dospěje k cíli, jak málo se jich udrží ve ctnosti! Kolikrát jsme se pokoušeli jíti po cestách Božích, a brzy klesla nám křídla. Kolikráte jsme se rozhodli změniti svůj život, a naše vůle při první příležitosti se zlomila jako slabá třtina; kolikráte při pohledu na naše pády vkradlo se nám do srdce zoufalství, zda vůbec něco dovedeme! Nedostávalo se nám síly, nedostávalo se nám pevné vůle a charakteru.

Kde hledati této síly? Tam, kde ji nalezly tisíce a miliony duší, v upřímné úctě k Nejsvětější Panně. Ji oslavuje Duch svatý, že jest jako věž, na které visí všeliká zbraň panovníkova; že jest jako silné vojsko, dobře sešikované k boji. Před ní chvěje se ďábel a při zvuku jejího jména zděšeně prchá. Pro ni otevírá se nebe a na prosbu v jejím jménu vznesenou sestupuje milost, která osvěcuje rozum

a vůli v boji s pokušením činí nezlomnou a nepřemožitelnou. Jdeme do života slabí, křehcí, třeba plni dobré vůle. Vezměte si za vůdkyni, za ochranitelku, za matku Nejsvětější Pannu! Ráda se bude o nás starati, bude se za nás přimlouvati, vyprosí u svého Syna, aby se nám nikdy nedostávalo vína Božího života; stane se naší silou na cestě těžkých zkoušek, bojů a utrpení. Proto se k ní obraťme a neklesneme, vytrváme, třeba i pod křížem, ale pod křížem Kristovým!

Opatruj nás tedy, Panno svatá, zahal nás pláštěm své moci i své lásky, abychom, utíkajíce se stále „pod ochranu tvou", dočkávali se u Tvého Syna tvé přemocné přímluvy!

b) Každý věk a zvláště doby, jež znamenají přelom v dějinách světových, mají své, sobě vlastní obtíže; ale také Prozřetelnost Boží připravuje pro tyto chvíle přiměřenou pomoc, aby se zbloudilí vrátili na dobrou cestu a jiní se na ní udrželi. Tato pomoc není sama sebou nutna, ale v dané chvíli stává se skoro nevyhnutelnou, skoro jedinou. Bůh bdí nad lidskými cestami.

Tak ve IV. století, kdy šlo o konečné zlomení pohanství, aby ovládlo svět křesťanství, Bůh skrze Konstantina Velikého povznáší ke všeobecné úctě „kříž", symbol spasení, znak vítězství ducha křesťanského nad duchem těla a světa.

In hoc signo vinces, „v tomto znamení zvítězíš", stalo se nejen heslem, nýbrž opravdu obrovským vítězstvím víry Kristovy nad pohanstvím.

Každý z nás, ač snad ještě dobře nechápal, uče se dějinám, dosti se naposlouchal a načetl o zhoubných i blahodárných následcích křižáckých válek pro vzdělanost. Ale jistě žádný z profesorů neřekl svým žákům, že duchem těchto výprav, jejich pohnutkou a ideálem byla zbožná úcta křesťanů ke Svaté zemi a k utrpení Páně. Opět tedy náboženská idea zbožnosti jednotlivců vniká hluboko do života celých národů, proměňuje je netolik vnitřně, duchovně, ale i zevně jim přináší civilisaci, kulturu.

Ve XII. století u nedosti pokřesťaněných mass v jižní Francii a severní Italii povstávají divoké herese Waldenských a Albigenských, které jako dnešní bolševici rychle se rozšiřovaly a ve svém barbarství ohrožovaly nejen svatou víru, ale i křesťanskou kulturu. Pronásledování jich i se strany státu nepřinášelo žádoucího výsledku. A opět vzbuzuje Bůh apoštola v osobě svatého Dominika, který, uče lidi modliti se růženec, touto pobožností k Nejsvětější Panně přivádí

široko rozlité vody herese do úzkého řečiště a zachraňuje svět od zkázy.

Téhož výsledku dosahuje svatý František z Assisi. Stává se opravdu ve své době záchranou nejen Církve, nýbrž i společnosti, ohrožené bouří nejstrašnějších sociálních převratů. Tehdejší lidstvo hynulo pod tíhou panující lichvy a neuspořádaných poměrů hospodářsko-finančních. Bída a bohatství postavily se nepřátelsky proti sobě. A tu svatý František z Assisi spolu se svými syny, zamilovav si chudobu Kristovu, učí i druhé lásce k chudobě a tak nejen přináší zmítaným lidským srdcím klid a pokoj, ale zároveň pracuje o odstranění příčin hmotné bídy tím, že se snaží odstraniti lichvu, vykořisťování slabších a napraviti poměry hospodářsko-finanční. Láska k chudobě Kristově přetvořuje vnitřně massy chudého lidu i nesčetná srdce boháčů, a tak zmenšuje společenské nesrovnalosti, uspořádání poměrů finančních přemáhá pak účinně lichvářství.*) A tak opět zvláštní pobožnost k chudému Spasiteli v Betlémě nebo na kříži nejen že rozhání nahromaděné mraky sociálních pohrom, ale přispívá i k novému rozvoji křesťanské vzdělanosti.

A když pod vlivem humanismu vniklo do Církve svaté zpohanštění mravů a při tomto morálním úpadku, v době tak zvané reformace, rozum vypověděl poslušnost autoritě církevní, vytvořuje tak zvaný racionalismus, který i dnes ještě na nás doráží svými vlnami, co proti tomu staví Boží Prozřetelnost? Kromě důkladné vnitřní reformy, jakou provedla Církev sama na sněmu tridentském, kromě celé plejady neobyčejně velkých světců, jací se hned objevili jako jasné hvězdy mezi černými mraky na tehdejším obzoru náboženského života, Duch svatý podivuhodně prohloubil učení svaté víry v nádherném, stále více do hloubky i šíře jdoucím rozvoji a vzrůstu nauk filosofických i theologických. A správně, neboť na bludy pyšného rozumu bylo třeba odpověděti hlubokou filosofickou a theologickou naukou rozumu hluboce učeného i hluboce pokorného.

*) Abychom to pochopili, třeba věděti, že tehdy kanonické právo zakazovalo brátí úroky z peněžní půjčky, neboť peníze byly pokládány za věc mrtvou. Zatím stávaly se peníze věcí živou, pracovaly a množily se. Židé a Lombardané, nedbajíce církevních předpisů, půjčovali na lichvářské úroky. Odtud povstala hospodářská bída. Františkáni první začali hlásati, že jest dovoleno brátí úroky, ukazujíce, že to není křivdou. Sami také první zakládali první banky.

A náš věk náleží k oněm převratným dobám světových dějin, ve kterých zlo, hromaděné po desetiletí jako hrozná epidemie, náhle vybuchuje a hrozí světu i lidstvu zničením, jakého dosud nebylo vídáno a bohužel, už je také přinášet. Války, revoluce, až k onomu nejohyzdnějšímu barbarství, jaké se objevilo na silném organismu Ruska v podobě bolševismu, který jako nějaký obrovský polyp v několika málo letech vyssál dřívější život společenský a nyní hladový, chtivý, ukrutný zapouští svá chapadla stále více a účinně i do organismů jiných národů. Toť zlo, které třeba odvrátiti od ducha, toť trosky a zříceniny, ze kterých třeba vytáhnouti národy a lidstvo, aby bylo osvobozeno od smrti časné i věčné a znovu vychováno k životu.

Po několikaleté práci světová diplomacie ve svých nejlepších představitelích dává světu mír, pokoj bez pokoje, se zárodkem nových a ještě hroznějších pohrom. Neboť do základu tohoto míru byly vloženy všechny prvky kromě jednoho, nejdůležitějšího, který jest zřídlem pokoje: kromě Boha. Bylo učiněno všechno, aby jen Církev a víra byly vyloučeny z mírového díla, a aby hlas Náměstka Kristova, který od první chvíle šílené války nepřestával volati národy ke smíru, byl učiněn hlasem volajícího na poušti. Světská moudrost vůči rozbouřenému živlu zla stojí bezradna nebo bloudí po scestích a nezřídka sama se zaplétá do ničivého díla.

Nepřijde odnikud záchrana? Neozve se již Bůh, odmítnutý a zavržený pýchou šíleného člověka? Milostivý Spasitel nezasáhne již do našich dějin a nevloží své ruky na naši smrtelnou ránu?

Ale především: co jest tou smrtelnou ranou, co jest tou naší chorobou? Když pohlížíme na naši společnost, ba, na celý dnešní svět, zdá se nám, že tou chorobou jest prostopášnost, přerafinovaný život těla, zmítající se v odporném hedonismu. Zatím však jest to jen projev choroby, která tkví hlouběji; jest to pouze její příznak, ale ne sama choroba. Tedy snad onen hyperkriticismus rozumu, který, nechtěje se poddati autoritě sám v sobě a ze sebe, hledá pravdy a nemoha ji nalézti, upadá v negaci, v popírání všeho a ubíjející zoufalství? Ale i tato choroba, vyssávající lidstvo od dob reformace, prošla již jako násilná epidemie svou krisí. Dnes rozum, řekněme směle, není nemocen; má již dosti suchého racionalismu. Co jest tedy tou dnešní chorobou? Není těžko uhodnouti; stačí přiložiti ucho k srdci

dnešního člověka, abychom vycítili nemoc právě tohoto srdce: dnes stůně člověk nedostatkem vůle. Čím více se o něčem píše, tím méně jest toho v životě; odtud to volání, aby se v nových pokoleních vzdělávala vůle, vychovávaly charaktery a vydobývala mravní síla, jejíž nedostatek všude se tolik pociťuje.

„Nechci!" říká každý, toť projev dnešní choroby. Nechci věřiti, třeba vím, že víra jest pravá, neboť to vyžaduje jisté námahy rozumu; nechci žíti počestně, třeba vím, že jest to jedině dobrý život, neboť to vyžaduje ode mne sebezapírání a toho nemohu učiniti; vím, že nemorální život jest odporný, jest neštěstím pro mne, ale nemohu se ho zdržeti, nemám síly. A když pohlédneme na život společenský nebo politický, třeba v jeho největších zjevech, postřehneme, že motorem všeho není ani spravedlnost, ani příznivost, nýbrž jedině sobectví, egoismus osobní či stavovský, stranický či národní, společensko-hospodářský či státní, a na tomto podkladě bujně roste všelikého druhu nenávist, která se tak lehce vyvinuje v ukrutný despotismus, v bezohledné pěstní právo. Ať zhyne druhý proto, že není mnou ani se mnou, třeba bych spolu s ním musil zhynouti i já, i všechno ostatní! Toť choré srdce! . . . .

A čím se projevuje zdravé srdce čili silná vůle, kterou srdce symbolisuje? Zdaž ne láskou? Láska jest tou životní silou, kterou nemůže nic přemoci a překonati, která pro své ideály povede člověka i k největším obětem, a to v radosti ducha i v jakémsi svatém zapomnění. Láska k dobru, pravdě, krásnu, a především nejvyšší láska k Bohu a z ní se rodící čistá, nezištná láska k bližnímu: toť zdraví a síla lidského srdce.

A právě dnes lidské srdce Boha nenávidí a nechce o Něm slyšeti. Bližního cení jen potud, pokud mu přináší nějaký prospěch; sebe pak miluje až převráceně, neuspořádaně. Tak to zlato života, které mu dává význam a reální hodnotu, jest zkaženo rzí a život sám bez lásky stal se jen papírovou bankovkou bez podkladu zlata; stal se jen břemenem a veteší bez nejmenší ceny.

Marné jsou snahy sjednotiti lidstvo v jednu alespoň se šetřící rodinu společným zájmem! Zájem, toť slabá nit, která se trhá již při malé obtíži! Aby se lidstvo cítilo spokojeným a šťastným, musí se vnitřně přetvořiti, musí zhynouti v srdcích, co tato srdce dělí, totiž sobectví. Vůle musí se státi silnou, vyjíti ze sebe a povznésti se nad sebe.

A kdo to dokáže? Ten, který přetvořuje lidská srdce a zároveň sám jest největším dobrem: náprava všeho jest v Kristu. A hle, působení Prozřetelnosti Boží! Již po 300 let připravuje pro nás Kristus přiměřený lék, který jedině nás může znovu zachrániti a uzdraviti.

Na choré srdce jest třeba srdce zdravého, na srdce nenávidící Boha i lidi a milující převráceně toliko sebe, jest třeba srdce, které by milovalo Boha nadevšechno, bližního až k sebeobětování a samo na sebe zapomnělo.

A kde jest takové srdce? Zdaž to není Srdce Ježíšovo, které milovalo Boha nadevšechno, bližního až k oběti na kříži a sebe až k úplnému sebezapomnění? *Vždyť Kristus zaliboval se ne sám sobě,**) praví svatý Pavel.

Pobožnost k Srdci Ježíšovu má přetvořiti náš svět vnitřně, uzdraviti jeho nemocné srdce, posíliti seslabenou vůli a vyléčiti hrozné rány, jaké zasadilo lidstvu bezmezné sobectví. Zříceniny a trosky nenávisti může znovu vybudovati toliko láska. Bezmeznou nenávist může přemoci toliko bezmezná láska. Zmaterialisovaného, zdivočelého a k barbarství se vracejícího člověka povznese nad hmotu toliko láska Boží.

A tak Ježíš tou bezmeznou láskou svého Srdce vstupuje znovu do lidské společnosti, aby ji obnovil. Člověk zděšený vlastními zločiny, aby mohl uslyšeti slova života, musí uslyšeti slova lásky. Ježíš tedy stojí dnes na cestách lidstva ne s křížem, který svou tvrdostí děsí, ne se slovem zavržení, které zoufalých dobíjí, nýbrž s láskou, která oživuje i hynoucí, se svým Srdcem, které volá: „Člověče, uvěř, že tě Bůh miluje, že tě Jeho Srdce miluje, že ti Jeho láska odpouští."

Toť lék na choroby našich časů, Srdce Ježíšovo!

Přihlédneme-li alespoň krátce ke vzniku této úcty k Srdci Ježíšovu, poznáme hned velké záměry Prozřetelnosti Boží.

Povstala před 300 lety v tichém zákoutí kláštera v Paray, kde ji prosté řeholnici, dnes svaté Markétě Marii Alacoque, Spasitel sám zjevil a kázal veřejně rozšířiti.

Jako novota setkala se tato úcta s velkými obtížemi i v samém klášteře, i u církevní vrchnosti, ale přes to začala se šířiti s bujností jarního života v lidských srdcích. A když se jí církevní vrchnost již neprotiví a pobožnost zabírá vždy

*) Římanům 15, 3.

širší kruhy, revoluce francouzská bojuje proti ní jako proti svému politickému nepříteli a ctitele Srdce Ježíšova stíná gilotinou a vrhá do žalářů. Revoluce zmizela jako prach na ulici a pobožnost k Srdci Ježíšovu roste stále více. A znovu obrovský stát, jakým bylo Rusko, stane se jejím úhlavním nepřítelem: postaví stráže na hranicích Polsky, aby se nedostala k srdcím Poláků pod jeho panstvím. Ctitelé Srdce Ježíšova jdou do žalářů a jeho obrazy jsou konfiskovány. A opět podivná věc: carství zmizelo jako zlý sen, Rusko ničí ďábelská nenávist bolševismu, a Srdce Ježíšovo vítězí!

A znovu to, co se v carství chvělo před silou lásky Kristovy jako před oživujícím dechem pravdy, svobody a lásky k bližnímu, totéž přeměněno v nestvůrné tvary revolučního despotismu, chvěje se i dnes před Božským Srdcem Ježíšovým a staví pomníky Jidášovi, který za lásku oplatil nenávistí.

Pius IX., ten velký ctitel Neposkvrněné Panny, první z papežů dovoluje uctívati Božské Srdce Ježíšovo po celém světě slavnostním způsobem. Lev XIII., papež dělníků a ctitel Mariin ve svatém růženci, na přelomu XIX. a XX. věku zasvěcuje co nejslavnostněji Srdci Ježíšovu celé lidské pokolení, nejen věřících, ale i nevěřících, a především celý tento XX. věk. Pius X., který si zvolil heslo „Všechno obnoviti v Ježíši Kristu", veden rukou Nejsvětější Panny a zahleděn v Božské Srdce Ježíšovo, otevírá dokořán pro všechny lidi svatostánek a podle přání Srdce Ježíšova: *Nechte dítek přijíti ke mně*, činí z přijímajících dětí první šiky obránců víry a Církve. A když se přivalila na Evropu hrozná bouře válečná, Benedikt XV., ten papež míru a otec vdov a sirotků, kleči již s celým katolickým světem u trůnu Srdce Ježíšovu a nazývaje Je posledním lékem pro hynoucí svět, prosí o tu jedinou milost, aby Srdce Boží změnilo nenávidící se lidi opět v milující se bratry.

A Srdce Boží, jako to životodárné slunce, vznáší se nad námi stále výš a výše, stává se králem v rodině, aby obnovilo tuto buňku lidského života a tak aby se celé lidstvo, spojené vnitřně duchem Jeho lásky, proměnilo v jednu velikou rodinu a lidská srdce, zmítaná zlem, se naplnila pokojem a vrátila se k životu lásky.

A podivná věc: Polska, to dědictví Mariino, stala se první předmětem milostí a požehnání Božského Srdce. A jako Francie teprve pod prapory Srdce Ježíšova odra-

zila nesčíslné zástupy svých nepřátel a na hrobech svých statečných synů vztýčila vítězný prapor své svobody, tak i Polska, podivným jakýmsi řízením milosti Boží již v XVIII. století zasvěcená svými králi a biskupy Srdci Ježíšovu, ve dnech vítězství a největšího vzrůstu úcty téhož Božského Srdce vstává z hrobu a svou hrudí, jakoby obranným náspem, nejen zadržuje rozbouřené a špinavé vlny bolševické revoluce, přelévající se ke zkáze celého křesťanstva na západ, ale slavnými operacemi vojenskými je také rozbíjí a ničí.

Bratří katolíci! Kdo tu nevidí působení Prozřetelnosti Boží? Kdo zvláště z nás Poláků neuvědomí si jakousi neobyčejnou ochranu Boží nad námi? Ale kdo také nevidí, že i další dílo obrození našeho národa a především obrození vnitřního, toho sjednocení duší a srdcí, překonání egoismu a materialismu, který nás dosud rozrývá a ubíjí, že i toto dílo může býti toliko dílem vyšší lásky, lásky Srdce Božího, jež by přetvořila naše srdce; lásky, jež by jako evangelický kvas zničila v nás sobectví, smyslnost a lakotu, pronikla naše srdce láskou k Bohu, i pravou obětavou láskou k vlasti a učinila z nás jeden národ, spojený a silný, pracující nejen pro zájmy dneška, ale i pro velké a vyšší úkoly Boží!

Vezměme si tedy na cestu svého života to Božské Srdce! Zasvěťme Mu sebe, učiňme Je králem svých rodin, odevzdávejme Mu denně všechny své záležitosti, učme se od toho Božského Srdce obětavosti pro Boha i lidi, abychom byli lidmi charakterními, lidmi silné vůle a říkali si i za největších obtíží: chci a musím býti dobrým a čestným člověkem.

Úcta k Srdci Ježíšovu není něčím citovým, ale žádá činu, neboť ono samo jest činem největší energie, jaké může dosáhnouti nejsilnější láska: *Ježíš až do konce miloval své.*

2. Zatím vede se boj. Jsme uchváceni jeho vírem. Vede se boj mezi Kristem a Antikristem, mezi Církví a světem, mezi Bohem a člověkem. Jaký jest cíl tohoto boje, jaké prostředky, jaký konec? Toť otázky, které se nám bezděky nabízejí.

Co jest to svět? Světem rozumíme lidi, kteří se řídí zásadami přímo protivnými zásadám Kristovým. Jsou to lidé, kteří mají materialistický názor na život a jednají podle zásady: užíti v tomto životě pokud možno nejvíce rozkoše; kteří, jak je líčí svatý Jan, nechávají se vésti žádostivostí

těla, žádostivostí očí a pýchou života a na svém praporu mají napsáno: Království naše jest *toliko* s tohoto světa. Světští lidé, bez ohledu na to, z jakých živlů se skládají a ke kterému táboru náležejí, mají společnou zásadu: všechno na zemi, nic za hrobem.

Poměr tohoto světa ke Kristu, k Církvi, k Bohu, soustřeďuje se v nenávisti. Svět nenávidí Krista. Výrazně to naznačuje Ježíš Kristus ve svém učení. Poněvadž *nejsem z tohoto světa, svět mne nenávidí.* Totéž praví také svým učedníkům. *Kdybyste byli ze světa, svět by miloval, co jeho jest; poněvadž však ze světa nejste, nýbrž já jsem vás vyvolil ze světa, proto vás svět nenávidí.**) Proto Ježíš Kristus vylučuje svět ze své velekněžské modlitby**) a svatý Jakub praví, že *přátelství s tímto světem jest nepřátelstvím s Bohem.****) *Miluje-li kdo svět,* praví svatý Jan, *není v něm lásky Otcovy.*†) Svět tedy nenávidí Krista, pronásleduje Jej a cílem tohoto boje jest zničení Církve, zničení Krista, a kdyby to bylo možno, vyhlazení i toho slova „Bůh" a „Ježíš Kristus" ze světa.

V takovém tedy bezohledném, ničím nesmiřitelném nepřátelství s Bohem nalézá se svět. A to vidíme jasně všude, ve všech národech, za všech věků od filosofa Celsa přes Juliany odpadlíky, Nerony či Bismarky, přes Comby až k dnešním židům, socialistům a bolševikům, že jedinou snahou světa jest za každou cenu zničiti Krista. *Nechceme, aby tento kraloval nad námi.*††) Toť křik, jaký se rozléhá v táboru tohoto světa.

V této nenávisti ke Kristu jest svět podivuhodně svorný, důsledný, ukázněný. Jako na zavolanou spojují se všichni, ano, i nepřátelé, ke společné ničitelské práci.

V tomto boji jest systém, metoda, společná všem věkům; mění se toliko lidé, ale podstata boje se nemění, nanejvýše, že se přizpůsobuje nějak době.

A to nás vede k pravdě, zjevené ostatně již Ježíšem, že tento boj řídí vyšší inteligence, vždy jedna a táž a lidé jsou jen jejími nástroji.

Touto inteligentní silou jest ďábel.

Pán Ježíš jasně praví, že *Církev svou vzdělá na skále a brány pekelné jí nepřemohou.*†††) Tento výraz „brány pe-

*) Jan 15. 18 - 19.
**) Jan 17. 9.
***) Jakub 4. 4.
†) I. Jan. 2. 15
††) Lukáš 19. 14.
†††) Matouš 16. 18.

kelné" označuje nám ďábla a celé jeho království, které, jak praví Kristus, není rozděleno, nýbrž tvoří uzavřený, ukázněný tábor. A svatý Pavel nás poučuje, že *bojování naše není proti tělu a krvi, nýbrž proti knížectvím a mocnostem, proti světovládcům této temnosti, proti duchům zlým v povětří.**)

Ďábel tedy řídí tento boj s Církví, neboť člověk sám od sebe nemá příčiny, aby pronásledoval a přemáhal Církev nebo Pana Ježíše. Neboť co zlého učinila Církev člověku či lidstvu? Což nekoná spíše jen dobro?

A zatím nenávist jest tak výjimečná, jako žádná jiná. Všechna ostatní náboženství, i nejhloupější, nalézají u světa, když ne pochvalu a pomoc, alespoň shovívavost. Jedinému toliko náboženství katolickému odpírá se úcta a víra, odpírá se ochrana práva, ano, i toho práva, které mají zločinci, neboť tito se mohou hájiti, kdežto obrany Církve nikdo neposlouchá.

Předem, bez soudu se volá: *Hodna jest smrti!*

Každý si může zařídit život tak, jak se mu líbí; oblékati se tak, jak chce, třeba nejpošetileji. Jen katolikům není volno vésti život řeholní, jen řeholní nebo kněžský šat dráždí oko světa a přivádí jej z rovnováhy. Proto stýská si také Kristus oprávněně na lidi, že *nenávidí Jej bez příčiny.***)

Nuže, tato bezdůvodná nenávist vysvětluje se toliko tím, že lidé v celém tom ruchu jsou jen nástroji ďábla, jenž pln nenávisti ke Kristu a Jeho svatým chce království Boží na světě zničiti, nebo alespoň působiti mu nemalé překážky v jeho rozvoji; chce odtrhnouti lidi od Krista Pána, aby z nich učinil oběti své nenávisti. Lidé tedy jdou na lep svého největšího nepřítele, ďábla, a nechají se jím používati k tak nečestné a nejvíce jim samým škodlivé činnosti. Pochopme to! Neboť ďábel, nemoha svou nenávistí zasáhnouti Boha a Krista, vylévá si svůj hněv na Jeho obraze a podobenství, jakým jest člověk a jakými jsou Jeho dítky.

Ale musíme si jasně říci, že obětí tohoto boje proti Kristu a Církvi katolické *není ani Kristus, ani Církev*, nýbrž toliko *ti*, kteří s Kristem a Církví bojují; nejsou vítězi, nýbrž poraženými; nejsou pány a králi, nýbrž nevolníky, a to nevolníky ďáblovými.

*) Efezským 6, 12.
**) Jan 15, 25.

Nejeden snad, slyše o ďáblu, si pomyslí, že přece není ďábla jako osobní bytosti a je-li, z jakého důvodu může zasahovati do našeho života a do našich poměrů?

Že ďábel není toliko nějakým symbolem zla, nýbrž bytostí skutečnou, neviditelnou, duchovou, mající rozum a vůli, o tom není nejmenší pochybnosti: vždyť Kristus Pán ve svém učení tolikráte mluví o ďáblu a varuje před ním, ba, sám se nechává od něho pokoušeti. Církev svatá ve svých modlitbách, ve svátostech i svátostinách často se obrací proti ďáblu a mocí udělenou jí od Boha, i Krista Pána, poutá a omezuje jeho libovůli. Víme také, jak povstal ďábel, neboť jsme již o tom uvažovali. Nevyšel jako takový z rukou Božích, ale byl původně duchem dobrým a zlým se stal sám svým hříchem, čili dobrovolným odpadnutím od Boha. Tento jeho pád měl za následek i vznik pekla.

Proč však ďábel zasahuje do našeho života? Věc se má takto: Bůh stvořil duchové bytosti proto, aby nám lidem pomáhaly ke spasení, jak to nyní činí andělé, duchové blažení. Poněvadž pak duchové zavržení po svém pádu nemohou nám již pomáhati ke spasení kladně, neboť jsou zlí a převrácení, poněvadž nadto přes svou zlobu nemohou se osvoboditi od vůle Boží, která je určila k této službě, neboť by se pak právem mohli vysmívati Bohu a Jeho moci, že se přece něco stalo jinak, než Bůh chtěl; proto i duchové zlí čili ďáblové musí nám sloužiti ke spasení. Nemohouce však sloužiti nám positivně, musí nám sloužiti negativně; nemohouce nám pomáhati, musí nám stavěti překážky, ale toliko proto, abychom, překonávajíce tyto překážky, cvičili se ve ctnosti a měli větší zásluhu u Pána Boha.

Toť důvod, proč ďábel z vůle Boží zasahuje do našeho života, zvláště duchového, a odehrává v něm nemalou roli jako náš zapřisáhlý nepřítel, jako nebezpečná síla zla. Poněvadž však i on jest pod mocí Boží, proto nemůže sám ze sebe způsobiti nám nic zlého; škodí toliko těm, kteří se mu dobrovolně poddávají. Jeho poměr k nám podobá se poměru psa uvázaného na řetěze k přecházejícímu člověku. Pes může mnoho štěkati a zuřiti, ale pokouše jen toho, kdo se k němu příliš přiblíží a nechá se pokousati.

A že Království Boží na zemi jest pro ďábla především předmětem nenávisti, proto z dopuštění Božího i pro dobro věřících vede boj zvláště proti Církvi. Proto i takové zjevy, jakých jsme svědky, jako satanismus a podobná černo-

kněžstva, nejsou jen obyčejnou zábavou nebo hračkou nervů čili fantasie, nýbrž výborným podkladem působení ďáblova v oněch duších, které se mu tak oddávají. Jest to známý zjev v dějinách světových, že v té míře, jak upadá náboženství a mravní život, povznášejí se současně různé pověry a satanismy až k hodnosti náboženství.

Plody ďábelského působení jsou vždy stejné: pýcha rozumu spojená s hrubým životem smyslovým; slepá víra v kouzla a pověry spojená s úpornou nevěrou v Boha, dospívající až k rouhačství a cynismu.

Ďábel tedy vede celou tu útočnou akci proti Církvi katolické lidmi sobě oddanými. A tím se vysvětluje, proč se tato protináboženská akce obrací toliko proti Církvi katolické, neboť ona jediná, majíc v sobě pravdu Boží, stojí proti ďáblu, kdežto všechna ostatní náboženství jako bludná jsou na straně ďáblově a slouží mu. Ďábel pak, jak poznamenává Kristus, nebude vystupovati proti sobě. Kdo tedy jakýmkoliv způsobem bojuje proti Církvi katolické, nechť pamatuje, že *slouží* ďáblu.

A jakých prostředků, jaké zbraně užívají v tomto boji s Církví ďábel a lidé jemu oddaní? Nejeden katolík myslí, že nejhroznějším neštěstím ničícím Církev katolickou, toto království Boží na zemi, jsou konfiskace církevních statků, žalařování kněží, muka a smrt. Ó jaký omyl! Církev na kříži, toť vítězství! Konfiskace, žaláře, muka, gilotiny, toť již jen bezmocný výbuch poraženého nepřítele, toť již jeho potupný ústup a pomsta za porážku.

Církev se nebojí zevnějšího útisku; tato zbraň nikdy jí nezabíjí, ba, spíše stává se pro ni kolébkou nového, ještě krásnějšího života. Zevnější pronásledování přicházejí teprve tehdy, když zklame opravdová vražedná zbraň, vyvracející království Boží na zemi.

A jaká jest to zbraň, kterou skutečně hyne Církev, umírá v duši Kristus a na hradbách života katolického objevuje se prapor ďáblův? Lidé nechtějí tomu věřiti a přece jest to tak zřejmá pravda: zbraní, kterou hyne království Boží na zemi, jest *každý těžký hřích a toliko těžký hřích.* To jest poslední cíl, k němuž ďábel směřuje a k jehož dosažení uvádí všechno do pohybu: literaturu i umění, vědu i zábavu, přepych i nouzi, cáry i ozdoby, ulici i salony, slova i činy, ošklivé zločiny i zevnější kulturu, zdánlivou ctnost v pláštíku towianismu, nového teosofismu i rafinovanou prostopášnost a hrubý cynismus. K tomu cíli pro-

bouzí osobní vášně člověka, rozněcuje třídní, společenskou i národní nenávist, hromadí bohatství v rukou nemnohých a hadry odívá miliony; vyhazuje ze školy náboženství; schvaluje v parlamentech zákony Církvi nepřátelské; vyvolává anarchie a revoluce, to vše jen proto, aby přivedl lidi k těžkému hříchu. Když toho dosáhne, jest již pánem duše, již v ní zabíjí Boha, již Kristus v ní nepanuje, neboť Ho taková duše neposlouchá. A když přivede do takového hříšného stavu národy, jak to vidíme v Rusku za bolševické vlády, tu se stává viditelným — království ďáblovo. V Rusku není již Krista, tam již není království Božího na zemi. Uhasíná i ty zbytky náboženství, jaké ještě trvaly v rozkolu, aby bylo temno, hrozně temno a aby panoval samojediný on — kníže temnot. Proto biskupové správně nazvali bolševismus panováním ďáblovým a zjevením jakoby Antikrista.

Ale my pochopme tuto pravdu, že nic jiného neničí království Božího na zemi, že nic jiného neuvrhuje nás v moc ďáblovu, toliko to jediné: *těžký hřích.*

A nyní chápeme, proč lidé nepřátelsky smýšlející s Církví katolickou, jako zednáři, socialisté a židé, s takovým úsilím ženou naši polskou společnost do hříšného života. Proč i na útraty vlasti, blahobytu a pokoje chtějí nás nepočestnou nádherou a přepychem morálně nakaziti; uměle vyvolanou nouzí vehnati v anarchii; zasévánim třídní nenávisti roznítiti revoluci: aby takovým způsobem katolickou Polsku, dědictví Mariino a vlastnictví Božského Srdce, odtrhli od Boha a od Církve a vrhli se pod nohy ďáblovy.

Bratři katolíci! Pochopme konečně význam hříchu, naučme se čísti hlouběji v událostech a dějinách, třeba jednoho dne, abychom šli ne k táboru ďábla, nýbrž pod prapor Kristův, tam, kde jest pravda a konečné vítězství.

Tak se jeví svět se svým přirozeným vůdcem ďáblovým ve svých cílech a prostředcích, jichž používá. A nyní se tažme, jak se chová k tomuto světu Kristus a Církev katolická?

Pán Ježíš přes všechnu tu nenávist k Sobě, jakou vidí ve světě, nechce záhuby světa, to jest zlých lidí a svých i největších nepřátel. Jak sám praví, přišel na svět proto, aby jej spasil; chce býti pro svět světlem, sám jest nejvyšším dokladem lásky Boží ke světu, ba, nechce ho nyní ani souditi.*) Proto Pán Ježíš nekáže vytrhávati koukolu z pše-

*) Jan 3.

nice před koncem světa, aby zachránil i ten koukol. Proto zakládá svou Církev, aby svět, vida jednotu její s Ním, uvěřil, že Ježíš Kristus jest Synem Božím a že Bůh Jej poslal.**) Omezuje a spoutává i moc ďáblovu tak, aby každý mohl jej přemoci snadno křížem Kristovým. Tak se tedy chová Kristus ke světu: proti nenávisti staví lásku, proti pronásledování trpělivost.

Ale Kristus činí pro svět ještě něco více. I největší nepřátelé žijí z Krista a Církve. Ona hesla, jimiž zakrývají své nectné cíle: volnost, rovnost, bratrství, jsou přece jen zásadami Kristovými. Civilisace a pokrok, jakým se chlubí svět, vyrůstá přece z kořenů křesťanské vzdělanosti a v jejím ovzduší, každý nevěrec a nepřítel Kristův, než Ho zradil, byl Jeho dítkem po křtu svatém, vychovával se v ovzduší svého domova nebo své vlasti a co má v sobě dobrého a ušlechtilého, to přijal z učení a zásad Kristových. Ano, i židé a pohané, žijíce v ovzduší úplně proniknutém zásadami Kristovými, nemohou se opříti jeho vlivu a zakoušejí sami na sobě jeho blahodárných účinků.

A státy? A národové?

Kdyby nebylo oné stráže Israele, Církve katolické, která bdí ve dne i v noci, kdyby nebylo oněch tepen katolického života ve věřících, jimiž plyne krev Kristova, obnovující na celém světě hříchem nakažené společenské organismy, již dávno by se svět sám vyvraždil a zhynul svými hroznými zločiny.

S výšin Vatikánu nepřestává ani na chvíli vanouti oživující dech lásky a pokoje po celé zeměkouli; nepřestává ani na chvíli svítiti jasné slunce pravdy, které stále rozptyluje páry bludů této země a ukazuje cesty i stezky života.

Tak tedy zbraní, kterou bojuje Kristus se světem, jest ona podivná, nezvyklá zbraň: lásky a trpělivosti. Zbraň lásky: dobře činiti i těm, kteří nás nenávidí, budovati a tvořiti, místo kamenem hoditi kouskem výživného chleba. Zbraň trpělivosti: vytrvati v pronásledování, vydržeti každý útok, přemoci každou obtíž a nakonec vzíti odměnu trpělivosti: vítězství.

Kdežto vítězství světa zanechává po sobě trosky a zříceniny, slzy a krev, a na samy vítěze uvrhuje kletbu, vítězství Kristovo přináší život, úsměv pokoje a souladu, radost a uspokojení, přemoženým pak život, svobodu a štěstí.

*) Jan 17, 21.

Blahoslavený život, který tebe nosil a prsy, kterých jsi požíval: toť hlas ozývající se všude tam, kudy přešel Kristus v Církvi svaté. A ozvěnou této chvály jsou slova Kristova: *Ovšem blahoslavení, kteří slyší slovo Boží a ostříhají ho.*)

Dejme se tedy i my přemoci Kristem! Nechť zvítězí nad námi v našem srdci i životě, nechť panuje v našich rodinách, nechť se Jeho vláda rozšíří v naší vlasti! Ale musíme Mu pomoci k tomuto vítězství a to touže zbraní, jakou Kristus bojuje. Jděme proti svým nepřátelům vyzbrojeni trpělivostí a láskou. Trpělivostí, abychom se nenechali přemoci žádnými obtížemi, žádnými útoky se strany nepřátel, ba, ani neúspěchy a chvilkovou prohrou. Křesťan nesmí ztráceti naděje.

Jděme vyzbrojeni láskou, abychom nehájili věci Boží a nešířili království Božího na zemi slovem, frázemi nebo zevnější, zdánlivou svatozáří, nýbrž činem, činem obětavosti, činem sociálních prací, které budují domy pro lidi bez domova, sytí hladové, odívají nahé, pečují o sirotky, pro nevzdělané budují školy pravé osvěty, vydobývají náležitého místa ve společnosti těm, kteří jsou nespravedlivě zbaveni práv. Nechť i dnes jest hlásáno námi Evangelium čili blahá zvěst také chromým a nemocným, hluchým a slepým, ale především chudým, to znamená ujařmeným a zbaveným nedůstojně spravedlivých lidských práv.

3. Ale zatím trvá boj. Nepřítel Krista a Církve vede jej neobyčejně úporně a hřmotně a budí tak zdání, jakoby vítězil. V soustavě boje nepřátel Církve jest něco z rozzuřené bouře, něco z epidemie mocně se šířící, něco, co má povahu ničení. A přece život rozvíjí se jen v tichém a klidném ovzduší, třeba se toto ničím neprojevuje na venek; zdraví o sobě nemluví ani nemyslí, a přece jest jedním z největších pozemských statků; dům se buduje zvolna, ale klidně, a přece dává člověku obydlí. Tak pracuje také Kristus a Církev.

Třeba tedy bouře, nesená křídly šílené vichřice a vybuchující blesky a hromy, zdá se ovládati; třeba nakažlivá choroba, ničící desítky a statisíce lidských životů, zdá se přemáhati život; třeba bořící se budova za hluku, v prachu a kouři, zasloňujícím sluneční světlo, zdá se ničiti všelikou střechu nad hlavou, přece to všechno dříve či později pomíjí a ticho i zdraví, soulad a pořádek znovu se vracejí

*) Lukáš 2, 27.

a rozjasňují tvář této země. Nevítězí tedy bouře, ani nákaza, ani zničení, nýbrž to, co tiše a zákonitě, třeba zvolna, ale vytrvale a skutečně buduje život.

Nepřítel Církve musí postupovati násilně, neboť nemoha dáti pravdy, musí pravdu alespoň předstírati; nemoha dáti života, musí zevnějšími, násilnými pohyby jako manekyn napodobovati život; nemoha zvítěziti, musí buditi alespoň zdání vítězství, musí je alespoň ohlašovati ničením a krutostí.

Kdo však zvítězí? Kristus či Antikrist? Církev či svět? Jest jasno, na kterou stranu padne vítězství!

Když Kristus předpovídal apoštolům a věřícím pronásledování a nenávist světa, dodal prorocká pro ně slova: *Věřte mi, já† jsem přemohl svět.* Svatý Jan jakoby vysvětloval tato slova našim dobám, praví: *A vítězství, které přemáhá svět, jest víra naše.*

Dnes nepotřebujeme již proroctví: víme z dějin Církve, že zvítězí Kristus. Dva tisíce let boje a vítězství, a nikdy porážky, to snad stačí, abychom poznali, že na bojišti tohoto světa vytrvá až do konce Kristus. Kolik velmocí se rozpadlo, kolik trůnů se zhroutilo od trůnu Cesarova až po dnešní trůny, opírající se o miliony bajonetů, obklopené jícny děl a pokryté baldachýnem létadel. Kolik svých nepřátel pochovala Církev, i takových, kteří jí psali již posmrtné tabulky?! A trůn Rybářův stojí, Církev jak učila, tak učí, a kříž vždy výš a výše se vznáší a dosahuje svými rameny až na kraje světa.

Kdo zvítězí? Ten, kdo bude míti více trpělivosti. Církev má trpělivost, neboť jí náleží všechen čas až do skonání světa. Nepřijde-li vítězství dnes, přijde zítra. Církev má trpělivost, neboť jí náleží věčnost; proto jest Církev klidna. Ale její nepřátelé nemají a nemohou míti trpělivosti, neboť jim náleží toliko *dnešek*, jen ten krátký čas života. Čeho nedokáží v tomto krátkém čase, nedokáží již vůbec; proto spěchají, proto užívají všech prostředků, aby vyvrátili trůn Petrův, aby zničili „Nenáviděnou".

Nadarmo!

Ten, jenž v nebesích sídlí, se směje, Hospodin se posmívá jim.)*

A nikdo by ani nevěděl o nepřátelích Kristových, kdyby nebylo Církve, která zapisuje jejich jména a podává je k výstraze potomstvu.

*) Žalm 2, 4.

Kdo zvítězí? Ten, který vítězí dosud, Ten, který řekl: *A brány pekelné jí nepřemohou.*

Moře jest obrazem tohoto boje. Bouře zuří toliko na povrchu. Tu se potápějí lodi, tu zmírají lidské životy, ale tam v hlubinách jest klid, tam již není bouře. Podobně i v hlubinách věků jest klid. Každé století pokořilo se již u nohou Kristových jako Jeho poddaný a ruka historie píše na jejich čele ona velká slova: Kristus žije, Kristus vítězí, Kristus kraluje, Kristus rozkazuje. Věk XIX. bojoval proti Církvi, ale již se uklidnil a stal se podnožím nohou Kristových. I věk XX., třeba v něm zuří taková vichřice kolem skály Petrovy, padne rovněž na kolena před Kristem.

Neboť to jest vítězství, které přemáhá svět, víra naše.

Bratři katolíci! Ke komu chceme náležeti? K vítězům či k přemoženým? Stůjme pod křížem Kristovým a zvítězíme my.

Polsko, dosud vždy věrná dcero Stolce apoštolského, opři se směle o skálu Petrovu a nezhyneš, i zvítězíš! Nepřítel Církve a Krista jest i tvým nepřítelem. On ví, že tvou nepřemožitelnou silou jest tvá víra, jest ono vznešené svědectví tvé životnosti, jež ti vydávají dějiny: Polonia semper fidelis, Polska vždy věrná!

A proto snaží se tvůj nepřítel vyrvati ti za každou cenu ze srdce víru, napojiti tě nedůvěrou ke svatému Stolci, aby tě tak zbavenou síly ducha, spoutanou vášněmi, uvrhl k nohám ďáblovým a učinil svoji otrokyní.

Polsko! Odvrať se s odporem od těchto pozemských démonů, braň zájmů víry a Církve, posiluj život Boží ve svých dětech a tehdy nejlépe obráníš i samu sebe.

Kristus vítězí, toť jistá věc. Ale zvítězíme s Ním i my? To záleží na nás. Pán Ježíš zůstavil zájmy své i zájmy Církve v našich rukou, chtěje nám tak dáti možnost zásluhy. Pozemské osudy církve závisí vždy na horlivosti či liknavosti jejích dítek a jejích vyznavačů. Je-li Církev pokryta mrakem neúspěchů, jest to znamení, že její dítky spí v nečinnosti a dovolují nepřátelům činiti, co se jim líbí. Církev nezhyne, ale běda těm, kteří zanedbali její obrany a vydali její svatost za kořist nepřátel!

Nepřítel není ani četný, ani hrozný. Podmínkou jeho úspěchu není jeho pravda, ani síla, neboť jich nemá, nýbrž bohužel trpnost, lenost a nečinnost katolíků!

Povězme si otevřeně do očí, že proto u nás panují socialisté a židé, tato hrstka lidí silných v křiku a nečest-

nosti, že více než 20 milionů katolíků ve své trpnosti jim dovoluje, že se jimi nechává terorisovati a pro svatý pokoj ustupuje jim ve všem.

Probuďme se z ospalství, z toho tyfu trpnosti! A když nepřítel jde proti nám sorganisován a ukázněn silou zla, postavme proti němu i my opravdovou sílu dobra, ale v organisaci katolické, v sevřeném šiku tam, kde vlá prapor kříže!

O naši nespotřebovanou sílu roztříští se nepřátelé jako nadutá, bezmocná vlna.

Nechť tedy katolík sesiluje řady katolické, nechť stojí tam, kde jest biskup, kde jest Petr, kde jest Kristus. Musíme uchrániti svou víru od útoku nepřátel! Ať jest v Polsku náboženská škola, ústava opřená o zákon Boží, neděle svědomitě svěcena, spravedlnost bezohledně každému vyměřována; ať v Polsku zmizí prostopášnost a přepych, zahálka a lehkomyslnost, a ať zavládne život čistý, pracovitý, skromný, ale za to veliký, zasvěcený ke cti Boží a k prospěchu národa.

Toť vítězství, které přemáhá svět, víra naše.

Jeden z francouzských malířů znázornil nám hroznou evropskou válku v následujícím obraze: Obrovský hřbitov, v dáli vře boj, hoří města, kostely i lidské příbytky, a vše to zalévá jakási špinavá vlna lidské nenávisti. Nad vlnami vyčnívá skála, na ní stojí Kristus a hledí na to zničení okem svého nekonečného milosrdenství a zdá se, že praví: „Pojďte ke mně všichni, a já vás vysvobodím z té zátopy, láskou svého Srdce vrátím vám opět pokoj, soulad i život ve vzájemné lásce."

Níže pod Kristem stojí ďábel. Pod jeho nohami desky Božích přikázání roztříštěné na kousky. Zdá se, že ukazuje Kristu na tyto rozbité desky, i na to zničení a praví: „To všechno jest mým dílem. Rozbil jsem nejprve desky Tvých přikázání v lidských srdcích a pak již lidé sami dokonali toto zničení."

Kristus zvítězí, ale aby nás zachránil, musíme nejprve ty rozbité desky Božích přikázání ve svém srdci poskládati, abychom tak zachránili sebe, své rodiny i svou vlast, a budovali království Boží na tomto světě.

Toliko lidé vnitřně a z přesvědčení poctiví stanou se staviteli lidského štěstí a Boží slávy.

Sbírejme tedy v tom šedém popelu života, jak praví básník, ďáblem rozbité desky Desatera přikázání!

Kristus zvítězí. Jeho vítězný kříž i nás přivede k vítězství, neboť to jest vítězství, které přemáhá svět: víra naše. Amen.

Promluva XVII.

Eucharistie

> Bude-li kdo jísti z chleba toho, živ bude na věky. A chléb, který já dám, tělo mé jest (které dám) za život světa. Jan 6, 25.

I. Jest toliko jedna demarkační čára, která odděluje ty, kteří jsou Kristovi, od těch, kteří nejsou Jeho a touto čárou jest svaté přijímání.

Toliko při tomto stole Eucharistickém počítá Kristus své. Tak bylo od samého počátku, tak jest i dnes. Svatý Jan nám vypravuje, že když Pán Ježíš sliboval dáti sebe za pokrm pod způsobou chleba a poslouchaly Ho tehdy hojné zástupy lidu, farizeové, učedníci Jeho i apoštolové, všichni dobře porozuměli, že chce dáti *sebe*, své *skutečné tělo* za pokrm. Proto se jich mnoho pohoršilo tímto slibem. Farizeové reptali, říkajíce: *„Kterak může tento dáti nám tělo své k jídlu?"* Učedníci pak řekli: *„Tvrdá jest ta řeč, kdo ji může poslouchati?"* A Ježíš nejen neopravil tohoto pochopení svých slov, ale ještě je potvrdil hrozbou, že *kdo by nejedl těla Syna člověka a nepil Jeho krve, nebude míti v sobě života.*

Co se stalo tehdy? Hle, u stolu zaslíbení eucharistického rozdělily se mysli, srdce i lidé. Farizeové odešli, mnoho učedníků opustilo Pána navždy. Tehdy se obrátil Ježíš k apoštolům a otázal se jich: *„Chcete-liž i vy odejíti?"* Jakoby řekl: Chcete-li odejíti, odejděte, ale Já na svém slibu nic nezměním a od něho neustoupím. Tehdy vystoupil svatý Petr a jménem svým i apoštolů pronesl ona památná slova: *„Pane, ke komu půjdeme? Ty máš slova života věčného, a my jsme uvěřili a poznali, že ty jsi Kristus, Syn Boží."*

Tímto vyznáním přešli apoštolové na druhou stranu života eucharistického a zůstali při Kristu.

Ale všichni? Právě v té chvíli začala se odehrávati tragedie Jidášova. Jidáš neuvěřil v zaslíbení, přešel jen zdánlivě za čáru eucharistickou a třeba byl navenek s Kristem,

vnitřně již nebyl Kristův. Neboť Pán Ježíš řekl hned apoštolům: *„Ale jsou někteří mezi vámi, kteří nevěří. Zdali nevyvolil jsem vás dvanácte? A jeden z vás jest ďábel."* Sv. Jan dodává, že Ježíš Kristus mluvil o Jidáši Iškariotském, který Ho měl zraditi, ač byl jedním ze dvanácti.*)

Ano! Eucharistie jest oním znamením, které odděluje Kristovy od těch, již nejdou s Kristem. Velmi mnoho lidí přichází do předsíně Církve, mnoho až ke středu Církve, ale toliko ti jsou vyvoleni, kteří jdou až k oltáři, aby se spojili s Kristem v Eucharistii. Toliko tito žijí v Kristu a Kristus v nich. Tak i vy, bratří katolíci, kteří jste přišli ke stolu eucharistickému, chcete býti Kristovi.

Abyste však přišli skutečně, nutno přijíti s věrou, jako apoštolové, že Kristus má slova života, že ten chléb není chléb-symbol, nýbrž tělo Páně, skutečné, pravé, podstatné, živé, s duší i božstvím, že „v Hostii té jest Bůh živý, třeba skrytý, přece pravdivý"; že jest tam týž Ježíš, který se narodil z Nejsvětější Panny, týž, který zemřel za nás na kříži, týž, který v nebi kraluje s Otcem a Duchem svatým a bude nás souditi na konci světa.

Tato víra a toliko taková víra dovoluje nám přiblížiti se hodně ke stolu eucharistickému.

2. Ale oč opíráme tuto víru, které se protiví smysly, při které rozum oněmuje a celá věda nemůže nic říci?

V tomto tajemství slaví víra své triumfy.

a) Věříme, že pod způsobou chleba, nad nímž pronesl kněz: *Totoť jest tělo mé*, není již chléb, nýbrž živý, pravý Kristus, toliko proto, že nás tak učí On sám svým neomylným slovem, jež rozhoduje o všem; proto, že tak pochopili Pána Ježíše apoštolové, farizeové, učedníci a všichni Jeho tehdejší posluchači; proto, že když posluchači pronesli své obtíže proti takovému pochopení a postavili je jako absolutní podmínku, mohou-li při Něm zůstati, Kristus nejenom nepodal jiného výkladu, který by je při Něm udržel, ale i rozhodně dosvědčil, že Jeho slovům nutno rozuměti tak a ne jinak, a kdo by jim chtěl jinak rozuměti, že nebude míti podílu s Ním, proto, že byl by raději ztratil všechny učedníky, ano, i apoštoly, než by potvrdil nějaký symbolický význam svých slov místo jejich skutečného a doslovného pochopení. A proto dodal s důrazem i vědomím toho,

*) Jan 6.

co praví: že *kdo by nejedl Jeho Těla a nepil Jeho Krve, nebude míti v sobě života.*

Tak také pochopila Církev svatá slova Pána Ježíše od samého počátku svého trvání a vždy a všude důsledně podle nich jednala.

Slovo Krista Pána nezklame: co přislíbil v Kafarnaum v synagoze, to splnil před svým umučením při poslední večeři. Tehdy *vzal chléb v ruce své a požehnal a řekl: Vezměte a jezte, totoť jest tělo mé. Podobně také vzav kalich s vínem v ruce poděkoval a dal jim řka: Totoť jest krev má Nového Zákona, která se vylévá za mnohé na odpuštění hříchů. To čiňte na mou památku.*")

Svatý Pavel praví, že *kdokoliv bude jísti chléb tento aneb píti kalich Páně nehodně, vinen bude tělem a krví Páně, neboť kdo jí a pije nehodně, odsouzení sobě jí a pije, poněvadž nerozeznává těla Páně. Proto zkusiž každý nejprve sám sebe, a tak z toho chleba jez a z kalicha pij.*"*)

Tak tato víra Kristem Pánem i apoštoly jasně vyslovená a přesně vymezená, od všelikého nesprávného chápání uchráněná a zabezpečená, přešla v život Církve a stala se jejím životem, silou i vítězstvím; a Ježíš Kristus v Eucharistii stal se srdcem Církve, oním bodem, kolem něhož se všechno soustřeďuje, pro nějž jest všechno, od něhož všechno vychází a bez něhož není nic.

Svatostánek v našich chrámech — toť nejdůležitější, toť středisko a ohnisko života. Kde jest svatostánek, tam i nejchudší kostelík, jako stáj betlémská, jest nejdražší věcí srdci katolíka; ale když vynesou svatostánek, tu i nejnádhernější chrám, třeba plný uměleckých děl, mění se v jakýsi prázdný dům, ze kterého vynesli nejdražší osobu. I nevěřící, když vcházejí do našich svatyní, cítí při sobě blízkost někoho, jehož neznají, ale jehož hledá jejich srdce.

Ano! Pán jest tu přítomen, vidíme jej věrou. *V hostii té jest Bůh živý, třeba skrytý, přece pravdivý.*

b) Pán Ježíš vyslovil zásadu plnou životní pravdy: *Po ovoci jejich poznáte je.*"*) Tohoto důkazu možno použíti také u Eucharistie, po jejím ovoci poznáváme Pána skutečně v ní přítomného.

*) Matouš 26, 26. Lukáš 22, 19.
**) I. Korintským 2, 27—29.
***) Matouš 7, 16.

Procházíme-li dějiny Církve katolické a zvláště zkoumáme-li mravní úroveň života katolíka, můžeme s tužkou v ruce dotvrditi, že ony epochy církevního života náležejí k nejskvělejším, ve kterých kvetl život eucharistický, a k nejtemnějším ony, ve kterých se tohoto života nedostávalo a to v takové míře, v jaké se eucharistický život rozvíjel či zanikal. K nejskvělejším dobám katolického života, k dobám, kdy skoro výlučně vynikala opravdová a heroická svatost, náležejí beze sporu první tři století křesťanství. Miliony dávají život za svatou víru a každý den jest zcela svatým, plným heroických ctností.

Uvážíme-li, že přece tito lidé nepocházeli z rodin katolických, plných tradice ctností a života podle víry, nýbrž z pohanstva, že byli vychováni v zásadách zcela protivných víře Kristově, navyklí nejednou hříšným činům, obtíženi dědičnými náklonnostmi ke zlému, že nežili v ovzduší křesťanském, nýbrž veskrze pohanském, plném zásad materialistických, kultu těla, přepychu a rozkoše; připomeneme-li si, že přijetí víry křesťanské nejen jim nedávalo ničeho z časných statků, ze slávy, jmění, pokoje, úcty, nýbrž zcela jistě je uvrhovalo v chudobu, bídu, hanbu, vězení i krutou smrt v mukách: tu opravdu život prvních křesťanů, v prvních třech stoletích, stojí před námi jako jediná veliká, žádnou lidskou moudrostí nerozřešená záhada. —

Co tu jejich pohanskou duši a pohanské srdce změnilo vniterně v něco úplně protivného? Co jim dávalo tu nebývalou sílu charakteru? Co jim kázalo milovati to, co se protiví smyslům, co odporuje tělesné přirozenosti, co děsí každého člověka, jako muka a smrt? Klíč k této životní záhadě nalezneme toliko ve svatostánku. První křesťané žili životem eucharistickým, a to každodenním.

Když vejdeme do katakomb, všude shledáme namalované znaky Eucharistie: chleby uložené v košíku, ryby, nádobky v podobě holubice k přechovávání nejsv. svátosti. Křesťané přijímali každodenně, ano, i maličkým dětem dáváno denně sv. přijímání pod způsobou několika krůpějí vína. Křesťan prvních století ani na krok se neodlučoval od Eucharistie: když šel na cestu, nesl ji na svých prsou, když byl uvržen do žaláře, i tam bral s sebou skrytého Boha, aby z Něho čerpal hrdinskou sílu k zamilování si ponížení, potupy i smrti uprostřed muk.

Vezměme prvním křesťanům Eucharistii, a za pronásledování zanikne celá jejich síla, o slabost a ubohost lidské přirozenosti roztříští se jejich svatost a mravně klesnou tak nízce v životě, jako ti, se kterými žili, z jejichž domů vyšli a kteří neznali utajeného Boha.

Plinius Mladší, správce Bithynie, podávaje Římu zprávu o svém úřadě, píše takhle o křesťanech: „Denně scházejí se ráno k modlitbě a, jak říkají, k požívání Boha svého, a to proto, aby se nevzdali své víry, aby nezatajovali věcí uschovaných, aby nelhali a nepodváděli." Hle, takové svědectví vydává sv. přijímání pohan, třebas ho nezná a nechápe. Proto také první věky křesťanské vytvořily onen jediný veliký div, onu touhu a neuskutečněný sen všech věků, že se lidé milovali a byli si bratry. Svatý Lukáš takhle praví: *Obec věřících*, a tato se skládala z nejrůznějších národů, *měla jedno srdce a jednu duši. A nebylo mezi nimi ani žádného chudého, neboť rozdávalo se každému podle toho, jak bylo komu potřebí.*)* Ale týž Evangelista dodává, *že trvali v obcování lámání chleba i na modlitbách.**)*

Může býti takový vnitřní převrat, taková životní proměna duše, řekněme takové přetvoření světa, jakého nevykoná žádná filosofie ani žádná věda či umění, může býti dílem kousku obyčejného chleba?!

A když patříme na jinou dobu, kterou vytvořilo totéž pohanství toliko svou literaturou a uměním, když patříme na t. zv. humanismus XV. století a to uprostřed křesťanství, po tak skvělých vítězstvích víry ve středověku, co tu vidíme? Hle, pustošením je zpustošena země života katolického.

Přes vysokou vzdělanost lakota a prostopášnost pokryly svým ošklivým tělískem všechno, zasáhly svými drápy až na nejvyšší stupně církevní hierarchie, kde vždy panovala ctnost; ale také nadarmo bychom hledali eucharistického života mezi křesťany, ano i mezi duchovními a řeholníky. Zaniklo zřídlo ctnosti, síly i svatosti, zanikla ctnost, síla života křesťanského i svatost; a z toho podkladu zla zrodil se Luther spolu s celou svou reformací. A jako by na věčný doklad, že slouží ďáblu, tomu otci zla, jež tehdy pustošilo církev následkem úplného zániku života eucharistického, Luther, jda důsledně po linii svého

*) Skutky apoštolské 4, 32—35.
**) Skutky apoštolské 2, 42.

působení, škrtá ze svého náboženství kněžství; v důsledku toho zavrhuje samo zřídlo nejsvětější svátosti, mši svatou; z kostelů vyhazuje svatostánek a z lidských srdcí Eucharistii. —

A byl takový zánik víry v tomto ohledu, že se nikdo ani nebouřil proti takovému jednání.

Katolická společnost znovu se obrodila, když zásluhou řádu jesuitského organisační síť eucharistických sdružení pokryla nejen srdce jednotlivých lidí, ale celé kraje a národy. A mám vzpomínati toho, že před francouzskou revolucí jansenismus, pod pláštíkem náležité úcty ke Kristu, znovu ničí život eucharistický, a to tak důkladně, že se i kláštery po celá leta zdržují svatého přijímání a tak hluboce, že tyto bludařské zásady pronikly až do katolické theologie a potrvaly až do našich dob!

Teprve Pius X. vytrhal je i s kořeny.*)

Kolem polovice XIX. století psal jeden francouzský učenec, že ten papež obnoví svět a bude jeho největším dobrodincem, který vrátí Církvi každodenní svaté přijímání. Víme, že Pius X., vzav si za heslo „Obnoviti všechno v Kristu", otevřel především dokořán svatostánek pro všechny lidi, pro všechny stavy a zvláště pro malé děti. Odstranil všechny překážky, vymyšlené nepravou zbožností a stanoviv zásadu, že stav milosti posvěcující jest podstatnou a dostačující přípravou k svatému přijímání, vyzval všechny lidi k dennímu životu eucharistickému.

Ano! Svaté přijímání podle vůle Pána Ježíše, podle zásad Církve nemá býti výjimečnou slavností, nýbrž má státi na prvním místě v seznamu našich denních zaměstnání; má býti pojato do denního pořadu, aby bylo jeho duchem, silou i radostí. Pán Ježíš chce, aby Jej lidské srdce nosilo jako v nejdražší a Jemu nejmilejší monstranci, aby Jej přinášelo na každé místo v životě: na katedru profesorskou i do dělnické dílny, na úhor přeoraný pluhem i do úřednické kanceláře, na tvrdé cvičiště vojínovo stejně jako do domácího zátiší. Chce se s námi radovati ve chvílích radosti, rmoutiti se ve chvílích smutku, ve chvílích slabosti a utrpení chce býti naší silou, ve chvílích velikosti a úspěchu výstrahou, aby pak ve chvíli naší smrti byl naší nadějí i spasením.

*) Nedovolováno na příklad časné přijímání dětí, omezováno přijímání ženatých, kupců atd.

Toť velká reforma světa v tiché, drobné a na pohled tak slabé svaté Hostii; toť nepřemožitelná síla Církve oproti mocné a všemi prostředky lidské moudrosti vybavené nenávisti ďáblově. Toť tajemná síla života, která omlazuje každý duchový organismus, vlévajíc do něho bujný vzrůst ctnosti i statečnost činu. Vidíme li toto podivuhodné působení Eucharistie v lidském srdci i v životě společností a národů, musíme zvolati se stále větší věrou:

V Hostii tě jest Bůh živý, třeba skrytý, přece pravdivý.

Ve druhé polovici XIX. století vynikal v Paříži jako virtuos mladý nadaný houslista, Herman Kohen. Původem byl žid a vedl život, jaký jen může vésti takový člověk bez zásad, bez náboženství, obdivovaný světem. Honil se za slávou, které se mu bohatě dostávalo v salonech, i na divadelních prknech pařížských a londýnských, a žil životem lehkým, plným rozkoší a zábav.

Stalo se, že jeho přítel, ředitel kůru v jednom z pařížských kostelů, požádal Kohena, aby jej po čas jeho krátké nepřítomnosti zastupoval při májové pobožnosti. Sám o sobě vypravuje, že s cynismem a pohrdáním hleděl na lid, modlící se a kořící se před kouskem, jak myslil, chleba. Ale cynismus vyvrcholil, když se kněz obrátil k lidu, aby mu udělil požehnání Nejsvětější Svátostí.

Vtom se cosi zlomilo v jeho duši; zalit jakýmsi vnitřním světlem, nebyl si toho ani vědom, jak padl na kolena, aby vzdal čest skrytému Pánu a Bohu, jehož dosud neznal a jemu se rouhal. Přišel na kůr jako nevěrec, cynik a sestoupil jako člověk věřící. Přijal svatý křest, zanechal uměleckého povolání, vstoupil k bosým Karmelitánům a byl po celý svůj život nadšeným apoštolem Nejsvětější Svátosti.

Zasypán listy svých bývalých přátel s udivenými dotazy, co se s ním stalo, odpověděl jim ve veřejném listě více méně těmito slovy: „O vy všichni, kteří jste mně dříve obdivovali a tleskali, přijďte, pohleďte na mne a pochopte, že ‚kousek chleba' nemůže tak proměniti člověka. Nehoním-li se dnes za vaším potleskem a nesbírám-li vašich věnců slávy, to proto, že jsem nalezl Pána nesmrtelné slávy, Ježíše, ukrytého v Nejsvětější Svátosti. Nesedám-li s vámi k zelenému stolu, abych shrnoval vaše zlato do své kapsy, to proto, že jsem nalezl nepřeberný poklad: Ježíše ukrytého v Nejsvětější Svátosti. Nezasedám-li k vašim hostinám, ke stolům, prohýbajícím se pod jídly a nápoji, to proto, že jsem nalezl hostinu nebeskou ve společnosti an-

dělů: Ježíše ukrytého v Nejsvětější Svátosti. Ó vy všichni, kteří nevěříte, přijďte a přesvědčte se, jak sladkým jest Pán!"

Ano, vy všichni, bratři katolíci, kteří jste se zde shromáždili, abyste přistoupili k té hostině nebeské ve společnosti andělů, abyste přijali do srdce nepřeberný poklad a šli do života s Pánem nesmrtelné slávy, povzneste vzhůru svá srdce i své duše, neboť blahoslavení jste, že jste uvěřili: že *v Hostii té Bůh jest živý, třeba skrytý, přece pravdivý.*

3. Víra vás tu vede, ale *naděje* nechť oživí vaše srdce, neboť ve stínu svatostánku slyšeti naději! Člověk bez naděje nemůže žíti; naděje v tomto životě jest onim andělem, který chrání od zoufalství. Dokud má člověk naději, dotud žije.

Naděje, a čeho? Proč sem přicházíme? Člověk hledá stále života; chceme žíti a právě ze svatostánku, z toho jediného místa na světě jde jeden jediný hlas: *Kdo ji z chleba toho, živ bude.* Tohoto hlasu nikde neslyšeti. Naslouchejte vědě, třeba nejhlubší a nejskvělejší, umění nejvyššímu, dílnám práce, třeba nejbohatším, radostem života, třeba nejintensivnějším, a všude uslyšíte jedno slovo: konec; a na všech cestách lidského života uzříte smutně se vlekoucí karavany smrti,

Zde, a toliko zde, neomylná ústa Páně slibují: *Život.* Přicházíme sem tedy pro život k Tomu, který jest životem. *Já jsem život,* praví Kristus. A jaký život? Ó jak krásný a vznešený. především onen vnitřní život, jenž tvoří jedinou hodnotu člověka. Před životem Ježíšovým sklánějí své hlavy i ti, kteří nechtějí věřiti v Jeho božství; všichni, ano i farizejové, největší Jeho nepřátelé, vydávají Mu svědectví, že jest bez hříchu. Kdyby největší světci, jako svatý František z Assisi, jako svatá Terezie o sobě řekli, že jsou bez hříchu, v té chvíli by klesli se stupně své svatosti v obyčejný prach hříšného života. I oni museli se biti v prsa a říkati: má vina, má vina, má největší vina.

Toliko Ježíš Kristus nečinil pokání, toliko On jediný mohl se směle otázati bez zachvění hlasu, bez obavy, že poskvrní svá ústa lží: *Kdo z vás může mne viniti z hříchu?* Nuže, tento svůj vnitřní život, tuto vtělenou a skutečnou svatost, chce Ježíš Kristus ve svatém přijímání přeliti v naše hříšná srdce, aby byla nad sníh zbělena; v naše choré duše, aby byly zdravé a žily, a stávaly se podobnými Bohu;

v naše slabé vůle, aby svou silou překonaly půvaby světa, klam smyslů i moci pekelné. Neboť svatým přijímáním zaštěpujeme se v Krista, jako slabé ratolesti ve vinný kmen, abychom brali z Něho oživující šťávy a přinášeli i sladké plody života; svatým přijímáním přikládáme ústa k onomu pramenu vod živých, aby hasily naše tužby a tryskaly z našich srdcí až na vrcholy života věčného. Svatým přijímáním vrháme se v otevřená ramena Kristova, abychom nebyli již služebníky, nýbrž Jeho přáteli, abychom se konečně stále více přeměňovali v živé údy Jeho mystického těla, abychom již nežili my, ale aby žil v nás Kristus. Proto praví Kristus: *Kdo ji mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm.*)*

Tento život duše, silný, bujný, dosahující vrcholů křesťanské dokonalosti, toť opravdu: *život.* Proto také sv. Otcové praví, že ďábel nemá moci nad těmi, jejichž ústa vidí zbarvena Krví Kristovou. Ale je třeba, aby Chléb eucharistický byl častým pokrmem duše, a kdyby bylo možno i denním, neboť třebas by bylo možno zůstati svatým ze samé moci jednoho sv. přijímání, kdyby se celá jeho síla mohla hned vtěliti v náš duchovní organismus, přece tak veliká jest naše slabost a takové jsou v duši překážky s naší strany, že toliko zvolna a po stupních život Ježíšův ovládá náš život a přeměňuje jej ve svůj. Množme tedy tento eucharistický život pokud možno nejčastěji!

A život tělesný? Ano, přicházíme k svatému přijímání i pro život těla, aby ani ono neokusilo smrti, ale aby žilo, žilo věčně.

Tělo naše sice zemře, ale pro křesťana není to konec, nýbrž toliko spánek, jak praví Apoštol, poněvadž všichni vstaneme z mrtvých. Leč abychom se proměnili, aby naše tělo porušitelné stalo se neporušitelným; hmotné duchovým; smrtelné nesmrtelným; podléhající utrpením zřídlem štěstí a radostí věčných — jest třeba zaštípiti do něho onu ratolest nesmrtelného již a oslaveného těla Kristova; jest třeba zasetí do něho, jako do zorané půdy, zrno nesmrtelnosti; jest třeba dávati mu lék proti umírání, a tím jest: sv. přijímání. Neboť praví Kristus židům: *Otcové vaši jedli na poušti mannu, a zemřeli. To jest chléb s nebe sestupující: aby, ji-li kdo z něho, nezemřel. Kdo ji mé tělo, má život věčný a já ho vzkřísím v den poslední.*)*

---

*) Jan 6, 57.
**) Jan 6, 49, 50, 55.

Svatý Ignác mučedník, zabrán v tuto nauku Kristovu, nazývá svaté přijímání: lékem proti smrti.

Toť naděje svatostánku: život, tajemství nesmrtelnosti.

A kam Ježíš přijde, tam se všechno pozdvihuje z prachu nicoty, tam se všechno povznáší až k nejvyšším vrcholům velikosti a slávy. Čím byla betlemská stáj, než se v ní Ježíš narodil? Obyčejným, snad nejubožejším útočištěm pro zvířata a chudé pastýře; příchozího plnila strachem i odporem; ale jakmile v ní Ježíš na okamžik přebýval, vzrostla na paláce a svatyně, stala se předmětem úcty a klanění, mudrcové a králové dotýkají se svými čely jejího prachu. Čím byli apoštolé, než se setkali s Ježíšem? Čím by byli bez Ježíše? Méně než malým zrnkem písku na břehu mořském, zanikajícím v množství milionů jim podobných ubohých a chudých lidí. A čím jsou dnes? Žádný vůdce se jim nevyrovná v jejich triumfu, žádný král a císař v záři jejich velebnosti, žádný učenec ve slávě a velikosti jejich nauky: jsou opravdu knížaty světa, jsou opravdu sloupy, na nichž spočívá nejnádhernější klenba stále budované svatyně království Božího na zemi a nejpřednější kultury a civilisace.

To všechno učinil Ježíš.

A týž Ježíš má přijíti do našeho srdce a my máme se s tímž Ježíšem setkati, abychom svůj život spojili a sjednotili s Jeho životem.

Otevřme Mu dokořán dveře svého srdce, neboť jde Pán slávy, Král silný a mocný, mocný v boji, Bůh zástupů! A tak tichý, jako dítě, a tak dobrý, jako přítel, a tak nám blízský, jako bratr.

Učiňme Mu místo, Pán jde z nebe.

A třebas by naše srdce bylo tak ubohé a chudé, jako ona stáj betlemská, když přijde Pán, stane se podivem nebe, předmětem úcty andělů, okrasou země; a třebas by náš život a naše postavení bylo tak prosté, jako apoštolů, když se spojí se životem Kristovým, staneme se *rodem vyvoleným, královským kněžstvem, národem svatým, lidem vlastnickým, abychom zvěstovali slávu Toho, jenž z temnosti nás povolal ku podivnému světlu svému.**)

Těš se tedy a zpívej, dcero Sionská, neboť jde k tobě král tichý,

*) I. Petr. 2, 9.

4. Naše duše obmyta Krví Beránkovou a slzami pokání, plna naděje a očekávání Spasitele, má se otevříti Kristu, aby vešel do ní jako její Bůh.

A čím se otevře, ne-li láskou? Eucharistie, toť píseň lásky Srdce Ježíšova k nám. Nechť naše sv. přijímání jest písní lásky našeho srdce k Ježíši! Tajemství Eucharistie pochopí toliko láska, neboť jenom láska je stvořila. Kdyby se Ježíš tázal spravedlnosti, co více má pro nás učiniti, aby nás spasil, když učinil již na kříži zadost spravedlnosti Boží za naše hříchy, dostal by odpověď, že nic více, že i to, co učinil, jest nad míru. Kdyby se tázal moudrosti, zda-li se ještě něčeho nedostává, aby lidé věděli, jak žíti a dobře žíti, dostal by odpověď, že mají všeho nazbyt, znají-li Boha a cestu k Němu a mají-li pomoc Jeho milosti. Ale to všechno nestačí lásce Kristově, neboť Jeho láska nehledí na to, co dává a kolik dává, nýbrž na to, aby dala všechno, a především, *aby dala sebe.* A hle, ruce této lásky berou Krista a dávají nám Jej, dávají v takové podobě, aby se každý mohl k Němu přiblížiti, dávají nám Jej tím způsobem, aby mohl vejíti do našeho srdce a do naší duše a říci nám: *Co jsem mohl více pro tebe učiniti, a neučinil jsem?*

Nenechám vás sirotků;) jsem s vámi po všecky dni až do skonání světa.***)

Toť láska Kristova.

A čeho žádá od nás? Abychom také Krista tak milovali, jak On nás miloval; aby i naše láska k Němu nehleděla na to, co dává a kolik dává, nýbrž aby Mu dala všechno, aby Mu dala sebe. A Ježíš opravdu ničeho od nás nežádá, kromě nás samých. Neboť kdybychom Mu i budovali nejnádhernější svatyně, kdybychom Jeho svatostánek poseli perlami a brilanty, co by měl z toho, kdyby naše srdce bylo daleko od Něho?

Dejme Mu tedy své srdce, aby je měl jako svůj majetek, dejme Mu sebe! A jak dáti své srdce? Tak, jako je dáváme lidem. Sám nás tomu učí. Nechť se naše myšlenky upínají k tomuto Vězni lásky, nechť naše vůle chce to, co i On chce, nechť naše síly pracují o rozšíření království Božího v nás i v duších bližních; nechť naše odvaha postaví se směle k obraně Jeho věci na zemi, k obraně

*) Jan 14, 18.
**) Matouš 28, 20.

Jeho království a Jeho sv. víry. Ale především nechť sv. přijímání promění nás tak, abychom se i my dávali svým bratřím podobně, jako Kristus dává nám sebe. Umějme se děliti s druhými o statky ducha i o statky této země, aby údové Kristovi netrpěli, aby možnost jedněch vyrovnávala nemožnost druhých. Nechť údům Kristovým není zle mezi námi. A tak naše srdce, sloučená i na venek láskou Kristovou, budou biti společně, ve svaté shodě, v lásce k Církvi i vlasti, pro svatou věc obrození všeho v Kristu.

Sv. přijímání, toť naše zbraň k duchovnímu podmanění a dobytí světa.

Když Pán Ježíš přišel do Samaří, prosili Ho obyvatelé toho města, aby u nich zůstal. I zůstal dva dny.

Prosme dnes Pána, aby s námi zůstal dva dny: jeden den tohoto našeho života časného a druhý den našeho života věčného. Kristus splní naše přání.

Připravme Mu tedy místo; Pán jde z nebe. Amen.

OBSAH:

Úvod.

Plán reformy života podle pojetí svatého Pavla. Čím jsou duchovní cvičení? Podmínky jejich dobrého vykonání negativní, positivní . 5

Promluva I. **Utvrzení ve svaté víře.**

1. Dvě fakta: úpadek zbožnosti a nespokojenost člověka. 2. Čím jest víra v životě člověka? 3. Vlastnosti objektivní pravdy vzhledem ke svaté víře: a) jednota (srovnávací studium náboženství, zásada evoluční); b) všeobecnost; c) individuálnost. 4. Víra a život 9

Promluva II. **Závislost člověka na Bohu.**

1. Důležitost otázky: Odkud jest člověk? 2. Dvě odpovědi: positivní a negativní. Odpověď negativní. 3. Ve světle vědy. 4. Ve světle víry 27

Promluva III. **Základ života.**

1. Poznání Boha přirozené a věrou čili chvála Boží. 2. Dobrovolná závislost na Bohu čili úcta Boží. 3. Plnění vůle Boží čili služba Boží. 4. Základní zásada štěstí a plány Boží vzhledem k člověku . . 39

Promluva IV. **Sankce služby Boží.**

1. Jak pojali život Ježíš a Maria. 2. Jest život po smrti? Co praví o tom časný život? 3. Plány Boží s člověkem; život nadpřirozený. Člověk v poměru k těmto plánům Božím. 5. Co jest nebe? . . 47

Promluva V. **O hříchu.**

1. Co praví život o hříchu? Následky hříchu v životě časném. 2. Co praví víra? Následky hříchu v životě nadpřirozeném. Mystika nebe nebo mystika pekla. 3. Čím jest hřích vzhledem k životu Církve? Tajemství světa. 4. Jak smýšlí Bůh o hříchu 63

Promluva VI. **Přikázání vůbec a I. přikázání.**

1. Čím jsou přikázání objektivně? Jaká jest jejich norma? 2. Zákon přirozený a positivní v poměru k životu. 3. První přikázání: Církev katolická a její organisace. 4. Poměr Poláků k Církvi katolické. 5. Zákazy Církve: četba, spiritismus, teosofie. 6. Modlitba: Čím jest v sobě, v účincích, v pojetí světa a víry 81

Promluva VII. **O svěcení neděle.**

1. Čím jest mravní síla? 2. Kde jsou její zřídla? 3. Vůně svátečního dne. 4. Sebeovládání. 5. Modlitba. 6. Čím jest zákon o nedělním klidu? 7. Svěcení neděle 101

Promluva VIII. **O lásce k vlasti.**

1. Čím jest národ a vlast? 2. Hlavní zřídlo hříchů proti vlasti. 6. Šest druhů nepřátel vlasti. 4. Šest druhů milovníků vlasti 113

Promluva IX. **O pekle.**

1. Plány Boží a peklo. Genese pekla a jeho podstata. 2. Tresty dodatečné. 3. Věčnost pekla. 4. Peklo v učení Ježíše Krista. 5. Bůh a člověk v poměru k peklu. 6. Velký cíl pekla. 7. Co činiti? 127

Promluva X. **Buď čistým.**

1. Pohlavní pudy v plánech Božích. 2. Pohlavní pudy a zákon mravní. Nerozlučitelnost manželství. 3. Pohlavní pudy a dobro jednotlivce, rodiny, národa, společnosti. 4. Čistota a panictví v pojetí pohanů. 5. Čistota a panictví v pojetí Ježíše Krista. 6. Čistota v plánech života křesťanského. 7. Tajemství prostopášnosti. 8. Prostopášnost a soudy Boží 145

Promluva XI. **O umrtvování.**

1. Život křesťanský v pojetí světa. Čím jest umrtvování? 2. Nutnost umrtvování. 3. Umrtvování v poměru k životu. 4. Jeho vliv na povahu. 5. Půst a mlčení jako vychovné prostředky. 6. Postulát života křesťanského. 7. Katolické pojetí umrtvování. Jeho vlastní úkoly . . . 168

Promluva XII. **O utrpení.**

1. Problém utrpení. 2. Genese utrpení: a) jako protiváha hříchu; b) jako ochrana před hříchem; c) jako zásluha. 3. Působnost utrpení v životě. 4. Utrpení v pojetí Kristově. 5. Královské tajemství utrpení. 6. Zřídla utrpení. 7. Útěcha a síla utrpení 184

Promluva XIII. **O smrti.**

1. Jistota smrti a její důsledky pro život. 2. Co jest smrt? 3. Hodnota věcí stvořených před tváří smrti. 4. Čas a věčnost. 5. Výchovný význam nejisté chvíle smrti. 6. Člověkova nelogičnost 203

Promluva XIV. **Poslední soud.**

Jistota posledního soudu: 1. Z předpovědi Kristovy. 2. Z důvodu spravedlnosti. 3. Z důvodu sankce vlastní toliko člověku. 4. Z ohledu na Krista a Církev katolickou. 5. Soud hrozný. 6. Soud plný velebnosti a síly. 7. Průběh posledního soudu podle Evangelia 218

Promluva XV. **O zpovědi.**

1. Sociální význam zpovědi. 2. Božskost tohoto zřízení. 3. Podmínky zpovědi: pojem a podstata lítosti. 4. Praktická příprava ke zpovědi: a) zpytování svědomí; b) lítost nad hříchy . . . . . .

Promluva XVI. **Vítězství víry.**

1. Zřídla nadpřirozené životní síly, dějinný význam pobožností: a) Úcta Matky Boží; Maria a Polska. b) Úcta Srdce Ježíšova; Srdce Ježíšovo a Polska. 2. Boj světa proti Církvi katolické. Zřídla tohoto boje, prostředky a cíle. Ďábel, jako hlavní činitel. 3. Konečný výsledek tohoto boje 259

Promluva XVII. **Eucharistie.**

1. Čára oddělující ty, kteří jsou Kristovi, od těch, kteří nejsou Jeho. 2. Základy víry v Eucharistii: a) Slovo Ježíšovo. b) Ovoce života eucharistického. 3. Naděje Eucharistie. 4. Svátost lásky 281

A. M. D. G. et B. V. M.